ఆదిమ కమ్యూనిజము నుండి
బానిస సమాజము వరకు

భారతదేశం

రచన:
శ్రీపాద అమృత డాంగే

అనువాదకుడు:
పులుపుల వెంకటశివయ్య

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం
: విజయవాడ :

విశాలాంధ్ర ప్రచురణ నెం. 4

ప్రథమ ముద్రణ

ప్రతులు - 2000

జనవరి - 1953

రు. 2-4-0

సాహిణీ ప్రెస్, విజయవాడ - 2

అంకితం

ఇన్నేళ్ళనుంచీ అన్నింటా

నాతో నిలచిన

'తాయ్'

విషయసూచిక

తొలిపలుకు

ఈ పుస్తకం చాలాభాగం అక్టోబరు' 42 జనవరి' 43 మధ్య ఎరవాడ జైల్లో వ్రాయబడ్డది.

అందువల్ల విషయ వివరణంలో కొన్ని అవరోధాలు కల్గాయి. విషయానికి తగినంతగా వివరణలో సంపూర్ణత లేకపోయింది. సంస్కృత సారస్వతంలోగల మూలగ్రంథాలనుంచిగాని, వాటిని గురించి నేటి పండితులు వ్రాసిన భాష్యాలనుంచిగాని, లభ్యంకాగల సామాగ్రినంతటినీ ఉపయోగించడమూ, ఉదహరించడమూ సాధ్య పడలేదు.

నాకన్న యెక్కువగా విషయ పరిచయంగల వారెవరైనా' మన కార్మికవర్గంయొక్క వుపయోగంకొరకు ఆ పని చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

మొదట్లో యీ పుస్తకం వ్రాద్దామనుకోలేదు. ఆ రోజుల్లో, ఎరవాడ జైల్లో నాతోపాటున్న రాజకీయ ఖైదీలు లేవదీసిన అనేక ప్రశ్నలకు సమాధానంగా ఈ పుస్తక రచన జరిగింది.

స్టాలిన్‌గ్రాడ్ యుద్ధం ముమ్మరంగా సాగుతున్న ఆ రోజుల్లో, యుద్ధం, సోషలిజం, వర్గ కలహం, సోవియట్ విధానంయొక్క ఉత్కృష్టతా మొదలైన విషయాలను గురించి, అనేక సమస్యలు తీవ్రంగా చర్చింపబడుతూ వచ్చినవి.

యుద్ధా లెందుకు వస్తాయి? ఒక యుద్ధానికీ మరో యుద్ధానికీ భేదం గుర్తించడ మెలాగు? వర్గాలంటే యేమిటి? ఒక రాజ్యాంగ యంత్రానికీ మరో రాజ్యాంగ యంత్రానికీ భేదం యెలా యేర్పడుతుంది? యుద్ధా లనే వాటిని లేకుండా నే చేయడ మెలాగు? మానవులకు ప్రభుత్వమూ, రాజ్యాంగయంత్రమూ♦ అనేవి శాశ్వతంగా అవసరమైనవై యుంటాయా? దారిద్ర్యాన్ని తొలగించడ మెలాగు? ఇలాంటివే అనేక సమస్యలు.

నాకు కాంగ్రెసు ఖైదీలతో కలసియుండే అవకాశం కొద్ది కాలం పాటు లభించింది. ఈ సమస్యలనుగురించి వారితో సంభాషిస్తే ఒక్కటి తేలింది. అసలు పునాదిలోకే పోయి భారత సమాజంలో వర్గాలయొక్క, రాజ్యాంగయంత్రంయొక్క పుట్టు పూర్వోత్తరాలను చారిత్రక భౌతిక వాదదృష్ట్యా వివరిస్తే నేతప్ప, వారు తృప్తిపడేట్లు లేదు. వారు కొత్తగా రాజకీయాల్లో ప్రవేశించిన యువకులు; నేర్చుకోవాలనీ, అర్థం చేసుకోవాలనీ అభిలాష కలవాళ్ళు.

కాని, అనతికాలంలో కొన్ని సంఘటనలు జరిగినవి. బ్రిటిషు అధికారులు వారినీ నన్నూ వేరుచేశారు.

నేను జైలునుంచి విడుదలైన తరవాత, ప్రపంచ ట్రేడ్ యూనియన్ ఫెడరేషన్ పనిమీద యూరప్ వెళ్ళాను పుస్తక రచన వాయిదా పడ్డది. కార్మిక వర్గంయొక్క దైనందినపోరాటాల ఒత్తిడి అలాంటిది

బ్రిటిషు పరిపాలకులు భారత ప్రజలకు వ్యతిరేకంగా సాగించ దలచిన మిలటరీ ఆపరేషన్ పథకాల గుట్టును వెల్లడిచేసే "ఆపరే

♦ ప్రభుత్వమంటే అర్థం ప్రజాస్వామ్యదేశాల్లో మంత్రులు, ఉపమంత్రులు; రాచరికదేశాల్లో రాజు; పరాధీనదేశాల్లో వైస్రాయి, అతన సలహాదార్లు. రాజ్యాంగయంత్రమంటే వీరేగాక అధ్యక్షుడు, పార్లమెంటు, సెక్రటేరియటు, కోర్టులు, జైళ్ళు, పోలీసుశాఖ, సైన్యం, ఉన్నతాధికారవర్గం మొదలైనవన్నీ వస్తాయి. ప్రభుత్వం రాజ్యాంగయంత్రంలో ఒక భాగం. —అనువాదకుడు

షన్ ఎస్సైలం" అనే పుస్తకాన్ని నిషేధించారు. ఆసందర్భంలో భారత ప్రభుత్వపు హోంశాఖా సభ్యుడు సర్దార్ పటేల్ ఆజ్ఞ ప్రకారం 1947 జనవరి 14 వ తేదీన దేశమంతటా కమ్యూనిష్టుపార్టీ, ట్రేడ్ యూనియన్ల ఆఫీసులన్నీ సోదా చేయబడ్డాయి. ఆ సోదాల్లో ఈ పుస్తకం వ్రాతప్రతిలో కొంతభాగమునూ, నోట్సునూ పోలీసులు ఎత్తుకుపోయారు. సంస్కృత లిపిలో వ్రాయబడ్డ ఉదాహరణాంశాలను చూచి యేదో గుప్తలేఖనం (కోడ్) అనుకుని ఉంటారు. తరవాత, అదృష్టవశాత్తూ వాటిని తిరిగి యిచ్చివేశారు.

చిట్టచివరకు మరోప్రశ్న - ఎప్పుడో ఋషులకాలంనాటి భారతదేశంలోని కుటుంబం, ఆస్తి, వర్గాలూ, రాజ్యాంగయంత్రమూ, వాటి పుట్టుపూర్వోత్తరాలను గురించిన పుస్తకం వ్రాయడం నేడు వృథా కాలవ్యయం కాదా? అని

ఇందుకు సమాధానంగా లెనిన్‌న్ను వుదహరిస్తున్నందుకు పాఠకులు మన్నించాలి.

1919 లో స్వెర్‌డ్లావ్ యూనివర్సిటీ విద్యార్థులకు రాజ్యాంగ యంత్రాన్ని గురించియిచ్చిన ఉపన్యాసంలో లెనిన్ యిలాఅన్నాడు:

"......బూర్జువాపండితులూ, రచయితలూ ఈ సమస్యలో చిక్కులూ, తికమకలూ కలిగించారు అందువల్ల శ్రద్ధగా, స్వతంత్రంగా పరిశీలించి గ్రహించగోరేవా రెవరైనా ఈ సమస్యతో అనేక మార్లు తలపడాలి, మరల మరల పరిశీలించాలి; అనేక కోణాల నుంచి పరిశోధించాలి. అలాఅయితేకాని ఈ సమస్యను స్పష్టంగానూ నిర్దుష్టంగానూ గ్రహించడానికి వీలుపడదు. ఈ సమస్య రాజకీయాలన్నిటికీ ప్రధానసమస్యా, పునాదిసమస్యా కాబట్టి, మరల మరల పరిశీలింపవలసి రావడం కూడా ఒక వీలు. నేడున్న విప్లవకల్లోల పరిస్థితులలోనే కాక, అత్యంత శాంతి పరిస్థితులలోకూడా ప్రతి ఆర్థిక

రాజకీయ విషయంలోనూ యేపత్రిక చూచినా ఈ సమస్య ప్రత్యక్ష మౌతుంటుంది."

(మార్క్స్, ఏంగెల్సు, మార్క్సిజం, మాస్కో ప్రచురణ, 424 పే)

ఈ సమస్యను గురించి బూర్జువా శాస్త్రకారులు సృష్టించిన గందరగోళాన్ని గురించి లెనిన్ యిలా అన్నాడు:

"ఈ సమస్య ఈ నాటివరకూ మతసమస్యలతో కలగా పులగం చేయబడుతూ ఉంది. మతసిద్ధాంతకారులే యిలాచేస్తే, అది వారికి సహజమని ఊరుకోవచ్చును. అయితే మాకు మతవిషయక మైన ఆసక్తులేవీ లేవనుకునేవారు కూడా తరచుగా ప్రత్యేకమైన రాజ్యాంగయంత్ర సమస్యను మతసమస్యలతో కలగాపులగంచేసి ఒక సిద్ధాంతాన్ని అల్లడానికిప్రయత్నిస్తున్నారు-ఇలా అల్లబడిన సిద్ధాంతం తాత్వికమై ప్రాతిపదిక వివరణల్లో తరచు క్లిష్టమై ఉంటుంది. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం: రాజ్యాంగయంత్రమనేదేదో దైవికమనీ, ప్రకృతికతీతమనీ, మానవకోటి బ్రతుక్కు కారణమైన ఒకానొక శక్తియనీ, మానవుడికి సంబంధించని ఒక వెలుపలివస్తును మానవునికి కూర్చిపెట్టే దైవాంశసంభూతమైన శక్తియనీ అంటారు. ఈ సిద్ధాంతము భూస్వాములూ పెట్టుబడిదారులూ మొదలైన దోపిడీ వర్గాల ప్రయోజనాలతో సన్నిహితంగా కట్టుబడి యుండి, వాటికి దోహదం చేస్తుంది. ఈ సిద్ధాంతం బూర్జువా ప్రతినిధులైన పెద్ద మనుష్యుల ఆచారాలతో అభిప్రాయాలతో విజ్ఞానశాస్త్రాలతో లోతుగా గుదిగుచ్చుకుని యున్నది. ఎటు చూచినా దాని ఛాయలే! రాజ్యాంగయంత్రాన్ని గురించి మెన్షివిక్కుల, సోషలిస్టు రివల్యూషనరీల అభిప్రాయాలు మతాసక్తములైనవంటే వారు అసహ్యించుకుంటారు. రాజ్యాంగయంత్రంపట్ల నిర్మమకారదృష్టి కలిగిన వాళ్ళమని వారి విశ్వాసం. అట్టి మెన్షివిక్కులూ, సోషలిస్టు రివల్యూషనరీలుకూడా రాజ్యాంగయంత్రాన్ని గురించిన వారి అభి

ప్రాయాల్లో ఈఛాయలు కనిపిస్తుంటాయి. మిగిలిన వర్గాలన్నిటికన్నా, పాలకవర్గాల ప్రయోజనాల కుపయోగంకాబట్టి ఈసమస్య యింతగా తికమకలు చేయబడ్డది; క్లిష్టం చేయబడ్డది. (దీన్ని మించిన గందర గోళంలో ముంచబడ్డది ఒక్క-అర్థశాస్త్రం మాత్రమే.)

(మార్క్సు, ఎంగెల్సు మార్క్సిజం మాస్కో-ప్రచురణ 425 పే)

మనదేశపు మెన్షివిక్కులూ, సోషలిస్టులూ దీన్ని గుర్తింతురుగాక!

ఈ సమస్య నెలాపరిశీలించాలో వివరిస్తూ లెనిన్ యిలాఅన్నాడు:

"ఈసమస్యను సాధ్యమైనంతవరకు శాస్త్రీయంగా పరిశీలించాలంటే రాజ్యాంగయంత్రంయొక్క పుట్టుకా అభివృద్ధినీ గురించిన చరిత్రను దిజ్మాత్రంగానైనా పరిశీలనచేయాలి. ఈసమస్యను శాస్త్రీయ దృక్పథంతో పరిశీలించాలంటే, దీని వెనుకనున్న చారిత్రక సందర్భ మేమిటో విస్మరించకూడదు. ఇది చరిత్రలో యెలా పుట్టింది? దీనిఅభివృద్ధి క్రమంలో యేయే దశలను గడిచింది? ఈనాడు యిది యేవిధంగా పరిణమించింది? అని పరిశీలించాలి. సామాజిక శాస్త్రాలకు సంబంధించిన సమస్యలను నిర్దుష్టంగా పరిశీలించే అలవాటు పట్టుబడాలంటే, అసంఖ్యాకమైన వివరాలతోనూ, లెక్క-లేనన్ని విధాలైన పరస్పర భేదాభిప్రాయాలతోనూ తలమునిగి కొట్టుకుపోకుండా వుండాలంటే, యిలాంటి పరిశీలనా విధానాన్ని అనుసరించడం అత్యంత అవసరం."

ఇంకా యిలా అన్నారు:

"రాజ్యాంగయంత్రాన్ని గురించిన సమస్యాపరిశీలన సందర్భంలో కుటుంబమూ, ప్రైవేటు ఆస్తీ, రాజ్యాంగయంత్రమూ—వీటి పుట్టుపూర్వోత్తరాలు' అనే ఎంగెల్సు గ్రంథాన్ని పరిచయం చేసుకుంటారని ఆశిస్తున్నాను. ఆధునిక సోషలిజాన్ని గురించిన ప్రధాన గ్రంథాల్లో యిది ఒకటి.

(మార్క్సు, ఎంగెల్సు, మార్క్సిజం మాస్కో ప్రచురణ పే426)

అందువల్లనే భారతదేశ చరిత్రలో ఈ విషయాన్నే వివరించ బూనుకున్న యీ పుస్తకం పైన వుదహరించిన వింగెల్సుయొక్క గ్రంథాన్ని దగ్గరగా అనుసరిస్తున్నది. దురదృష్టవశాత్తూ, వింగెల్సు, తన ప్రముఖగ్రంథాన్ని రచించిన రోజుల్లో ఇండియాను గురించి వ్రాయుడానికి తగినన్ని ఆధారాలు లేకపోయినవి.

ఈ నా తొలిపలుకులో నే నుపయోగించిన ఆధారాలను చర్చించదలచలేదు. అలాగే నాకు కావలసిన పుస్తకాలూ, మొద లైన వాటిని అందించి సాయపడిన అనేకమంది స్నేహితులకు కృత జ్ఞతనూ తెలపడంలేదు. ఆ భాగాన్ని రెండవ సంపుటం ముద్రించే అవకాశం కలిగేనాటికి అట్టిపెడుతున్నాను.

— యస్. ఎ. డాం

ప్ర వే శి క

భా ర త దే శ చ రి త్ర

స మ కా లి క ప రి శీ ల నా ప ద్ధ తు లు

అతి ప్రాచీన యుగాలలో మానవనాగరికతకు కేంద్రాలైన దేశాల్లో భారతదేశ మొకటి. ప్రపంచంలో మొట్టమొదట తిండి మొక్కలుపుట్టిన యేడుదేశాల్లోయిదిఒకటి.* మనుష్యుడుయీతిండి మొక్కలను యేరి, పెంచి, ప్రపంచమంతటికీ విస్తరింపజేసినది యీ యేడుదేశాలనుంచే. ఆదిమ మానవుడు చతుష్పాత్తువైన జంతువు నుంచి విడివడి, పనిముట్లను తయారుచేసుకునే రెండుచేతులుగల సామాజిక మానవుడై, ప్రకృతితో పోరాడి, బ్రతికి, ప్రపంచ మంతటా విస్తరించినది, మొదట యే దేశమునుంచో, యింతవరకూ నిర్ణయం కాకుండావున్న సమస్యయే. పూర్వమానవుని పుర్రె యెముకల అవశేషాలు చైనా, జావా, యూరపు, ఆఫ్రికా మొదలైన దేశాల్లో దొరకడాన్నిపట్టి, మానవజాతి యొక్కడనుంచి యెటు విస్తరించిందో వూహించగలగడానికి మానుషశాస్త్రజ్ఞులకు వీలు చిక్కింది. భారతదేశానికికూడా యీ "ఘనతను" పంచిపెట్టదలచిన

* యన్. ఐ. వావిలావ్. 'Science at Cross - Roads'

వారు, శైవలిక పర్వతాలనూ* వాటి పరిసర ప్రదేశాలలో జరిగిన పరిశోధనలనూ ఉదహరించి, సగం జంతువుగానూ సగం మానవుడు గానూ వుండే పూర్వమానవుడు మనదేశంలోనూ నివసించాడని, మానవజాతినీ నాగరికతనూ ఉయ్యాల పొత్తిళ్ళలో లాలించిన ప్రాచీన దేశము మనదికూడాననీ నిర్ధారణ చేస్తున్నారు. భారతదేశ చరిత్ర పరిశోధకులైన భారతీయ చరిత్రకారులు మన దేశంయొక్క మన నాగరికతయొక్క ప్రాచీనతను గురించి చాలాపట్టుదల వహించి యున్నారు

భారతీయ రచయితలూ చరిత్రపరిశోధకులూ, మనప్రాచీనతను రుజువు చేయడంతో మాత్రమే తృప్తిపడటంలేదు. ఈ నాడు ప్రపంచంలో నాగరికమని చెప్పుకో బడుతున్న ప్రతిదీ సైన్సూ, తత్వశాస్త్రమూ, రాజకీయశాస్త్రమూ మొదలైనివన్నీ, ఒక నాడు మనదేశంలో ఉండిఉన్న వేననీ, మనమెరిగి యుండినవేననీ, రుజువుచేయ ప్రయత్నించడం వీరికొక వేలంవెర్రిగా పరిణమించింది. తత్వశాస్త్రంలో కాంటు గొప్పవాడైతే మనశంకరాచార్యులు అంత కన్నా గొప్పవాడు. సారస్వతంలో షేక్సిపియరు గొప్పవాడంటే, మనకాళిదాసుఅంతకన్నా గొప్పవాడు, మీకు రూసోయొక్క సోషల్ కాంట్రాక్టు సిద్ధాంతముంటే మాకుకూడా అలాంటి దొకటి ఉండేది. మాకు విమానాలు, రైళ్ళు, మందుగుండు – ఒకటేమిటి – అన్నీ ఉండేవి. అంతేకాదు ఇంగ్లీషువాళ్ళూ యూరపియన్లూ తోళ్ళుచుట్టు కుని తిరిగేరోజుల్లో, మాకింత గొప్ప నాగరికత ఉండేది!

పైవిధమైన ఊహాయే నిజానికి మన చరిత్రకారుల ఉత్సాహ శక్తి. మనలను చరిత్రనుంచి తుడిచివేయడానికి ప్రయత్నించుతూన్న విదేశశత్రువునుంచి ఆత్మరక్షణ చేసుకోడానికి మన పాతగోడలనూ పాడుపడిన అగడ్తలనూ పైకి త్రవ్వాం. భూర్జపత్రాలనూ రెల్లుకాగి

* యఫ్. బోస్ "మానుషశాస్త్రం" (Anthropology)

తాలనూ గాలించాం. నానాటికీ బలపడుతూన్న స్వతంత్రోద్యమాన్ని నీరుకార్చడానికి ప్రపంచచరిత్రతో పోల్చితే మన ప్రాచీనతా, మనం సాధించిన మహత్కార్యాలూ ఎందుకూ చాలవనే నీరసభావం మన ప్రజానాయకత్వంలో కలగజేయడానికి, బ్రిటిషు పరిపాలకుడు చరిత్ర నుపయోగించాడు. చారిత్రకంగాచూస్తే మన భ్రాతులు నిరంతరం అపజయాలపాలై విదేశస్థుల పాలనక్రిందపడి యుండటమే—యిదీ యిప్పటివరకూ తెలిసిన మన చరిత్రయొక్క సారాంశం మన భౌగోళిక, వాతావరణ పరిస్థితులూ, మన సంస్కృతీ, మనకీదుర్గతులు కల్పించాయని యీచరిత్ర చెప్తుంది. కేంబ్రిడ్జిచరిత్రనూ, * యితర గ్రంథాలనూ రచించిన చరిత్రకారులు యీ సిద్ధాంతాన్ని ప్రచారం చేశారు – వీళ్ళంతా బాధ్యతకలవాళ్ళుకూడాను ఈ సిద్ధాంతాన్ని ఖండించడానికని, భారతదేశచరిత్ర ప్రపంచచరిత్రలో పాతేపుట్టిం దని నేడు మనదేశంలో విస్తరించియున్న ఆర్యులు అనేక వేల సంవత్స రాలనాడు ఆర్కిటిక్ ప్రాంతాలనుంచి♦ ప్రపంచమంతటికీ విస్తరించిన ఆర్యులేననీ, భారతదేశంలో ఆర్యులు సాధించిన మహత్కార్యాలు ఇంతవరకూ మానవుడు సృష్టించినదానిలో కెల్లా ఉత్తమమైనదని ఆ పరిశీతులను భవిష్యత్తులో కూడా మానవుడు మించిపోలేడని ఋజువుచేయబూనుకున్నారు. మన చరిత్రకారులు ఓటమిని ఎరుగరు.

ఈ విధమైన చరిత్రరచన బ్రిటిషుప్రభుత్వ వ్యతిరేక పోరాటా నికి దోహదమిచ్చిందనడంలో సందేహంలేదు. దీనివల్ల భారతజాతీయ

---

* ఫ్రేజర్ "Introduction to Ancient History"

♦ తిలక్ "Arctic Home in the Vedas"

తిలక్ తన సిద్ధాంతప్రకారం "హిమప్రళయాల మధ్యకాలపు ఆర్య సంస్కృతి మామూలుగా ఊహిస్తున్న దానికన్నా ఉచ్ఛస్థితిలో ఉండేదని ఈజిప్టు చరిత్రకు పూర్వం నివశించిన ఆదిమవాసుల సంస్కృతికీ నాగరికతకూ మన అదిమ ఆర్యుల సంస్కృతీ నాగరికతలు సమానములని నిర్ణయించడానికి అభ్యంతరాలు లేవనీ" ఋజువు చేశానన్నారు (పేజీ 464–ముద్రణ 1925)

వాదికి ఒకవిధమైన మనోదండిని కలుగజేసినప్పటికీ దానితోపాటు గతాన్ని గురించి తప్పు విలువలను యిచ్చింది. గతంలో జరిగిన దాన్నంతటినీ మూఢభక్తితో కొలవడంవలన వర్తమానానికి నిరుపయోగం కావడమేకాక, ప్రత్యక్షమైన అవరోధంగాకూడా తయారైంది.

'శివాజీ అఫ్జుల్ ఖానుని చంపడంలో నీతి ఉందా, లేదా? బుద్ధిపూర్వకంగా హత్యచేశాడా? లేక కుట్ర చేసి చంపాడా? యుద్ధనీతి ప్రకారం అలాహత్య చేయడం చెల్లదగిందేనా?' ఇలాంటి చర్చలతో పెరిగిన సవాలక్ష గ్రంథమూ చూస్తే నేటి విద్యార్థులకు నవ్వురాకమానదు. శ్రీ జయస్వాల్ ప్రాచీనహైందవ సమాజాన్ని (Ancient Hindu Polity) గురించి రచించిన మహాగ్రంథం, ప్రాచీన భారతదేశంలో రిపబ్లిక్కు లుండేవనీ, "స్వపరిపాలిత ప్రజాతంత్రాలుండేవనీ" రుజువుచేసి, భారతదేశం పార్లమెంటరీ ప్రజాతంత్ర వ్యవస్థలకు పనికిరాదని బ్రిటిషు పాలకవర్గాలు చేసే నిర్ధారణలను ఖండించడానికే వ్రాయబడ్డది. బ్రిటిషుపాలకులు గ్రీకు రోమన్ నాగరికతలకు తామే వారసులమంటారు; ప్రాచీన నాగరికతలో ప్రథమస్థానం తమదీ, యీజిప్టు పాలెస్టయినులదీననీ అంటారు మహాభారతానికి ఒక అర్థంకానీ, వాస్తవికత కానీలేదనీ, హైందవ వేదాంతాలకు చారిత్రక ప్రతిపత్తి లేదనీ, భారతదేశవిజేత అలెగ్జాండరునుకన్న గ్రీసు దేశచరిత్రయే భారతదేశచరిత్రకన్నా ప్రాచీనమని వారివాదన.

మనమేధావులకు రేచిక్కెత్తిపోయింది. మనకు రెల్లుకాగితపు రికార్డులు (Papyrus) లేవు; గైజెట్గోపురాల (Pyramids) లాంటివి వుంటే తిరుగులేని సాక్ష్యంగా వుండేవి. అఖ్నాటన్, ట్యూటన్ ఖామెన్, మమ్మీలూ (Mummies) లేవు. ఉర్ బాబిలన్ల లాంటి పట్టణాలైనా బయటపడలేదు. విదేశపరిపాలకుల పురాతత్వపరిశోధనశాఖకీ విషయంలో శ్రద్ధ తీసుకొనవలసిన అవసరమేముంది? ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో మన ప్రాచీనత్వాన్ని రుజువు చేసుకొనడం

యెలాగు? ప్రభుత్వ సహాయంగానీ, దేశంలో ధనికుల సహాయంగానీ లేకుండా, స్వతంత్రంగానే చరిత్ర సామాగ్రిని సేకరించుకోడానికి మన చరిత్ర పరిశోధకులు పాటుపడ్డారు. బ్రాహ్మణులకు రాజులిచ్చిన దానాలనూ, రికార్డుచేసిన రాగిరేకులనూ, శిలా శాసనాలనూ, నాణాలనూ, అశోక స్తంభాల లాంటి వాటిపైన వ్రాసిన వ్రాతలనూ సేకరించారు. మత గ్రంథాలలో ఉదహరించిన ఖగోళ శాస్త్రవిషయాల సహాయంతో మన చరిత్ర స్మృతులను క్రీస్తుకు పూర్వము 3000 లేదా 4000 సంవత్సరాలవరకూ నెట్టుకెళ్ళారు. కాని యీ నిర్ణయాలకు చారిత్రక ప్రతిపత్తి యీయబడలేదు ♦

చిట్టచివరకు సింధురాష్ట్రంలో "మొహన్‌జోదారో" పట్టణం బయటపడ్డది. మన నాగరికత క్రీ. పూ. 3000 యేళ్ళనాటిదని మన యూరపియన్ ప్రభువులుకూడా అంచగీకరించక తప్పలేదు. ఈజిప్టు, గ్రీసు, రోమన్, చాల్డియన్ మొదలైన దేశస్థులుకన్నా మనం తక్కువ ప్రాచీనులం కాము! మనదికూడా ప్రాచీనదేశం, మనం ప్రాచీన ప్రజలం. మనము చరిత్ర, గొప్పవిజ్ఞానమూ కలిగిన మేధాసంపన్నులం; అంటే మనమూ బ్రతుకగలం, పోరాడగలం, నిలువగలం, ముందుకు నడవగలం అన్నమాట.

మన చరిత్ర గ్రంథజాలంయొక్క అభివృద్ధినిగానీ. మన గత చరిత్రను క్రమబద్ధంగా నిర్మించడానికి మన మేధావులు చేసిన అఖండమైన కృషినీ, త్యాగాన్నీకానీ సమీక్షచేయుడం యిక్కడ సాధ్యం కాదు. తిలక్, రాజవాడే, రెనడే, జయుస్వాల్, పావాగి, కుంతే,

---

♦ తిలక్ రచించిన "Orion – మృగశిర", దీక్షిత్ రచించిన "వేదాంగ జ్యోతిషమూ;" భారతయుద్ధకాలము, వేదకాలములను నిర్ణయించే వివిధ గ్రంథకర్తల చర్చలూ చూడదగినవి. వేదాలు క్రీ. పూ. 1500 నాటివనీ, భారతయుద్ధం క్రీ. పూ. 1000 నాటిదనీ యూరపియన్ చరిత్రకారులు నిర్ణయిస్తున్నారు. కాని సుమేరియన్ యీజిప్షియన్ మొదలైనవారి ప్రాచీనత క్రీ. పూ. 4000-6000 మధ్యకాలపుదనీ నిర్ణయించారు.

భండార్కర్, కేత్కర్ మొదలైనవారూ, మరికొందరు యూరపీయనుకూడా భారతదేశ చరిత్రను అనుస్యూతంగా వ్రాయడానికి ప్రయత్నించారు ఇలా ప్రయత్నించినవారినందరినీ యిక్కడ పేర్కొనడంకూడా సాధ్యమైన పనిగాదు. వీరి పరిశోధనలకు సంబంధించిన కొంత ముడిసామగ్రి అచ్చైందికూడా. కాని యింతవరకు జరిగినదంతా భారతదేశ చరిత్రను గురించి యూరపియన్ చరిత్రకారులు అంటే బ్రిటిషు చరిత్రకారులు కల్పించిన దృక్పథాన్ని ఖండించడానికే జరిగింది. అంటే చరిత్ర రచన జాతీయపోరాటంలో ఒక ఆయుధంగా పరిణమించింది. 19 వ శతాబ్దంలో దానిని అలాగే వుపయోగించారు కూడా.

వారి దృష్టిలో చరిత్ర అంటే, అంతవరకు కనిపెట్టబడనటువంటివీ, కనిపెట్టినా తప్పుగా ఉపయోగించినటువంటివీ అయిన కొన్ని కొన్ని సంఘటనలనో, చరిత్ర సత్యాలనో కనిపెట్టడమే కాదు. ఉద్దేశ రహితమైన ఆవిష్కారమూ కాదు. యుద్ధ రంగంలో సైన్యాలను విన్యసం చేసినట్లు, చారిత్రక సంఘటనలను యేర్చికూర్చేవారు. అవన్ని సత్యాలే కాని వాటిని శత్రువుతో పోరాడటానికి తగిన విధంగా కూర్చారు

అఫ్జల్ ఖానుణ్ణి చంపివిమాటనిజం. కాని యీసత్యాన్ని సరియైన సందర్భశుద్ధితో వివరించాలి. శివాజీ నమ్మకద్రోహియని మహారాష్ట్రులంతా అలాంటి నీతితక్కువవాళ్ళనని చెప్పే యింగ్లీషు వాళ్ళలాగా వాదించకూడదు. అశోక స్తంభము ప్రత్యక్షంగా కంటికి కనపడుతున్నదే. దాని కాలనిర్ణయంప్రకారం రెండువేల యేళ్ళనాడు మనం అంతటి ఉదాత్తధర్మాలను ప్రచారంచేశాం. మనకింతటి మంచి రాజ్యవ్యవస్థవుండేది. మరీనూ, ఐదువేల యేళ్ళనాటి 'మొహన్ జోదారో' యిటుకా, పెంకూ, స్నానపుగదులూ కల పట్టణం కాబట్టి మీరు రాకపూర్వం మాకు నాగరికత లేదనవద్దు.

మీారులేకపోతే మరల వేమలాంటి ఘనకార్యాలు చేయలేమనీ అనవద్దు.

19వ శతాబ్దపు ఉత్తరార్ధభాగంలోనూ, 20వ శతాబ్దంలోనూ, మన పండితుల దృష్టికి చరిత్రరచన అనేది సామ్రాజ్యవాద శత్రువుపై భారతజాతీయత జరిపిన పోరాటంలో ప్రయోగింపవలసిన ఆయుధం. ప్రాచీనతా, వంశవృక్షమూ, పూర్వపు శక్తి మేధస్సుల బలంతో మనం స్వాతంత్ర్యానికి అర్హులమని రుజువుచేయడమూ, తద్వారా పారకులను దురాక్రమణదారులకు లొంగకుండా యెదిరించేట్లు ఉత్సాహ పరచడమూ, మన మహారాజ్యాల చరిత్రలో యెలాగో అలాగే నేడుకూడా మనం అన్నిటికీ తట్టుకుని విజయం సాధించగలమనే ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కలుగజేయడమూ, యివీ ఆనాటిచరిత్ర రచనలో గల ఉద్దేశ్యాలు

అయితే చరిత్రరచనలో యిలాంటి దృక్పథంవల్ల కొంత. మనోనిబ్బరాన్ని ఆత్మవిశ్వాశాన్ని కలుగజేయడం మినహా మరో ప్రయోజనం లేకపోయింది.

ఇక్కడ ఒక్క ప్రశ్న. ఈ మేధావులు యెవరిప్రతినిధులు? వీరు మనోనిబ్బరాన్ని ఆత్మవిశ్వాసాన్ని యెవరికి కలిగిస్తున్నారు? ఒక్కటి మాత్రం చరిత్రతెల్పినసత్యం ; మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతర సంక్షోభకాలంవరకూ, బ్రిటిషు అధికారానికి వ్యతిరేకంగా సాగుతూ వచ్చిన విప్లవోద్యమాలలో భారత ప్రజాసామాన్యంలోని అత్యధిక భాగం పాల్గొనలేదు. 1905 నాటి సంక్షోభంవరకూ. జాతీయోద్యమాన్ని నడిపిన మేధావులు ప్రజాసామాన్యం దగ్గరకు పోవడంకానీ, వారికి వుత్సాహాన్ని కలుగజేయడం కానీ, పోరాటానికి అవసరమైన నినాదాలను యివ్వడంకానీ జరగలేదనేచెప్పాలి. అనాటిమధ్యతరగతి నాయకత్వమూ, మితవాదపు బూర్జువావర్గమూ వారిచారిత్రక రచనలలో అధినివేశ ప్రతిపత్తి (Dominion Status) కొరకు కార్యక్రమ ప్రణాళికలను రూపొందిస్తున్నారు; అంటే సామ్రాజ్యవాద

పరిపాలక వర్గాల ఆర్థికవిధానమూ, పార్లమెంటరీ ప్రజాతంత్రమూ మొదలైనవాటికొరకూ, వారితో సమానమైన పాలకవర్గ హోదా కొరకూ తమకుగల అర్హతలనూ హక్కునూ ప్రతిపాదిస్తూ ఉన్నారు.

అప్పుడప్పుడే తలెత్తుతూన్న బూర్జువావర్గమూ, వారి మేధావి ప్రతినిధులూ, తమయొక్క వర్గప్రయోజనాలనూ, జాతీయ ప్రయోజ నాలనూ రూపొందించడానికీ, వాటిని చారిత్రకంగా సమర్థించడానికీ వీలుగా భారతదేశచరిత్రకు తగిన నిర్వచనాలిచ్చారు. ఆనాటిచరిత్ర గ్రంథాలలో యేకొన్నిటిని చూచినా, ఆనాటిచరిత్రకారుల నెవరిని తీసుకున్నా యీవిషయం స్పష్టపడుతుంది. ఆనాటి భారత పెట్టుబడి దారీవర్గం తమప్రయోజనాలవిషయం యింకా యేకాభిప్రాయానికి రాలేదు అప్పటికి వారికొస్థాయి రాలేదు బ్రిటిషు ప్రభుత్వ వ్యతి రేకమైన రాజకీయ పోరాటంలో యే కార్యక్రమ ప్రణాళికను నిర్ణ యించాలి, యేపద్ధతులను అనుసరించాలి, అనే విషయాలువచ్చేటప్ప టికి వారిలోగల బలహీనతలూ, వైరుధ్యాలూ పరస్పరవ్యతిరేక రాజ కీయ ప్రణాళికలూ ముందుకుతోసుకొచ్చినవి. ఇవన్నీ వారివ్రాతల్లో ప్రతిబింబించినవి. ఒక్కవిషయంలో మాత్రం అన్నివర్గాలూ యేకాభి ప్రాయానికి వచ్చినవి. భారతదేశంయొక్క ప్రాచీనతా రాచరిక పారం పర్యమైన ఆధిక్యతా, ఆనాటిధనధాన్య సమృద్ధీ, బుద్ధిసంపదా, నేటి దారిద్ర్యమూ, దైన్యమూ, వీటినిగురించిన చారిత్రక సారాంశాల్లో యేకాభిప్రాయముండేది. కాని నేటిపోరాటంలో ఎలాంటి సాంఘిక రాజకీయ సాధనాల నుపయోగించాలి? వాటిని యేనాటి చారిత్రక ఘట్టంనుంచి సేకరించాలి? అనేసమస్యలువచ్చేసరికి భారతబూర్జువా వర్గమూ, వారిమేధావులూ అభిప్రాయభేదాలుకల్గి వేర్పడ్డారు పాతచరిత్రనుగురించిన యేకాభిప్రాయంకాస్తా భగ్నమైపోయేది; అప్పుడు మరల చారిత్రక సంఘటనలూ, వ్యక్తులూ, చారిత్రక ఘట్టాలూ చర్చలోకొచ్చేవి; చరిత్రలు తిరిగివ్రాసేవారు. ఈవ్రాతలు

రెండిటిబట్టి ఉండేవి. ఒకటి, సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక పోరాటంలో ఆయా బూర్జువా ధురాలు నిర్దేశించుకున్న రాజకీయ ప్రణాళికలు. రెండు - సామ్రాజ్యవాద బూర్జువాలక్రిందా, రెండు విధాలా దాస్యమనుభవిస్తూన్న భారతకష్టజీవిప్రజాసామాన్యము పట్ల దోపిడీవర్గమైన భారత భూస్వామ్య, పెట్టుబడిదారీ కూటమి అవలంబించే వైఖరి.

ఇంగ్లీషువాళ్ళు మొగలులనూ మహారాష్ట్రులనూ యెలా జయించగలిగారు? భారతదేశాన్ని జయించడానికి జరిగిన చివరి యుద్ధాల్లో యింగ్లీషువాళ్ళు మహారాష్ట్రులతో చాలా తీవ్రంగా పోరాడవలసి వచ్చింది. ఇంగ్లీషువాళ్ళు అలాంటి మహారాష్ట్రులను యెలా జయించగలిగారు? బ్రిటిషువాళ్ళకు పూర్వం భారతదేశాన్ని జయించిన ప్రతిభాశక్తివంతులు మొగలులు. అలాంటి మొగలులను మహారాష్ట్రులు శివాజీ నాయకత్వంక్రింద జయించగలిగారు. మొగలులను జయించగలిగిన మహారాష్ట్రులు ఇంగ్లీషువాళ్ళ కెందుకోడారు? బ్రిటిషు దురాక్రమణను ప్రతిఘటించడానికి అవసరమైన కార్యక్రమ విధానాలను నిర్ణయించుకోవలసి వచ్చిన సందర్భంలో యిలాంటిసమస్య లుదయించాయి. ఈ రెండు సమస్యలకూ సమాధానాలు దొరికితే బ్రిటిషు విజేతలనుంచి స్వాతంత్ర్యం పొందడానికి సాధన విధానాలను నిర్ణయించుకోనవచ్చును. ఈ సమస్యలలో చరిత్రకారులు శ్రద్ధాశక్తులతోనూ, నూతనోత్సాహంతోనూ నిమగ్నులైనారు. మొగల్ మహారాష్ట్ర సంబంధాలు యిటీవలి జ్ఞాపకాలుగానూ, సమాజానుభవంలో భాగంగానూ ఉండటంవల్ల మధ్యతరగతి మేధావులూ, బూర్జువా జాతీయపత్రికలూ వీటి పరిష్కారం విషయంలో యెక్కువ శ్రద్ధ చూపినవి.

మనకు చారిత్రకసామాగ్రి యెక్కువగాలేదు దానికితోడు బ్రిటిషుపాలకులు ప్రతిబంధకాలు కల్పించుతున్నారు. అందువల్ల

చరిత్రపరిశోధన కష్టసాధ్యమైపోయింది. మహారాష్ట్ర పరిపాలననాటి రికార్డులుండే పురా గ్రంథభాండారాల్లోకి అధికారవర్గాలు చరిత్ర పరిశోధకులకు ప్రవేశమీయలేదు. మొగలుమహారాష్ట్ర శిథిలసామ్రాజ్యాలకు వంశవారసులైన వాళ్ళుకూడా తమ కన్యాయంగా సంక్రమించిన సంస్థానాధిపత్యాలు ఊడిపోతాయనే భయంవలన, బ్రిటిషు అధికారులకు విశ్వాసపాత్రమైన మార్గమే అవలంబించారు. వారూ తమ పురాగ్రంథ భాండారాల్లోకి చరిత్ర పరిశోధకులను ప్రవేశించనీయలేదు. జమీందారీ, భూస్వామ్య సామంత వంశాలవారూ చరిత్రకారులను దగ్గరకు రానీయ లేదు. వీళ్ళందరూ తమవంటగదుల్లో పడియున్న అస్థిపంజరాలెక్కడ బయటపడతాయోనని భయపడ్డారు. పూర్వచరిత్ర రహస్యాలు ప్రజలకు తెలుస్తాయేమోనని వీరి భీతి. ఇన్ని ప్రతిబంధాలున్నప్పటికీ, చరిత్ర పరిశోధకుల కృషి కొంత ఫలించింది. చరిత్ర పరిశోధనా రంగంలో కుస్తీలూ, యుద్ధాలూ ప్రారంభమైనవి. భారతీయ చరిత్ర పరిశోధకులు, భారతదేశ చరిత్రను గురించిన ప్రసక్తి యెత్తగలగడానికి పూర్వమే, బ్రిటిషు చరిత్రకారులు దోపిడీ దురాక్రమణ జరిగే రోజుల్లో తమ చేతబడ్డ సామాగ్రిని ఉపయోగించి భారతదేశ చరిత్ర గ్రంథాలను వ్రాశారు. ఎల్ఫిన్‌స్టన్, గ్రాంటు డఫ్, టాక్, మోర్లాండు మొదలైనవాళ్ళు రాసిన గ్రంథాలద్వారా ప్రపంచానికి భారతదేశ చరిత్ర యీనాటికీ నేర్పబడుతూ వచ్చింది.

వీరి తరవాత వచ్చిన భారతీయ చరిత్రకారులు భారతదేశ చరిత్రను గురించీ, చారిత్రక సంఘటలను గురించీ విదేశ రచయితలు చేసిన తప్పుడు నిర్వచనాలనూ, అబద్ధ ప్రచారాలనూ యెదుర్కొనవలసి వచ్చింది. కాని తమ దృక్పథాలను వివరించవలసి వచ్చేటప్పటికి తికమకలుపడ్డారు. మనమాట్టేయెక్కువ గర్వపడతగిన ఫలితా

లను సాధించలేకపోయారు. అయితే, దేశీయమితవాద బూర్జువావర్గం భవిష్యత్తులో తమ కార్యక్రమ ప్రణాళికకు ఉపయోగించుకోదగిన కొన్ని సారాంశాలను మాత్రం తెల్పారు.

పెద్ద పెద్ద పరిశోధనా గ్రంథాలను వదిలేసి సాధారణ ధోరణిని ప్రతిబింబించే యేకొలది గ్రంథాలను మనం పరిశీలించినా, శత్రువుపై పోరాటంలో ఉపకరించాలనుకున్న భారతదేశ వివరణలో, మన బూర్జువా మేధావులు యెలాంటి దృక్పథాన్ని అనుసరించారో సులభంగా తెలుసుకొనవచ్చును.

శివాజీ నాయకత్వంక్రింద మహారాష్ట్ర విజృంభణ విజయం పొందడానికి గల కారణాలేవో వివరిస్తూ, బొంబే హైకోర్టు న్యాయమూర్తియైన మహాదేవ గోవింద రెనడే "మహారాష్ట్ర రాజ్యవిజృంభణ" (Rise of the Maharata Power) అనే గ్రంథాన్ని వ్రాశాడు. 1918 లో మితవాదవర్గానికిచెందిన ప్రముఖ పండితుడూ, వ్యాసకర్తా అయిన ఎన్. సి. కేల్కార్ ఇంగ్లీషువాళ్ళు మహారాష్ట్రులనెలా జయించారో వివరించడానికి "మహారాష్ట్రులూ - ఇంగ్లీషువాళ్ళూ" (The Maharatas and the English) అనే గ్రంథాన్ని రచించాడు. పానిపట్టువద్ద మహారాష్ట్రుల ఓటమి, శివాజీ విజృంభణకు కారణమైన శక్తియుక్తులు; మహారాష్ట్ర ప్రభుత్వ సంస్థలలో చెలరేగిన కులకక్షలూ, వ్యక్తి కుట్రలూ; ఇంగ్లీషువాళ్ళ ఆయుధ సంపత్తి యెక్కువా; మొదలైన విషయాలను గురించిన సమాచారాన్ని సేకరించి, అనేక పెద్ద పెద్ద పరిశోధక గ్రంథాలను ప్రచురించాడు. మేజర్ బాసు "ఇండియాలో క్రైస్తవ రాజ్య విస్తరణ" అనే గ్రంథాన్ని రచించాడు. ఇకను 1857 స్వాతంత్ర్య యుద్ధాన్ని గురించి వెలువడ్డ పుస్తకాలనేకం. భవిష్యత్తులో పోరాటాలకు మార్గదర్శకాలుగా ఉండడానికి ఈ రచనలు అనేక సారాంశాలను

తేల్చినవి. ఆనాటి మన ఆధునిక మేధావులు చరిత్ర నెలా అర్థంచేసుకున్నదీ, యీ సారాంశాలను పరిశీలిస్తే తెలుస్తుంది.

16, 17 శతాబ్దాలనాటి మతప్రవక్తలూ వారి అనుసర బృందాలూ, నాటిహిందూసమాజంలోని పౌరోహితవర్గాల నైతిక పతనానికి వ్యతిరేకంగా వారు సాగించిన మతప్రబోధక ధర్మ యుద్ధాలూ, మహారాష్ట్ర రాజ్యవిజృంభణ విజయాలకు కారణములని రెనడే అంటాడు. యూరపులో కేథలిక్కు మతప్రాబల్యానికి వ్యతిరేకంగా వర్ధిల్లిన రిఫర్మేషన్ ఉద్యమాన్ని ఆధారంచేసుకుని నూతన సమాజాలూ, నూతనరాజ్యాలూ యేర్పడినట్లే మనదేశంలో మహారాష్ట్ర రాజ్యవిజృంభణకు నాటి "భక్తి" మతోద్యమాలు కారణ భూతాలైనా యంటాడు. చరిత్రకు మతమే గమనశక్తియని రెనడే పరిగణించాడు. అయితే యీ పరిణామానికి దోహదమీయడానికి శివాజీలాంటి మహావ్యక్తి సాధనమాత్రుడుగా ఉండవలసి వచ్చింది. రజ్వాడే మొదలైన యితరచరిత్రకారులు మతమే చరిత్ర గమనానికి కారణమని అంగీకరించినప్పటికీ, అట్టి నూతన మతప్రబోధనకు, జాతిపునరుద్ధరణకూ ప్రతినిధులైన వ్యక్తులెవరు ? రామదాసస్వామియా ? శివాజీయా ? లేక మరొకరా ? అన్న విషయంలో భేదించారు. మహారాష్ట్రుల దొక ప్రత్యేకమైన "ఉపజ్ఞ"అంటాడు రెనడే. దాన్నతడు మహారాష్ట్రధర్మమని పేర్కొన్నాడు. ఆ మహారాష్ట్రధర్మముకూడా చరిత్రగమనశక్తుల్లో ఒకటి అన్నాడు. అయితే మహారాష్ట్రులు బ్రిటిషువాళ్ళచేతుల్లో ఎందుకు ఓడిపోయారు ? అనే ప్రశ్నవచ్చేసరికి మత భ్రష్టత్వమే ఓటమికి ప్రధాన కారణమని చెప్పలేకపోవడం విచిత్రంగా ఉంది. క్రైస్తవమత స్వీకారోద్యమంవల్లనే తద్వర ప్రసాదాలవల్లనే తాము జయించినామనీ, భారతదేశం తమఒడిలో ఊడిపడినదనీ బ్రిటిషువాళ్ళు చెప్పుకోలేదు. బహుశా యిదే మహారాష్ట్రుల ఓటమికి మతభ్రష్టత్వము కారణ

మని చెప్పకపోవడానికి కారణమై ఉండవచ్చును. కేల్కార్ మరో రకంగా వాదించాడు : మహారాష్ట్రులలో సమిష్టిజాతీయతాభావం తక్కువ; యెవరికివారే యమునాతీరే అన్నట్లు, వ్యక్తిపరమైన బ్రతుకునందలి ప్రేమ యెక్కువ; ఇంగ్లీషువాళ్ళలో సమిష్టిభావం ఎక్కువబలంగా ఉంది; వ్యక్తిపరమైన విడబాటుతత్వం వారిలో లేదు; ఈ భేదంవలన మహారాష్ట్రులు ఓడిపోయినారు, ఇంగ్లీషువాళ్ళు గెలిచారు—ఇదీ కేల్కారువాద ధోరణి. కాని ఇంగ్లీషువాళ్ళ చరిత్రను బట్టిచూస్తే వారికి యిలాంటి విజయకారణాలైన గుణగణాలు పూర్వంలేవు. మరి 17,18 వ శతాబ్దాలలోనే యిలాంటి గుణగణాలు వీరికబ్బడానికి కారణమేమో కేల్కార్ మొదలైనవాళ్ళు వివరించడానికి ప్రయత్నించలేదు. బి. డి. బాసు మరోకారణాన్ని ఉద్ఘాటిస్తున్నాడు : అబద్ధాలకూ, కుట్రలకూ దగాబాజీ తనానికీ యింగ్లీషు వాళ్ళది అందెవేసినచేయి ; భారతదేశంలోని రాజులూ, మహారాజులూ యిలాంటి దుర్గుణాలను యెరుగరు. అందువల్ల యింగ్లీషు వాళ్ళు గెలిచారు. మనరాజులూ, మహారాజులూ ఓడిపోయారు — అనేది బి. డి. బాసువాదన. చరిత్రగమనమంతా మనుష్యుల భావనల వలనా, రాజనీతి ధురంధరులయొక్క నాయకులయొక్క వ్యక్తిగత సుగుణ దుర్గుణాలవలన నియమితమై నడుస్తుందనేది యీవాదనలన్నిటియొక్క సారాంశము. కోటానుకోట్లుగా ఉన్న కష్టజీవి ప్రజాసామాన్యమూ, యుగయుగాలుగా జరిగిన వారి సామాజిక వ్యవస్థల పరిణామమూ అంతా చరిత్రలోవచ్చే "వీరపురుషులు, గురువులు, అవతారపురుషులూ" ఇలాంటివారియొక్క వ్యక్తిగత ఇష్టాయిష్టాలమీదా, నైతికభావాలమీదా, మతవిశ్వాసాలమీదా ఆధారపడియున్నదని యీవాదనల భావము. అపూర్వవ్యక్తుల మహాత్తే చరిత్రకు గమనశక్తియని కొందరన్నారు; ఒకకులము యొక్క, ఒకజాతియొక్క స్వతస్సిద్ధగుణాలని మరికొందరన్నారు.

కాని, యీ భావాలూ, విలువలూ, నీతులూ, విశ్వాసాలూ ఎలా పుట్టాయి? ఎలా గతించాయి? మరల అవెలా పుట్టాయి? ఒకదేశంలో ప్రవర్తిల్లే భావసముదాయం మరోదేశంలో ప్రవర్తిల్లుతూన్న అదే భావసముదాయాన్ని యెలా తోసిపుచ్చగలుగుతున్నది? ఈ ప్రశ్నలకు పై వాదనలేవీ సమాధాన మీయడం లేదు. అంతా ఛాన్సు, యీ దృచ్ఛికము, విధిలిఖితము. కాబట్టి యిలాంటి వాదనల పర్యవసానం, మానవసమాజానికి తన భవిష్యత్తును క్రమబద్ధంగా దిద్దుకునే ఆశలేకుండా పోవడమే అవుతున్నది.

ఈ ధోరణిలో మన చరిత్రకారులు తమకు విద్యావిజ్ఞానాలను గరపిన విదేశీయగురువులను అనుకరించారు. అంతవరకే. వీరు కార్లైలు బర్కు, బెన్‌థాము, గ్రీను, హెగెలు మొదలైనవారికి శిష్యులు. ఈతత్వశాస్త్రజ్ఞులు తమతమదేశచరిత్రలకుఆధ్యాత్మిక, కర్మ సిద్ధాంత దృష్ట్యా నిర్వచనాలిచ్చారు. ఆ సిద్ధాంత నిర్వచనాలనే మన చరిత్ర కారులు అందుకుని వాటిని అదే రూపంలో మనచరిత్రకు వర్తింపచేశారు. మనలనుజయించిన విదేశీయబూర్జువాలయొక్క చరిత్రసిద్ధాంతాలను పరిగ్రహిస్తున్నామే యని మన మహా పండితులు సంకోచింపలేదు. కారణ మేమంటే, మనదేశపు సమాజమే చితికి, ముక్కలై విజేతలైన సామ్రాజ్యవాద దేశపు బూర్జువా సమాజప్రతిబింబంగా పునర్నిర్మాణం చేయబడుతున్నది.

పైనచెప్పినట్లు, యిటీవలి బ్రిటిషుకాలపు చరిత్రను పరిశోధించిన మూలంగా, అప్పుడప్పుడే పుట్టిపెరుగుతూన్న స్వదేశీబూర్జువా వర్గానికీ, మేధావిబృందాలకూ, రాజకీయ సామాజిక ప్రణాళికను తయారు చేసుకోడానికి వీలుకలిగింది. దేశదుర్గతి కంతటికీ ప్రజాసామాన్యమే కారణమనేవాళ్ళు మూఢ విశ్వాసాలనూ, సంకుచిత కుల తత్వాలనూ రూపుమాపితేనే తప్ప, దేశానికి పురోభివృద్ధి కలుగదన్నారు. ఫ్యూడల్ జమీందారీయుగపు వ్యక్తిపరత్వమే మనఓటమికి

కారణమనుకునేవాళ్ళు ఫ్యూడల్ వంశగౌరవ ప్రయోజనాల సరిహద్దులను దాటి, సమిష్టి జాతీయతాభావ మలవరచుకొనడమే తరణోపాయ మన్నారు. ప్రజలు వొట్టి మట్టిముద్దలు; "వీరపురుషులు, నాయకులు, అవతారపురుషులు" మొదలైనవారి భావాలూ ఆదర్శజీవితాలూ ప్రజలను తగినవిధంగా తీర్చిదిద్దుతాయి. కాబట్టి ప్రజలు మహాపురుషులయెడల భక్తి విశ్వాసాలూ, అడకువా కలిగి అనుసరించుతుండాలి. అంతకుమించి వారికి మరోపాత్ర లేనేలేదు.

మరాఠగాథాలు కూడా చారిత్రకంగా సమర్ధించబడ్డాయి. పీష్వాలు నాయకత్వం వహించిన రోజుల్లో మహారాష్ట్రులు ఓడిపోయినారు, పీష్వాలు బ్రాహ్మణులు; కాబట్టి బ్రాహ్మణప్రమేయమున్న యే రాజకీయ నాయకత్వాన్నైనా నమ్మకూడదని బ్రాహ్మణేతర పక్షం (Non-Brahmin Party) వాదించింది. కాయస్థులు బ్రాహ్మణులపై పోరాడటానికి పూర్వచరిత్రలను ఉదహరించారు. అందులోనూ చివరకు సంస్కృత భాషాశాస్త్రంకూడా(Philology) ఒక ఆయుధంగా ఉపయోగింపబడ్డది. నిమ్నజాతులవారు "కోరెగాంవ్"[6] యుద్ధంలో తాము నిర్వహించిన పాత్రతో ప్రారంభించి, హిందువుల సాంఘిక రాజకీయ విధాన ప్రబంధమైన మనుస్మృతిని నిరసిస్తూ తమ ప్రణాళికను రూపొందించారు.

ఇలా రాజకీయపార్టీల ప్రస్తుత నినాదాలనూ, కార్యక్రమప్రణాళికలనూ రూపొందించడానికి, సమర్ధించడానికి గతచరిత్ర ఉపయోగింపబడుతూ వచ్చింది. పూర్వపు జయాపజయాలనుంచి నేర్చిన గుణపాఠములు ప్రస్తుత విజయానికి తోడ్పడాలని ఆయాపార్టీలవారు ఆశించారు. అంటే, చరిత్ర పరిశోధనలోనూ, రచనలోనూ బూర్జువా మేధావులు ఒకప్రయోజనాన్ని నిర్దేశించుకున్నారు: ఒక నిశ్చితమైన

6. కోరెగావ్ యుద్ధంలో పీష్వాలు ఓడారు. ఇంగ్లీషువాళ్ళు గెలిచారు. ఇంగ్లీషువాళ్లు గెలవడానికి వారితరఫున పోరాడిన మహర్ సైనికదళాల నైపుణ్యమే కారణమంటారు.

పాత్మికదృష్టిని అనుసరించారు. వీరి ఈ దృక్పథం ప్రకారం, అసంఖ్యాక ప్రజాసామాన్యం నిరంతరం కష్టించడమూ, ఈ నాయకుని ప్రక్కనో ఆ నాయకుని ప్రక్కనో పోరాడటం తప్ప, చరిత్రలో వారికి మరోపాత్ర లేదు.

కాని, త్వరలోనే గతచరిత్రతత్వశాస్త్రజ్ఞులకూ ఆధునిక చరిత్రకు చెందిన బూర్జువా నాయకత్వానికీ వైరుధ్యమేర్పడ్డది. నేటి రాజకీయ, సాంఘిక వాస్తవ పరిస్థితులు మన చరిత్రకు కొత్త. వీటిని పాతచరిత్రానుభవ దృష్ట్యా వివరించడం సాధ్యపడదు. 16, 17 శతాబ్దాలనాటి బాబరూ, అక్బరూ, శివాజీ, పీష్వాలూ, మహా ప్రవక్తలూ, సాధువులూ వారి రాజకీయాలూ, వారు బ్రతికినసమాజమూ వేరు. విక్టోరియా, పామర్‌స్టన్, చర్చిల్, వై. యం. సి. యె, తిలక్, గాంధీ, మార్క్సు, ఎంగెల్సు, లెనిన్ స్టాలిన్‌లు నివసించిన, నివశిస్తూన్న 19, 20 వ శతాబ్దపు రోజులు వేరు. ఆనాడు చరిత్ర నిర్మాతలకు సహాయకారులుగా ఆవిరి యంత్రాలుగానీ, టెలిగ్రాఫులుగానీ, ప్రపంచ విస్తారితమైన మార్కెట్లుగానీ, ఆర్థిక సంక్షోభాలూ, సమ్మెలూ, విప్లవాలూకానీ లేవు. అయితే, ఋగ్వేద కాలంలో బాంకింగూ, వడ్డీరేట్లూవున్నవనీ, బుద్ధవిహారాల కాలంలో పార్లమెంటరీ ఓటింగు పద్ధతి ఉన్నదనీ, చాణుక్యుని కాలంలో కార్టెల్సు, కంబైన్సులాంటి వ్యాపార సంస్థలున్నాయనీ మొదలైన విషయాలనేకం "కనిపెట్టిన" సాహసవంతులు లేకపోలేదు కాని సామాజిక రాజకీయ వాస్తవికత దృష్ట్యా యిలాంటి ప్రయత్నాలన్నీ అపహాస్యకరమైనవి. ప్రపంచాన్నంతటినీ చుట్టుముట్టే నేటి పెట్టుబడిదారీ పారిశ్రామిక విప్లవాన్ని యింతకు పూర్వపు చరిత్రలో కని విని ఎరుగం. మార్కెట్లకొరకూ ముడిసరుకులకొరకూ పెట్టుబడి పెట్టి, అమితలాభాలు తీయడానికి బూర్జువావర్గం చేసేప్రయత్నాల మూలకంగా, ప్రపంచమంతా మొట్టమొదటిమారుగా ఒకేఒక యేక

ఖండంగా తయారైంది. నేటి సామ్రాజ్యవాదానికీ, దాని విజయాలకూ, అలెగ్జాండరు, జెంఘిజ్ ఖాను, మహారాష్ట్రిల విజయాలకూ పోలికే లేదు. అలాగే నేటి శ్రామికవర్గము పాలకవర్గమై, దరిద్రంతో కుంగిపోయే సమాజాన్ని శాశ్వత సమృద్ధి సంపదలతో తులతూగేటట్లు మార్చవలెననే ఆశయంతో సాధించగలుగుతూన్న మహాకార్యాలను, ప్రాచీన మధ్యయుగ చరిత్రల నాటి కష్టజీవి ప్రజాసామాన్యము ఊహించగలిగియైనా ఉండజాలదు. నేడు సంపూర్ణంగా కొత్తశక్తులూ, కొత్తవర్గాలూ, కొత్తప్రజలూ పుట్టుకొచ్చారు. వీరిని అర్థంచేసుకోవడానికీ, వీరిని నడపడానికీ భారతీయ బూర్జువా చరిత్రకారుల సిద్ధాంతాలుకానీ, విదేశీయబూర్జువా చరిత్రకారుల సిద్ధాంతాలుగానీ ఉపయోగపడవు. పూర్వపు గ్రంథకర్తలు రచించిన రాజకీయ చరిత్ర యేదీ మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతర సంక్షోభం తరవాతకాలపు జాతీయ స్వతంత్ర పోరాటాలకు, సజీవమైన సహాయకారి కాజాలదు. ఎందువల్లనంటే యీ కాలంలో భారతదేశం ప్రపంచ విప్లవ పరిధిలో చేరింది. భారతీయ కష్టజీవి ప్రజానీకము ప్రజాస్వామిక విప్లవ పతాకను యెగురవేసింది.

19 వ శతాబ్దంలోనూ, 20వ శతాబ్ద ప్రారంభంలోనూ ప్రచురింపబడిన చరిత్రగ్రంథజాలంతో పోల్చుకుంటే, గడచిన ఇరవైయేళ్ళలోనూ భారతదేశ చరిత్రనుగురించి చెప్పదగినగ్రంథ మొక్కటైనా వెలువడ లేదనాలి. శాస్త్రీయ యుక్తమైన విప్లవాత్మక దృక్పథంతో చరిత్రను నిర్వచించడానికి పూనుకునే బదులు "చరిత్రమిణుకులు" (Glimpses of History) "హైందవప్రభ" (Glory that was Ind.) లాంటి చరిత్రలు రాశారు. వీటిలో అంతా తికమకలూ, ఊగిసలాటలూ, నిట్టూర్పులూ తప్ప మరేమీలేవు. గుడ్డివాళ్ళు దేన్నో చూచామనుకున్నట్లున్నవి. అంటే దీని అర్థం చరిత్రపరిశోధనపూర్తిగా ఆగిపోయిందనికాదు. చారిత్రకసామాగ్రిని సేకరించడంలోనూ, పరిశోధనచేయడం

లోనూ, నిర్వచనాలు చేయడంలోనూ నిమగ్నులైయున్న చరిత్రకారులున్నారు; చరిత్రపరిశోధక మండలులున్నాయి. కాని సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక పోరాటానికి అవసరమైన కార్యక్రమ ప్రణాళికనూ, ఉత్సాహాన్నీ గత చరిత్రనుంచి సాధించాలనే సంకల్పంమాత్రం సన్నబారింది. బూర్జువా వర్గం తాను నడిపే జాతీయోద్యమం యొక్క "రాజ్యాంగ హక్కుల"కు సంబంధించిన రాజకీయ ప్రణాళికనూ, "జాతీయ పరిశ్రమాభివృద్ధికి సంబంధించిన ఆర్థిక స్వాతంత్ర ప్రణాళికను ఆ సామ్రాజ్యవాదంతోనే ఒడంబడికలు చేసుకోవటం ద్వారా రూపొందించుకొనగలిగింది. ఈ సందర్భములో అశోకుడూ, అక్బరూ, పీష్వాలపరిపాలనలవాటి శాసనాలూ, దానపత్రాలకన్నా ఇగ్లండు, అమెరికా, ఇంగ్లండుల చరిత్రలే యెక్కువ తోడ్పడ్డవి. అందువల్ల నిర్భాగ్యులైన పరిశోధక పండితులు ప్రభుత్వసహాయంగానీ, బూర్జువా వర్గంనుంచి ఆదరణగానీ లేక, యెలాగో ఒకలాగున బ్రతుకులు దొరలించుకునే దుర్గతికి లోనైనారు.

అయితే, రాజకీయ చరిత్రకు ప్రాముఖ్యత తగ్గిపోయినప్పటికీ, చరిత్ర పరిశోధనల్లో నూతనదృక్పథం అవలంబించవలసిన అవసరమొచ్చింది. సామ్రాజ్యవాదమూ, బూర్జువాజాతీయతా సంక్షోభంలో చిక్కుకున్నవి. సామాజిక ఆర్థిక రాజకీయ విధానాల్లో వర్గసంబంధాలూ, సామాజిక విప్లవోద్యమమూ, మొదలైన సమస్యలు బూర్జువా వర్గాన్నీ వారి మేధావి బృందాలనూ ఆకర్షించినవి. రాజకీయచరిత్రకు ప్రాముఖ్యతతగ్గి సామాజిక చరిత్రకు (Social History) ప్రాముఖ్యత వచ్చింది. ♦

♦ భారతదేశంలో కులాలు తెగలూ, రాజ్యాంగ యంత్రముయొక్క పుట్టుపూర్వోత్తరాలు; వివాహచరిత్ర; సనాతన భారతదేశంలో విద్యావిధానము; బాంకింగు; న్యాయవిధానము, రెవిన్యూ; మహాభారత యుద్ధకాలంలో సామాజిక వ్యవస్థ; ప్రాచీనకాలంలో వ్యాపారపరిశ్రమలు; హిందూ అరబ్ సంస్కృతీ సంబంధాలూ; మొదలైన విషయాలమీద ఘుర్యే, దత్త, రజ్వాడే, భార్గవ, ఆల్టేకర్ గోశాల్, వైద్య, ఫిక్, మొదలైనవారు అనేక గ్రంథాలను రచించారు.

సామ్రాజ్యవాదానికి వ్యతిరేకంగా రాజకీయచరిత్ర (Political History) తన కర్తవ్యాన్ని సాధించింది. ఒక సమిష్టిజాతీయ నినాదాన్ని రూపొందించింది. ఇంగ్లీషు యూరోపియన్ చరిత్ర తత్వజ్ఞులు ప్రసాదించిన ఆధ్యాత్మికవాద సాధనాల సహాయంతో, అలాంటి జాతీయ నినాదం రూపొందించడం సులభం కూడా అయింది. ఇండియా అతి ప్రాచీనమైనది. దానికొక ఆర్థికవిధానముండేది. వీర పురుషులూ రాజపుంగవులూ ఉండేవారు. రాజ్యాంగాలుండేవి. యుద్ధాలు జరిగినవి. రాజ్యాంగచటాలూ ఉండేవి. భారతదేశానికి మరల ఆ మహార్దశ పట్టాలి.

భారతదేశం నూతనపరిశ్రమలనూ, వ్యవసాయాన్నీ, నూతన సంస్కృతినీ, జాతీయప్రతిపత్తినీ నిర్మించుకోడానికి ప్రయత్నించుతూన్నది. సామ్రాజ్యవాద పాలకవర్గాలు ఆ ప్రయత్నాలకు ప్రతిబంధకాలు కల్పించరాదు; కాని కల్పించుతూన్నవి. కాబట్టి సామ్రాజ్యవాదాన్ని ప్రతిఘటించాలి—కొత్తపద్ధతిలో ప్రతిఘటించాలి.

బ్రిటిషు దురాక్రమణదారుడు దేశానికంతటికీ సర్వశత్రువై యున్నాడు. వాడికి వ్యతిరేకంగా దేశంలోఉన్న ప్రజలందరూ ఐక్యంకావడమే ఈ నూతనమార్గం. విదేశీయ సామ్రాజ్యవాద పరిపాలనను పడగొట్టితేగాని యెవ్వరికీ పురోభివృద్ధిలేదు. కాబట్టి ప్రజలందరూ యెవరికే ప్రయోజనాలున్నాసరే, ఒకేఒక దృష్టిని అవలంబించాలి. ఒక్కమాటమీద నిలవాలి. సామ్రాజ్యవాదులను పారద్రోలాలి, జాతీయస్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించాలి. స్వతంత్రం వచ్చిన తరవాత ప్రజలందరూ, కార్మికులు, కర్షకులు, మధ్య తరగతులు, పెట్టుబడిదారులు, మనభూమిపైన నివసించే ప్రతివ్యక్తీ మన ప్రజాతంత్ర పాలనలో స్వేచ్ఛనూ సుఖాన్ని అనుభవిస్తారు.

కాని, కనికరమెరుగని ఒక శత్రువునుంచి స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించాలంటే, యుద్ధరంగంలో కురికి ఆత్మార్పణ చేయగల శక్తు

లుండాలి. ఆశక్తులేవి? ప్రతి భారతీయుడూ సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకిగా ఉండాలి; స్వాతంత్ర్యప్రియుడుగా ఉండాలి. త్యాగానికి సిద్ధంగా ఉండాలి. అలా ఉన్నారుకూడానూ. ఇందులో కులం, మతం, వర్గం, వృత్తి, ఆడ మొగభేదాలు పాటించరాదు; పాటించబోరు. ప్రతి భారతీయుడూ విప్లవకారుడే! ఎందువల్ల నంటే విదేశీయ సామ్రాజ్యవాదం ప్రతిభారతీయుణ్ణీ కష్టపెడ్తున్నది – యిది బూర్జువావర్గమూ, వారి మేధావి బృందమూ చేసినవాదన.

భారతదేశపు కష్టజీవి ప్రజాసామాన్యము కొంతకాలం ఈ వాదనను బలపరచింది. వర్గప్రయోజనాలనూ, కులప్రయోజనాలనూ యితర సంకుచిత స్వార్థాలనూ దిగద్రొక్కి జాతీయతను బలపరచాలని అంగీకరించారు.

కాని యిదంతా జాతీయ ప్రతిపత్తియొక్క జాతీయోద్యమం యొక్క కృత్రిమ ప్రతిబింబమే కాని వాస్తవ ప్రతిబింబము కాదు.

అన్నివర్గాలూ విప్లవాత్మకాలు కావు. నిజానికి స్వాతంత్రంవస్తే నష్టపడే వారు కొందరున్నారు. అందువల్ల వారు భారతీయులైనప్పటికీ సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకులు మాత్రం కాజాలరు. మరికొందరు బ్రిటిషు దురాక్రమణ దారులంటే నిప్పులు కక్కుతారు. కాని, కార్మికులూ, కర్షకులూ తాముకూడా ఫాక్టరీ యజమానులతోపాటూ, యింకా వారికన్నా యెక్కువగానే భారతీయులమనీ, తమ కష్టానికి తగిన ప్రతిఫలమీయాలనీ, తాము సృష్టించిన సంపదలో నుంచి సుఖజీవనానికి తగిన వేతనాలివ్వాలనీ కోరగానే యిప్పటి వరకూ దేశభక్తులుగా ఉన్న పెద్దమనుష్యులే, శాంతిభద్రతల పేరిట బ్రిటిషు తుపాకుల సహాయాన్నర్థించడానికి పరుగెత్తుతారు. అలాంటి వాళ్ళ ప్రయోజనాలు యెలాంటవి? వాళ్ళదేశభక్తి యెలాంటిది? వారి ఆశయమేమిటి?– జాతీయ స్వాతంత్ర్య సముపార్జనమా, లేక స్వలాభ రక్షణమా?

జాతీయ నే సామాజికవ్యవస్థసమరసమైనసౌభాతృత్వకుటుంబం కాదు. ఏక ప్రయోజనము కలదికాదు. దానిలో అనేక ఆంతరంగిక స్పర్థలూ, వైరుధ్యాలూ ఉన్నవి. ఈసత్యాన్ని చరిత్ర అనుభవమూ, వాస్తవిక జీవితమూ కలిసి, కష్టజీవి ప్రజాసామాన్యానికి క్రమేణా తెలియజేసినవి.

ఈ వైరుధ్యాల పునాది యేమిటి? ఇవి యెక్కడనుంచి పుట్టినవి? మతమునుంచా? కులమునుంచా? విద్యా విజ్ఞానములనుంచా? కాదు. వీటిలోనుంచి కానేకాదు. సమాజం వర్గాలుగా చీలి ఉన్నది. జాతికి జీవనాధారమైన ఉత్పత్తి విధానము, ఉత్పత్తియైన సంపదను పంపకంచేసే విధానమూ యీ రెంటిమీదా యీ వర్గాల స్వరూపం ఆధారపడి ఉంటుంది. బ్రిటిషు విజేతలచేత సృష్టింపబడిన భూస్వాముల లాంటి కొన్ని వర్గాలకు సామ్రాజ్యవాదంతో పొత్తుకలసి యుండటమే ప్రయోజనకరము. బూర్జువా వర్గముయొక్క అభివృద్ధికీ, వారు కష్టజీవులను సంపూర్ణంగా దోచుకోడానికీ సామ్రాజ్యవాదం అడ్డుగాఉన్నది కాబట్టి వారు సామ్రాజ్యవాదాన్ని వ్యతిరేకించడం వల్ల లాభపడతారు. కార్మిక కర్షకులను బ్రిటిషువాళ్లూ, భారతీయ బూర్జువా వర్గమూ దోచుకుంటుంటారు. అందువలన వారు యీ రెండు వర్గాలను వ్యతిరేకించడంవల్ల ప్రయోజనాన్ని పొందుతారు. అందువలన కార్మికులూ కర్షకులే విప్లవవర్గం. దోపిడీ అనేది సంపూర్ణంగా రద్దయిపోతే గాని కార్మికులూ కర్షకులూ నిజమైన స్వేచ్ఛను పొందలేరు. పట్టణాలలో పెద్దపరిశ్రమల్లో పనిచేసే కార్మికులీ విషయాన్నిప్పుడిప్పుడే గుర్తించడం ప్రారంభించారు. ఇతరుల శ్రమఫలితమైన లాభాలనన్నిటిని తామే మింగి, ఇంగ్లీషువాళ్ళంత పెద్దవాళ్ళు కావాలని జాతీయ బూర్జువా వర్గం ఆశిస్తుంది. బ్రిటిషువాళ్ళు ఆ ఆశలకు ప్రతిబంధకంగా వున్నప్పటికీ, కొత్తగా పైకి వస్తున్న కార్మికవర్గాన్ని చూస్తే వారు భయపడుతున్నారు.

జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంఘటనలోనున్న కార్మికవర్గము స్వాతంత్ర్య స్వరూప మెలా ఉంటుందో స్పష్టపరచమని కోరింది; తన జీవిత హక్కులనూ, సంపూర్ణ స్వేచ్ఛనూ కోరింది; కొన్ని వర్గాలు స్వదేశస్థులైన కష్టజీవులను దోచుకోడంలో ఎలా విదేశస్థులతో చేతులు కలుపుతున్నారని ప్రశ్నించింది; దోపిడీ చేయబడే ప్రజలను అణచడానికి విదేశస్థులనుంచి తుపాకుల సహాయంకూడా తీసుకుంటున్నారేమని గద్దించింది. జాతీయ బూర్జువావర్గం జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంఘటనలో ఉంటూనే, తమ లాభాలకొరకు బేరమాడుతున్నారు గదా? జాతీయోద్యమం విప్లవాత్మకంగా అభివృద్ధి కాకుండా అరికడుతున్నారు గదా? అంటే జాతీయ పోరాటం వర్గపోరాటంయొక్క ఒకానొక రూపమే గదా? జాతీయ విప్లవం వర్గపోరాట క్రమంలో నడిచేదే కదా? జాతీయ రాజకీయ పోరాటాలన్నీ వర్గ ప్రాతిపదికపైన జరిగేవే కదా? ఈ ప్రశ్నల కన్నిటికీ కార్మికవర్గం బూర్జువా మేధావులనుంచి సమాధానాలు కోరింది. తనలోనుంచే పుట్టుకొస్తూన్న నూతన నాయకత్వంనుంచి, అంటే కమ్యూనిస్టులనుంచికూడా సమాధానాలు కోరింది.

బూర్జువా వర్గమూ, ప్రజలూ జాతీయ స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందియున్న యూరపు ఖండంలో యీ ప్రశ్నలే అనేక రూపాంతరాలలో ఉదయించినవి. ఫ్యూడల్ ప్రభువులూ, రాజులూ, వారి నిరంకుశాధికారమూ కూలిపోయినవి; ఉత్పత్తిశక్తులు విస్తారంగా అభివృద్ధి చెందినవి. యంత్రాలనుంచి సంపదలు అనంతంగా ప్రవహిస్తున్నవి; రాజ్యాంగ యంత్రాన్ని యెవరు నడపాలో, ఓట్లద్వారా ప్రజాతంత్ర పద్ధతిప్రకారం నిర్ణయింపబడుతున్నది. అలాంటప్పుడు ఒక్క భాగ్యవంతులు తప్ప, మిగిలిన కష్టజీవులూ, ప్రజలూ ఆహుతియైపోవడం యెలా సంభవిస్తున్నది? కార్మికవర్గం యిలాంటి ప్రశ్నలను వేయడం ప్రారంభించగానే యూరపులో చరిత్రకారులూ

చరిత్రతత్వశాస్త్రజ్ఞులూ సమాధానాలీయబూనుకున్నారు. ఈ సమస్యల కన్నిటికీ మూలమేమిటని లోతుకు దిగారు. మానవసమాజం యెలాపుట్టింది? ఒకదశనుంచి మరొకదశకు యెలాపరిణామం చెందింది? ఈ పుట్టుకకూ, పెరుగుదలకూ, పరిణామాలకూ, విప్లవాలకూ కారణమైనశక్తి యేమిటి ? ఈ సమస్యకు బూర్జువాశాస్త్రం సమాధానమీయలేకపోయింది. ధనికులూ - బీదలూ అనీ, పరిపాలకులూ- పరిపాలితులూ అనీ, బలవంతులూ- బలహీనులూ అనీ, నాయకులూ అనుచరులూ అనీ, యిలాంటివిభాగాలు అనాదిసిద్ధాలూ శాశ్వతంగా ఉండేవేననీ, ఇదంతా సృష్టిమాయ, భగవదేచ్ఛ, కర్మఫలమనీ యిలాంటి సమాధానాలు యీవరకే బూర్జువా పండితులు చెప్పివేశారు.

కార్మికవర్గం ఈ సమాధానాల నంగీకరించలేదు. మార్క్సు, ఏంగెల్సూ సామాజికాభివృద్ధి క్రమాన్ని పరిశీలించి చారిత్రక పరిణామ సూత్రాలను కనిపెట్టారు. అదేచారిత్రక భౌతికవాదం, చరిత్రను గతితర్క-భౌతికవాదదృష్ట్యా వివరించడం.

ఈ సిద్ధాంతంప్రకారం : సామాజికపరిణామమూ, మానవుని జీవితపరిస్థితులూ, లేక అతడు తనకొరకు సృష్టించుకునే పరిస్థితులూ ఆయా వ్యక్తులయొక్క మంచీ చెడూ అభిప్రాయాలమీద కానీ, వీరులూ అవతారపురుషులూ మొదలైనవారిమీద కానీ ఆధారపడియున్నవికావు. భౌగోళిక పరిసరాలమీద కానీ, భగవదేచ్ఛ మీద కానీ ఆధారపడియున్నవికావు. చరిత్ర గమనం, శాశ్వతంగా ఒక్కమారే యిలా|నడవాలని నిర్ణయింపబడిన యంత్రపు నడకవంటికాదు. లేక నిరంతగమూ గాడిదచాకిరీచేసే మానవుడు బుజాన వేసుకుని లాగుతూండే మోటకాడియొక్క గుండ్రని నడకవంటిదీ కాదు.

భౌతిక ప్రకృతినుంచి పరిణామ సిద్ధంగా వచ్చినవాడు మానవుడు. అతడు తన బ్రతుకుతెరువుకొరకు, మొదట తిండి, బట్ట,

గుడిసె మొదలైన వాటికోసం ప్రకృతిపై పోరాడాలి. అదే అతని ప్రాథమికమైన లేక ప్రప్రధానమైన కృషి. ఈకృషిలో అతడుపయోగించే ఉత్పత్తిశక్తులూ, పరికరాలూ, అతడభివృద్ధి చేసే ఉత్పత్తి సాధనాలూ ఆతని అస్తిత్వాన్ని నిర్ణయిస్తాయి. మానవుడు సామాజిక మానవుడుగా పుట్టాడు. ఆతని సామాజిక వ్యవస్థ, అంటే అతనికీ తోటిమానవులకూ పరస్పరముండే సంబంధాలు ప్రధానంగా ఉత్పత్తిశక్తులపైన ఆధారపడిఉంటాయి. ఇవి ఉత్పత్తి సంబంధాలు. ఒక్కొక్క దశలోని ఈ ఉత్పత్తి సంబంధాలూ, యివి పనిచేసే నిశ్చిత సమాజ వ్యవస్థా ఆయా దశల్లోని ఉత్పత్తి విధానాన్నిబట్టి గుర్తింపబడతాయి. ఒక దశలోని ఉత్పత్తి సంబంధాలకూ సమాజానికీ, మరో దశలోని ఉత్పత్తి సంబంధాలకూ సమాజానికీ గల భేదముకూడా ఉత్పత్తి విధానాన్నిబట్టే యేర్పడుతుంది. సమాజం యొక్క రాజకీయ, నైతిక, తాత్విక, సాంస్కృతిక, కళా విషయిక సిద్ధాంత రూపాలుకూడా వుత్పత్తివిధానాన్నిబట్టే ఉంటాయి. వీటన్నిటికీ మూలం వుత్పత్తివిధానమే. అంటే దీనిఅర్థం యివన్ని ఒకసారి పుట్టినతరవాత వీటికి స్వతంత్రమైన పాత్రగానీ, విలువగానీ లేదనుకో కూడదు. మరల యివి వీటికి మూలమైన ఉత్పత్తిశక్తులపైన పనిచేయవనీ అనుకోకూడదు. వీటికీ స్వతంత్రమైనపాత్ర ఉన్నది, విలువ ఉన్నది. సమాజ వ్యవస్థపరిణామం చెందడానికీ మరోసమాజ వ్యవస్థ అమల్లోకి రావడానికీ యివి తోడ్పడతాయి. అయితే ఒక్క షరతు: మూలస్థానమైన ఉత్పత్తిశక్తులు అట్టి మార్పుకు అవసరమైనంత పరిపక్వదశకు రావలసి వుంటుంది.

"ఆదిమ కమ్యూనిష్టు వ్యవస్థ, బానిస వ్యవస్థ, భూస్వామ్య వ్యవస్థ, పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ, సోషలిష్టు వ్యవస్థ, యివి మైనూ చరిత్రమూచిన ప్రధాన ఉత్పత్తి సంబంధ దశలు"* మానవుడు

* సోవియటు కమ్యూనిష్టుపార్టీచరిత్ర 1945 మాస్కో ప్రచురణ–పేజీ 123

బ్రతుకులోనూ ఆలోచనలోనూ ఒకదశనుంచి దాని తరువాతది యైన మరో ఉన్నతదశకు పరిణామం చెందాడు. ఒక దశనుంచి పోరాటంద్వారా, విప్లవంద్వారా మరో ఉన్నతదశకు పురోగమించాడు. మొదటిదశ సమాజంలో వర్గవిభజన లేదు, ప్రైవేటు ఆస్తి లేదు. వర్గకలహాలు లేవు. ధనిక దరిద్ర భేదం లేదు. రాజులు లేరు, రాజ్యాంగ యంత్రాలు లేవు. తెగలకూ, తెగలకూ మధ్య పరస్పర యుద్ధాలుమాత్రం వుండేవి ఉత్పత్తి పరికరాలు అభివృద్ధి చెందడంతోపాటు, ప్రైవేటుఆస్తి, వర్గవిభజనా అమల్లోకి వచ్చినవి. అప్పటి నుంచీ జరిగిన చరిత్రఅంతా వర్గకలహాల చరిత్రయే. ఈ వర్గకలహా చరిత్రాక్రమంలోనే బానిససమాజమూ, ఫ్యూడల్ (భూస్వామ్య) సమాజమూ, పెట్టుబడిదారీసమాజమూ, చిట్టచివరకు ఉత్పత్తి శక్తులయొక్కా, సామాజిక సంపదయొక్కా, ఉన్నతోన్నతమైన అభివృద్ధిపై ఆధారపడిన వర్గరహిత సోషలిస్టు సమాజమూ అమల్లోకి వచ్చినవి. ఈ సోషలిస్టుదశలో చరిత్ర గుడ్డిగానడిచే వర్గకలహా చరిత్రగా వుండటం మానేస్తుంది. మానవుడు తన భవిష్యత్తుకు సంపూర్ణమైన కర్తయౌతాడు. ఆధునిక ఉత్పత్తి సాధనాలవలన యిది సాధ్యం కావడమే కాదు – తప్పకుండా జరిగితీరుతుంది కూడా.

చివరిదశయైన సోషలిస్టు సమాజంకొరకు 19వ శతాబ్దపు చివరిభాగంలో పోరాటం ప్రారంభమైనది. ఉత్పత్తి విధానంలో నిర్వహించే పాత్రనుబట్టి చూస్తే చారిత్రక కర్తవ్యమైన ఈ సోషలిస్టు సమాజ స్థాపన చేయగలిగే వర్గం కార్మికవర్గమే ననేది స్పష్టం.

చరిత్ర అంటే కొన్ని యాదృచ్ఛిక సంఘటనలనూ, కొన్ని భావాలనూ ఎలాగో ఒకలాగున సమీకరించడమేనన్న అభిప్రాయాన్ని మార్క్సిజం రూపుమాపింది. చరిత్రకు శాస్త్ర ప్రతిపత్తిని కల్పించింది. ఇతర శాస్త్రనియమాలను పరీక్షించినట్లే చరిత్ర నియమాలను లేక సూత్రాలను గూడా సరియైనవో కావో పరీక్షించడానికి

వీలుకలగింది. మానవుడు తన జీవితాన్నీ భవిష్యత్తునూ క్రమబద్ధంగా నిర్దేశించుకోడానికీ, దరిద్రాలనూ దుఃఖాలనూ తొలగించుకోడానికీ చరిత్ర తగిన చైతన్యాన్ని కలుగచేసింది. అంతా విధికృతం; మనం చేసేదేముంది, అని, నీరుగారవలసిన పనిలేకుండాపోయింది.

ఈ సిద్ధాంతాన్ని అనుసరించి, ఉత్పత్తి శక్తులు పరిపక్వస్థితికి వచ్చిన అనేకదేశాల్లో యూరపియన్ కార్మికవర్గం విప్లవాలను తెచ్చింది. రష్యాలో సోవియట్ప్రభుత్వాన్నీ, సోషలిజాన్నీ నిర్మించి కష్టజీవులైన మానవకోటికి మార్గదర్శకమైనది.

ఈ సిద్ధాంతాన్ని బట్టి చూస్తే;- బ్రిటిష్ పెట్టుబడిదారీవర్గానికి మార్కెట్లకోసమూ, డబ్బును పెట్టుబడిపెట్టడానికీ, దోపిడీచేయడానికీ కొత్తప్రదేశం కావలసిరావడంచేత యిండియాను జయించుకున్నది. నేటి చారిత్రకఘట్టంలో యూరప్‌దేశాలూ, అమెరికా మరి యితర దేశాలూ చేసిన దురాక్రమణలన్నీ ఆయాదేశాల బూర్జువావర్గ ప్రయోజనాలకోరకు చేసినవే.

చిన్న పెట్టుబడిదారులు కష్టజీవుల శ్రమను దోచుకుని బలిశారు. మార్కెట్లపోటీలో తమకు వర్గసహోదరులైన మిగతా చిన్న పెట్టుబడిదారులను దిగమ్రింగారు. ఈవిధంగా పెట్టుబడి కేంద్రీకృతమైంది; పెరిగింది; సాంకేతిక నైపుణ్యాన్ని (టెక్నిక్కును) కేంద్రీకరించింది. ప్రపంచమంతటికీ విస్తరించిన పెద్ద గుత్తసంస్థలుగా అభివృద్ధియైనది. వలసరాజ్యాలను జయించింది. పెట్టుబడిదారీ ఆధిపత్యానికి గురియైన ప్రతిదేశంలోనూ - అంతకుముందే అక్కడ పెట్టుబడిదారీ విధానముంటేతప్ప - పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికసంబంధాలు అమల్లోకి వస్తాయి. జాతీయ బూర్జువావర్గం పుట్టి గుత్త సామ్రాజ్యవాదులతో పోటీచేస్తుంది. లాభప్రపంచంలో తనకు కూడా నివాసస్థానం కావాలని కోరుతుంది. యీ పెట్టుబడిదారీవర్గంతోపాటే విప్లవ వైతాళికుడైన కార్మికవర్గము కూడా పుట్టుతుంది. దీన్తో,

జాతీయపోరాటం ప్రారంభమవుతుంది. కాని, కార్మికవర్గమూ, కష్టజీవి ప్రజాసామాన్యమూ తమ జీవితావసర హక్కులను కోరగానే, జాతీయ బూర్జువావర్గం ప్రజలను దగదొక్కి, సామ్రాజ్యవాద శిబిరంలో చేరుతుంది. సామ్రాజ్యవాదులతో సంధిచేసుకుని, తన దేశీయులేమైన ప్రజలకు వ్యతిరేకమవుతుంది. వానినత్వాన్ని, దోపిడీని నిర్మూలించి నిజమైన స్వాతంత్ర్యాన్ని సోషలిజాన్ని స్థాపించేందుకు ప్రజలు చేసే తిరుగుబాట్లను అణచివేయ ప్రయత్నిస్తుంది.

ఒక దేశంలో కార్మికవర్గము, తన చారిత్రక కర్తవ్యాన్ని గుర్తించగలిగిన చైతన్యాన్ని పొంది, నూతన సిద్ధాంత ప్రాతిపదికపైన సంఘటన ప్రారంభించినప్పుడు, ఆదేశపు బూర్జువావర్గం బల ప్రయోగం ద్వారా అణచబూనుకోడంతోపాటు, వారి మనస్సులను బూర్జువాసిద్ధాంతాలతో కలుషితం చేయడానికి అన్నివిధాలా ప్రయత్నిస్తుంది. అసత్యమైన చరిత్రను బోధించడం, తద్వారా వారిని బూర్జువావర్గపు తోకను శాశ్వతంగా ముడిపెట్టియుంచడం యీ ప్రయత్నాలలో ఒకటి. బూర్జువా సమాజ వ్యవస్థ ఉత్తమోత్తమమనీ తప్పించుకోరానిదనీ, శాశ్వతమైనదనీ, దైవదత్తమైనదని, ఉత్తమనీతివంతమైనదనీ, సౌఖ్యాతి సౌఖ్యకరమైనదనీ కార్మికవర్గానికి నమ్మకను కలుగజేసి, వారే బూర్జువా వ్యవస్థను సమర్థించేట్టు చేయడం ఒకవేపునా - చరిత్రను గురించీ, సమాజ భవిష్యత్తును గురించీ ఉండే కమ్యూనిస్టు భావాలు కేవలం గాలి మేడలనీ, వాస్తవికమైనవి కావనీ, నీతిబాహ్యమైనవనీ, ప్రకృతికీ మానవనైజానికీ వ్యతిరేకములనీ సర్వనాశనకరములనీ చిత్రించడం మరోవేపునా జరుగుతుంది. ఇందుకొరకు బూర్జువా మేధావులు మరల చరిత్ర లోతులను త్రవ్వుతారు. కార్మికుడి యెదుట సామాజికాభివృద్ధిని గురించి పరిణామ వ్యతిరేకమైన ఆధ్యాత్మిక చిత్రాన్ని

చిత్రిస్తారు – సమాజం గతితర్క భౌతికమార్గంలో అభివృద్ధి అవుతుంది అనే వాదనను ఖండిస్తారు.

1920–30 తరువాత భారతీయ కార్మికవర్గం తన జండాతో, తన నినాదాలతో, తన పార్టీ కార్యక్రమాలతో బూర్జువావర్గానికి వ్యతిరేకంగా రాజకీయ సాంఘిక పోరాటరంగంలో ప్రవేశించింది. అప్పుడు జాతి యన్నది నిజంగా యెవరివల్లయేర్పడుతున్నది 'స్వాతంత్ర్యమూ, ప్రజాతంత్రమూ యెవరికోసం సాధింపబడాలి అనే ప్రశ్నలుదయించాయి. వీటికి సమాధానంగా భారతీయ బూర్జువావర్గమూ, వారి మేధావివర్గమూ భారతదేశ చరిత్రకు కృత్రిమమార్గాలు కల్పించడానికి ప్రయత్నించారు.

యూరపులోనూ, యితరదేశాల్లోనూ యెలా జరిగినప్పటికీ, భారతదేశమూ, దాని సంస్కృతీ, ప్రజలూ, చరిత్రా సర్వమూ వేరనీ, మార్క్సిస్టు లెనినిస్టు సిద్ధాంతాలు వాటికి వర్తించవనీ, ఒక వాదనతో భారతకమ్యూనిస్టు ఉద్యమాన్ని ప్రతిఘటించారు.

తమ వాదనను బలపరచుకోడానికి వేదాలనూ, స్మృతులనూ, ఉపనిషత్తులనూ గాలించారు. వర్ణవ్యవస్థా, రాజర్షుల సింహాసనాలూ, ఋషి రాజుల ఆశ్రమాలూ వేల సంవత్సరాలుగా పడుతుపోయినవనీ, అంతటి బలమైన వ్యవస్థలు మరేదేశంలోనూ లేవని ఉద్ఘాటించారు. మీ చారిత్రక భౌతికవాదసిద్ధాంతంప్రకారం యివన్నీ యెలా సాధ్యపడియుంటాయని కమ్యూనిస్టులను సవాలుచేశారు. భారతదేశంలో ఆదిమ కమ్యూనిస్టువ్యవస్థ, ఉమ్మడి ఆస్తి, మాతృస్వామికత్వము, కమ్యూనలూ లేవు; అవి విచ్ఛిన్నంకావడమూ లేదు; ప్రైవేటుఆస్తి, రాజ్యాంగయంత్రము వర్గాలు, వర్గకలహాలు బానిసవిధానము యివన్నీ ఒకదానితరవాత ఒకటి వచ్చినవని మీరు చెప్పే చరిత్ర మనకు లేదు. మన కిప్పుడు పెట్టుబడిదారీవిధానమున్నదీ అంటే, బ్రిటిషువాడూ వాడి యంత్రాలూపెట్టిన శాపముతప్ప మరో

కటి కాదు. అదీకాక మన పెట్టుబడిదారీ విధానానికి భారతీయమైన మంచిలక్షణమొకటి ఉన్నది. అందువల్ల మనం తప్పకుండా పోరాటం ద్వారానే, విప్లవంద్వారానే సోషలిజాన్ని స్థాపించవలసిన అవసరం లేదు, మనది మనకున్నది, అది గాంధియన్ సోషలిజం. పాతచరిత్రకు సంబంధించినంతవరకు మీ కమ్యూనిస్టుసిద్ధాంతాన్నీ, చారిత్రక భౌతిక వాదాన్ని భారతదేశపు చారిత్రక ప్రత్యేకత పూర్వపక్షం చేసింది. అలాగే భవిష్యత్తుకు సంబంధించినంతవరకు గాంధియన్ సోషలిజమే భవిష్యత్తువిషయమై మీరు చేసే ప్రతిపాదనలను పూర్వపక్షం చేస్తుంది — అనేది బూర్జువావర్గమూ, వారి మేధావులూ చేసేవాదన. ఇలా వర్గకలహాన్ని నిరసించడానికీ దోపిడీ చేయబడేవర్గాలు దోపిడీనీ, దరిద్ర్యాన్ని సహించేట్లూ, వర్గశాంతినీ, వర్గ సామరస్యాన్ని ఆధ్యాత్మికమైన ఉద్ధరణను కోరేట్లూ చేయడానికి నేడు చరిత్రపరిశోధన చేయబడుతున్నది; భారతీయ సామాజిక రాజకీయచరిత్ర వ్రాయబడుతున్నది.

మార్క్సిస్టు చరిత్రదృక్పధాన్ని రూపుమాపడానికి, అమెరికా యూరపుదేశాల బూర్జువావర్గాలవారు అది పట్టితప్పని మొదట ప్రచారం చేశారు. కాని లాభంలేకపోయింది. అప్పుడు తమ తప్పుడు నిర్వచనాలతో దానిని కలుషితం చేయబూనుకున్నారు. బూర్జువా సామాజిక వ్యవస్థలో నిరంతరక్రమంగా వస్తున్న సంక్షోభాల మూలకంగా, మానవజీవితంలోనూ సమాజంలోనూ సామాజికమైన ఆర్థిక కృషికిగల ప్రాధాన్యతను బూర్జువా మేధావులు గుర్తించక తప్పింది కాదు. అలాగే సోవియట్ యూనియన్‌లో ఆర్థిక సంక్షోభం లేకపోవడం మూలకంగానూ, ప్రపంచ ప్రజలందరిమీదా అది ప్రసరింపచేసిన ప్రభావంవల్లనూ, బూర్జువావర్గం తమ సిద్ధాంతాలలో వర్గపోరాటాలనూ, సోషలిజాన్ని కలుపుకొనక తప్పిందికాదు. అయితే అలా కలుపుకునేప్పుడు దానిని కలుషితంచేశారు, నిర్వీర్యంచేశారు.

వర్గపోరాటం సత్యమనీ, పెట్టుబడిదారీ విధానంకన్నా సోషలిజం మంచిదనీ ఒప్పుకుంటారు. కాని వర్గపోరాటంద్వారా బూర్జువా వర్గాన్ని కూలద్రోసి, దానిస్థానంలో కార్మికవర్గాన్ని పాలక వర్గంగా ప్రతిష్ఠించాలని – అంటే, దోపిడీవర్గాలకు వ్యతిరేకంగా కార్మిక వర్గ నియంతృత్వాన్నీ, కష్టజీవుల కనుకూలంగా సంపూర్ణ ప్రజాతంత్రాన్నీ నెలకొల్పి తద్వారా ఉత్పత్తి సాధనాలు–భూమినీ, ఫ్యాక్టరీలనూ సమాజపరంచేసి సోషలిజాన్నీ, శాంతి సమృద్ధులుకల వర్గ రహిత సమాజవ్యవస్థ యేర్పరచాలనీ అంటె, బూర్జువా వర్గానికి చెందిన వారంగీకరించరు.

చరిత్రగమనంయొక్క, వర్గపోరాటంయొక్క యీ ఆర్థిక రాజకీయ సారాంశాలను వారు అంగీకరించరు. కార్మికవర్గంలో ప్రవేశించి వారి వ్యూహాన్నీ, యెత్తుగడనూ ఆచరణనూ నీరుగార్చి, తమ వర్గాధికారాన్ని కార్మికవర్గంయొక్క దాడినుండి కాపాడు కోడానికి మాత్రమే బూర్జువావర్గ మిప్పుడు కార్మిక వర్గాశయాల నంగీకరించు తున్నారు. మనదేశంలో ఆధ్యాత్మిక చింతనద్వారా, శాంతియుతంగా, కోరికలను చంపుకుని, ఆత్మసంయమనం చేసు కొనడంవల్లనే చారిత్రకమైన మార్పులన్నీ వచ్చాయని రుజువుచేయ టానికి చరిత్ర నిదర్శనాలు చూపుతుంటారు. రష్యను, ఫ్రెంచి అనుభ వాలిలా ఉన్నాయని మనమెవరమైనా అంటే భారతీయులు అలాంటి వారుకారు అని సమాధానం చెప్తారు. అందువల్ల మనదేశపరిస్థితుల్లో శ్రామికవర్గ ప్రభుత్వమూ, శ్రామికప్రజాతంత్రమూ యేర్పడేపరకూ వర్గపోరాటం సాగించవలసినపని లేదంటారు. దీనిని రుజువుచేయ డానికే వారు కార్మిక కర్షకులయెదుట, పూర్వహిందూ, ముస్లింల నాటి స్వర్ణయుగాన్ని గురించి కథలల్లి గానంచేస్తుంటారు. ప్రస్తుతం కార్మిక కర్షకుల్లోవుండే సిద్ధాంత పరిజ్ఞాన లోపాన్ని ఆధారంచేసు కుని వారి భవిష్యత్తును దొంగిలించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు.

ఇలా బ్రిటిషుయుగానంతరదశలోకూడా పాలకవర్గాలవారు తమ సంకుచిత స్వార్థప్రయోజనాలకొరకూ, వర్గాశయాలకొరకూ తిరిగీ చరిత్ర నుపయోగిస్తున్నారు.

మొదటిదశలో బూర్జువావర్గం జాతియంతటిపేరునా తమ వర్గప్రయోజనాలను రక్షించుకోడానికై చరిత్రను బ్రిటిషువాళ్ళకు వ్యతిరేకంగా ఉపయోగించింది. ప్రజలతరఫున పోరాడి ప్రజల ప్రయోజనాలను రక్షించే అగ్రగామిలాగా నటించింది. కార్మికోద్యమం బలపడితే తమయొక్క స్వార్థపూరితమైన విద్రోహచర్యలు వెల్లడియై పోతాయేమోననే భయంతో, యీనాడు మరల సామాజికాభివృద్ధినిగురించి తప్పుడు సిద్ధాంతాలను ప్రచారంచేస్తున్నారు. విప్లవంనుంచి ఆత్మరక్షణ చేసుకోడానికై చరిత్ర నుపయోగించుతున్నారు.

భారతదేశ సమకాలిక చరిత్రకు చెందిన సంఘటనలను మన మిక్కడ చర్చించవలసిన నిమిత్తంలేదు. అయితే ఒక్కటిమాత్రం స్పష్టంచెయ్యాలి. రాజకీయ సామాజిక పరిస్థితులు మారడంతో బూర్జువావర్గం చరిత్రను అభ్యుదయకరంగా ఉపయోగించే బదులు అభ్యుదయ నిరోధక ప్రయోజనాలను కాపాడేందు కుపయోగిస్తున్నారు. మానవుడు మృగప్రాయమైనదశనుంచి నాగరికస్థితికొచ్చాడు. మానవుడియొక్క యీ సామాజిక పరిణామం యే నియమాల ననుసరించి జరిగిందో కనిపెట్టి ముందుముందు యింకా ఉన్నతదశకు పోయేందుకూ, సౌఖ్యతరమైన జీవితాన్ని నిర్మించుకునేందుకూ అవకాశాలు కల్పించడమే చరిత్రయొక్క తత్వశాస్త్ర ప్రయోజనము. నేడు భారతీయ కార్మికవర్గము, భారతీయ సమాజము నెడలా, ప్రపంచ సమాజమునెడల మహత్తరమైన బాధ్యతను నిర్వహించవలసియున్నది. ఈ బాధ్యతను నిర్వహించగలగాలంటే బూర్జువా చరిత్ర దృక్పథం ప్రజలను సంపూర్ణంగా ఆకట్టుకోనకముందే

ఆ దృక్పథంనుంచి కార్మికవర్గం సంపూర్ణంగా తెగతెంపులు చేసుకోవాలి.

భారతదేశ చరిత్రను చారిత్రక భౌతికవాదదృష్ట్యా వివరించడానికి యిప్పటివరకూ గట్టిప్రయత్నమేమీ జరగలేదు. అలాగే చారిత్రక భౌతికవాదాన్ని ఖండించడానికికూడా గట్టిప్రయత్నము జరగలేదు. మార్క్సిస్టులకు భారతదేశచరిత్రను గురించి ఒక ప్రత్యేక దృక్పథం వున్నది. దాన్ని వారు చారిత్రక భౌతికవాద దృక్పథంతోనూ, వర్గపోరాట దృక్పథంతోనూ వివరిస్తుంటారు. ఇది సాధారణంగా అందరూ యెరిగినదే. కాని యింకుకు కారణం యే మార్క్సిస్టూ యిలా వివరించడానికి భారతదేశచరిత్రను ప్రత్యేకంగా పరిశోధించడం వల్లకాదు; మొత్తంమీద మార్క్సిస్టు అభిప్రాయాలు దేశంలో వ్యాప్తిచెందడం భారతదేశచరిత్రలో జరిగిన ఆధునిక పరిణామాలను గురించి కొన్ని గ్రంథాలు ప్రచురింపబడ్డమే యిందుకు కారణం.

బూర్జువావర్గం అధికారంలోకి వచ్చిన తరువాత మన చరిత్ర కలుషితమయే ప్రమాదం యెక్కువైంది. బూర్జువా పండితులు చరిత్రను భౌతికవాదంనుంచి కాపాడటానికి, దానిచుట్టూ ముళ్ళకంచెను కొట్టాలని గడచిన కొద్దిసంవత్సరాలుగా ప్రయత్నిస్తూ వచ్చారు. కాని దురదృష్టవశాత్తూ, భారతదేశ ప్రాచీనతా, దాని సామాజిక విధానమూ, గ్రామ వ్యవస్థలూ వాటి జ్ఞాపకాలూ నిదర్శనాలూ, యెంతైనా చావక నిలిచివున్నందువలన, వారి ప్రయత్నాలు కొనసాగలేదు. హిందూ సమాజ వ్యవస్థ పరిణామాల్నీ, విప్లవాలనూ రుజువుచేయడానికి వున్నన్ని నిదర్శనాలు మరే యితర సంఘానికీకూడా లేవు. (వివరణ సౌలభ్యంకొరకూ అర్థసౌలభ్యంకొరకూ భారతదేశ ప్రాచీన చరిత్రను హిందూ సమాజ చరిత్ర యని వ్యవహరిస్తున్నాను.) ఈ నిదర్శనాలు యెంత సుస్పష్టంగా వున్నాయంటే, భారత బూర్జువావర్గంయొక్క హిందూ నాయకత్వమే గాభరాపడి,

అదంతా అబద్ధమనీ కట్టుకథలనీ, లేక మరింకోటనీ త్రోసి వేయడానికి ప్రయత్నించడంకూడా జరుగుతున్నది. ఆచారాలూ, సంఘటనలూ, ఉదాహరణలూ, సాంప్రదాయాలూ నియమాలూ హిందూసమాజం యొక్క మత సామాజిక సారస్వతమంతటా లెక్కలేనన్ని ఉండటం వల్ల బూర్జువా చరిత్రకారుల బుద్ధికి అవి అందరానంత దిగ్భ్రమ గొల్పుతున్నవి. వివాహ స్మృతులూ, "విచిత్ర వివాహాలు"గా అగుపడే సంఘటనలనుంచి వీరులూ దైవాంశ పురుషులూ పుట్టడమూ, ఆస్తి, వారసత్వమూ, ఉమ్మడిఆస్తి హక్కులూ, రాజుల నడవడికలూ, రాజ్యాంగ యంత్రమూ ఆస్తి కుటుంబముల పుట్టుకను గురించిన సిద్ధాంతాలూ, సూత్ర నియమాలూ హిందువుల పవిత్ర గ్రంథాలలో ఎన్నో ఉదహరింపబడి ఉన్నవి. వాటన్నిటిని చూచి బూర్జువా చరిత్రకారులకు దిమ్మెత్తిపోయి, అర్థం తెలియక, అవన్నీ పుక్కిటిపురాణాలని తోసివేస్తున్నారు. వట్టి పురాణాలను కాకుండా సామాజిక నిదర్శనాలనుకూడా చూపి బూర్జువా దృక్పథం తప్పు అని ఎవరైనా రుజువు చేయ వచ్చేసరికి, బూర్జువా పండితులు మహాభారతాన్నే కల్పితమని, యేదో దృష్టాంతగాథయని నిరసించడానికి పూనుకున్నారు. హిందువుల పురాణాలనూ, మత సిద్ధాంతాలనూ, సాంఘిక ఆచార నియమాలనూ చారిత్రక భౌతిక వాద దృక్పథం ప్రకారం పరిశోధించి, వ్యాఖ్యానం చేసినట్లైతే, భారతదేశంయొక్క ప్రాచీన చరిత్రకు సహేతుకమైన క్రమబద్ధమైన స్వరూపాన్ని నిర్మించవచ్చును, అని నా నమ్మకం. ఇలా చేయడం హిందూ సనాతనులకుగాని బూర్జువా తత్వశాస్త్రజ్ఞులకుగాని రుచించక పోవచ్చును. అయినప్పటికీ మానవ చరిత్ర గమనాన్ని ఉత్పత్తిశక్తులూ, ఉత్పత్తి సంబంధాలూ నియమిస్తాయనే సిద్ధాంతము – అంటే చారిత్రక భౌతికవాద సిద్ధాంతము – భారతదేశానికికూడా పూర్వావర్తమాన భవిష్యత్తుల కన్నిటికీ వర్తిస్తుందని రుజువౌతుంది.

ఆదిమ కమ్యూనిస్టు వ్యవస్థనూ, అది విచ్ఛిన్నమయాక ప్రైవేటు ఆస్తి వర్గాలూ వర్గపోరాటాలూ అమల్లోకివచ్చి, కుటుంబమూ రాజ్యాంగ యంత్రమూ పుట్టి బానిస విధానం ప్రారంభమైన ప్రాచీన యుగ చరిత్రనూ వివరించడం, భారతదేశ చరిత్రలోకల్లా కష్టసాధ్యమైన ఘట్టము. ఈ ఘట్టంనుంచి, గ్రామ వ్యవస్థలూ, వర్ణ విభాగాలూ యేర్పడ్డ ఆసియా భూస్వామ్య విధానంలోకి పరిణామంచెందిన ఘట్టాన్ని వివరించడం యెక్కువ సులభం.

ఈ ఘట్టాలను గురించి సమగ్రమైన చిత్రాన్ని నిర్మించాలంటే మార్క్సిస్టు పండితులు చారిత్రక భౌతికవాదాన్ని క్షుణ్ణంగా అర్థం చేసుకోవలసి యుండటమేగాక, అతి విస్తృతమైన పరిశోధనను సాగించవలసియున్నది. ఈకాలపు సామాజిక వ్యవస్థయొక్క స్వరూపాన్ని నిర్ణయించడానికి, ప్రాచీన హిందూమత గ్రంథాలలో ఉదహరింపబడిన ఆచారాలకూ, కర్మకాండకూ, పురాణాలకూ "సామాజిక దృక్పథాన్ని" వర్తింపజేస్తూ బూర్జువా పండితులు తీవ్రమైన పరిశోధనలు చేశారు. కాని, మార్క్సు ఏంగెల్సులు పూనుకొని చరిత్రను కాళ్లమీద నిలువబెట్టేవరకూ, యూరప్‌లో గ్రీకులను రోమనులనూ ట్యూటనులను గురించిచేసిన పరిశోధనకృషి విఫలమైపోయినట్లే, భారతీయ బూర్జువా పండితుల ప్రయత్నాలుకూడా విఫలమైనవి.

ప్రాచీన చారిత్రక వాఙ్మయ నిదర్శనాలను ఈ విధంగా సామాజిక దృష్టితో పరిశీలించడాన్ని హిందూమహమ్మదీయ సనాతనులు ప్రతిఘటించారు. కారణమేమంటే, కొన్ని చారిత్రక నిదర్శనాలు వారి ప్రస్తుత నీతినియమాలకు విరుద్ధంగా ఉన్నాయి; అలాంటివి చరిత్రలో కెక్కడం వారికి గిట్టదు. ఆ అవమానాన్ని వారు భరించలేరు. వేదాలనూ పురాణాలనూ భారతాన్నీ, భారతదేశపు ఆదిమవాసులను గురించి యూరోపియన్లు జరిపిన పరిశోధనలనూ ఉపయోగించి, ప్రఖ్యాత చరిత్రకారుడైన రజ్వాడే హిందూకుటుంబ,

వివాహవ్యవస్థల చరిత్రను వ్రాశాడు. ఆ చరిత్రను ప్రకటించడానికి మొదలుపెట్టినప్పుడు మహారాష్ట్ర దేశంలోని హిందూ పత్రికలూ, సనాతనులూ గ్రంథకర్త మీదా, ప్రచురణకర్త మీదా దుమ్మెత్తి పోశారు. రజ్వాడే కృషి పూర్తి కాకముందే ఆయన చనిపోయాడు. ఆయన మార్క్సిస్టు కాడు. భౌతికవాది కాడు; దేవుడంటేనూ మతమంటేనూ విశ్వాసం కలవాడు; సనాతన హిందువుకూడానూ. అయితే, ఆయన అన్నిటికన్నా దేవుడికన్నాగూడా చారిత్రక నిదర్శనాలకూ అభిప్రాయాలకూ యెక్కువ ప్రాధాన్యతయిచ్చాడు. ప్రాచీన భారతదేశంలో గణసంఘాలనూ రిపబ్లిక్కులనూ గురించి జయస్వాలు వ్రాసిన గ్రంథముయొక్క వ్రాతప్రతిని దొంగిలించి, దాని ప్రచురణను నిరోధించడం చరిత్ర విద్యార్థులందరూ యెరిగినదే

మంత్ర పరిభాషను సరియైన వైదిక కర్మకాండద్వారా ఉదహరించడం ఒక్క బ్రాహ్మణులే, అందులోనూ బహుకొద్దిమందిమాత్రమే సంప్రదాయానుగతంగా యెరుగుదురు. వారినికూడా కాలం త్వరగా హరించుకుపోతున్నది. అందువల్ల వేదపాఠాల పరిశోధన యింకా అసంపూర్ణంగానే ఉన్నది. అన్ని అవకాశాలూ కలవారు విషయ సేకరణకు పూనుకునేట్లు చేయడం కష్టసాధ్యం.

ఈ పరిస్థితుల్లో యీనాడు భారతదేశచరిత్రను సంపూర్ణంగానూ, సమగ్రంగానూ గతి తర్క-భౌతికవాద పద్ధతిని వివరించడం సాధ్యంకాదు. కాని క్లుప్తంగా, సూచీప్రాయమైన వివరణ నివ్వవచ్చును. ఇప్పటివరకు ప్రచురింపబడిన గ్రంథజాలంనుంచి అందుకు తగినంత సామాగ్రి దొరుకుతుందికూడానూ.

ఈ సంపుటంలో ఆర్యుల సమాజంలో ఆదిమ కమ్యూనిజం, దాని విచ్ఛిత్తి, ప్రైవేటు ఆస్తి పుట్టుక, వర్గాలూ బానిసవిధానమూ రాజ్యాంగ యంత్రమూ అమల్లోకివచ్చిన ఘట్టాన్నిగురించి వివస్తాను.

ఒకటో అధ్యాయం

ఆర్యుల ప్రథమ నివాసం

భారతదేశ చరిత్రను గురించి మాట్లాడేప్పుడు భారతదేశమని పిలువబడే నిశ్చితమైన యెల్లలుగల భూభాగమూ, యీభూభాగంలో యే కులానికి యే మతానికి, యే వృత్తికి తాత్వికవిశ్వాసానికి చెందినప్పటికీ, స్థిరనివాసులైయున్న మొత్తంప్రజలూ మన మనస్సులో కొస్తారు. బ్రిటిషు పరిపాలకులు వచ్చేనాటికి భారతదేశానికి సాంప్రదాయకంగా ఉంటూవచ్చిన యెల్లలు నేడు చెరిగిపోయినవి. భారతదేశం భారత్ - పాకిస్తాన్ అని రెండుగా విభజింపబడినది. అయినప్పటికీ భారతదేశచరిత్ర అనగానే పూర్వపు అవిభక్త భారతదేశమే స్ఫురిస్తుంది - ఉత్తరానా తూర్పునా పడమరనా మూడుపర్వత పంక్తులూ, అలాగే దక్షిణానా పడమరనా తూర్పునా మూడుసముద్రాలూ యెల్లలుగా ఉన్న భారతదేశంయొక్క చరిత్ర అన్న భావమే కలుగుతుంది. ఆధునిక భారతదేశచరిత్ర సాధారణంగా క్రీస్తుయుగానికి చెందిన ప్లాసీయుద్ధంతో ప్రారంభమౌతుంది దానికి పూర్వమో, లేక సమకాలికంగానో మహారాష్ట్రులు వస్తారు. మహారాష్ట్రులకుపూర్వం, అంటే దాదాపు క్రీస్తుశకం 1000 నుంచీ మొగలులు వచ్చారు. ముస్లిం దండయాత్రలొస్తాయి. ఈ ఘట్టాలన్నిటిలోనూ యీనాడు భౌగోళికంగా భారతదేశమని పిలువబడే భూభాగ

మంతా చిత్రణలో కొస్తుంది. కాని మొగలు, మహారాష్ట్రరాజ్యాల అనంతరం 18వ శతాబ్దంవరకూ భారతదేశం అంతా ఒక్క కేంద్ర ప్రభుత్వం క్రిందకు రాలేదు. నిజానికి 18వ శతాబ్దం తరవాతనుంచే యేకంగా హిందుస్తాన్ అని చెప్పుకోడానికి వీలుకలిగింది. ఇంగ్లీషు వాళ్ళు తమ పెట్టుబడారీ ఆర్థిక రాజకీయ వ్యవస్థలతో సర్వ భారత దేశం ఒక్కటి అనే భావనను వాస్తవం చేశారు. ఈ వాస్తవికత యెంత సంకుచితమైనప్పటికీ, దానిలో యెన్ని వైరుధ్యాలున్నప్పటికీ వాటన్నిటినీ యిక్కడ తడవడం అప్రస్తుతం.

అయితే వెనక్కునడిచి చరిత్రలో అతిప్రాచీన దశను చేరు కున్నట్లయితే భారతదేశంయొక్క భౌగోళికమైన రాజకీయమైన ఏకత్వభావంకూడా చెరిగిపోతుంది. ఆదశలో భారతదేశాన్ని ఒకదేశ మని పిలవడానికి వీలుండదు. కొన్ని ప్రజాసమూహాలను గురించి మాత్రమే చెప్పుకోడం సాధ్యపడుతుంది. అప్పటిచరిత్ర ఆదిమచరిత్ర. అప్పుడు మానవులు కొన్ని గణాలుగా లేక తెగలుగా ఉండేవారు; ఒకప్రదేశంనుంచి మరోప్రదేశానికి ప్రయాణాలుచేసే సంచార గణాలుగా ఉండేవారు, యేదోఒక నిర్దిష్టప్రదేశాన్ని తమదిగా అప్పుడప్పుడు చెప్పుకున్నప్పటికీ, అసలు చెప్పుకోవలసివస్తే ఆ గణా లకు యేప్రాంతమూ తమది అని చెప్పుకోడానికి వీల్లేదు. వారిని ఫలానా ఫలానా దేశనివాసులనిగానీ, పౌరులనిగాని చెప్పడానికి వీలులేదు. గ్రీకులయొక్క, రోమనులయొక్క చరిత్రకూడా మొట్ట మొదట ఇలాంటి తెగలయొక్క, జనసమూహాలయొక్క చరిత్రగానే ఉండేది. తరవాతి కాలంలోనే నేడు మనమందరం అనుకునే గ్రీసు యిటలీదేశాల చరిత్రఅంటూ వచ్చింది. నేడు మనకు తెలిసిన ఆదిమ కాల భారతదేశచరిత్రకూడా అలాగే గణాలయొక్క, తెగలయొక్క, లేక వివిధ జనసమూహాలయొక్క చరిత్రగా ఉంటూ తరవాత తరవాతనే భారతదేశ చరిత్రగా రూపొందింది.

ఆర్యులు భారతదేశానికి వెలుపల యెక్కడనో ఒక్క నివాస ప్రదేశంనుంచి భారతదేశానికి వచ్చినవారని యే ఒకరిద్దరోతప్ప చరిత్ర కారులందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. ఆర్యులు ఆ ప్రథమనివాసంనుంచి చీలి, శాఖలై కొందరు యూరపు ఏషియామైనరు మొదలైన పడమటి ప్రాంతాలకు పోయినారు; కొందరు హిమాలయపర్వతాలను దాటి పంజాబు కాశ్మీరులమీదుగా భారతదేశానికి వచ్చారు.

ఆర్యుల ప్రథమనివాస మెక్కడ? నేటి సైబీరియాలో యెక్కడో ఉత్తరధృవందగ్గర ఉండేదని తిలక్ మొదలైనవా రంటారు; కాస్పియన్ సముద్రప్రాంతంలో వోల్గానదిబడ్డున యెక్కడో నని మరికొంద రంటారు. ఆర్యుల పురాణాల్లో వచ్చే కాశ్యపముని పేరును కాస్పియన్ సముద్రంతో నారు ముడిపెడ్తున్నారుకూడా. ఆర్యులందరికీ ఒకే నివాసముండేదని కొందరు అస లంగీకరించనే అంగీకరించరు. కాని ప్రాచీనఆర్యుల వివిధభాషలలోనూ పురాతన మైన ప్రాథమికపదజాలం యొక్క నిదర్శనాలనుబట్టీ, ప్రాచీన జీవిత మునుగురించీ, భావములనుగురించీ చెప్పే పూర్వ పౌరాణికగాథల సామ్యాలనూ పోలికలనూబట్టీ, ఆర్యులు మొట్టమొదట ఒక ప్రదేశంలో ఉండి, అక్కడనుండి వివిధప్రదేశాలకు విస్తరించారనే ఊహాయే సరియైనదిగా తోస్తుంది.

ఆర్యు లెందుకు వలసపోవలసివచ్చింది? హిమప్రళయం, జలప్రళయంలాంటి ప్రకృతి వైపరీత్యాలవల్లనని కొంద రంటారు. యూదులు, క్రైస్తవులు, గ్రీకులు, రోమన్లు, హిందూ ఆర్యులు మొదలైనవా రందరి పురాణగాథల్లోనూ యీ ప్రళయాలు ఉదహరింపబడియున్నవి. ఈ ప్రళయాలేకాక, నాటి సంచారగణాలల్లో జనాభా పెరగడంచేత, ఆహారంకొరకూ, పచ్చికబయళ్ళకొరకూ వెతుక్కుంటూ పోవలసిరావడం, నిరంతర పోరాటాల్లో ఈ గణాలు లేక తెగలు ఒకరినొకరు తరిమివేసుకుంటూం ఉండట – ఇలాంటి

సామాజిక పరిణామంకూడా ఆర్యులు విస్తరించడానికి మరొక ముఖ్యకారణం.

ఆర్యుల విస్తరణ యే కాలంలో జరిగింది? కొందరు పండితులు క్రీస్తుపూర్వము 6000—4000 మధ్యకాలంలో యెప్పుడో జరిగిందంటారు. ఈ విషయంలో చాలా అభిప్రాయభేదా లున్నవి. ఇంతవరకు మనకు తెలిసిన సమాచారాన్నిబట్టి దీన్ని యిదమిద్ధమని తేల్చడానికి సాధ్యంకాదు.

అదీకాక ఆదిమచరిత్రయుగం, లేక చరిత్రకు పూర్వయుగం చాల దీర్ఘమైనదికాబట్టి, దాన్నిగురించి మాట్లాడాలంటే, వెయ్యేళ్లూ అంతకు మించిన లెక్కన చెప్పుకోవలసిందేకాని మరో మార్గంలేదు. శివాజీ యెప్పుడు పుట్టాడు లేక స్టాలిన్‌గ్రాడ్ యుద్ధం యెప్పుడు జరిగింది అనే వాటివలె తారీకులవారీగా ఆనాటి సంగతులు చర్చించడానికి వీలుపడదు.

ఐదులక్షల యేళ్ళనాడు మనుష్యుని పోలిన ఒక జంతువునుంచి మనుష్యుడు పరిణామంచెంది వచ్చాడని మానవ శాస్త్రజ్ఞులు (ఆంత్రోపాలజిస్టులు) చెప్తున్నారు. వివిధ ప్రదేశాలలో దొరికిన అతిపురాతన కళేబరాలనూ, యెముకలనుబట్టి వారు పరిణామ క్రమాన్ని నిర్ణయం చేస్తున్నారు. ఉష్ణమండలపు టడవులలో నివశించే జంతువులు ప్రకృతి వైపరీత్యాలవల్లనో, మార్పులవల్లనో ఆ ప్రదేశాలను వదలిపెట్టవలసి వచ్చింది. ఒకమారు భూమిమీద పుట్టింతరవాత బ్రతకవలెనంటే పనిచేయాలి; తిండి సంపాదించుకోవాలి; ఆత్మరక్షణ చేసుకోవాలి. ఇలాంటి అవసరంకొద్దీ ఆదిమమానవ మృగం వెనుకకాళ్ళమీద నిలుచుని, ముందుకాళ్ళను చేతుల్లాగా ఉపయోగించవలసివచ్చింది. అతడు నిటారుగా నిలుచుని, చేతులతో పనిముట్లను చేయ ప్రయత్నించడంలో, చేతులు తత్ప్రయత్నాలకు అనువుగా రూపొందాయి. చేసిన పనిముట్లు అతనికి బ్రతికి పెరిగే

శక్తిని పెంచినవి; అతని బుద్ధి బలం పెరిగింది; భాషను దిద్దుకున్నాడు. ఈవిధంగా 'చింపాంజీ' లేక 'గొరిల్లా'యే శాకపోయినప్పటికీ కనీసం అలాంటి మృగమానవుడు నేడు భూమియంతటా విస్తరించియున్న సంపూర్ణ మానవుడుగా పరిణామం చెందాడు. ప్రాచీన రూపంగల మానవుడు నశించిపోయినాడు. నేడు ఒక్కడా అక్కడా ఆ ఆదిమ రూప మానవుని యెముకలు మాత్రము దొరుకుతున్నవి. మానవ శాస్త్రజ్ఞులు వాటి సహాయంతో పరిణామక్రమాన్ని నిర్ణయించ డానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు.

ఆనాటినుంచీ ఆర్యులు చరిత్రలోకి యెక్కే నాటివరకూ మధ్య వేలకొలది సంవత్సరాలు గడచిపోయాయి ఆ కథంతా రాయడానికి తగినంత సామాగ్రి యింకా లభ్యంకాలేదు

హిందువుల వ్రాతల్లో కనపడే ఆర్యులు ఆటవిక స్థితిలో ఉన్నవారు. (ఆటవిక స్థితి అంటే యేమిటో తరువాత తెలుసు కుందాం). అయితే వారు ఆటవిక స్థితియొక్క ప్రథమ దశల నప్పటి కెప్పుడో గడచివచ్చినవారే. ఆ ప్రథమ దశలను జ్ఞాపకం చేసే చిన్నెలు కొన్ని ఆ కాలానికిచెందిన పౌరాణిక గాథల్లో అవుపడతాయి.

ఇప్పుడు మనం పరిశీలించబోయే ఆర్యులు మధ్య ఆసియా నుంచి పోరాడుతూ, పెరుగుతూ ఇండియావైపు సాగివచ్చి, చివరకు యిండియాను గెలిచి, యిక్కడ వలస లేర్పరుచుకున్నారు. ఈమధ్య ఆసియానుంచి వచ్చిన ఆర్యులు ఆటవిక దశనుంచి నాగరిక దశ కెలా అభ్యుదయాన్ని పొందారో తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నిదాం.

ఆర్యులు భారతదేశంలో ప్రవేశించే ఘట్టాన్ని వివరించే ముందు ఒక్క ప్రశ్నకు సమాధాన మీయవలసి యున్నది.

ఆర్యుల రాకకు ముందు భారతదేశంలో మానవనివాసము న్నదా? ఉంటే, ఆ మానవు లెలాంటివారు? వారి నాగరికత యెలాంటిది? ఆర్యులు వారిపై పోరాడియున్నట్లయితే, ఆ పోరా

ట్రాన్లో ఓడినవా రేమైనారు? అంటే ఆర్యులు రాకపూర్వము భారతదేశానికి చరిత్రయేమైనా ఉన్నదా అనేదే ప్రశ్న. ఉన్నది. ఆర్యులు రాకను పూర్వం భారతదేశానికి చరిత్రఉన్నది. అయితే యిందుకు స్వతంత్రమైన ఆధారాలేవి లేవు. తమకు పూర్వము న్నవారిగురించీ, తమ శత్రువులనుగురించీ ఆర్యులు చెప్పినదే అధిక భాగం. పంజాబులో దొరికిన హరప్పశిథిలాలు, సింధులో లభించిన మహంజోదారో శిథిలాలు ఆర్యులకు పూర్వమున్న భారత నాగరికతకు అవశేషాలు. అయితే, నేటివరకు ఎవరూ వాటి అర్థాన్ని తగినంత స్పష్టంగా చెప్పలేకపోయారు. అందుచేత వాటిని మనం చరిత్ర వివరాలు అని పిలువజాలం.

ఆర్యులరాకకు పూర్వం భారతదేశంలో ద్రావిడు లని పిలువబడేవా రుండేవారనీ, వారికున్న ఉత్పత్తిసాధనాలు ఆర్యులకున్న వాటికన్నా ఎక్కువ నాణ్యమైనవిగా ఉండేవనీ, వారిని గెలవడానికి ఆర్యులు చాలా తీవ్రమైన పోరాటాలు చేయవలసివచ్చిందనీ కొందరు చెప్పున్నారు. చివరకు ద్రావిడులు ఓడింపబడి తూర్పుకు, దక్షిణానికి తరిమివేయబడ్డారు. ఓడింపబడిన ద్రవిడులలో కొందరు బానిసలుగా తీసుకోబడ్డారు. మరికొందరు యితర విధాలుగా విలీనం చేసుకోబడ్డారు. వారు తమ భాషయొక్క ప్రాథమిక స్వరూపాన్ని మాత్రం నిలబెట్టుకున్నారు. ఆంధ్రులు, తమిళులు, కన్నడులు, మళయాళీలు, తోడలూ ప్రాచీన ద్రావిడుల సంతతిగా భావింపబడుతున్నారు. తర్వాతజరిగిన చరిత్ర పరిణామంలో వీరు తమ ప్రభావాన్ని ఆర్య సంస్కృతిమీద ప్రసరింపజేయ గలిగారు. అయితే నేని గ్రంథంలో యీ సమస్యను పరిశీలించబోవడంలేదు.

ద్రావిడులకు పూర్వమే మరో కుటుంబానికి చెందినవారు భారతదేశంలో వుండేవారని కొందరు చెప్తున్నారు. వారు ద్రావిడులను సమకాలికులో, లేక ద్రావిడులకు పూర్వమునుంచీ వున్నవారై

ద్రావిడులచేత వెడలగొట్టబడినవారో అయివుండాలి. ద్రావిడులకు పూర్వమున్నవారి సంతతి వారిప్పుడెవరైనా వున్నారా? ఈ నాడు మధ్యభారతం, బెంగాల్ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్న 'మంఖ్మేరు' తెగవారు ఆ సంతతివారే నంటున్నారు. 'ముండాలు' 'నాగులు' 'సంధాలులూ' ఈ మంఖ్మేరుల సంతతివారే. వీరు క్రమేణా తూర్పు దిక్కుకు నెట్టివేయబడ్డారు. వీరే చరిత్రకు పూర్వయుగంనాటి పాలి నీషియన్ కుదురుకు చెందినవారనీ, ఈ పాలినీషియన్లే మలయా, ఇండోనిషియా, ఇండో చైనా, ఆస్ట్రేలియా దేశాలకు విస్తరించారనీ మానవ శాస్త్రజ్ఞులు అంటున్నారు. ఈ ప్రాంతాలలో మంఖ్మేరు తెగవారే ఆర్యులకన్నా, ద్రావిడులకన్నా అత్యంత ప్రాచీనమైన వారనీ, ఆర్యులు వలసనేలకోరకై వీరితో కూడా తీవ్రంగా పోరాడ వలసి వచ్చినదనీ చెప్పాలి ♦

ఆర్యులు తమ ఆదిమనివాసప్రదేశాల్లో ఎలా జీవితం గడిపే వారో వారిగణాలు పెరగడం, వలసపోవటం యితరప్రదేశాలకు విస్తరించడం, వారి సంస్కృతి అభ్యుదయం అన్నీ యెలాజరిగాయో చూద్దాం. ఇవి అంతా ఆర్యులు సంతరించిన నిదర్శనాలమీదనే ఆధారపడియున్నది. అయితే మనం ఆ నిదర్శనాలను పూర్తిగా వారి భావచిత్రాల దృక్పథంతో కాకుండా, మన సామాజిక శాస్త్రదృక్ప థంతో పరిశీలించాల్సి వుంటుంది

♦ ద్రవిడులను గురించిన మొట్టమొదటి సమగ్రమైనచర్చ కాల్డ్వెల్ యొక్క "ద్రవిడియన్ గ్రామర్" అను గ్రంథములో చేయబడ్డది. ఇది 1856 నాటిది. "ఆర్యులకూ ద్రావిడులకూ పూర్వయుగాన్ని" గూర్చి జూల్స్ బ్లాక్, సిల్వీలేవి, ప్రజిలాస్కీ మొదలైనవారి వ్యాసాలను కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయానికి చెందిన డాక్టర్ పి. సి. బాగ్చీఅనువదించి 1929 లో ఒక సంపుటిగా ప్రకటించాడు. "గాథాసప్తశతి" అను గ్రంథాన్నికూడా చదవవలసియుంటుంది.

ఆర్యుల చరిత్రలో దిగడానికి ఆ ఆర్యుల రచనలనే ఆధారంగా తీసుకుంటున్నాం. కాబట్టి యిక్కడ వాటినిగురించి ముందుగా కొంత తెలుసుకొనవలసి యుంటుంది.

ఆర్యుల చరిత్ర సామాగ్రి ఆర్యులకు విలక్షణమైనసొత్తు. ఆదిమ దశనుంచి నాగరికదశవరకూ పరిణామంచెంది యీనాటివరకూ బ్రతుక గలిగి, ఆ ప్రాచీనస్మృతులను యింత స్పష్టమైనరూపంలో సంతరించి పెట్టుకున్నవారు ఆర్యులు తప్ప ప్రపంచంలో మరొకరులేరు. కొంత వరకు గ్రీకులకు అలాంటి సామాగ్రి ఉన్నది. ఈజిప్షియన్ల చరిత్రను వారి పిరమిడ్లపైనా, రాజసమాధులపైనా, రెల్లుకాగితపు చుట్టల లోనూ ఉన్నచిత్రలిపినుంచి తెలుసుకున్నారు. సుమెరియన్లయొక్క, అస్సీరియన్లయొక్క, వారినుంచి హిట్టైటులయొక్క చరిత్రలను మధ్య ప్రాచ్యంలో బయటబడిన మట్టిపలకలమీది కోణాకార లిపి (క్యూనీ ఫారమ్) వ్రాతలనుబట్టి తెలుసుకున్నారు. హోమర్ద్వారా గ్రీకుల చరిత్ర క్రీస్తుకు పూర్వము 1000 ఏళ్ళక్రిందటి నాటిదాకా తెలుసు కోడానికి వీలుపడ్డది. ఇటీవల త్రవ్వి యెత్తబడిన అయోనియన్ మొదలైన శిథిలావశేషాలుకూడా యిందు కుపయోగపడుతున్నవి.

భారతీయ ఆర్యులు తమ ప్రాచీన సామాజిక జీవితస్మృతు లను వేదమంత్రాలు లేక ఋక్కులలోనూ తరువాతి వాఙ్మయం లోనూ సంతరించారు. వేదాలతరవాత ఇతిహాసాలు వచ్చినవి. ఇతిహాసాల తరవాత సూత్రాలూ, స్మృతులూ వచ్చినవి. వేద మంత్రాలు నిశ్చితమైన స్వరకాలయుక్తంగా తదనుగుణమైన కర్మ కాండతోసహా హిందూఆర్యన్ సమాజపు బ్రాహ్మణులవల్ల నాలుగు వేల యేళ్ళపాటు పారంపర్యంగా ఆనోటినుంచి ఆనోటికి అందించ బడినవి. చివరకు కాగితంమీద భాష్యంతోసహా వ్రాయబడేవరకూ వేదమంత్రాలు ఆర్యులజ్ఞాపకశక్తి వల్లనే నిలిచినవి. అయితే అవి సంతరింప బడటం, సేర్చబడటం, తరవాతి సంతతులకు పారం

పర్యంగా అందింపబడటం అంతా మానవశ్రేయస్సుకొరకు కానీ చరిత్రకొరకుగానీ చేయబడలేదు. క్రీ॥పూ 1500 ప్రాంతాలకే అవి హిందూసమాజాని కంతటికీ ఒకమతవిషయికమైన కర్మకాండగా మారిపోయినవి. అవి యీదశలో బ్రాహ్మణ పురోహితవర్గాల భుక్తికి ఆధారాలైనవి. అందువల్ల వాటికి సామాజిక వాస్తవికత లోపించిన తరవాతకూడా అవి తరతరాలుగా నిలిచియుండ గలిగాయి. అయితే వీటిని తమ కర్మకాండగా నిలపడములో ప్రత్యేకతకన్నా హైందవార్యులు రెండువేల యేళ్ళనుంచీ తమ సామాజిక వ్యవస్థను—పైకి యెన్ని మార్పులు వచ్చినప్పటికీ—పునాది నిర్మాణంలో చెడకుండా అనుస్యూతంగా అట్టిపెట్టుకున్నారు. అది వారిఅదృష్టమనాలి. లక్షలాది హిందువులూ, వారితో చేరినవారూ, వారిలో ఐక్యమైన వారూ అంతా యెన్నో దాడులనూ దండయాత్రలనూ తట్టుకుని నిలిచారు. చివరకు ఆధునిక పెట్టుబడిదారీ యుగానికీ, పారిశ్రామిక విప్లవానికీ అందింపబడటంతో వారి సమాజం సమూలంగా పెళ్ళగింపబడ్డది; వారి పూర్వజీవితం సంపూర్ణంగా మారిపోయింది. హైందవసమాజంలో నేడు జరుగుతున్న సామాజిక విప్లవంవంటి దాన్ని వారింతకుముందెన్నడూ చూచి యెరుగరు. అందువల్ల పూర్వం యెన్నో విప్లవాలకు తట్టుకుని నిలిచినవారి సామాజిక మత, కర్మకాండ, వాటినిగురించిన జ్ఞాపకాలుకూడ, ఇదివరకు మాదిరే నిలిచి, భవిష్యత్తుకు సంక్రమించేస్థితిలో లేవు. అందువల్ల చరిత్రకారుడానాడు వాటిని కాగితంమీద ముద్రించి అట్టిపెట్టవలసి వచ్చింది. ఆ సంఘమూ, ఆ కులాలూ, ఆవాక్యాలూ, వాటిని యిప్పటివరకూ నాలుకమీద మోసిన ఆవర్గప్రయోజనాలూ శిథిలమైపోతున్నాయి. అంతకన్నా ఉత్తమోత్తమమైన సోషలిస్టుసమాజ జీవితంగా మారిపోతున్నాయి. ఒకనాడు వోల్గానదీతీరంలో విడిపోయిన యిండో ఆర్యను సమకాలికులకు యీ ఉజ్వలపాత్రను నిర్వహించే అదృష్టం పట్టలేదు.

చరిత్ర పూర్వయుగపు ఆదిమకమ్యూనిస్టుదశను పరిశోధించ డానికి వేదాలనూ మహాభారతాన్నీ-ముఖ్యంగా వేదాలను - ఆధారాలుగా ఉపయోగిస్తాం.

ఋగ్వేదం, యజుర్వేదం, సామవేదం, అధర్వణవేదం యీ నాల్గింటికీ విషయమూ రచనాసంవిధానమూ ఒకటిగానే ఉంది. నిజానికి ప్రాచీన సాంప్రదాయాలప్రకారం ఋగ్యజుస్సామ వేదాలు మూడే ఉండేవి. నాల్గవదియైన అధర్వణవేదం తరవాత కాలంలో వేద ప్రతిపత్తిని పొందింది. సామవేదం వేరుగా పేర్కొనబడుతున్నప్పటికీ, నిజానికి ఋగ్వేదానికి స్వరమేళ కల్పనమై అభినయ పూర్వకంగా గానంచేయబడ్డది. సామవేదం ఋగ్వేదానికి స్వరకల్పనమే నన్నమాట.

కర్మకాండ జరిపేటప్పుడే, అంటే యజ్ఞంచేసేప్పుడే వేద మంత్రాలకు ప్రత్యేకప్రయోజనం యేర్పడుతుంది. బ్రాహ్మణ సాంప్రదాయంప్రకారం యజ్ఞసమయాల్లో ఒక్కొక్క వేదాన్ని ఒక్కొక్క ఋత్విజుడు పఠిస్తాడు. కాని యే వేదమంత్రాన్ని యెవరు పఠిస్తారో, ఆ పఠించేటప్పుడు అతడేమిచేశాడో చరిత్రకారుడి దృష్టిలో ప్రధానమైన విషయాలు కావు. యజ్ఞం ఒక మతవిషయకమైన కర్మకాండగా మారకపూర్వం వేదపారాయణుడి విధి యేమిటి అనేదే ముఖ్యం యజ్ఞకాండలో యే మంత్రం పఠించినా, ఆ పఠిత ఆ సమయంలో యేదేనా సామాజిక ప్రయోజనం కల పనిచేస్తున్నాడా అనేది చూడాలి. ఈనాడు భారతదేశం మొత్తంమీద యజ్ఞకాండను క్షుణ్ణంగా యెరిగిన బ్రాహ్మణులు యే పదిమంది కన్నానో లేరు. వారు చెప్పేదాన్నిబట్టి యజ్ఞంచేసే సమయంలో నాటి ప్రాచీన సామాజిక జీవితాన్నంతటిని పునస్సృష్టి చేయాలని తెలుస్తున్నది. రెండు కొయ్యముక్కల రాపిడివల్ల అగ్నిని ప్రతిష్ఠించాలి. ఇనపముక్క లేకుండా ఒక ప్రత్యేకమైన కొయ్యతోటే, గడ్డి

తోటే యజ్ఞశాలను నిర్మించాలి. ఆవుపాలు పితకాలి; పెరుగు చేయాలి; ధాన్యాన్ని రాతితో దంచాలి; (తిరగలిలో విసరగూడదు) యజ్ఞపశువును చంపి, తోలు వలిచి వండాలి; నృత్యగానాలు చేయాలి; అనాగరకమైన పద్ధతిలో సంభోగించాలి; పోరాడాలి; గెలవాలి; ప్రార్థించాలి; యిలా అన్నీ చేసుకుపోవాలి. యజ్ఞకర్మ కాండనంతటినీ పరిశీలిస్తే, అదియంతా ఆదిమార్యజీవితాన్ని తంత్ర రూపంలో పునస్సృష్టి చేయడమేనని తెలిపోతుంది. యజ్ఞంలో యిదంతా చేయాలని చెప్పిఉన్నది. ప్రపంచం, మానవుడు, జంతువులు మొదలైనవాటి సృష్టినిగురించి గాథలను గానంచేయాలి. ఉషస్సునుగురించి మనోజ్ఞమైన వర్ణనలనూ, యజ్ఞపురుషుడు లేక నాయకుడు ప్రజలకిచ్చే మహాసంపదలనులేక "దానాన్నీ" కీర్తించాలి. పిశాచాలను పారద్రోలడానికీ, రోగనివారణ చేయడానికీ ఉచ్చాటనలు చేయాలి. ఇదీ వేదసూక్తాలలో చెప్పబడిన విషయమంతా. యజ్ఞం, లేక వైదికకర్మ అంతా చరిత్రలో ఒకానొక ఘట్టంలో ఆర్యులు వాస్తవిక జీవితాన్ని ప్రతిబింబిస్తున్నదని పండితులంతా ఒప్పుకుంటున్నారు.

ఈనాడు మనకు లభ్యమయ్యే వేదాలు బ్రాహ్మణులలోని వివిధ శాఖలవారు అనుసరించినట్టి, లేక సేకరించినట్టి పాఠాంతరాలుగా ఉన్నాయి. ఋగ్వేదం 1028 సూక్తాలతో ఒకేఒక సంహితగా లేక పాఠసంపుటంగా లభ్యమౌతున్నది. యజుర్వేదానికి ఆరు సంహితలు లేక పాఠాంతరాలున్నవి. అందులో నాల్గింటిని కలిపి కృష్ణయజుర్వేదమనీ, మిగిలిన రెండిటినీ కలిపి శుక్లయజుర్వేదమనీ అంటారు. అథర్వణవేదానికి 731 సూక్తాలో 6000 మంత్రాలున్నవి. సామవేదంలో 1549 మంత్రాలున్నవి; యివన్నీ ఋగ్వేదానికి కాపీలే. అథర్వణ వేదంలో దాదాపు ఆరోడవవంతు ఋగ్వేదంలో భాగమే. (కొన్ని ఋక్కులుకలిపి ఒకసూక్తం.)

మనకు దొరికే యితర వాఙ్మయసామగ్రి అంతటికన్నా వేద చతుష్టయంలోని మంత్రాలే ప్రాచీనమైనవి. వీటిలో కొన్ని మిగిలిన వాటికన్నా ప్రాచీనాలు. ఆర్యసమాజ పరిణామంయొక్క ఒకదశలో కొత్త ఋక్కులూ, లేక మంత్రాలు రచింపబడటం ఆగిపోయింది. అప్పటివరకూ రచింపబడిన వేదవాఙ్మయం ఆర్యుల పవిత్ర వారసత్వముగా నిలిచిపోయిందంటే అర్థమేమిటో ముందుముందు చూద్దాం.

ఇలా అతి ప్రాచీనమైన మంత్రాలతోపాటు ప్రతివేదానికీ బ్రాహ్మణమని పిలువబడే అనుబంధమున్నది. ప్రతి బ్రాహ్మణానికీ ఒక ఆరణ్యకమున్నది. వేదాలకు అనేక కూర్పులు లేక సంహిత లుండటంవల్ల అనేకబ్రాహ్మణాలూ, ఆరణ్యకాలూ, ఉపనిషత్తులూ యేర్పడ్డాయి. బ్రాహ్మణంలోనూ ఆరణ్యకంలోనూ సంప్రదాయమూ, గాథలూ, నిగూఢమైనప్రశ్నలూ, నిగూఢమైన ప్రత్యుత్తరాలూ ఉన్నవి. బ్రాహ్మణాలు వచనరూపంలోఉన్నవి. ప్రాచీన సామాజిక నిర్మాణమును గురించి, పోరాటాలను గురించి అనేక విషయాలు తెలుసుకోడానికి బ్రాహ్మణాలు మంచి ఆధారాలుగా పనికొస్తాయి. ఉపనిషత్తులు వేదాంతచర్చలు. నేడు హైందవ చరిత్రను, తత్వశాస్త్రాన్ని చదివిన వారందరూ యిది యెరుగుదురు. ఉపనిషత్తులు యిటీవల వేదాలకు చేర్చిన అనుబంధాలు. వాటినేదో ఒక వేదంతో అనుబంధించి చెప్పాలి. ఇవి నిజానికి వేదభాగాలుగా పరిగణింపబడవు. ప్రతి వేదసంహితకూ సూత్రాలున్నవి. ఈ సూత్రాలు శ్రౌత, గృహ్య, ధర్మ, శుల్వసూత్రాలని పలువిధాలు. ఈ సూత్ర కాలంనాటికి వచ్చేసరికి మొదటి వేదాలకూ ఆ కాలపు సమాజానికీ చాలా దూరం ప్రయాణమవుతుంది. యెందువల్లనంటే సూత్రాల్లో నియమాలూ, శిక్షలూ, కుటుంబకర్మలూ, ఆస్తి మొదలైనవన్నీ–అంటే గణజీవిత దశను దాటిన సమాజానికి సంబంధించిన విషయాలన్నీ – ఉన్నాయి.

ఈ వాఙ్మయాన్నీ మంత్రతంత్రాలనూ, సాంప్రదాయాచారాలనూ, గాథలనూ మొదలైనవాటినన్నిటినీ సేకరించి, అతిప్రాచీనమయిన యజ్ఞకర్మనంతటిని దాని మూలస్వరూపంలో ఒకచోటకు చేర్చి, దానినుంచి ఆదిమార్యసమాజాన్ని పునర్నిర్మాణం చెయ్యాలి. వేదవాఙ్మయపండితు లనేకమంది యింతకుపూర్వమే యీపని చేశారు. వారి నిక్కడ ఉదహరించను; తరవాత తరవాత ప్రస్తావశంగా ఉదహరిస్తుంటాను. వారు అవసరమైన సామాజిక చరిత్ర సామాగ్రినంతటినీ ఒకచోటకు సేకరించారు. కాని వారంతా అసలు విషయాన్ని విస్మరించారు. అందువల్ల వారు ప్రాచీన ఆర్యగణ జీవితాన్ని చిత్రించలేకపోయారు. నిజానికి ఆ పండితులకు చారిత్రక భౌతికవాదం తెలియకపోవడంవల్లను, 19వ శతాబ్దంనాటి బూర్జువా సామాజిక దృక్పథాన్నే అనుసరించడంవల్లను చిక్కుకోరానిచోట్ల వారు గొంపిలో చిక్కుకున్నారు. అయితే వారిది సామాజికదృష్టి, మతదృష్టికాదు, అందువల్ల అందిన చరిత్ర సామాగ్రిని వ్యస్తం (Sift) చేశారు; అందుచేత మన పని సులభమైంది. అసలు కీలకాన్ని తెలుసుకుంటే, బూర్జువా పండితులు సేకరించిపెట్టిన సామాగ్రినుంచే ఆర్యుల ఆదిమ కమ్యూనిస్టు సంఘము లేక గణముయొక్క పరిణామాభివృద్ధులను గురించి సులభంగా తెలుసుకొనవచ్చును. అర్థంలేని కర్మకాండలాగా గాథల్లాగా వేదాల్లోనూ, ముఖ్యంగా బ్రాహ్మణాల్లోనూ ఉన్న సమాచారాన్నీ, మహాభారతంలోని చరిత్రాంశాలనూ అర్థంచేసుకొనడానికి కీలకమేమంటే, యజ్ఞమనగా యేమిటో అర్థంచేసుకొనడమే. సమాజంయొక్క స్మృతి, ఆచార సాంప్రదాయమూ, మతకర్మలూ అన్నీ బ్రహ్మనూ యజ్ఞాన్నీ కలిపి సృష్టికి ప్రారంభంగానూ, బ్రతుకు సర్వస్వంగానూ ఆర్యులు భావించేవారని తెలుపుతున్నాయి. అది గ్రహించి యజ్ఞమంటే యేమిటి? యజ్ఞానికీ బ్రహ్మకూ సంబంధ

మేమిటి? అనే విషయాన్ని వేదాలనూ. బ్రాహ్మణాలనూ. మహా భాగతాన్నీ పరిశీలించడంద్వారా తెలుసుకున్నట్లయితే, ఆది మానవ్యుని నిజస్వరూపం మన కళ్ళకుకట్టినట్లు తెలుస్తుంది. అప్పుడు, వేదాలలో బ్రహ్మనుగురించీ యజ్ఞాన్నిగురించీ పూర్తిగా అర్థరహిత మైన ఆడంబరశబ్దాలుగా మనకు కనిపించేవాటిలో కొంత చరిత్ర సామగ్రిని చూడగల్గుతాం. కాబట్టి మనం యజ్ఞాన్నీ యజ్ఞంలో వివ రింపబడిన కర్మకాండనూ పరిశీలించి పునర్నిర్మాణం చేద్దాం. యజ్ఞ కాండనుబట్టి ఏ బ్రహ్మలో తాను లీనమైఉంటున్నట్లు భావించే వాడో ఆ పరబ్రహ్మనుబట్టి ఆర్యమానవుని పుట్టుకను పరిశీలిద్దాం; పునర్నిర్మాణం చేదాం.

రెండో అధ్యాయం

సంస్కృతియొక్క ఆదికాలపు దశలు

మానవుని సంస్కృతీ నాగరికతలను గురించీ అతని జీవిత మెలాంటిది, ఆలోచనలెలాంటివి, జీవితావసర వస్తువులనెలా ఉత్పత్తి చేసుకుంటాడు అనే విషయాలను గురించీ చెప్పే చారిత్రక ప్రమాణ గ్రంథమేదైనా ప్రతిదశలో అతడుపయోగించిన పనిముట్లను గురించి కూడా చెప్తుంది. మానవ శాస్త్రజ్ఞులూ, సామాజిక చరిత్రకారులూ దాదాపు అందరూ ముఖ్యంగా ప్రాచీనసమాజాల చరిత్రను గురించి చెప్పేటప్పుడు ఈ ఆచారాన్ని పాటించారు. మానవుడు వేట పరికరాల నుపయోగించాడనో, చేపలుపట్టే పరికరాలనుపయోగించాడనో లేక నాగలిపట్టి వ్యవసాయం చేశాడనో చెప్తుంటారు. ఉత్పత్తి పరికరాల ననుసరించి సమాజచరిత్రను కొన్ని ఘట్టాలుగావిభాగించడం కూడా కద్దు. రాతియుగము, కంచుయుగము, యినపయుగము మొదలైనవి యిలాంటి విభాగాలే. చరిత్రను గురించి వారి సిద్ధాంతాలెలాఉన్నప్పటికీ సామాజిక మానవుని జీవితంలో ఉత్పత్తిపరికరాలు కీలకమైన ప్రాముఖ్యాన్ని వహిస్తున్నాయనే సత్యాన్ని వారు కాదన లేకుండా ఉన్నారు. బూర్జువా చరిత్రకారుడు యీ సత్యాన్ని అంగీకరించి నప్పటికీ, దీన్ని దాటి ఒక్క అడుగుకూడా అతడు ముందుకు కదలడు.

ఒక్కొక్క దశలో అమల్లోఉన్న ఉత్పత్తిశక్తులు ఆయా దశల్లోని సమాజ జీవితస్వరూపాన్ని నిర్ణయిస్తాయని మార్క్సిస్టులు విశ్వసిస్తున్నారు. మానవుడు ఆలోచించగలగక ముందునుంచే, మరేపని

చేయగలగక ముందునుంచే బ్రతకడానికి కూడూ, గుడ్డా, గూడూ సంపాదించుకోవాలి. ఈ ప్రాథమిక కృషిలో ప్రకృతిపై పోరాడ వలసివస్తుంది. ఈపోరాటానికై అతడునిర్మించుకొనగలిగినపనిముట్లూ, అతడు కూడదీసుకోగలిగిన తోటిమనుష్యుల సంఖ్యా, వారిపని నైపుణ్యమూ యివన్నీకలసి ఉత్పత్తిశక్తులనబడతాయి. మొట్టమొదట యీ ఉత్పత్తి శక్తులుంటే, అప్పుడు భౌగోళిక పరిస్థితులూ, ప్రకృతి వాతావరణమూ అనుకూలంకావడం అదనంగా సహాయపడుతుంది. ఉత్పత్తిశక్తులే లేకపోతే వీటిప్రయోజనమేమీ ఉండదు.

ఈ ఉత్పత్తిశక్తుల పునాదిమీదనూ, వీటి స్వభావాన్నిబట్టీ సమాజవ్యవస్థ నిర్మాణమౌతుంది. మానవులు తమమధ్య పరస్పర సంబంధాల నెలానిర్మించుకుంటారో, తమకూ ఉత్పత్తి పరికరాలకూ మధ్య యెలాంటి సంబంధాలను కల్పించుకుంటారో ఆ సంబంధాలు ఉత్పత్తిసంబంధా లనబడతాయి. ఈఉత్పత్తి సంబంధాలు ఉత్పత్తి శక్తులమీద ఆధారపడతాయి. ఆదిమయుగంలో రాతిగొడ్డళ్ళ నుపయోగించే ఆటవికులు పెట్టుబడిదారీ సంబంధాలను కలిగియుండ జాలరు. అలానే ఆవిరియింజన్లుగల పెట్టుబడిదారులూ కార్మికులూ ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణసంబంధాలను కలిగియుండజాలరు.

ఒకదశనుంచి మరొకదశకు మార్పు జరిగే పరిణామకాలంలో ఉత్పత్తి పరికరాలే విప్లవకారణాలౌతాయి. ఉత్పత్తి పరికరాల ప్రత్యేకత యేమంటే అవి నిత్యపరిణామాత్మకాలు; యేదశలోనూ అవి పేడుగట్టి నిలిచిపోయేవికావు. ఉత్పత్తి పరికరాలయొక్క నిత్య పరిణామానికి మానవుల సామాజికోత్పత్తికృషీ, మానవసామాజికావసరాలూ కారణాలుగా ఉన్నాయి.

ఉత్పత్తి పరికరాలలోనూ, ఉత్పత్తిశక్తులలోనూ కలిగే మార్పులే సమాజవ్యవస్థయొక్క లేక నిర్మాణంలోవచ్చే విప్లవాత్మక పరిణామాలకు కీలకమైన కారణాలు

ఆటవిక దశనుండి అనాగరికదశకు, దానినుండి నాగరికతకు మానవుని అభివృద్ధిక్రమంయొక్క దశలను, వాటి ప్రధానస్వభావాలనుగురించి ఎంగెల్సు మనకుయిచ్చిన వివరణ ఉత్తమమైనది. ఆ వివరణ నాధారంచేసుకుంటే మనం ఆర్యుల చరిత్రలు ఇంకా చక్కగా అవగాహన చేసుకోగలుగుతాము.

ఆటవికదశ

1. ప్రాథమికదశ : మానవజాతియొక్క శైశవావస్థ యిది. మానవుడు యింకా తన మొట్టమొదటి నివాస స్థలాల్లోనే అంటే ఉష్ణోగ్ర, అర్ధ ఉష్ణోగ్ర అరణ్యాలలో, కనీసం కొంతకాలమైనా చెట్ల మీాద నివశిస్తూండేవాడు. అందువల్లనే అతడు పెద్దపెద్ద క్రూర మృగాలనుండి రక్షింపబడుతూవచ్చాడు. కందమూలాదులు, పండ్లు, టెంకెలు అతనికి ఆహారంగా ఉండేవి. మాటద్వారా అభిప్రాయాల ప్రకటన యీ దశలో మానవుడు సాధించిన ప్రధాన విజయం. చరిత్రరచన ప్రారంభమయ్యాక మనకు తెలియవచ్చిన జాతు లేవీ యీ ప్రాథమికస్థితిలో ఉన్నట్లు మనకు ఆధారాలు లేవు. ఈ దశ వేలకొలది సంవత్సరాల్లో విస్తరించినప్పటికీ, యిందుకు ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం మనకు లేదు. కాని మానవుడు జంతు ప్రపంచంనుండి ఉద్భవించాడని అంగీకరించినపుడు యీ పరిణామదశ ఉండాలని ఒప్పుకోవలసివస్తుంది.

2. మాధ్యమికదశ :— ఈ దశ చేపలు తిని బ్రతకడం (చేపలతోపాటు ఎండ్రపీతలు, పెంకుచేపలు, తదితర జలచరాలనుకూడా చేర్చవచ్చు.) నిప్పును ఉపయోగించడం నేర్చుకోవడంతో ప్రారంభమవుతుంది. చేపల ఉపయోగం పూర్తిగా పొందాలంటే వాటిని నిప్పుతో కాల్చడం అవసరం గాబట్టి ఇవి రెండూ అన్యోన్యాలే. ఏమైనా ఈ కొత్తఆహారం

కనిపెట్టబడ్డాక మానవుడు ఒక స్థలము, వాతావరణంతో సంబంధం లేకుండా స్వతంత్రంగా తిరిగే స్థితికి వచ్చాడు. తన యీ అనాగరిక స్థితిలోకూడా మానవుడు నదీతీరాలవెంబడి, సముద్రతీరాల వెంబడి సంచరిస్తూ భూతలంలో అధికభాగానికి విస్తరించగలిగాడు. పూర్తిగా లేక ప్రధానంగా యీ దశకు సంబంధించిన రాతియుగంలోని మొరటు రాతిపరికరాలు (పాలియోలిథిక్ పరికరాలనబడేవి) అన్ని ఖండాలలోను దొరకడంవల్ల యీ మానవ వలసలు రుజువవుతున్నాయి. కొత్తగా ఆక్రమించబడ్డ ప్రదేశాలు, కొత్త విషయాలు కనిపెట్టడానికి నిరంతర ఉత్సుకత, రాపిడిద్వారా నిప్పుచేయడంలో నేర్పరితనం, వీటన్నిటిమూలంగా కొత్త ఆహార దినుసులను కనిపెట్టారు. కందమూలాదులను ఉడకబెట్టడం, భూమిలో లోతైన పొయ్యిలలో కాల్చుకోవడం నేర్చుకున్నారు. గదలు, ఈటెలు కనిపెట్టాక యీ ఆహారానికి తోడు అప్పుడప్పుడు వేటాడటంగూడ ఉండేది. వేటాడడంద్వారా మాత్రమే జీవించే తెగలు ఆ రోజులలోలేరు. పుస్తకాలలోమాత్రమే వారు మనకు కనిపిస్తారు. వేటాడి ఆ కష్టఫలితాన్ని సంపాదించడంలోగల ప్రమాదాలే యిందుకు కారణం. ఆహార దినుసులలో ఎప్పటికప్పుడు ఏర్పడు అస్థిరత్వంవల్ల యీ దశలో నరమాంసభక్షణ ఉద్భవించి, చాలా కాలంవరకు కొనసాగినట్లు కనపడుతుంది. ఆస్ట్రేలియాలోని ఆదిమవాసులు, పోలినీషియన్ తెగలలో చాలామంది జనం యిప్పటివరకు అనాగరికత యొక్క యీ మాధ్యమిక దశలోనే ఉండిపోయారు.

3. ఉన్నతదశ: విల్లు, అంబు కనిపెట్టడం, తత్ఫలితంగా వేటాడబడ్డ క్రూరజంతువులు భోజనంలో నిత్యభాగం కావడం, వేట ఒక సామాన్యవృత్తిగా పరిణమించడం - వీటితో యీ దశ ప్రారంభమయ్యింది. విల్లు, నారి, అంబుకలిసి ఒకసంకీర్ణమైన పరికరం. దీనిని కనిపెట్టడమంటే అంతకుముందు ఎంతోకాలంగా మానవుడు ఎంతో

అనుభవాన్ని, నిశితమైన ఆలోచనాశక్తిని సమకూర్చుకొనగలిగి యుండాలి. అనేక యితర పరిశోధనలతో అతనికి పరిచయం ఉండి ఉండాలి. విల్లంబులు ఉపయోగిస్తున్నప్పటికీ యింకా మట్టిపాత్రలు చేసే కళతో పరిచయంలేని (కుండలు చేయడం నేర్చుకున్న దగ్గర నుండే అనాగరికదశ ప్రారంభమయిందని మార్గన్ చెపుతున్నాడు) జాతులను పరిశీలించినట్లయితే, యీ మొదటిదశలోనే మానవుడు గ్రామాలలో నిలకడగా ఉండడం ప్రారంభమైనట్లు, జీవిత వసతుల ఉత్పత్తిలో కొంత పాటవం, కొయ్యపాత్రల, వస్తువుల ఉపయోగం, నారతీసి వ్రేళ్ళతో బట్టలు నేయడం, పీచుతో బుట్టలల్లడం, సున్నితమైన రాతిపరికరాలు ఉపయోగించడం అమల్లోవున్నట్లు గమనిస్తాము. అంతేగాక, చాలవరకు భూగర్భ వసతులలోను, కొన్నిచోట్ల కొయ్య చెక్కలతో కట్టబడ్డ ఇళ్ళలోను నిప్పు, రాతిగొడ్డళ్ళు ప్రకాశించాయి. ఉదాహరణకు యీ అభివృద్ధి అంతా యింకా మట్టిపాత్రలు చేసే విధానం తెలియకపోయినా విల్లంబులతో మాత్రమే పరిచయంగల పశ్చిమోత్తర అమెరికాలోని ఇండియన్లలో గోచరిస్తుంది. అనాగరిక దశలో యినుపకత్తి, నాగరిక దశలో తుపాకులు ఎలా నిరాయక ఆయుధాలో ఆటవికదశలో విల్లంబులూ అలాంటివి.

అ నా గ రి క ద శ

1. ప్రాథమికదశ:—మట్టిపాత్రలు కనిపెట్టడంతో యీదశ ప్రారంభమవుతుంది. ఈ మట్టిపాత్రలు తయారుచేయడమనేది చాలా ప్రదేశాలలో ముందు బుట్టలకు, కొయ్యపాత్రలకు నిప్పు అంటుకోకుండా కాపాడేందుకు మట్టిపూత పూయడంనుండి, అటుపిమ్మట లోపల బుట్టలు లేకుండానే ఉత్తమట్టితో పాత్రలు తయారు చేయవచ్చుననే ఊహాజ్ఞానంనుండీ ఉద్భవించినట్లు రుజువుచేయవచ్చు. బహుశా అన్నిచోట్ల యిలాగే జరిగియుండవచ్చు.

ఇంతవరకు చెప్పబడ్డ పరిణామక్రమం ఒక నిర్ణీతదశవరకు అన్ని ప్రాంతాల తెగలకు సాధారణంగా వర్తిస్తుందని భావించవచ్చు. కాని అనాగరికదశ ప్రవేశంతో మరోదశ ప్రారంభమవుతుంది. రెండు మహాఖండాలలోని అసమాన సహజసంపదయొక్క ప్రభావం యీ దశలో ప్రకటితమౌతుంది. పశువుల్ని మచ్చిక చేయడం, మొక్కల్ని పెంచడం అనాగరికదశయొక్క ప్రత్యేకలక్షణం. పాతప్రపంచమనబడే తూర్పుఖండంలో మచ్చికచేయ వీలైన అన్ని జంతువులు, ఒక్కటిమినహా పండించవీలైన అన్ని ఆహారధాన్యాలూ యీ దశలో లభ్యమయ్యేవి. పశ్చిమఖండమైన అమెరికాలో లామా అనే పెంచ వీలైనజంతువు ఒక్కటే ఉండేది. అదైనా దక్షిణ భాగంలోనే. పండించ వీలైనట్టి అన్నింటిలోకీ మంచిదైనట్టి మొక్కజొన్న ఒక్కటే ఉండేది. ఈ రెండు ఖండాలలోని విభిన్న సహజ పరిస్థితుల మూలంగా ప్రజలు తమతమ ప్రత్యేకపద్ధతుల్లో నడిచారు. వీరి అభివృద్ధిక్రమంలోని వివిధదశలమధ్య సరిహద్దు రేఖలు భిన్నంగా ఉంటూ వచ్చాయి.

2. మాధ్యమికదశ :— ఇది తూర్పుఖండంలో జంతువుల మచ్చికతో ప్రారంభమవుతుంది. పశ్చిమఖండంలో నీటిపారుదల ద్వారా మొక్కలను పెంచడంతోను, సూర్యరశ్మిలో ఎండబెట్టిన యిటుకలు, రాళ్ళతో యిళ్ళుకట్టడంతోనూ యీ దశ ప్రారంభమవుతుంది.

తూర్పుఖండంలో అనాగరికతయొక్క మాధ్యమికదశ పాలు, మాంసం యిచ్చే జంతువుల పెంపకంతో ప్రారంభమయింది. కాని యీ దశలో చాలకాలంవరకు మొక్కలపెంపకం తెలియనట్లు కన్పడుతుంది. పశువులమచ్చిక, పెంపకం వాటిని పెద్దపెద్ద మందలుగా ఏర్పరచడం ఆర్యనులూ, సెమైట్లకూ మిలిగిన అనాగరికజాతులకూ మధ్య తేడాలకు దారితీసినట్లు కన్పడుతుంది ఈనాటివరకూ

యూరోపియన్ ఆర్యన్‌లకు, ఏషియాటిక్ ఆర్యన్‌లకు పశువుల పేర్లు ఒకటిగానే ఉన్నాయి. కాని వ్యవసాయానికనువైన మొక్కలపేర్లు చాలకాలంవరకూ ఎక్కడా కలవవు.

అనువైన ప్రదేశాలలో పశువులను మందలుగా ఏర్పరచడం పచ్చికబయళ్ళ జీవితానికి దారితీసింది. సెమైట్ తెగలు యూఫ్రటిస్, టైగ్రిస్ పచ్చికమైదానాలలోను, ఆర్యన్‌లు యిండియా, ఆమూ దరియా, సిర్ దరియా, డాన్, నీపర్ నదీతీరాలలోవున్న పచ్చికమైదా నాలలోను నివసించినట్లు కనబడుతుంది. ఇటువంటి పచ్చికబయళ్ళ పరిహద్దులలోనే జంతువులమచ్చిక మొట్టమొదటగా సాధించబడినట్లు గోచరిస్తుంది. ఈ పచ్చికబయళ్ళలో నివసించేవారు మానవుని పుట్టుక ప్రదేశాలలోగాక యితరప్రదేశాలలో పుట్టినట్లు, తమ ఆటవిక పూర్వీకులూ అనాగరికదశయొక్క ప్రాథమికదశలోని తెగలుకూడ నివసించుటకు వీలులేని ప్రదేశాలలో పుట్టినట్లు తరువాత తరాల వారికి గోచరిస్తుంది. కాని నిజానికి ఒకసారి పచ్చికబయళ్ళ జీవితానికి అలవడ్డ యీ మాధ్యమికదశలోని అనాగరికులు నీటివసరులుగల యీ పచ్చికమైదానాలను వదిలిపెట్టి తమ పూర్వీకులు నివసించిన అటవీప్రాంతాలలోనికి తిరిగిపోవాలని కోరుకోరు. ఆర్యనులూ, సెమైట్లూ యింకా ఉత్తరానికి, పశ్చిమానికి వెళ్ళగొట్టబడినప్పటికీ అచట – అంటే పశ్చిమఏషియా, యూరప్‌ల అరణ్యప్రాంతాలలో– నివసించడానికి కష్టపడ్డారు. అచటి అనువుగాని భూముల్లో తమ పశువులకోసం వ్యవసాయంద్వారా ధాన్యాదులను పండించుకో గలిగేవరకూ, చలికాలం అక్కడ గడపడానికి అలవడేవరకు చాల బాధపడ్డారు. పశువుల మేతకోసమవి మొట్టమొదట ధాన్యాలు పండించడం యిచటే ప్రారంభమయి యుండవచ్చు. తర్వాతనే అవి మానవుల ఆహారానికికూడ ముఖ్యావసరాలయ్యాయి.

ఆర్యనులకూ, సెమైట్లకూ విరివిగా పాలు, వెన్న, మాంసం మొదలైనవి ఆహారంగా లభించుటవల్ల, యీ ఆహారం పసిపిల్లల అభి

వృద్ధికి బాగా తోడ్పడుటవల్ల బహుశా యీ రెండు తెగలు మిగతా వారికన్న అభివృద్ధిలో ఆధిక్యత సంపాదించగలిగాయి. ఉదాహరణకు దాదాపు పూర్తిగా శాకాహారులుగా ఉండవలసివచ్చిన న్యూమెక్సికోలోని పూబ్లో యిండియన్ల మెదడు, మత్స్య మాంసాలు భుజించే ప్రాథమిక దశలోని యిండియన్ల మెదడుకన్న చిన్నదిగా ఉండేది. ఏమైనప్పటికీ యీ దశలోనే నరమాంసభక్షణ క్రమంగా అంతరిస్తుంది. అది ఒక మతసంబంధమైన లేక మాంత్రిక క్రియగా మాత్రమే నిలిచిపోతుంది.

3. ఉన్నతదశ :—ముడియినుమును కరగించడంతో యిది ప్రారంభమవుతుంది. అక్షరాలు కనిపెట్టి వ్రాతను ప్రారంభించడం, తద్వారా సాహిత్యరికార్డులు తయారుచేయడంతో యీదశ నాగరిక దశలోనికి పరిణామం చెందడం ఆరంభమయింది. ఇదివరలోనే చెప్పినట్లు తూర్పుఖండవాసులు మాత్రమే యీ పురోగమనాన్ని స్వతంత్రంగా సాధించారు. ఈ దశలోనే యిదివరకటి దశలన్నీ కలిపి చూచినాకూడా ఉత్పత్తిలో ఎక్కువ అభివృద్ధి సాధించబడింది. వీరయుగానికి (Heroic Age) చెందిన గ్రీకులూ, రోమ్‌నగర స్థాపనకు కొంచెం పూర్వమున్న ఇటాలియన్ తెగలూ, టాసిటర్‌నాటి జర్మనులూ, వైకింగులనాటి నార్మనులూ యీ దశకు చెందినవారే.

ఇవేగాక, మనం మొట్టమొదటిసారిగా పశువులులాగే యినుపనాగళ్ళ ఉపయోగాన్ని ఈ దశలో చూస్తాము. తద్వారా పెద్దఎత్తున వ్యవసాయం – పొలం వ్యవసాయం – ఆనాటి పరిస్థితుల్లో ఆహారవసతుల సృష్టిలో విపరీతమయిన అభివృద్ధి సాధ్యమయిది. ఇదే సందర్భంలో అడవులను నరికి అవి సాగుకు అనువయ్యే పంటభూములుగాను, పచ్చికభూములుగాను మారడం గమనిస్తాము. ఇలా మార్చడం యినుపగొడ్డలి, పారలేకుండ సాధ్యపడదు. దీనితోపాటు జనాభాకూడ త్వరితగతిని పెరగడం, పరిమిత ప్రాంతాలలో జనాభా

ఒత్తిడి ఎక్కువగావడం ప్రారంభమయింది. పోలం వ్యవసాయం అభివృద్ధి చెందడానికి పూర్వం ఒకే కేంద్రపరిపాలనా వ్యవస్థక్రింద ఏవో కొన్ని అసాధారణ పరిస్థితుల్లో మాత్రమే అయిదులక్షలవరకు జనాభాను సమకూర్చడం సాధ్యమయేది. బహుశా అది యెక్కడా జరిగియుండదు.

హోమర్ పద్యకావ్యాల్లో, ముఖ్యంగా 'ఇలియడ్'లో అనాగరిక దశయొక్క ఉన్నతదశ ఉచ్ఛస్థాయికి నందుకున్నట్లు చూస్తాము. మెరుగైన యినుప పరికరాలు, గాలితిత్తులు, చేతిమర, కుమ్మరిసారె, సారా, నూనెఉత్పత్తి, లోహకళ, బండ్లు, యుద్ధరథాలు, చెక్కలు దూలాలతో నౌకానిర్మాణం, చెక్కడపు పని (Architecture) ఒక కళగా పెంపొందడం, గోపురాలు, బురుజులు, ప్రాకారాలతో పట్టణ నిర్మాణం హోమర్ పురాణాలు, పౌరాణిక గాథలు,—యివన్ని గ్రీకులు అనాగరికదశలోనుండి నాగరికదశకు పురోగమిస్తూన్నప్పటి సాంప్రదాయాలు. హోమర్ కాలంనాటి గ్రీకులు అనాగరికదశ యొక్క ఉన్నతదశనుండి యింకా పురోగమించుటకు ప్రయత్నిస్తున్న రోజులలో యింకా ఆ దశయొక్క గుమ్మంలోనేయున్న జర్మనులను గురించి సీజర్, టాసిటస్‌లు, వర్ణించిన దానితో వీటన్నిటినీ పోల్చిచూస్తే ఆ దశలో ఉత్పత్తి ఎంత అభివృద్ధి అయిందో చూడగలుగుతాము.

"మార్గన్" అనుసరించిన మార్గంలో ఆటవికదశనుండి అనాగరికదశలోకి, దానినుండి నాగరికతయొక్క ప్రారంభదశలోకి మానవజాతి చెందిన పరిణామాన్ని గురించి నేనుయిచ్చిన చిత్రం సరికొత్త వివాదగ్రస్తంకాని విషయాలతో అది నిండియుంది. వివాదగ్రస్తంకానివని ఎందుకంటున్నానంటే అవి నేరుగా ఉత్పత్తి నాధారం చేసుకునే చెప్పబడ్డాయి కనుక. అయినా మానవసమాజం తన ప్రయాణాన్ని పూర్తిగా కొనసాగించాకగాని యీచిత్రాన్ని సమగ్రంగా

తయారుచేయలేము. అప్పటివరకు యిది అస్పష్టంగానే, అసమగ్రంగానే ఉంటుంది. ఆనాడే అనాగరికదశనుండి నాగరికదశకు ఎలా పురోగమించిందీ, ఆ రెండింటికీ మధ్యనున్న ప్రధానమైన తేడాలనూ సమగ్రంగా చిత్రించ వీలవుతుంది. ప్రస్తుతానికి మార్గన్ చేసిన దశల విభజనను యీ క్రిందివిధంగా పొందుపరచవచ్చు.

ఆటవికదశ:—యథాతథంగా ఉపయోగించడానికి అనువుగా ఉన్న ప్రకృతిసిద్ధమైన వస్తువులను స్వాధీనంజేసుకోవడం ప్రధానంగా యీదశలో ఉంటుంది. మానవుడు ఉత్పత్తిచేసినవన్నీ ముఖ్యంగా యీవస్తువుల స్వాధీనానికి పనికివచ్చే పరికరాలే.

అనాగరికదశ:—ఈ దశలో పశువులమచ్చిక, వ్యవసాయం ద్వారా ప్రకృతినుండి మానవకృషిఫలితంగా ఉత్పత్తి నెక్కువ చేయుటకు అవసరమైన విజ్ఞానాన్ని సంపాదించటం ఉంటుంది.

నాగరికదశ:—ఈ దశలో ప్రకృతి సిద్ధమైన వస్తువుల నింకా ఎక్కువగా ఉత్పత్తిచేసుకోవడం, పరిశ్రమలను పెంపొందించుకోవడం, కళల అభివృద్ధి కవసరమైన పరిజ్ఞానం సంపాదించుకోవడం ఉంటుంది.

(కుటుంబం-పుట్టుపూర్వోత్తరాలు-పేజి 41 ఇంగ్లీషు ముద్రణ)

నా గ రి క త

మానవసమాజం నాగరికదశలో ప్రవేశించగానే ఆదిమ కమ్యూన్ అంతరించిందన్నమాట. అనాగరికదశకూ, నాగరికదశకూ మధ్యగల ప్రధానమైన తేడాను ఏంగెల్సు యీ క్రింది విధంగా క్లుప్తీకరించాడు.

"శ్రమవిభజన, తత్ఫలితంగా వ్యక్తులమధ్య మారకం, ఈ రెంటినీ కలుపుతూన్న సరుకుల ఉత్పత్తి, యివన్నీ ఉచ్ఛస్థాయికి అభివృద్ధియై ఆనాటి సమాజంలో విప్లవాత్మకమైన మార్పును సాధించిన దశయే నాగరికదశ" (అదే గ్రంథం-పేజీ 247)

ప్రయివేటు ఆస్తి, ధనికులు బీదలనే తేడాలు, వర్గాలు, ఒక వర్గాన్ని మరొకవర్గం దోపిడీచేయడం, బానిసత్వం, స్త్రీలపై పురుషుల పెత్తనం, పట్టణాల గ్రామాలమధ్య శాశ్వత విస్సంయోగం (anti thesis) తుదకు దోపిడీవర్గాల చేతులలో దోపిడీచేయబడుతున్న వర్గాలను అణగగొట్టేందుకు సాధనంగా రాజ్యాంగయంత్రం–యివన్నీ సరుకుల ఉత్పత్తి మారకాలతోనే ఉత్పన్నమయ్యాయి.

"పైన చెప్పబడ్డ ప్రాథమిక నిర్మాణంయొక్క సహాయంతో పాత అమాయక సమాజం సాధించలేని వాటినన్నిటినీ నాగరికదశ సాధించగలిగింది. కాని మానవుని యితర శక్తిప్రపత్తులన్నింటినీ అణచివేసి అతనిలోని క్రూరసహజాతాలను, ఆవేశాలను రెచ్చగొట్టి వానిని పెంపొందించడం ద్వారానే దీన్ని సాధించగలిగింది. నాగరిక దశ ప్రారంభమైన నాటినుండీ యీనాటివరకూకూడా పచ్చిదురాశ మాత్రమే మానవునికి ప్రోత్సాహశక్తిగా ఉంటూవచ్చింది. సమాజం యొక్క సంపదగాక, యీదురదృష్ట వ్యక్తియొక్క సంపద, యింకా ఎక్కువసంపదను, మరింతసంపదను సముపార్జించడమే నాగరికతయొక్క ఏకైక ప్రధానఆశయంగా ఉంటూంది. ఈ ఆశయ సాధనలో నిరంతర శాస్త్రాభివృద్ధి, పరిపక్వమైన కళావికాసం మెట్టుమెట్టుగా సాధించబడ్డాయంటే, దానికి కారణం యీ సమాజంలో యివిలేకుండా సంపదను సృష్టించడం కష్టంగాబట్టే."

(ఆదే గ్రంథం – పేజీలు 251_2)

అందువల్లనే ప్రాచీన ఆర్యన్ మానవుని చరిత్రను పరిశీలించేటపుడు మనం మొదట అతను ఉపయోగించిన ఉత్పత్తిపరికరాలనూ, వాటిద్వారా అతడెలా ఉత్పత్తిచేశాడు అనేదాన్ని చూడాలి. అలా పరిశీలించినపుడే అతని నిర్మాణ వ్యవస్థ–అంటే అతని ఉత్పత్తి సంబంధాలు, పిమ్మట అతని సిద్ధాంతాలూ, నీతిసూత్రాలూ, కుటుంబ సంబంధాలూ మొదలైనవి తెలుస్తాయి.

మూడో అధ్యాయం

యజ్ఞము ఆర్యగణముల సమిష్టి ఉత్పత్తివిధానం

వేదవాఙ్మయంలోనూ మహాభారతేతిహాసంలోనూ సృష్టిని గురించీ, ఆదిమకాలపు మానవజీవితాన్ని గురించీ అనేక గాథలున్నాయి. అనాగరిక స్థితిలోని మానవునికి సహజమైన ఊహాగానాలూ, కల్పిత చిత్రప్రతిబింబాలూ వేదవాఙ్మయంలోనూ ఉంటాయి. ఇవేకాక వారి పూర్వీకుల పరిస్థితీ, జీవిత విధానమూ, కార్యకలాపాలూ, పురోభివృద్ధీ మొదలైనవాటిని గురించి అత్యంత ప్రాచీనమైన విషయాలనేకం పొందుపరచబడియున్నవి. తరవాత ఒక దశలో హైందవార్యులు ఆర్యుల సామాజికాభివృద్ధినిగురించీ, మానవుని గురించీ, సృష్టిని గురించీ సొంతంగా ఒక సిద్ధాంతాన్ని నిర్మించుకున్నారు. యుగాలనీ, మన్వంతరాలనీ, ఒక కాలమాన పద్ధతిని యేర్పాటు చేసుకున్నారు. ఈ పద్ధతి వట్టి కల్పన, ఊహాగానం మాత్రమేకాదు. అది సమాజంయొక్క స్మృతిపథంలోవున్న సామాజిక పరిణామాలను వివరించే ఒక ప్రయత్నము. అయితే యీప్రయత్నానికి ఆటవికులకూ, అనాగరికులకూ సహజమైన ఊహాగానపు తొడుగులను చాలా తగిలించారు. మానవుడు ఆనాటి స్థితిలో తన చుట్టూజరిగే సంఘటనలకన్నిటికీ ప్రాణంపోసేవాడు; తెలివినీ, చైతన్యాన్నీ ఆపాదించేవాడు; తన చుట్టూఉన్న ప్రపంచాన్ని తనవంటిదిగానే చూచేవాడు. అతడప్పటి కింకా ప్రకృతి గర్భంనుంచి బొడ్డు కోసుకొని బయటపడలేదు. ఇంకా ప్రకృతిలో ఒకభాగంగానే ఉంటున్నాడు. అందువల్ల అతడు సూర్యునీ, చంద్రునీ, నక్షత్రాలనూ, ఋతువులనూ, చెట్లనూ, రాళ్ళనూ, నదులనూ, భూమినీ అన్నిటినీ

శక్తులుగానూ, దేవుళ్ళు దేవతలు మొదలైనవిగానూ భావించు-
కున్నాడు. చచ్చిన వాళ్ళందరూ పూడ్చివేయబడియో, కాల్చివేయ
బడియో అదృశ్యులై పోయినప్పటికీ, అతని మనస్సు కింకా వారు
బ్రతికియున్న వాళ్ళుగానే, తన సరసను కూర్చుని తనతోపాటు
భుజించేవాళ్ళుగానే స్ఫురించేవారు. శాస్త్రవిజ్ఞానముకానీ, ప్రకృతి
వృత్తాన్ని, సమాజజీవితాన్ని అదుపులోకి తీసుకొనగలిగిన శక్తిగానీ
లేని అనాగరికస్థితిలో ప్రాచీన జనసమూహాలన్నీ యిలాంటి ఊహా
త్మక వర్ణనలకూ, సిద్ధాంత బీజాలకూ పుట్టుగడ్డలుగా ఉంటాయి.
అయితే వీటన్నిటివెనుకా వీటికి రూపనిర్ణయంచేసే సమాజ జీవి
తమూ, ఉత్పత్తి విధానమూ, ఉత్పత్తిశక్తులయొక్క, ఉత్పత్తి సంబం
ధాలయొక్క అభివృద్ధిదశా నిర్ణాయకశక్తులుగా కూడా ఉంటాయి.
పౌరాణికకథలూ, గాథలూ యీ ఉత్పత్తి సంబంధాలను ప్రతిబింబిం
చక తప్పదు. నిజానికి యీ కథల్లోనూ గాథల్లోనూ ఉన్న సారమిది.

చరిత్ర అంటేనూ, జగత్తు అంటేనూ, హిందువులకున్న దృక్ప
థానికి ప్రధాన లక్షణమేమంటే : అది చరిత్రను కదలికలేనటువంటి
స్థావరమైన దానినిగా చూడదు; నిరంతగమనశీలముగానూ, నిత్య
పరిణామాత్మకముగానూ పరిగణిస్తుంది. అనేక పోరాటాలద్వారా,
అనేక విపత్తులద్వారా ఈ పరిణామాలు సంభవించి కొంతకాలం
వరకూ కుదురుపాటుగా ఉంటాయి. వీటివలన మానవసమాజజీవితం
యెంతగా మారుతుందంటే, ఒక యుగలక్షణాలు మరొక యుగంలో
సంపూర్ణంగా, ఒక్కొక్కప్పుడు వ్యతిరేకార్థకాలుగా కూడా, పరిణ
మించుతాయి. దీన్ని గురించి వివరాల్లోకి పోకుండా, ఒక్క సంగతి
మాత్రం చెప్పవచ్చును. చరిత్ర పరిణామాన్ని గురించిన యీ ప్రగతి
శీలదృక్పథం దైవనిర్ణయమైన ఒక వర్తులాకార పరధిలో, యంత్రం
వలె యేమీ మార్పులేకుండా జగత్తంతా పరిభ్రమిస్తుంటుంది అనే
భావంగా మార్చివేయబడ్డది అందువల్ల పరిణామాన్ని గురించిన

హిందూ డైనమిక్ దృక్పథం నిరుపయోగమైంది. కాని హిందూచరిత్ర కారులు యీవిధమైన పిడివాదాన్ని చేపట్టకముందు, అతడు తన స్మృతిపథానికి వచ్చిన అంశాలనన్నింటినీ చిత్తశుద్ధిగా చరిత్రలో చేర్చాడు.

కాలాన్ని, అంటే సామాజిక చరిత్రను కృత, త్రేత, ద్వాపర, కలియుగాలని నాలుగుయుగాలుగా విభజించారు. మానవసమాజం, లేక ఆర్యసమాజం కృతయుగంలో ప్రారంభమై తరవాత రెండు యుగాలను గడిపి, మహాభారతయుద్ధం ముగియడంతో కలియుగం లోకి ప్రవేశించింది. కలియుగం యింకా నడుస్తున్నది.

అంటే హిందూచరిత్రకారుడు చెప్పినదాని ప్రకారం మానవ సమాజం (హిందూసమాజమంటే ఇంకా సరిగ్గా ఉంటుంది) స్పష్ట మైన నాలుగు చరిత్రయుగాలద్వారా అభివృద్ధియైనది. ఈనాలుగు యుగాల్లో ప్రతియుగానికీ ప్రత్యేకమైన సామాజిక ధర్మాల నియమ మున్నది అంటే ఉత్పత్తి, వినిమయం లేక పంపకం, సాంఘికసంబం ధాలూ, కుటుంబ వివాహసంబంధాలూ, నీతీ, దైవపూజ మొదలైన వాటికి సంబంధించిన నియమాలున్నవన్నమాట.

యుగం మారడంతోపాటు మానవధర్మం కూడా మారుతుం దనే విషయాన్ని హిందూ వాఙ్మయం నొక్కిచెప్తున్నది. ధర్మమంటే యేమిటి? జీవిత విధానము, మానవుని బ్రతుకు నియమము, * జీవితం దేతో కట్టుబడియున్నది? సంపదను ఉత్పత్తి చేయడంతోటీ, సంతానాన్ని ఉత్పత్తిచేయడంతోటీనూ(అంటే సెక్సు లేకవివాహము) ఈ రెంటికీ అర్థమూ, కామమూ అని హిందువులు పేరుపెట్టారు.

హిందూ భావవాదులేమి బోధించినప్పటికీ, వారి ప్రాచీనులు భౌతిక వాస్తవికతే సామాజిక జీవితానికీ, మానవ జీవితానికీ ప్రాతి పదికగా గుర్తించి దానికట్టి విలువ యిచ్చారు.

---

* ధృ ధారయతి, ఇతిధర్మః—

ఈ నాల్గు యుగాలకూ హిందూ చరిత్ర తత్వశాస్త్రజ్ఞు లిస్తూన్న నిర్వచన మేమిటి ?

ఐతరేయ బ్రాహ్మణం (VII - 15) యిలా నిర్వచించింది :

కృత అనగా తిరుగాడడం * ♦

త్రేత అనగా లేచి నిలుచోవడం.

ద్వాపర అనగా మెల్లగా కదలడం.

కలి అనగా నిద్రపోవడం లేక పడుకునియుండడము.

కలియుగానికీ మిగిలిన మూడు యుగాలకూ ఉన్న వ్యత్యాసం చాలా స్పష్టమైనది. రచయితలు కలియుగంవారు కాబట్టి కలియుగ లక్షణాలను అన్నింటినీ వారు అనేక రచనలలో చాల వివరాలతోనూ, ఎంతో జాగ్రత్తగానూ పేర్కొన్నారు.

ఈ విషయం తర్వాత వివరిస్తాను.

యుగయుగాలుగా జరుగుతూ వచ్చిన మానవుని అభివృద్ధిని వేదా లెలా వర్ణించాయి ? ఉత్పత్తి పరికరాలలోనూ, ఉత్పత్తి సంబంధాలలోనూ వచ్చిన మార్పులను అవి వివరించాయా? సామాజికాభివృద్ధిని గురించిన యీ సమస్యలకు వేదనిర్మాతలు యేమని సమాధానాలిచ్చారు ?

వేదవాఙ్మయమంతా, ఒకేఒక్క అవసరాన్ని గురించీ, ఆ అవసరసాధనకు తీసుకోవలసిన చర్యను గురించీ నొక్కిచెప్తున్నది. ఆహారోత్పత్తీ, మనుష్య సంఖ్యాభివృద్ధీ - (ధనం, ప్రజ) ధనం అంటే మానవుని ఉత్పత్తి పరికరాలు, అతని ఆర్థికోత్పత్తి కృషి. ఇది రెండవదియైన ప్రజోత్పత్తికి అనుబంధమైనది. వేదసంహిత లన్నిటిలోనూ ఈ రెండు సమస్యలకు సంబంధించిన విషయం చాలా ఉన్నది.

---

* ♦ కలిః శయానో భవతి । సంజిహానస్తు ద్వాపరః
ఉత్తిష్ఠంస్త్రేతా భవతి । కృతం సంపద్యతే చరన్॥

ఆహార సంపాదన చాల కష్టమైన పని. నాటి మొరటైన రాతి పనిముట్లతో అలా కాక తప్పదు. వేటతో కూడిన నిరంతర విపత్కర జీవితమూ, ఆహారానికి జంతువులు దొరుకునా, లేదా అనే ఆదుర్దా, నిత్యమూ వాటిని వెన్నంటి తిరుగవలసి యుండటమూ, నివాసానికి తావు లేకపోవడమూ, నిప్పులేకపోవడమూ, ప్రకృతినుంచీ క్రూర జంతువులనుంచీ రక్షణ లేకపోవడమూ - ఈ పరిస్థితుల నన్నిటినీ ఆర్యమానవుడు తలుచుకుని భయకంపితుడైనాడు. తిండికోరకు చేసే పోరాటాల్లో, ఒక్కొక్కప్పుడు మనుష్యులు గుంపులు గుంపులే నశించేవారు. ఈ చావులను చూస్తే ఒక్కొక్కప్పుడు మనుష్య జాతి మొత్తం తుడిచిపెట్టుకపోయేదా ? అన్నంత దిగ్భ్రమాశ్చర్యాలు కలిగేవి. వేదకర్తలు యీ భయాన్ని తమ విలక్షణమైన ధోరణిలో వర్ణించారు. తిండి కొరకూ, బ్రతుకుకొరకూ, సంతానోత్పత్తికొరకూ చేసే ప్రయత్నములన్నీ, అలాంటి సమస్యలతోనే బాధపడుతున్న సృష్టికర్త ప్రజాపతియొక్క ప్రయత్నాలుగా వర్ణింపబడినవి. సృష్టికర్తయైన ప్రజాపతి ప్రపంచాన్ని సృష్టించే సమయంలో అనేక గర్భస్రావాలు కలిగినవట ! ఆయనయే తిండిలేక చనిపోతాడా అన్న సంకటస్థితి యేర్పడ్డదట !

అప్పుడు పాలు సృష్టింపబడినవి. అవి పుచ్చుకున్న తరవాత ప్రజాపతికి ప్రాణమొచ్చిందట. అప్పుడాతడు ప్రత్యేకంగా పదకొండు జంతువులను యేరుకుని కాల్చుకు తిన్నాడు. ♦ ఇలా ప్రపంచం పుట్టి బ్రతికిందట. సృష్టికర్తయైన భగవంతుడికే ఆగతిపడ్తే యిక మానవ మాత్రుడి సంగతి యెలా ఉండేదో చెప్పనక్కరలేదు !

ఆర్యుల దేవతలు తమనాయకుడైన యింద్రుణ్ణి ప్రార్థించారు. "ఓ యింద్రుడా ! వజ్రాన్నీ (రాతిఆయుధం) అస్తినీ (దధీచి శరీరంలోని వాడియైన యెముక) ధరించి ఆహారసామగ్రిని యివ్వకుండ

♦ ఋగ్వేదము · 3-9-1-1; 2-5

ఉన్న వృక్షానిమీాదా, విశ్వరూపునిమీాదా తీవ్రంగా యుద్ధం సాగించు"మని వారిప్రార్ధన.

ఇలా వేలకొలది సంవత్సరాలు కృతయుగపు ఆటవిక పరిస్థితుల్లో మానవులు భూమిమీాద దిక్కూ దివాణం లేకుండా తిరిగారు. వేటజంతువులు దొరకకా, రోగాలవలనా, ఇరుగుపొరుగు శత్రువుల వలనా, ఇంకా యితర కారణాలవలనా ఒక ప్రదేశంనుంచి మరో ప్రదేశానికి తరమబడ్డారు. ఆటవికయుగంలోనేగాక తరవాత యుగాల్లోకూడా ఆర్యులు వలసపోతూ వచ్చారని 'వెండికార్' చెపుతున్నది. ఒక్క కలియుగంలేక నాగరికయుగంలో మాత్రం యీా వలస ప్రసక్తిని యెత్తలేదు.

అలాంటి పరిస్థితుల్లో ప్రైవేటు ఆస్తికానీ, బానిసలుకానీ, రాజ్యాంగ యంత్రముకానీ వుండటానికి వీల్లేదు. అంటే దోపిడీ దారులూ, దోచుకోనబడేవారూ అనే వర్గాలమీాద ఆధారపడిన సమాజవ్యవస్థ యేర్పడటానికి వీలేదు. ఆహారోత్పత్తి లేక ఆహారానికి పనికివచ్చే జంతువులను వేటాడటం సమిష్టిశ్రమగా ఉండేది. లభ్యమైన దానిని సమిష్టిగా అనుభవించేవారు. ప్రకృతికి వ్యతిరేకంగా బ్రతుకు కోసం జరిగే పోరాటంలో మానవుడు యేకాకిగా ఉన్నాడా శక్తి హీనుడై పోతాడు.

ఉత్పత్తి పరికరాల పరిణామంలో నిప్పును కనిపెట్టడం, జంతువులను మచ్చిక చేయడం రెండవదశ. వీటిని మృగప్రాయుడైన ప్రాచీన ఆటవిక మానవుడు యెరుగడు. ఈరెండూ మానవసమాజ నిర్మాణంలోనూ, జీవితంలోనూ గొప్పవిప్లవాన్ని కలిగించినవి.

"ఈరెండూ అభివృద్ధికావడంవల్ల మానవుడి విముక్తికి ప్రత్యక్షసాధనాలు సమకూడినవి" (ఏంగెల్సు: Ape to Man నర వానరంనుంచినరుడు– ప్రకృతి గతితర్కం Dialectics of Nature లోని అధ్యాయం) అడవులలో పిడుగుపడి చెట్లుమాడిపోవటం

చూచారు. నిప్పు అడ్డమొచ్చినదానినల్లా తగులబెట్టే భయంకరమైన శక్తి. దానికెదురు లేదు. ఇది నాటిమానవుడు చూచాడు.

(ఋగ్వేదం 1_143_5; 1_65_4)

అయితే మనుష్యుడు అలాంటి నిప్పును తన యిష్టంవచ్చినప్పుడు చేయడమూ, దానిని ఒక సాధనంగా, ఒక శక్తిగా మానవ శ్రేయస్సు కొరకు వుపయోగించడమూ యెలాగు? అనేది సమస్య. ఆర్యులలో యీ సమస్యను పరిష్కరించినవాడు అంగీరసుడో, లేక అతని వంశీకులలో ఒకరో అయివుంటారు. ఆర్యుల ప్రవరలలో ఒక దానికి మూలపురుషుడు అంగీరసుడు. అంగీరసుడే అగ్నిని కనిపెట్టినట్లు ఋగ్వేదములో అనేకచోట్ల పేర్కొన బడినది. *

ఆర్యుల జీవితములో విప్లవ పరిణామాన్ని కలిగించిన సాధనం అగ్ని. అగ్ని దొరికింతరవాత, ఆర్యుల జీవితమంతటికీ అదియే మూల కారణమని భావించబడినది. అగ్ని కేంద్రమై దాని చుట్టూ ఆర్యుల జీవితం నిర్మాణమైంది. సృష్టి, అస్తిత్వము, అభ్యుదయం, సంపద, సౌఖ్యం అన్నీ అగ్నినుంచే పుట్టినవి. అగ్నివల్ల వచ్చిన అత్యంత ప్రధానమైన ఫలితాలు రెండు: జనాభా పెరిగినది; పశు సంపద వృద్ధియైనది

(ప్రజా పశవః)

వేటాడితెచ్చిన మాంసమునూ, చేపలనూ నిప్పులో కాల్చిగానీ లేక ఉడకబెట్టి గానీ తింటే సులభంగా జీర్ణమౌతుంది. అందువల్ల అగ్నిదేవుడికి ఆమహుడనీ (పచ్చి ఆహారం తినేవాడు) క్రవ్యాదుడని (చచ్చిన చేపలను తినేవాడు) పేర్లు వచ్చినవి అగ్ని క్రూర

---

* త్వామ్ అగ్నిఅంగిరసో గుహాహితమ్ అన్వవిన్ దన్ శిశ్రియాణం వనేవనే సజాయసే మథ్యమానః సహోమహ త్త్వమాహుః॥

ఋగ్వేదం 5_2_8; 10_36_6; 5_11_6

మృగాలనూ, భూతపిశాచాలనూ పారద్రోలినది. * అగ్నిలాంటి సాధన మింకా మెరుగని శత్రువుపైనా, క్రూరమృగాలపైనా, వేడి నిప్పులనూ, మండే కొరవులనూ విసరవచ్చును. ♦ అగ్ని మనుష్యుణ్ణి తీవ్రమైన చలి మంచు వాతావరణంనుంచి కాపాడినది. సైబీరియా ప్రాంతాల దీర్ఘనిశిరాత్రుల కటికచీకటి, కరకుచలి మంచు వాతావరణంలో కంటిచూపూ, ప్రయాణమూ సులభమైనది.

నిప్పు చేయడంతోపాటే జంతువులను మచ్చికచేయడంకూడా నేర్వడంవలన నిరంతరం ఆహారం దొరికే గ్యారంటీయేర్పడ్డది. వేటకు జంతువులుదొరకకా చేపలుదొరకకా ఒక్కొక్కప్పుడు మనిషి మనిషి పీక్కుతినవలసి వచ్చేది. ఒకసారి మానవుని నివాసంలోకి ఆకాశం నుంచి అగ్నివచ్చిందనగానే, పశువుల పెంపకం సులభసాధ్యమైనది. అందువల్ల మాంసమూ, పాలూ నిత్యాహారములైనవి. వెచ్చని కుస్తుల కొరకూ, ఇతర అవసరాలకొరకూ చర్మమూ, ఉన్నీ లభ్యమైనవి. ఇతర ఉపయోగకరములైన పనిముట్లకు కొమ్ములూ యెముకలూ దొరికినవి. నూతనమైన ఉన్నతదశలోకి జీవితం ఒక్కమారుగా యెగిరి వచ్చినది. యుగం మారింది.

ఈ కొత్తయుగ పరిణామానికికూడా మరల అగ్నియే కారణము. అగ్ని లభ్యంకావడం కారణంగానే తరవాత తరవాత ముడి లోహాలను కరిగించడం వచ్చింది. దీనితో జీవితంలో మరో విప్లవం సంభవించింది. ఈ విషయానికి మరోమారు వద్దాం. అందుచేతనే ఋగ్వేదం అగ్నిని మనుష్యనివాసాలకు నాయకుడుగానూ, సంరక్షకుడుగానూ పేర్కొన్నది. ఆయన విష్పతి. — విష్ అంటే మనుష్య నివాసం. అగ్నివల్లనే మనుష్య నివాసాలేర్పడుతున్నాయి. అగ్ని మానవజాతికి ఆప్తతముడు, అతిప్రాచీనమిత్రుడు. మానవుడికొరకు దేవతలే అతనిని పంపారు. నిజానికి అతనివల్లనే దేవతలకు తిండిలభిస్తున్నది.

* ఋగ్వేదం. 3-15-1

♦ ఋగ్వేదం. 3-15-1

ఏంగెల్స్ "ప్రకృతి యొక్క గతితర్కం" అనే గ్రంథంలో యిలా వ్రాశాడు:

"యాంత్రిక చలనాన్ని వేడిమిగా మార్చడమెలాగో కనిపెట్టి దాన్ని ఆచరణలో పెట్టడం ఎంత ప్రాచీనమైనదంటే, మానవ చరిత్ర యొక్క ప్రారంభంలోనే అది జరిగిందని చెప్పవచ్చు. దానికి ముందు ఉత్పత్తి పరికరాల విషయంలోను, పశువుల్ని మచ్చికచేసే విషయం లోను ఎన్నో కొత్త సంగతులు కనిపెట్టబడినా, రాపిడి ద్వారా నిప్పును పుట్టించడమనేది ప్రకృతియొక్క నిర్జీవశక్తిని మానవుడు తన ఉపయోగంకోసం మార్చుకోగలడని నిరూపించే మొట్టమొదటి ఉదాహరణ. ఈ అద్భుత పురోభివృద్ధియొక్క అనంత ప్రాముఖ్యత మానవుని మనస్సుమీద ఎంత ఎక్కువ ప్రభావాన్ని ప్రసరించిందో యిప్పటికీ ప్రజల్లో ఉన్న కొన్ని మూఢనమ్మకాలవల్ల తెలుసుకో వచ్చు. కంచు, ఇనుముయొక్క ఉపయోగం కనిపెట్టబడిన తర్వాత చాలకాలంవరకు మొట్టమొదటి ఉత్పత్తిపరికరమైనరాతికత్తినిస్తుతిస్తూ ప్రజలు పండగలు, ఉత్సవాలు చేసుకొనేవారు. మతసంబంధమైన యజ్ఞయాగాదులన్నీ రాతి కత్తితోనే జరిగేవి. ఒక యూదు పౌరాణిక గాధనుబట్టి అడవిలో పుట్టిన పురుషులకు రాతి కత్తితోనే సుంతీ చేయాలని జోషువా ఆదేశించాడు కెల్టులు, జర్మన్లు నరబలులలో రాతికత్తులను మాత్రమే ఉపయోగించేవారు. ఇవన్నీ చాలా కాలం క్రితమే మరుగున పడిపోయాయి. కాని, రాపిడిద్వారా కనిపెట్ట బడిన నిప్పు విషయం యిలా కాదు. ఇతర పద్ధతులద్వారా నిప్పును తయారుచేయడం కనిపెట్టినతర్వాత చాలా కాలంవరకు అధికసంఖ్యాకులైన ప్రజలు రాపిడి ద్వారానే అగ్నిహోత్రాన్ని తయారుచేసుకో వలసి యుండేది. ఇప్పటికీ అనేక యూరపియన్ దేశాల్లో రాపిడి ద్వారా మాత్రమే మాంత్రికశక్తిగల అగ్నిలభిస్తుందని ఒక మూఢ నమ్మకం ప్రజల్లోప్రబలంగా ఉంది. (ఉదా: అంటువ్యాధుల.నిర్మూలనకు మన జర్మనీలో ఉపయోగింపబడే మహానలం). ఈ విధంగా,

మానవుడు ప్రకృతిమీద సాధించిన మొట్టమొదటి మహావిజయం ఇప్పటికీ మన స్మృతిపథంలో సగం తెలిసి సగం తెలియక అనేక మూఢ, నమ్మకాల రూపంలోనూ, హీదెన్ పౌరాణిక గాథల అవశేషాలలోనూ నిలిచిపోయింది. ప్రపంచంలో అతి విద్యావంతులమనుకొనే ప్రజల్లో కూడా యీ మూఢనమ్మకాలు వేళ్ళు పాతుకుపోయాయి." (పేజీ 79 _ 80లారెన్సు అండ్ విషార్ట్ 1946 కూర్పు).

ఆర్యులిలా తమ నూతన జీవితాన్ని అగ్నిపైనా, పశువులపైనా ఆధారపరచి నిర్మించుకున్నారు. తమస్థాయికి తగినట్లు కొత్త ఉత్పత్తి పరికరాల, కొత్త ఉత్పత్తి శక్తులసహాయంతో సమాజనిర్మాణం చేశారు అంతకు పూర్వపు నిలకడదశతో పోల్చుకుంటే, మొట్టమొదటిమారుగా సంపదా, సమృద్ధీ అని చెప్పుకోనదగిన ఉత్పత్తి విధానం అమల్లోకివచ్చింది. అంతకు పూర్వమున్న నిలకడదశలో నిరంతరం వానలూ ప్రకృతి వైపరీత్యాలమధ్య సర్వనాశనానికెదురౌతూ దిక్కులేని తిరుగుడుగా ఉండేది. అవి సృష్టికర్తకు కూడా గర్భస్రావం జరిగేరోజులు. ఆ రోజులు గతించినవి. కొత్త ఉత్పత్తిశక్తులూ, కొత్త ఉత్పత్తివిధానాలూ వచ్చిన మూలకంగా మానవుడు మృగప్రాయమైన ఆటవిక స్థితినుంచి అనాగరిక స్థితికీ _ సంచారంస్థితినుంచి జనపద నివాసస్థితికీ _ తిండిలేక మాడుతూ అప్పుడప్పుడు మనుష్యులనుకూడా పీక్కుతీనేస్థితినుంచి నిరంతరంగా కూడూ, గూడూ, రక్షణా గ్యారంటీ అయినస్థితికీ _ ప్రకృతిపై పోరాటంలో నిస్సహాయస్థితినుంచి శక్తిసంపన్నత కలిగేస్థితికీ అభివృద్ధి చెందాడు. కృతయుగంలోనుంచి మానవుడు త్రేతాయుగంలో ప్రవేశించాడు. అతడిదివరకు పడుతూలేస్తూ ఒక చోటునుంచి మరోచోటుకు తిరిగేవాడు. ఇప్పుడతడు ఆత్మవిశ్వాసంతో నిటారుగా నిలుచున్నాడు. సంతోషమూ, నవ్వులూ, పాటలతో అతడు మెరిసిపోయాడు.

ఈ నూతన ఉత్పత్తి విధానానికీ, నూతన సమాజవ్యవస్థకూ, నూతన కళకూ అతను పెట్టిన పేరేమిటి ?

అగ్ని, పశుసంపదా, జనపదనిర్మాణమూ (విషస్ లేక ప్రజస్) రావడంతో యజ్ఞంకూడా వచ్చింది. సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మ త్రేతా యుగంలో మనుష్యులకి యజ్ఞాన్ని ప్రసాదించాడు. యిది కృతయు గంలో లేదు. *

బ్రహ్మ మనుష్యునికిచ్చిన వరాలలో ఉత్తమోత్తమమైన వరము యజ్ఞము. తద్వారా మనుష్యుడు ఒక యుగంలోనుంచి మరొక యుగంలోనికి తరించాలని వైదిక సాంప్రదాయం తెలియ జేస్తున్నది.

అగ్నినికనిపెట్టడంతో ఆర్యులసమాజానికి లభించిన నూతన ఉత్పత్తి విధానమే యజ్ఞము. యజ్ఞమనబడే యీ నూతన జీవితం సర్వసమృద్ధికీ, సృష్టి అభివృద్ధికీ దారితీస్తుంది. యజ్ఞం చేసినప్పుడు సృష్టి లేక బ్రహ్మ ప్రారంభమవుతుంది. ఆర్యగణానికి బ్రహ్మ అని పేరు. ఆ బ్రహ్మయొక్క ఉత్పత్తివిధానమే యజ్ఞము. బ్రహ్మ అంటె సమిష్టి ఉత్పత్తివిధానముగల ఆర్యుల ఆదిమ కమ్యూనిష్టుగణము. ఈ ఉత్పత్తి విధానాన్నిగురించీ, యీబ్రహ్మయొక్క జీవితవిధానాన్ని గురించి, యీ ఆదిమ కమ్యూనిష్టుగణ జీవితాన్నిగురించీ, తెలిపే జ్ఞానమే వేదాలు. హైందవార్య సంప్రదాయము యొక్క చరిత్ర రచనావిధానమే అది. ఆర్యులచరిత్రలో ప్రాచీనమైన ఆదిమ కమ్యూ నిస్టుయుగాన్ని గురించి తెలుసుకొనడానికి యిదే కీలకమైన అంశము.

సామాజిక మానవుడు ఆదిమ కమ్యూనిస్టు దశలో ఉండటా నికి కారణం ఉత్పత్తి శక్తులు అతి మొరటుగా ఉండి, ఉత్పత్తిచాలా అల్పం గావడంవల్లనే కాని, ఉత్పత్తి సమృద్ధిగా జరగడంవల్ల కాదని

---

* (త్రేతాయుగే విధిస్తు ఏష యజ్ఞానామ్ నకృతయుగే —
(భారతం – శాంతిపర్వం. 237–101)
త్రేతాదౌ యజ్ఞాః (భారతం – శాంతి 244–1.)
సహ యజ్ఞాః ప్రసృష్ట్వా.

చారిత్రక భౌతికవాదం చెప్పుతున్నది. ఏదైనా ఉత్పత్తి చేయ్యాలంటే సమిష్టిశ్రమవలన కాని సాధ్యపడదు. ఆ దశలో ప్రైవేటు ఆస్తిగానీ, వ్యక్తిగత అనుభవంగానీ, ప్రైవేటు కుటుంబాలు గానీ ఉండటం అసంభవం. ఇదే ఆదిమ కమ్యూనిస్టు వ్యవస్థయొక్క ప్రధానలక్షణం. యజ్ఞ విధాయకమైన ఉత్పత్తికి యీ లక్షణాలున్నాయా? బ్రహ్మ అంటే ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణమూ, దాని జీవితమూ, సంస్కృతీ, తాత్విక సిద్ధాంతమూ, నీతినియమాలూ, ఆదిమ మానవ సంఘాల అన్నిటి చరిత్రలో ఉదహరించబడిన ఆదిమ కమ్యూనిస్టు లక్షణాలను లేక ఆదిమ సమిష్టిజీవిత లక్షణాలను కలిగియున్నవా? ఆదిమ కమ్యూనిజంయొక్క ముఖ్య లక్షణాలను మొదట మోర్గాన్ గుర్తించాడు. మార్క్సు ఏంగెల్సులు వాటిని పరిశోధించే సవిస్తరంగా వివరించారు. చారిత్రక భౌతిక వాదాన్ని నిరసించే బూర్జువా పండితులు కూడా వాటిని కొంతవరకంగీకరించారు. ఆ ఆదిమ కమ్యూనిస్టు తెగ లక్షణాలే యజ్ఞ విధానంలోనూ, బ్రహ్మయందునూ అగపడుతున్నాయా? అవుపడుతున్నాయి. ఎలాగో చూద్దాము

ఆదిమ కమ్యూనిజంయొక్క, దాని ఉత్పత్తివిధానముయొక్క, ఆదిమ కమ్యూనిస్టుజీవితముయొక్క ప్రధాన లక్షణాలేమిటి? సమిష్టి శ్రమ, సమిష్టి అనుభవము, ప్రైవేట్ ఆస్తిఉండదు. మొదట శ్రమ విభజనవుండదు; తరువాత తరువాత వుత్పత్తిశక్తు లభివృద్ధికావడంతో శ్రమవిభజన యేర్పడుతుంది. వర్గాలుండవు, నిర్మాణం 'జెన్' నిర్మాణం: అంటే రక్తబంధువులందరికీ పరిమితమైనది. దానికిఆధారం మాతృస్వామిక పద్ధతి. అందులో సభ్యులందరూ యేకకుటుంబీకులు. తరువాతకాలపు నాగరికత లక్షణమైన వివాహమూ, ప్రైవేటు కుటుంబ విధానమూ అందులో ఉండవు; కమ్యూన్‌కు సంబంధించిన వివిధవిధులను నిర్వహించేవారంతా కమ్యూన్ సభ్యులందరిచేతా యెన్నుకొనబడినవారే. ఉత్పత్తిసంబంధాలను లేక ఆస్తిసంబంధాలను

అమలుపరచడానికి, సైన్యమూ పోలీసుగల రాజ్యాంగ యంత్ర ముండదు పన్నులు వసూలు చేయడం ఉండదు అంగువల్ల రాజ్యాంగ చట్టముగాని, ఆచట్టాన్ని బలప్రయోగంతో అమలుజరిపే యంత్ర నిర్మాణముగానీ ఉండదు.

ఇవి అన్నీ అమల్లోకి వచ్చినప్పుడు అదిమకమ్యూనిస్టు వ్యవస్థ భగ్నమైనది. సమిష్టివిధానము నశించినది. వేదాలు హైందవార్యుల యజ్ఞాలను వర్ణించిన సందర్భంలో ఈలక్షణాల నన్నిటిని ఒకవిలక్షణ మైన పద్ధతిలో వివరంచినవి. వివిధ చారిత్రక యుగానుభవాలయొక్క క్రోడీకరణమే వేదసంహితలు. దేవతలు యజ్ఞాలుచేశారు దేవతలు యజ్ఞంలో అస్తిత్వాన్ని పొందారు. యజ్ఞంద్వారా బ్రతుకులు సాగించారు. నాటిజీవిత సర్వస్వానికీ నియమసాధనములైన యజ్ఞా లను వేదసంహితలు పేర్కొన్నవి. ఈనాడు దేవతాతృప్తి చేసి, వాంఛితాలను యీడేర్చుకునేందుకు ధనికులూ, రాజులూ, దరి ద్రులూకూడా బ్రాహ్మణ పౌరోహితుల సహాయంతో జరిపే యజ్ఞా లనుకూడా, అంటే వాస్తవికతా హీనమైన కర్మకాండగా మారి పోయిన యజ్ఞాలనుకూడా వేదసంహితలు పేర్కొన్నవి. వాస్తవిక మైన ఆదిమ ఉత్పత్తివిధానాన్నీ జీవితాన్ని తెలియజేసే ప్రాచీనతమ యజ్ఞాన్ని ఆతర్వాత వచ్చిన అవాస్తవికమైన కర్మకాండనుంచి వేరు చేయడం, సజీవమైన యజ్ఞాన్ని నిర్జీవమైన కర్మకాండనుండి వేరు చేయడం మనం నిర్వర్తించవలసిన కర్తవ్యం.

వేదవాఙ్మయ పండితులు యీ విధమైన వ్యవస్థీకరణను కొంతవరకు చేశారు. కాని దానిని చరిత్రలోకి యెక్కించడం వారికి సాధ్యపడలేదు. దేవతలచేత చేయబడినదని చెప్పే ప్రాచీనతమ యజ్ఞవిధానం వారి కెంతో అగమ్యగోచరంగా ఉన్నది. కారణ మేమంటే యజ్ఞవిషయం వేదసంహితలలో ప్రస్తావింపబడిన రోజుల్లో ఆ యజ్ఞం ఆచరణలో లేనట్లుగా చెప్పబడినది. ఈ అగమ్యగోచర

మైన ప్రాచీనతను యజ్ఞాలపేర్లు సత్రమూ, క్రతువూ అని. ఈ సత్ర యజ్ఞమూ, క్రతుయజ్ఞమూ యెట్టివి? యెప్పటివి? వాటి లక్షణా లేమిటి?

దేవతలు యజ్ఞాలు చేశారన్న రోజుల్లో ఈ రెండు యజ్ఞాలూ విస్తారమైన ఆచరణలో ఉండేవి. తరవాతకాలపు ఆర్యులు వాటిని అరుదుగా అనుకరించేవారు. అయినప్పటికీ వీరు చేసిన యజ్ఞాలు కూడా ఆ పూర్వపు యజ్ఞాల నుంచి రూపొందినవే. ఆర్య పౌరాణిక గాథలలోని దేవతలు ఆర్యుల పూర్వీకులని కొందరన్నారు; మరి కొందరు ప్రకృతి సంఘటనా విశేషాలనుంచి మూర్తిత్వము పొందిన వారే దేవతలన్నారు. వారినీ (అంటే దేవతలనూ) వారి సంతతి వారైన ఆర్యులనూ మనం ఆ విధంగానే విడమర్చి తెలుసుకొన గలుగుదుము. దేవతలు చేసిన సత్రయజ్ఞము ఆదిమార్యుల సమిష్టి శ్రమ విధానం యొక్క స్వరూపమే!

సత్రయజ్ఞంయొక్క ప్రధానలక్షణ మేమంటే అందులో పాల్గొనేవారందరూ ఋత్విజులే, అందరూ యజమానులే. అంటే యేమిటి? తరువాత కాలపు యజ్ఞకర్మలో, యజ్ఞాన్ని జరిపే వారంతా పలువిధాలైన ఋత్విజులుగా విభజింపబడ్డారు. ఇలా విభాగం చేయ బడిన ఋత్విజులను ఒక ప్రైవేటు గృహస్థు నియమించుకొని, వారిచేత యజ్ఞం చేయిస్తాడు. యజ్ఞకర్మ కయ్యే ఖర్చునంతా గృహస్థే భరి స్తాడు. ఈ యజ్ఞం చేయించే గృహస్థును యజమాని అంటారు. సత్ర యజ్ఞంలో అలా లేదు. అది సంపూర్ణంగా సమిష్టిగా చేయబడేది. ఆ సమిష్టిలో యే కొంచెం వ్యష్టిభావంకూడా ఉండదు ఆ సమిష్టి శ్రమలో యే విధమైన భేదాలుకానీ, శ్రమవిభజనకానీ లేకుండా అందరూ పాల్గొంటారు. తరువాత కాలంలోవచ్చిన పదిహేడు విధా లైన ఋత్విజులు సత్రయజ్ఞంనాటికి లేరు. సత్రయజ్ఞంలో రెండవ లక్షణమేమంటే, సమిష్టి శ్రమంవల్ల లభ్యమైన యజ్ఞఫలాన్ని సమిష్టి

మీద, సమానంగా పంచుకుంటారు; యజ్ఞఫలం సమిష్టిగా అనుభవించబడుతుంది. దీనిని 'సమాఖ్య' అన్నారు. అంటే సోమరసాన్ని ఒకే పాత్రనుంచి త్రాగుతారు. ఈ "సమాఖ్య" విధి సోమయాగానికి చెందిన అగ్నిష్టోమంలోనిది. ఇది పురోయజ్ఞంలో లేదు. సత్ర యజ్ఞంలో ఉన్నది. అంటే సత్రయజ్ఞంలో దీనికి ప్రత్యేకమైన నిఘార్థ మున్న దవాలి.

మూడవ లక్షణ మేమంటే: సత్రయజ్ఞంలో పాల్గొనేవారంతా రక్తబంధువులు, అంటే ఒకేగోత్రంవారు. ఇతర యజ్ఞాలలో యిది లేదు. దీని అర్థం నాటి ఆదిమ కమ్యూనిస్టు తెగలో అందరూ ఒకే గోత్రానికి చెందినవారూ, రక్తబంధువులుగానూ ఉంటారు. రక్త బంధువులు కానివారికి అందులో స్థానంలేదు. సమిష్టిగా సత్ర యజ్ఞాన్ని లేక సామూజికకృషిని ప్రారంభించేటప్పుడు, ఏక గోత్రీకులందరూ చేతులను ఒకచోటికి కలిపి, చిట్టచివరివరకూ యేమీ తప్పిదంలేకుండా ఒకే మనస్సుతో సహకరిస్తామని ప్రతిజ్ఞ చేస్తారు. దీనిని తానూనపత్ర ప్రచార మంటారు.

శ్రమ విధానాన్ని, ఒక ప్లానుప్రకారం సమీకరించి నడప డానికి, ప్రతి సమిష్టికార్యక్రమంలోనూ యెవరో ఒకరిని ప్రత్యేకించాలి. అందువల్ల సత్రయజ్ఞానికి నాల్గవ లక్షణ మేమంటే, ఉత్పత్తి శక్తులు పెరిగి, చేయవలసిన పనులు యెక్కువైనందువల్ల, అవసర మైన విధులను నిర్వర్తించడానికి కొందరిని యెన్నుకుంటారు. దీనినే 'ప్రవరణ' అంటారు. 'ప్రవరణ' అంటే యేరుకోడం, యెన్నుకోడం అని అర్థం. యజ్ఞం అయిపోగానే ఈ విధి నిర్వాహకులంతా మరల కమ్యూన్ యొక్క లేక గణంయొక్క సమిష్టిలో కలిసిపోతారు.

ఐదవలక్షణ మేమంటే సత్రయజ్ఞ విధాయకమైన శ్రమలో స్త్రీలూ, పురుషులూ కూడా పాల్గొంటారు. ఇది తరవాత యజ్ఞాల్లో లేదు.

సత్రయజ్ఞంయొక్క లేక సత్రయజ్ఞ విధాయకమైన శ్రమ యొక్క యీ లక్షణాలన్నీ ప్రాచీనకాలపు ఆర్యులలో ఆదిమ కమ్యూనిస్టు విధానం అమల్లో ఉండేదని తెలుపుతున్నాయి.

తరవాతకాలపు వేదసంప్రదాయంలో చెప్పినట్లు అంటే సూత్రాలలో చెప్పినట్లు ప్రైవేటుగృహస్థులు జరిపించేయజ్ఞాలే యీ సత్రయజ్ఞాలు కావా అని వేదపండితులు ప్రశ్నించవచ్చును. సత్ర యజ్ఞానికీ తరవాతకాలపు గృహస్తులుచేసే యజ్ఞాలకూ సంబంధమే లేదు. ముఖ్యంగా పేర్కొనబడిన ఒకటి, మూడు, నాలుగు, ఐదు లక్షణాలు ప్రైవేటు గృహస్థుల యజ్ఞాలలో యెక్కడా లేవు. సత్ర యజ్ఞాలు ప్రత్యేక సమయాలకు అనుగుణమైన ప్రత్యేకయజ్ఞాలు కావా అని కొందరడగవచ్చును. వేదాలలో "ఉత్తరధృవనివాసము" (Arctic Home in the Vedas) అనే గ్రంథంలో ఆర్యులు కొన్ని రోజులపాటో, కొన్ని నెలలపాటో వరుసగా ఆచరించే నిత్యయజ్ఞ సముదాయానికే సత్రయజ్ఞమనీ, సత్రయజ్ఞము ప్రాచీనతమమైన యజ్ఞమనీ తిలక్ పేర్కొన్నాడు. అయితే సత్రయజ్ఞము ఆది మార్యుల సమిష్టిజీవిత విధానమని ఆయనచెప్పలేదు. అంతోయింతో సామాజికదృక్పథంగల వేదపండితులందరూ యజ్ఞకర్మనుగురించి చేసిన చర్చలవలన, ఆదిమార్యుల కమ్యూనిస్టుసంఘాలు బ్రతుకు తెరువుకూ, సంఘాభివృద్ధికొరకూ నిత్యమూ సాగించే పనిపాటల సముదాయమే సత్రయజ్ఞమని తెలుసుకోవచ్చును. ఇందువల్లనే సంస్కృత భాషలో సత్రశబ్దానికి ఏకసమయంలో కూడికగా, సమిష్టిగా అని అర్థంవచ్చినది.

(సాకం, సత్రా, సమం, సహాయితి అమరః)

దేవతల కఖండసంపదల నిచ్చినదని పేరుపొందిన త్రిరాత్ర క్రతువును తీసుకుందాం. ఈ క్రతువువలన, ప్రాచీనతమకాలపు ఆర్యులు పశుధనాన్ని యెక్కువగా వృద్ధిచేశారని తెలుస్తుంది.

యజ్ఞాన్ని గురించిన ఆఖ్యాయిక లేక యజ్ఞగాథ యీ త్రిరాత్ర క్రతు వెలా పుట్టినదో, దీనిని ఆచరించే విధానమేమిటో వివరిస్తున్నది. ఈత్రిరాత్ర క్రతువు ప్రత్యేకత యేమంటే, యిదిమూడు క్రతువులు కలిసియేర్పడినది. దీనిని సమిష్టిగా ఆచరిస్తారు. త్రిరాత్ర క్రతువు పుట్టుకను గురించి యిలా చెప్పబడినది :

దేవతలలో మూడు కమ్యూన్‌లు ఉండేవి, అంటే మూడు దేవగణాలుండేవి. వసు, రుద్ర, ఆదిత్యగణాలు. ప్రజాపతే యీ గణాలను సృష్టించాడు. ఆఖ్యాయిక వీటిని గణాలనీ సంఘాలనీ పేర్కొంటున్నది. ప్రజాపతి యీ మూడుగణాలకూ, మూడు అగ్నుల నిచ్చి పూజించ మన్నాడు. అలాగే ఒకసంవత్సరకాలం మూడుగణాలూ సమిష్టిగా పూజించి ఒక ఆవును సృష్టించారు. ప్రజాపతి వారి ప్రయత్నాలకు సంతుష్టుడై, ఆ యావును వసుగణానికిచ్చి ఉత్పత్తిని సాగించమన్నాడు. వసుగణం ఆ ఒక్క ఆవునుంచీ 333 ఆవులను పొందారు. ప్రజాపతి మొదటి ఆవును తీసుకుని రుద్రగణాని కిచ్చాడు. వాళ్ళకూ 333 ఆవులు లభించాయి. ఆదిత్యులుకూడా యిలానే చేశారు. అప్పుడు యీ 999 ఆవులనూ మొదటి ఆవునూ కలిపి వెయ్యి ఆవులతో యజ్ఞం చేశారు. (ఈ వెయ్యి ఆవులూ దక్షిణగా యిచ్చివేయబడినవని తరవాత కాలపు భాష్యకర్తలు భాష్యం చెప్పారు.)

పైన యిచ్చిన ఆఖ్యాయిక గాథ ఆర్య గణసంఘాలలోని సమిష్టి ఉత్పత్తి విధానంయొక్క ప్రధానాంశాల నన్నిటినీ స్పష్టంగానూ సులభంగానూ అర్థమయ్యేట్లు వివరించినది. మొదటి అంశము: క్రతువును ఆచరించినవారు ఒకే వంశానికిచెందిన గణసభ్యులై ఆదిమ కమ్యూనిస్టు జీవితాన్ని అనుసరిస్తున్న దేవతలు. రెండవ అంశము : మూడు అగ్నులను ప్రతిష్ఠించిచేసిన సమిష్టి ప్రయత్నంవల్ల ఒక్క ఆవు మాత్రమే లభించింది. అంటే సమిష్టి ప్రయత్న ఫలితాన్ని

వ్యక్తి వ్యక్తికీ పంచడం అసంభవంగా ఉండేదని అర్థము. కథలో చెప్పినట్లు ఒక్క ఆవువల్ల యింకా యెక్కువ సంపదను వృద్ధి చెయ్యాలంటే, ఆ ఒక్క ఆవునే ఒక సమయంలో మూడు గణాల మధ్య పంచడానికి వీల్లేదు. మూడవ అంశం: గణాల సంపద పెరిగినకొలదీ శ్రమ ఫలితం సమానంగా లభ్యమైనది. కథలో మొదటి ఆవును ఒకగణం తరవాత మరొక గణానికి వరసగా యివ్వడం ప్రతి గణానికీ సమాన సంఖ్యలో ఆవులు లభ్యంకావడం దీన్నే సూచిస్తున్నది. నాలుగవ అంశము: మొత్తం ఉత్పత్తివల్ల లభ్యమైన సంపద నంతటినీ ఒకచోటకు చేర్చి మూడు గణాలూ సమిష్టిగా అనుభవించినవి. ఇదే యజ్ఞము. ప్రాచీన యజ్ఞవిధాయక మైన సమిష్టి ఉత్పత్తి వినిమయాల పద్ధతికి యింతకన్నా స్పష్టమైన నిదర్శనం మరొకటి ఉండబోదు.

యజ్ఞవిధానం ప్రకారం గణంయొక్క నిత్యకార్యక్రమమేమో చూద్దాం. సోమయాగంలోని అగ్నిష్టోమమూ, షడంగక్రతువూ, దేవసత్రయాగమూ వీటినుంచి సత్రయాగ విధానంలోని నిత్యకార్య కలాపాలను స్పష్టీకరించవచ్చును.

ప్రాచీనకాలపు ఆర్యులయొక్క ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణం చాలా చిన్నది. పొలినీషియన్ తెగలలోని కుటీరనివాసుల యూనిట్ యెంత చిన్నదో అంతచిన్నది. ఇలాంటి చిన్న యూనిట్లను నేటికీ భారతదేశంలో కొన్ని గ్రామాల్లో చూడవచ్చును. ఈ గణాలకున్న ప్రధానసంపద పశువులు ఈ పశువులను, చుట్టూ రాళ్ళను గట్టుగా పేర్చి ఆ ఆవరణలో ప్రత్యేకంగా కాపాడేవారు. ఒక్కొక్కప్పుడు గణనివాస మంతటికీ యీ ఆవరణ ఉండేది. ఈ ఆవరణలను 'అశ్మ వ్రజాలు' అనేవాళ్ళు. ఇలాంటి రాతి ఆవరణలు పూర్వము యూరప్‌లోకూడా ఉండేవి. 'సమిధలు'తో (వంటచెరుకు) నిప్పును చేసేవారు. నిరంతరమూ మండుతూండే యీ అగ్ని గణజీవితాని

శంతటికీ కేంద్రము. ఈ అగ్నిని దీర్ఘచతురశ్రాకారముగానున్న శాఖ్య ఆవరణలో ఉంచేవారు. ఈ ఆవరణపేరు ప్రాగ్వంశ మండపము. దీని నిడివి 48 అడుగులు, వెడల్పు 36 అడుగులు. ఇదే గణముయొక్క ఉమ్మడి వంటశాల. దీనిప్రక్కనే పాలు, పెరుగు, నెయ్యి మొదలయినవాటిని, ధాన్యాన్ని ఉంచే గణగృహముండేది. సోమరసపు గడ్డిని, దానినుంచి సోమరసమును పిండి తయారుచేసే పరికరాలనూ, ఆ సోమరసాన్ని పట్టి ఉంచేపాత్రలనూ (గ్రాహాలను) అన్నిటిని అట్టిపెట్టేందుకు వేరే మరొక కట్టడం యేర్పాటుచేసేవారు. గణమంతా సమావేశమయ్యేందు కొక స్థలాన్ని ప్రత్యేకించేవారు. దాపున ఒక స్థలంలో త్రవ్వి, ఆ మట్టితో సమావేశస్థలంలో ఆసనాలను నిర్మించేవారు. ఈ ఆసనాలను "ధద్వల" లంటారు. వీటిపైన కూచుంటే మెత్తగా ఉండటానికి "బర్హి" అంటే గడ్డిని పరచేవారు. ఈ సమావేశస్థలము పేరు "మహావేది." ప్రతిరోజూ చేయవలసిన పనిపాటలను చేయడానికీ, అగ్నిదేవుని దయవల్ల లభ్యమైనదానిని భుజించి, సంతోషంగా కాలంగడపడానికీ గణసభ్యులందరూ యీ మహావేదికకు చేరేవారు.

ఈ మహావేదిపొడవు తూర్పు పడమరలుగా 108 అడుగులూ ఉత్తర దక్షిణాలుగా తూర్పుచివరను 72 అడుగులూ పడమటి చివరను 90 అడుగులూ ఉండేదంటే, గణంలో అంత స్థలానికీ సరిపోయినంతమంది సభ్యులూ ఉండేవారన్నమాట. ఈ మహావేదికకు దగ్గరగానే తినడానికి పనికిరాక వదలివేయబడిన పదార్థాన్ని కసువునూ పోగుచేసేందుకు స్థలం యేర్పాటుచేయబడేది.

ప్రతి ఉదయమూ హోత దేవతలనూ, మనుష్యులనూ సమావేశానికి రమ్మని పిలుస్తాడు. అందరూ రాగానే యెవరెవ రేయే పనులు చేయాలో నిర్ణయించి ఆయా పనులు అప్పగిస్తాడు. కొందరు సోమరసపుగడ్డిని తెచ్చి, దంచి రసం తీయాలి. కొందరు ఆసనాల

మీాద పరవడానికీ, "దుస్తులనూ" తలపాగలనూ అల్లడానికీ, పశువు లకు కట్టుతాళ్ళను పేనడానికీ, కుటీరాలపై కప్పుకొరకూ అవసర మైన వివిధరకాల గడ్డినీ తీసుకురావాలి. కొందరు నిప్పుకొరకు కట్టె లను (సమిధలను) కొట్టుకురావాలి. ఆవులనూ, గొర్రెలనూ పాలు పిదకడం 'దుహిత' పని. జంతువునుకోసి, చర్మంవలిచి నిప్పుమీాద ఉడికించేది శమిత. కొయ్యతోగానీ, రాతితోగానీ తయారుచేసిన రోళ్ళలో ధాన్యాన్నిదంచుతారు. అప్పటికింకా తిరగళ్ళులేవు. మట్టితో కుండలుచేసేవారు. లోహాలనుకరిగించడం అప్పటికింకాలేదు. బుట్ట లల్లడానికి కొయ్యబెత్తాలనో గడ్డినో ఉపయోగించేవారు. అందరూ కలసి గృహపతిని యెన్నుకునేవారు. ఆ గృహపతియే స్త్రీపురుషులను పనిపాటలలో నియోగించి డైరెక్టుచేసేవాడు. గణంయొక్క కార్య కలాపాల్లో పాల్గొంటూ, గణసభ్యులకు ఆయాపనుల్లో శిక్షణ యిచ్చి నేర్పేటందుకు పలువిధాలైన "అధ్వర్యులం" టారు. దీనంతటిమీాదా అజమాయిషీచేసి యిక్కడా అక్కడా ఉండే తప్పులను చూపేందుకు "బ్రహ్మ" ఉంటాడు. సమిష్టిశ్రమకు అవసర మైన హుషారునూ "లయను" ఊపును కలిగించేందుకు పాటలు పాడతారు. ఈపాటలు పాడటంలో సూత్రధారుడై నడిపేవాడు "ఉద్గాత". నాటిశ్రమసులభమైనదికాదు, కాని విసుగును కలిగించేది కూడాకాదు. పిండివిసరడానికి తిరగళ్ళులేవంటే, గుర్రపు ప్రక్క టెముకలకు పదునుపెట్టి, వాటితో గడ్డికోయ వలసివచ్చేదంటే, ఆ రోజుల్లో పనిపాటలు యెంత కఠినమైనశ్రమగా ఉండేదో తెలుస్తుంది. జంతువులనునరికి చర్మము వలిచేందుకు యినుపకత్తులుండేవికావు. అప్పటి కింకా లోహాలను కరిగించడం తెలియదు. అందువల్ల బడిత లతో బాదిగానీ తాళ్ళతో గొంతులకు ఉచ్చులు బిగించిగానీ జంతువు లనుచంపి, ఎముకలతో చర్మంవలిచేవారు. ఉత్పత్తిపరికరాలు చాలా మొరటుగా ఉండేవనీ, అందువల్ల యజ్ఞంలో శ్రమ దాని సమిష్టి లక్షణం చాలవెనుకబడి ఉండేదని పై విషయాలు తెలుపుతున్నాయి.

ఉత్పత్తియైన దాని నంతటినీ, ఉపయోగించడానికి లేక భుజించడానికి, నేరుగా మహా వేదిదగ్గరకు తెచ్చేవారు. ఇలా చేర్చాలని ధర్మం విధించింది. దేవభాగమూ, పితృభాగమూ (హవిస్సు) ముందుగా అర్పించబడేది. ఇట్లా "హవిస్సును" యివ్వకపోతే మానవుడు బ్రతుకలేడు. అయితే మనుష్యులు యజ్ఞం చేసినప్పుడు మాత్రమే హవిస్సు నివ్వడం జరుగుతుంది. హవిస్సును అర్పించిం తరవాత మిగిలిన హుతశేషాన్ని గణసభ్యులందరూ భుజించేవారు. గణమంతా సమిష్టిగా కృషిచేస్తే లభ్యమైన ఆహారాన్ని విని మయంచేసే పద్ధతియే నిత్య "హవనము" న బడుతుంది, ఈ హవన విధి యజ్ఞకర్మలో అంతర్భాగమే.

పనిచేసే సమయంలో మధ్య మధ్య హుషారుకొరకు సోమ రసం తాగేవారు. ఉడకబెట్టిన పిండినీ (పురోడాశము) వేయించిన బార్లీగింజలనూ, బియ్యాన్ని పెరుగుతోటో, పాలతోటో కలిపి ఉపాహారంగా తినేవారు. ఏ రోజైనా మాంస భోజనమే అసలు తృప్తియైన సంతోషకరమైన భోజనము. మాంస భోజనం విషయంలో మాత్రం ఆర్యులు యే లోపాన్నీ రానిచ్చేవారుకాదు. వారికి తినరాని జంతువంటూ ఉండేదికాదు. మామూలుగా అయితే మేకనూ గొర్రెనూ జింకనూ తింటారు. ఆవునూ, యెద్దునూకూడా తినేవారే కాని, వాటివల్ల యితర ఉపయోగం యెక్కువగా ఉండేది కాబట్టి, వాటిని తరచుగా చంపేవారుకాదు. బాగా తిని, మస్తుగా తాగి, ఆడా మొగా కలిసి జతలు జతలుగా అగ్నిచుట్టూపడి నిద్రపోయే వారు. ఇలా మొదటిరోజుల్లో జరిగేది. కాని తరవాత తరవాత గణ నివాసంలో దాంపత్య పద్ధతి వచ్చింది. తరవాత ఆడ మొగ యేజత కాజతగా కుటీరాల్లోకిపోయి నిద్రించేవారు. మానవుడు సంతృప్తుడైనాడు. అలాగే అగ్నిదేవుడుకూడా. ఈవిధంగా గణము, ('బ్రహ్మ') బ్రతుకు సాగించింది; శ్రమించింది; సుఖించింది; అభివృద్ధిచెందింది.

నాలుగో అధ్యాయం

యజ్ఞము - బ్రహ్మము - వేదము

ఇక్కడ యజ్ఞ శబ్దముయొక్క వ్యుత్పత్తి అర్థమూ యేమిటో తెలుసుకొనడం అవసరం. "యజ్ఞ" అనేది ఒకేమాట కాదు. య, జ, న అనే మూడుమాటలు కల ఒక వాక్యము. "యా" లేక "ఐ" అనే ధాతువుకు 'పోవుట' 'కూడదీయుట' అని అర్థము. 'జ' అంటే కనుట అని అర్థము. న, అన్, అన్‌ట్ అనేవి ప్రథమ పురుష బహువచన క్రియాంతాలు. ఈ మూడుశబ్దాలనూ కలిపి అర్థంచెప్పుకుంటే "వారు కూడదీస్తారు మరియూ కంటారు" అని వస్తుంది. కూడదీసేవేమిటి? కనేదేమిటి? వస్తువులనూ, బిడ్డలనూ. అలాగే యజుర్వేదములోని 'యజుస్' లేక "యజుర్" అనేవికూడా యేకశబ్దాలు కావు. అవికూడా వాక్యాలే. యజ్, ఉస్ లేక ఉర్. ఈ "ఉర్" కూడా ప్రథమపురుష బహువచన క్రియాంతరూపమే. యజ్+ఉస్ లేక యజ్+ఉర్ అన్న వాక్యానికికూడా 'వారు కూడదీస్తారు మరియు కంటారు' అనే అర్థమే వస్తుంది తరవాత తరవాత ఈ వాక్యము 'యజ్ఞ' అని నామవాచకంగా మారిపోయి వస్తువులనూ మనుష్యులనూ సమిష్టిగా ఉత్పత్తిచేసే విధానమనే అర్థాన్ని పొందింది. ఈ విధానాన్ని గురించిన జ్ఞానమే వేదము.

దీన్నిబట్టి ప్రాచీనకాలపు ఆర్యుల్లో, ప్రైవేటు ఆస్తి, వర్గాలూ, రాజ్యాంగ యంత్రమూ అమలుకు రాకపూర్వము, వారవలంబించిన సమిష్టి ఉత్పత్తి విధానమే యజ్ఞము అని తెలుస్తున్నది. ప్రైవేటు ఆస్తి వర్గాలూ, రాజ్యాంగ యంత్రము రాగానే, పురాతన కాలపు సత్రయజ్ఞమూ, క్రతువులూ జీవిత విధానంనుంచి తొలగి పోయి, కేవలం మత విషయకమైన కర్మకాండగానూ ఒకానొక పూజా విధానముగానూ, సమాజంయొక్క పూర్వ స్మృతులుగానూ నిలిచిపోయినవి. ప్రాచీన ఆర్యగణ సమాజంనుంచే, వర్గాలూ, కులాలూ గల సమాజం పుట్టింది. ఆనాటి సామాజిక వాస్తవికతా, దాని సిద్ధాంతమూ విశ్వాసములూ తరవాత కాలానికి సామాజిక వారసత్వంగా సంక్రమించినవి. ఆర్యసమాజం యజ్ఞవిధానంలో అభ్యుదయం బొందింది కాబట్టి ఆర్యులు ఆ వారసత్వాన్ని జ్ఞప్తిలో పదిల పరచుకున్నారు. కాని యజ్ఞవిధానం యొక్క, దానిసిద్ధాంత విశ్వాసాలయొక్క సామ్యాజిక వాస్తవికత అంతరించిన తరవాత వాటికి చెందిన సిద్ధాంతము మతవిషయకమైన కర్మకాండగా నిలిచి పోయినది. కొత్తగావచ్చిన వర్గాలు ఆసిద్ధాంతాన్ని మతకర్మగానే ఆచరించినవి అంతేకాదు. కొత్త ఆర్థిక విధానములో, కొత్త సామాజిక వ్యవస్థలో కొత్తవర్గాలు తాముదోచుకొనే ప్రజా బాహుళ్యంమీద తమఅధికార్యాన్ని గట్టిగా స్థిరపరచుకునేందుకు ఈ కర్మకాండను ఒక ఆయుధంగా ఉపయోగించుకున్నారు. పూర్వపు యజ్ఞకర్మను సరిగ్గా యేమీ పొరబాటు లేకుండా అనుకరించి నట్లయితే, పూర్వకాలంలో వలెనే సంపద సమృద్ధి వంశాభివృద్ధి కలుగుతాయని ప్రజలందరికీ నమ్మికను కలుగజేశారు. యజ్ఞకర్మ వాస్తవమైన యజ్ఞాన్ని అనుకరించడంగా మారింది. ఇది ఎలా సంభవించిందో తరువాత చూద్దాం. యూరప్‌లోకానీ యిండియాలో కానీ ఉన్న వేదపండితు లందరూ, యజ్ఞంలో కొంతభాగం ఆర్యుల

ప్రాచీన జీవితపరిస్థితులను ప్రతిబింబిస్తున్నదని అంగీకరించి నప్పటికీసత్ర యజ్ఞాన్నిక్రతువునూ సంపూర్ణంగాఅర్థం చేసుకోలేకపోయినారు♦ తరువాతకాలపు మతకర్మలలోనూ, యజ్ఞవిధానంలోనూ ప్రతిబింబితమౌతూన్న ఆర్యజీవితపు ప్రత్యేకలక్షణాలనూ, ఇతరవిషయాలనూచూడలేకపోయినారు. ఉదాహరణకు గోత్రాలూ ప్రవరలనుగురించి వారు పడ్డ గంద్రగోళం యింతా అంతాకాదు. (ఆ విషయాన్ని తగవాత అధ్యాయంలో పరిశీలిద్దాం.) యజ్ఞమంటే ప్రధానంగా దేవతలనూ, దైవాంశ లనుకునే ప్రకృతిశక్తులనూ పూజించడమే ననుకోడంవల్ల వారికి ఆ అవస్థపట్టింది. యజ్ఞంలోకొంతభాగం మాత్రమే సమాజం యొక్క పనిపాటలనూ, పరిస్థితులనూ ప్రతిబింబిస్తుందనుకున్నారు. గడ్డి కోయడానికి యెముకల నుపయోగించారనీ, ధాన్యాన్ని దంచడానికి రాతి నుపయోగించారనీ అంటే ఆనాడు ఇనపకత్తులూ తిరగళ్లూ లేవనిమాత్రమే సామాజిక నిర్వచనమిచ్చారు. ఆ పండితులకు అంతవరకే తెలుసు. ఈవిధంగా అనాగరికులైన ఆర్యులకు ప్రకృతికి అతీతమైనశక్తుల్లో నమ్మకముండటంవల్ల యజ్ఞకర్మ అమల్లోకి వచ్చిందని చెప్పేవారు. ఇంతమాత్రంచేత ఆర్యుల సమాజంలో యజ్ఞకర్మకుగల అధికారం కానీ యజ్ఞమే ప్రాణానికీ, భాగ్యానికీ మూలమనేవారి విశ్వాసంగానీ, యజ్ఞమే వారి ఆలోచనా, జీవిత సర్వస్వమూ అయి వుండటంకానీ యెందువలననో తెలియడానికి వీలుండదు. ఎముక, రాతి పనిముట్లూ, తరవాత కనిపెట్టబడిన నిప్పూ, పశువులను మచ్చికచేయడం నేర్వడం, సామాజికవిప్లవాన్ని

సోమయాగం ఆర్యులు యెలా వలసపోయేవారో తెలుపుతూందని వివరిస్తూ శ్రీకుంతే ఒకఅధ్యాయానికి అధ్యాయమే వ్రాశాడు ఈ సందర్భంలో యీనాటి యజ్ఞకర్మలో అగ్నిని ప్రతిష్ఠించే ఆవరణను నాలుగుగాండ్ల బండిమీద కట్టడమూ యజ్ఞపశువును కట్టే యూప స్తంభాన్ని నేలలోపాతక అడుగున వెడల్పైన పీటకు బిగించి నిలువబెట్టడాన్ని ఈ రెండంశాలనే ముఖ్యమైన రుజువులుగా పేర్కొన్నాడు.

కలుగచేసినవనీ, దాన్నుంచి ప్రాచీన మానవుడు కొత్త సమిష్టి ఉత్పత్తివిధానాన్ని సృష్టించుకున్నాడనీ, యీ కొత్తగా కనిపెట్టబడిన రెండు సాధనాలవలన గణ జీవితం సంపూర్ణంగా మారిపోయినదనీ ఆ కారణంగా యేర్పడ్డ కొత్త జీవితవిధానానికి సంబంధించిన సిద్ధాంతము సహజంగా వారి జీవితమంతటిలోనూ ప్రతిబింబించినదనీ యీ వేదపండితులకు అర్థంకాలేదు. యజ్ఞాన్ని ఒక ఉత్పత్తి విధానంగా చూడగలిగితేనే ఆర్యుల పూర్వచరిత్రను అర్థంచేసుకొనగలం. మానవుడు మృగప్రాయమైన ఆటవికస్థితినుంచి అనాగరికస్థితికీ, అనాగరిక స్థితినుంచి నాగరికస్థితికీ వచ్చిన చరిత్ర అతీత ప్రకృతిశక్తులను గురించిన అర్థరహిత గాథలతో కలగాపులగంగా ఉన్నప్పటికీ, ఆ చరిత్రకు అర్థమున్నది. కేవలం ఊహాగానంమీదనూ, పూజాశేష కర్మకాండ మీదనూ ఆధారపడిన చరిత్రనూ సామాజికజీవితాన్నీ నిర్మించలేము.

ఊహా చిత్రాలు, కర్మకాండల పరిశీలనద్వారా సామాజిక జీవితాన్ని చేధుకోవలసిన కర్తవ్యం మనది.

మన పండితులకు అర్థంకాని రెండో విషయం 'బ్రహ్మ' అనే దాన్ని గురించి. యజ్ఞవిధిలోనూ, సృష్టి, సామాజికాభివృద్ధులను గురించిన గాథలలోను 'బ్రహ్మ'ను గురించి ప్రసక్తి పదేపదే వస్తుంది. కాని చరిత్రకారులు దాని నిద మిద్ధమని తేల్చి నిర్ణయించలేకుండా ఉన్నారు

వీరు వేదకాలపు ఆర్యుల 'బ్రహ్మ'కూ, ఉపనిషద్వేదాంతుల 'బ్రహ్మ'కూ భేదమున్నదని గుర్తిస్తున్నారు. ఆదిమకమ్యూనిస్టు గణాలలోని వేదకాలపు ఆటవికఆర్యుడు సామాజిక వైరుధ్యాలనూ, వర్గపోరాటాలనూ, దోపిడినీ యెరుగడు. ఉపనిషత్కాలపు ఆధ్యాత్మిక వేదాంతము అతని కిటీవల చాలాకాలానికి గాని రూపొందలేదు. ఉపనిషత్కాలపు బ్రహ్మకు ఆదిచైతన్యము, పరమాత్మ

అని అర్థము; ప్రపంచమంతా దాని వికాసమే. ఉపనిషద్బ్రహ్మ నిర్గుణము. వేదబ్రహ్మ సగుణము. ఉపనిషద్బ్రహ్మను యోగ శాస్త్రంలోనూ, వేదాంత శాస్త్రంలోనూ చెప్పబడిన మననం ద్వారానే లేక తపస్సుద్వారానే తెలుసుకొనగలం. వేదబ్రహ్మ తింటాడు, తాగుతాడు, ఆడతాడు, పాడతాడు, ఆనందిస్తాడు, పెరుగుతాడు, జీవితాన్ని ప్రత్యక్షంగా అనుభవిస్తాడు. ఉపనిషద్బ్రహ్మ కారణాతీతుడు, ఇంద్రియ జ్ఞానాతీతుడు, కోరికలు లేవు; అనుభూతులు లేవు. కామక్రోధాది షడ్వర్గరహితుడు. తిండీ, తాగుడూ సౌఖ్యమూ మొదలైనవన్నీ నిషేధాలు; యీ నిషేధాల కారణంగా ఉపనిషద్బ్రహ్మను ఉపవాసంద్వారానేకాని తెలుసుకొనడానికివీల్లేదు. ఇలా అస్తిత్వరహితుడూ, ఆత్మైకజీవనుడూ, ఇంద్రియ జ్ఞానశూన్యుడూ అయిన యీ "ఉదాసీనబ్రహ్మ" వలన వేదకాలపు ఆర్యులకు ప్రయోజనమేమీ లేదు. వైదికార్యులబ్రహ్మ అస్తిత్వము కలవాడు, సమిష్టిగణసభ్యుడై యీ ప్రపంచంలో బ్రతికాడు. అతడిందులో భాగము. వైదికార్యులకు "బ్రహ్మ" అంటే గణమనీ, గణ సంఘ సభ్యులనీ అర్థము. ఆదిమ మానవులందరివలెనే, వారుకూడా సూర్యునీ, చంద్రునీ నక్షత్రాలనూ భూమినీ అన్నిటినీ గణానికి ముడిపెట్టారు. ఈ గణానికీ, గణజీవితానికి అంతటికీ అగ్ని కేంద్రము.

వేదవాఙ్మయంలో యిదంతా ఉండటం వేదపండితులందరికీ తెలుసును. కాని ఆధ్యాత్మికతత్వ ప్రభావానికి లోనైనవారుకాబట్టి వేదబ్రహ్మనుకూడా అగమ్యగోచరమైన దానినిగా చేయడానికి ప్రయత్నించారు. హాగ్, ఎగ్లింగ్, హిల్‌బ్రాంటు, కేత్కర్, తిలక్ అందరూ ఈ బ్రహ్మచుట్టూ తిరిగారు, తిరిగారు; కాని యిది అని పోల్చలేకపోయినారు. యజ్ఞంయొక్క స్వరూపస్వభావాలను నిర్ణయించలేకపోయినారు. ప్రఖ్యాత భాష్యకర్త అయిన శాయనుడి భాష్యంనుంచి, హాగ్ "బ్రహ్మ" శబ్దానికిగల అర్థాలనన్నిటినీ క్రోడీ

కరించాడు. ఆ లిస్టుప్రకారం బ్రహ్మఅంటే (1) ఆహారము లేక నైవేద్యము* (2) సామవేదగాయకుడి గానము (3) ఇంద్రజాలం లేక గారడీ విధానము (4) విధ్యుక్తముగా పూర్తిచేయబడిన కర్మకాండ (5) మంత్రము లేక యజ్ఞబలి (6) హోత్రి అనబడే పురోహితుని మంత్రపఠనము (7) గొప్ప (బృహత్)

ఈ అర్థాల్లో యెక్కడా ఆధ్యాత్మికవాదపు పోళకువలు లేవు. ఇవి అన్నీ గణానికీ, గణకార్యకలాపాలకూ సంబంధించినవి. వాటి నుంచే పుట్టినవి. హిల్‌బ్రాంటు యీవిధంగా వివరించాడు : ఋగ్వేదంలోని బ్రహ్మన్ అనబడేది నూతనమైనది. యింతకుముందు ఉండినదికాదు. పితరులనుంచి జననమందినది. యజ్ఞముయొక్క చప్పుడు కాగానే అది పుట్టుతుంది. హవనపీఠిలో మంత్రపఠనంచేసి సోమరసం పిండినప్పటినుంచీ దాని వాస్తవిక జీవితం ప్రారంభమౌతుంది. దేవతల సహాయంవల్ల యుద్ధాలలోకూడా దానికి హానికలుగదు. సోమరసం దాన్ని రక్షిస్తుంది. ♦హిల్‌బ్రాంట్ యీ రుజువుమీద ఆధారపడి, బ్రహ్మన్ అన్నది ఒక అగమ్యగోచరమైన శక్తియనీ, ఆ శక్తిని అనేక విధ్యుక్తకర్మకాండలద్వారా పొందవచ్చుననీ, మంత్రపఠనము, ఉచ్చాటన, బలి, దానము మొదలైనవాటిని విధ్యుక్తక్రమంలో చేయుడంద్వారా సాధించబడతగిన ఒక ఐంద్రజాలిక శక్తిగా

---

* ఈ పండితులనుసరించిన శాయనుడిమార్గం తప్పు. ఋగ్వేదాన్ని గురించిన అధ్యాయంలో బ్రహ్మణస్పతి అనే శబ్దంలోని బ్రహ్మన్‌కు శాయనుడు 'ఆహారమని' తప్పు అర్థంచెప్పాడు. దీనిని చర్చించిన రజ్వాడే 'బ్రహ్మన్' అంటే ఆహారానికి యజమాని అనడంగాని, అర్చనకు యజమాని అనిగానీ చెప్పడం తప్పనీ బ్రహ్మణస్పతి అంటే 'బ్రహ్మన్'యొక్క లేక ఋషులయొక్క నాయకుడని అర్థమనే అన్నారు. రజ్వాడే చెప్పినదానికి కొంచెం ముందుకెళ్ళితే యజ్ఞగణ సంఘముల నాయకుడే బ్రహ్మణస్పతి యని గ్రహించవచ్చును. (రజ్వాడే 'రాధామాధవం' పేజీ 107 చూడండి)

♦ ఋగ్వేదం VIII 37-1; VII, 69-9, VI 23-5, I 47-2, VII 29-9; VI 52-3 మొదలైనవి.

(Magic force) నిర్వచనం చేసిన హాగ్ యొక్క అభిప్రాయంతో యేకీభవించారు *

దీనిని బట్టి, వేదకాలపు ఆర్యులు సమిష్టిగా పని చేసేప్పుడూ, గానం చేసేప్పుడూ, సోమరసం తాగేప్పుడూ, అంటే యజ్ఞ కర్మ నాచరించేప్పుడూ ప్రతి పనిలోనూ తమ జీవితంయొక్క నరనరాల్లోనూ గణభావాన్ని అనుసరిస్తారు. ఈ సమిష్టిగణ జీవిత భావననూ, చైతన్యాన్ని, విశ్వవ్యాప్తమైన బ్రహ్మగా చూస్తారు. ఈ సర్వరూపమైన బ్రహ్మయే గణము. ఇది గణము తప్ప వేరొకటిగాదు. అతనికి అప్పుడున్న అభివృద్ధి దశలో అది ఒక అగమ్యమైన శక్తి; యజ్ఞంవల్ల పుట్టి, యజ్ఞంలోనే అది అస్తిత్వాన్ని పొందుతుంది. యజ్ఞంవల్ల ఆహూత మౌతుంది, పిలువ బడుతుంది. సమిష్టి శ్రమలో భౌతిక ప్రవృత్తులకు కలిగే ప్రోత్సాహమూ ఆనందాతిశయమూ అనాగరిక మానవునికి అగమ్య గోచరంగాను, మాంత్రిక శక్తిగాను కనబడ్డంలో ఆశ్చర్యం లేదు. కాని మనమెందుకు మంత్రముగ్ధుల మవాలో కారణం కనబడదు.

అగ్నినుంచీ పశువులను మచ్చిక చేయడంనుంచీ రూపొందిన యజ్ఞంవల్ల సంపద అభివృద్ధి అయినది; గణసభ్యుల సంఖ్య అభి

* దాస్ గుప్త 'తత్వశాస్త్ర చరిత్ర' 1932
పేజీ 20-22 లో ఉదహరించిన దానినుంచి.

శ్రమవిధానంలో సహకారం వల్లకలిగే ఫలితాలను గురించి మార్క్సు యిలా వ్రాశాడు:

"అనేకశక్తులను సమీకరించి ఒకటిగా చేసినప్పుడు ఒకకొత్తశక్తి (Power) పుట్టడమే కాకుండా, అనేకపరిశ్రమలలో పనిచేసేవారు సామాన్యమైన సామాజిక సంబంధము వలననే ఒకవిధమైన ఉత్సాహమూ, వారిలోని పశుప్రవృత్తులకు ఉద్దీపనమూ కలిగి, ప్రతికార్మికుడికీ వ్యక్తిగతంగా పనిలో నైపుణ్యం కూడా పెరుగుతుంది" (మార్క్సు కేపిటల్ సంపుటం I పేజీ 316)

వృద్ధి అయినది; గణంయొక్క మాసిపోకుండా రక్షింపబడినది. కాబట్టి ఆర్య సంఘ జీవితము అగ్ని కేంద్రముగా నిర్మింపబడినది. యజ్ఞము అగ్నిపై ఆధారపడినది. కాబట్టి తరవాత తరవాత, మానవులు అభివృద్ధియై యినుముచు కరిగించి, కొడవలిని తయారుచేసుకున్నప్పటికీ, ఆర్యమత కర్మలలో మాత్రం, వారి పూర్వులవలెనే దేవతలను సంతృప్తులనుచేసి సర్వసంపదలనూ పొందే ఉద్దేశ్యంతో ఆ పూర్వీకులనే అనుకరించారు. వారి మంత్రాలనే గానంచేశారు. యజ్ఞం కొరకు గడ్డిని కోయడంలో పూర్వమువలె గుర్రపు ప్రక్క ఎముకనే ఉపయోగించారు. కొత్తగా చేసుకొన్న కొడవలిని ఉపయోగించ లేదు. గణము అంతరించింది; దానితోపాటు ఆ యెముకను వుపయోగించడంకూడా అంతరించింది. కాని గణమునూ, యజ్ఞమునూ మరల ప్రాణంపోసి ఆచరణలోకి తీసుకుని రాలేకపోయినప్పటికీ యజ్ఞమును ఒక మత విధిగా సంకేతంచేసి అనుకరించవచ్చును. అందులో వాస్తవికతమాత్ర ముండదు. పూర్వపు యజ్ఞమంత్రములను మాత్రము పఠించవచ్చును; కాని పూర్వపు సమిష్టిగణమును అంటే వాస్తవమైన, ఆనందమయమైన బ్రహ్మను ప్రాణంతో సృష్టించడానికి వీల్లేదు. పూర్వము సామాజిక వాస్తవికత కలిగిన యజ్ఞము, యిప్పుడొక గాధగా అయిపోయినది. అయితే యీ గాధ పూర్వపు వాస్తవికతనుంచి వచ్చినదే. పూర్వము యజ్ఞజీవితాన్ని వాస్తవంగా అనుభవించిన వారినుంచి ఆ గాధ తరవాత వారి సంతతి వారికి వారసత్వంగా ,సంక్రమించినది. పూర్వపు భావ సముదాయాన్నీ, ఆచరణనూ కొంతవరకు సంచితంచేసుకున్నటువంటి తరవాత తరములవారు వాటి అనుకరణమువలన సంపదనూ ఆనందమునూ పొందవచ్చుననే కాంక్షతో, ఆ మంత్రాలకే, ఆ కర్మకాండకే అంటిపెట్టుకుని ఉన్నారు.

గణజీవితదశనుంచి తరవాత పోరాటాలుజరగి గణము విచ్ఛిన్నమైపోయిన దశవరకూ ఆర్యులసమాజం అభివృద్ధిచెందిన

వివిధదశలనూ ప్రతిబింబించే వేదమంత్రాలన్నిటినీ సేకరించి తర వాత తరములవారు తమ మత కర్మవిధులుగా యేర్పాటు చేసు కున్నారు. అయితే యజ్ఞనియమానికి సంపూర్ణంగా వ్యతిరేక మైన సామాజికనిర్మాణ నియమాలకు దోహదంగా పూర్వపుయజ్ఞ విధిని మార్చివేశారు. ఈ మార్పిడి చారిత్రావసరంగా జరిగింది. ఈ విషయానికి తరవాత వద్దాం. ఇక్కడ చెప్పదలచిన విషయం మాత్రం యేమంటే యజ్ఞం వాస్తవికమైనదిగా ఉన్న కాలం గతించి వర్గపోరాటాలూ, వైరుధ్యాలూ యేర్పడి పాత సమాజగర్భంలోనే నూతనసమాజ బీజాలు నాటుకుని పెరుగుతున్నరోజుల్లో యీనాటి వేదసంహితలు సంపుటీకరించబడినవి. అయితే అప్పటికింకా వర్గ రాజ్యాంగ యంత్రానికి సంపూర్ణ విజయమూ, సర్వాధికారమూ లభింపని పరివర్తనదశ అని చెప్పాలి.

అందువల్ల ఈదశలో వేదసంహితలు ఒక అపూర్వమైన శక్తిగా మారిపోయినవి. నిజానికి యజ్ఞజీవనాన్ని వాస్తవంగా అనుభవించిన ప్రాచీనార్యునికి వేదాలు పవిత్రమైనవనే అభిప్రాయమే లేదు. అతనే కొత్తబుక్కులను లేక మంత్రాలను అల్లేవాడు. ఈ బుక్కులూ మంత్రాలూ అతని సృజనాత్మకకృషికీ, అనుభవానికీ, అనుభూతికీ యీయబడిన శబ్దరూపములే. వాటిని అతడు పాడినప్పుడు అవియేవో అగమ్యాలని, పవిత్రాలనీ అనుకోవలసిన అవసరంలేదు. అందువల్లనే ఇంద్రుణ్ణి ప్రార్థనచేయడానికీ, యజ్ఞకర్మ నాచరించడానికీ కొత్తమంత్రాలు చదువబడినట్లు, ప్రాచీన వేదాల్లో పేర్కొనబడినది. తరవాత యజ్ఞాలలో అంటే అవి మతకర్మగా మారినతరవాత కొత్త మంత్రాలు అవుపడనే అవుపడవు. ఈదశలో అప్పటివరకున్న మంత్రాలను మార్చి, కొత్తవాటిని చేర్చడం అప చారంగా యెంచబడింది. నిజానికంతే. వర్గసమాజంలో పూర్వపు

మంత్రాలు పవిత్రములై పోయినవి. వేదాలు మతగ్రంథాలైపోయినవి. వాటిలో ఒకమాట మార్చకూడదు; చేర్చకూడదు.

ప్రాచీనకాలపు ఆర్యుల యజ్ఞము నుంచి సంక్రమించిన వేదాలు సంపదను, అంటే భౌతికంగా వాస్తవమైన సంపదను, సృష్టించే సాధనాలుగా పరిగణింప బడినవి. పదునాల్గవ శతాబ్దము వాడైన శాయనుడు "మానవుడికి అవసరమైన వస్తువులను పొందే జ్ఞానాన్నియిచ్చి, అతని అభీష్టాన్ని సంతృప్తిపరచడానికీ అరిష్టాలను తొలగించడానికీ యేర్పడిన గ్రంథమే వేదము" అని నిర్వచించాడు.* ఋగ్వేదంలోని వేదశబ్దానికి సంపదఅని అర్థము. "విద్" పొందుట లేక లభ్యముచేసుకొనుట. "విద్" అంటే సంపదను పొందుట అయి నప్పుడు అది పొందుట యెలాగోకూడా తెలియాలి. అలా తెలుసు కోవడం లేక ఆ జ్ఞానంకూడా "విద్" అయినది. జ్ఞానమంటే సంప దనుపొందే జ్ఞానమైతేనేగాని దానికి అర్థం, విలువ, ఉపయోగం ఉండవు. అందువలన విద్ = తెలుసుకొనుట అనే ధాతువునుంచి వేదశబ్ద మేర్పడినది. వేద = జ్ఞానము. దేన్నిగురించిన జ్ఞానము? సేక రించుటను, ఉత్పత్తిచేయుటను, పొందుటనుగురించిన జ్ఞానము. దేన్ని పొందుటకు? దేన్ని ఉత్పత్తిచేయుటకు? "ప్రజాః పశ్వాదిః" అంటే సంతానమునూ, పశువులనూ అని వెనకముందాడకుండా ప్రాచీ నార్యులు సమాధాన మిచ్చారు.

వర్ధమానమైన ప్రాచీన మహా (బ్రహ్మన్) గణసంఘమును గురించిన జ్ఞాపకాలలో యీ యజ్ఞవిధానమూ, దీన్నిగురించిన జ్ఞానమూ సృష్టి ప్రారంభమైనప్పటినుంచీ, గణములు పుట్టినప్పటినుంచీ ఉన్నవి. గణజీవితం జ్ఞానంతోపాటే ప్రారంభమైనది. కాబట్టి వేదాలను రచించడం యెవ్వరూ చూడలేదు. వేదాలు యెవరిచేతనూ రచింపబడ

---

*ఇష్టప్రాప్తి - అనిష్టపరిహారయోః అలౌకిక ఉపాయం యోగ్రంథో వేదయతి సవేదః (శాయణాచార్య.)

లేదనే నమ్మకను పెంపుచేసిన యిటీవలివర్గసంఘం అసలే చూడలేదు. అందువల్లనే వేదాలు అనాదియములనీ, నిత్యములనీ, సామాన్య మానవుల సృష్టికావనీ – అపౌరుషేయములనీ * చెప్పబడినది. మానవుడు భౌతికసంపద లేకుండా బ్రతుకలేడు. మానవునితో పాటే సంపదపుట్టాలి, కాదు! అంతకు ముందునుంచే ఉండాలి. కాబట్టి దానితో పాటే వేదాలుకూడా ఉండియుండాలి. ఇదీ తర్వాత ఆర్యులు వాదించిన పద్ధతి. ఆత్మకూ అస్తిత్వానికీగల సంబంధాన్ని గురించీ, జీవితబంధనాన్నుంచి ఆత్మవిముక్తిని పొందడాన్ని గురించీ ఆధ్యాత్మిక వేదాంతులు చేసేలాంటి అగమ్యగోచరత్వమును ఆదిమ ఆర్యులుకానీ తరవాత ఆర్యులుకానీ వేదాలకు అంటగట్టలేదు. వేదాలను సంపుటీకరించిన ఆర్యులు వేదాలు వాస్తవికములనీ, కల్పితములనీ రెండుగా విభజించిన చిత్తశుద్ధికలవారు. ఇలా వాస్తవికమూ, కల్పితమూ రెండూ కలిసినవేదాలు పూర్తిగా కల్పితగాధలైనవి. కారణమేమంటే వేదాలను సంపూర్ణంగా వేదవిరుద్ధమైన నూతన వాస్తవికతను సమర్థించడానికి ఉపయోగించారు కాబట్టి. ఈ విషయం హిందూ వాఙ్మయాన్నంతటినీ మూడుభాగాలుగా విభజించడంలో విశదమౌతుంది. వేదాలలోని నిజమైన మంత్రాలు మంత్రద్రష్టలైన ఋషుల సాక్షాత్కారాలు. అవి ఋషులు చూచినవి. చూడటందగ్గరనుంచి వినడందగ్గరకు వచ్చినది సాక్షాత్కారం నుంచి శృతికి వచ్చినది. శృతులు వాస్తవికమంత్రాలూ, కల్పితమంత్రాలూ చేరినకలయిక. ఆ తరవాత కేవలం జ్ఞాపకాలు మాత్రమే వచ్చినవి. అంటే స్మృతులు వచ్చినవి. హిందూసాంప్రదాయమూ, మతవాఙ్మయమూ ఆ తరవాతవచ్చిన స్మృతిరూపములైన చట్టాలనూ

---

* అపౌరుషేయ మంటే పురుషునికి పూర్వము సృష్టించ బడినదనికూడా అర్థము చెప్పవచ్చును. అంటే పురుష సూక్తంలో వర్ణింపబడిన వర్గసహిత సమాజం పుట్టకముందు సృష్టింపబడినవని అర్థము.

పరీక్షిస్తే, అవి ఆర్యుల సమాజవ్యవస్థ మంత్రదృష్టి నాటి – అంటే వేదాలను చూచిననాటి గణవ్యవస్థ దశనుంచి వైరుధ్య బీజాలుపెరిగి ఆ గణవ్యవస్థ విచ్ఛిన్నమయ్యే పరిణామదశకూ, (అంటే వేదములను వినుటద్వారా, శ్రౌతధర్మము ద్వారా సమాజం నడపబడేదశ) దాని నుంచి చిట్టచివరకు గణవ్యవస్థను రూపుమాపి, వేదకాలపు యజ్ఞముతోనూ తత్సమాజముతోనూ పోలికేలేని వర్ణాధారమైన రాజ్యాంగ యంత్రము పుట్టిపాదుకున్న దశకు రావడాన్ని సూచిస్తున్నవి. ద్రష్టమంత్రము, శృతి, స్మృతీ యీ మూడూ పైన వివరించిన మూడు సామాజికదశలనూ సూచిస్తున్నాయని స్పష్టపడుతుంది.

ఇప్పుడు పాఠకు లొక ప్రశ్న అడుగవచ్చు. కర్మకాండ, సాంప్రదాయం, కల్పిత గాథలతో కూడుకొనియున్న వేదయజ్ఞమంతా, ఊహాకల్పితరూపంలో అయినప్పటికీ ఆనాటి సామాజిక – ప్రాకృతిక వాస్తవాన్ని ప్రతిబింబిస్తుందా ? లేక అందులో ఏ భాగమైనా అర్ధరహితమైన కల్పితాలా? ఈ ప్రశ్నకు వివరాలతో కూడిన చర్చలోకి దిగకుండా సమాధానం చెప్పాలంటే, ఏంగెల్స్ ఏమి వ్రాశాడో చూస్తే చాలు. 'డూరింగ్ సిద్ధాంతఖండన' అనే గ్రంథంలో అయన యిలా వ్రాశాడు:

"మానవుల నిత్యజీవితాన్ని కంట్రోలుచేసే బాహ్యశక్తులు వారి మనోఫలకంమీద ముద్రించే ప్రతిబింబమే మతం. ఈ ప్రతిబింబంలో ఐహికశక్తులన్నీ మానవాతీతమైన స్వరూపం ధరిస్తాయి. చరిత్రయొక్క ప్రాథమికదశలో ప్రకృతిశక్తులు ఆ విధంగా ప్రతిబింబింపబడేవి. ఆ తర్వాత పరిణామదశల్లో అవి అనేకజాతులలో అనేక భిన్నరూపాలు ధరించాయి. ఈ మొదటిపరిణామక్రమం ఇండో–యూరపియన్ జాతులకు సంబంధించినంతవరకు భారతీయ వేదాలతో ప్రారంభమైనట్లు పౌరాణిక గాథలవల్ల తెలుస్తూంది.

ఆ తర్వాతి పరిణామదశలు భారతీయుల్లోను, పర్షియన్‌లలోను, గ్రీకుల లోను, రోమన్లలోను, జర్మన్లలోను, ఆధారాలున్నంతవరకు కెల్టుల లోను, లిథుయేనియన్లలోను, స్లావ్ ప్రజల్లోను కనిపిస్తాయి." (పేజీ 470; మాస్కో 1947వ కూర్పు)

ప్రకృతిశక్తులు మాత్రమే ప్రతిబింబించిన యీ మొట్ట మొదటి పరిణామ క్రమం త్వరలోనే సామాజిక శక్తులు కూడా ప్రతిబింబించిన పరిణామ క్రమంతో కలిసింది. ఏంగెల్స్ ఇలా వ్రాశాడు :

"అనతికాలంలోనే ప్రకృతిశక్తులతోబాటు సామాజికశక్తులు కూడా పనిచేయ నారంభించాయి. ఇవి ప్రకృతిశక్తుల మాదిరిగా అంత అగమ్యగోచరంగానూ అంత మానవాతీతమైనవిగానూ మొదట కనిపించేవి; మానవునికి అవి అంత అవసరంగానూ కనబడి అధికారం చెలాయించేవి. మొదట్లో ప్రకృతిశక్తుల్ని మాత్రమే ప్రతిబింబిస్తూ వచ్చిన ఊహాత్మక రూపచిత్రాలకు యీ దశలో సామాజిక లక్ష ణాలు వచ్చాయి. చారిత్రిక శక్తులకు ప్రతినిధులుగా అవి రూపొం దాయి." (పై గ్రంథం నుంచే పేజీ 470 - 71).

బూర్జువా పండితులు వేద వాఙ్మయాన్ని పరిశీలించడంలో యింతవరకు మొదటి పరిణామదశకు మాత్రమే అత్యంత ప్రాముఖ్యత నిచ్చి, రెండవ దశను ఉపేక్షించారు. పౌరాణిక గాథలలోని దేవతల సామాజిక లక్షణాలను, వారి కార్యకలాపాలను సరిగా పరిశీలించి నట్లయితే, వాటి ఊహాకల్పిత రూపాలను మినహాయించినప్పుడు ఆదిమ కమ్యూనిస్టు సమాజం యొక్క చిత్రం మనకు కనబడుతుంది. దీన్ని ఏంగెల్స్ తన కాలంలో గమనించాడు. అతడిలా వ్రాశాడు :

"తర్వాతి దశలో దేవతల కుండే యీ ద్వంద్వ స్వభావాన్ని పౌరాణికగాథలు విస్మరిస్తున్నాయి. ప్రకృతిశక్తుల ప్రతిబింబాలుగా రూపొందిన దేవతల లక్షణానికే అవి ప్రత్యేక ప్రాధాన్యతనిచ్చాయి.

పౌరాణిక గాధలలో తర్వాత ప్రవేశించిన గందరగోళానికి మూలకారణం యీ ద్వంద్వ స్వభావాన్ని గుర్తించక పోవడమే". (పై గ్రంథం నుంచే: పేజీ 471).

ఇట్టి "ప్రత్యేక ప్రాధాన్యత" యివ్వడంవల్లనే, చాలామంది యూరపియన్ రచయితలు, భారతీయ రచయితలు వాస్తవాన్ని చిత్రించడంలో విఫలులయారు.

నేను వేద వాఙ్మయంలోని పౌరాణిక గాథల ద్వారాను, దేవతా వర్ణనల ద్వారాను వారి సమిష్టి సామాజిక వ్యవస్థను వివరించడానికి పూనుకున్నాను ఇందుకు కారణ మేమంటే, మార్క్సు చెప్పినట్లు "పౌరాణిక గాథలన్నీ ప్రకృతిశక్తులకు ఊహల లోను, ఊహల ద్వారాను స్వరూపమిచ్చి వాటిమీద అధికారం చేస్తాయి". మానవ జీవితం యొక్క సాంఘికావసరాల నుంచే యీ ఊహలు ఉత్పన్నమవుతాయి. ఏ సామాజిక వ్యవస్థలో యివి రూపొందుతాయో, ఆ సామాజిక వ్యవస్థయొక్క చిత్రాన్ని కూడా అవి మనముందుంచుతాయి. ఈ విధంగా అవి ఆర్యన్ గణాలను గురించి తెలుసుకోవడంలో మనకు సహాయం చేస్తాయి.

అయితే ఒకవిషయం జ్ఞాపక ముంచుకోవాలి. యజ్ఞాలు, దేవతలు, పురాణగాథలు, మంత్రాలు వీటికి సంబంధించిన ఆధారా లన్నిటికీ నిర్దిష్టమైన అర్థం ఉన్నదనుకోవడం పొరపాటు. వాటిలో కొన్ని వట్టికల్పన. ఈ సందర్భంలో ఏంగెల్సు యిలా వ్రాశాడు:

"తాత్విక రంగానికి చెందిన మతము, తత్వశాస్త్రము మొదలైనవి మూలానికి మరింత దూరంగా ఉంటూ ఉంటాయి. మనం శుద్ధకల్పనగా భావించే కొన్నివిషయాలకు ఏదో ఒకమూలం ఆదిమ కాలంలో లేకపోలేదు. ప్రకృతినిగురించిన, మానవజీవితాన్ని గురించిన వికృత భావాలకూ, దయ్యాలు మంత్రాలను గురించిన నమ్మకలకూ ఆనాటి అర్థికహీనస్థితియే ప్రాతిపదిక. అయితే, ఆదిమకాలంలోని

ఈ ఆర్థికహీనస్థితికి ప్రకృతిని గూర్చిన వికృతభావాలు సహాయ పడ్డాయి; అంతేగాక యివే ఆ హీనస్థితికి కారణాలుగా ఉంటూ కొంతవరకు దానిని నిర్ణయించేవికూడా. ప్రకృతిని గురించి మానవుని విజ్ఞానం క్రమక్రమంగా పెంపొందడానికి ఆర్థిక ఆవశ్యకతే చోదకశక్తిగా ఉంటుంది; ముందుముందు యిది మరింతవాస్తవం. అయితే, ఆదిమ కాలంనాటి చెత్తభావాలన్నిటికీ ఏదో ఒక ఆర్థిక కారణం ఉండితీరాలని వాదించడం డాంబిక మనిపించు కొంటుంది." (మార్క్స్-ఏంగెల్స్ ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు; పేజీ 452 మార్టిన్ లారెన్స్ 1934 కూర్పు)

మనం యీ చెత్తంతా వదలివేసి, అనాగరిక ఆదిమఆర్యుని గణజీవితమెలా ఉండేదో, అతని సత్ర-క్రతు కర్మలెలా ఉండేవో తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నిద్దాం.

అయిదో అధ్యాయం

గణము - గోత్రము

(ఆర్యగణముల సామాజిక ఆర్థికకుటుంబ నిర్మాణము)

నిప్పును కనిపెట్టడం, పశువులను మచ్చికచేయడం, ఈ రెంటి మూలకంగా ఆర్యులు నిత్యమూ ప్రకృతిశక్తులపై పోరాటంలో తాము నశించిపోయే విపత్కర పరిస్థితులు గణజీవితం నుంచి తొలగి పోయినవి. ఉత్పత్తిశక్తులు రోజురోజుకూ అభివృద్ధి అవుతున్నవి; ఐనప్పటికీ అవింకా మొరటుగానే ఉండటంచేత దరిద్రమూ, అధికమైన శ్రమా తప్పడంలేదు. సత్రయజ్ఞవిధాయకమైన శ్రమవల్ల ఉత్పత్తియైన దంతా వెంటనే అనుభవంలోకే సరిపొయ్యేది. వ్యక్తి శ్రమద్వారా కావలసినదానికన్నా అదనంగా ఉత్పత్తికాగలస్థితికి ఉత్పత్తిపరికరాలు అభివృద్ధికాలేదు. అదనం అంటే చావకుండా బ్రతకడానికి కనీసంగా అవసరమైనంత అని. కాబట్టి, మానవుడు తన శ్రమవల్ల తన అనుభవానికి అవసరమైనదానికన్నా అదనంగా ఉత్పత్తి చేయగలడనే విషయం వారికింకా తెలియదు. మానవుని శ్రమశక్తివలన అదనంగా ఉత్పత్తిచేయడంగానీ, శ్రమచేయకుండానే బ్రతుకు సాగించడంగానీ, ఒకరు మరొకరి శ్రమ నుపయోగించుకుని బ్రతకడంగానీ యెవ్వారికీ తెలియదు. నాటి గణముయొక్క ఉత్పత్తి నైపుణ్యపరిస్థితులు

ఆ దశలో ఉన్నాయి. కాని పశువుల పెంపకమూ, యితర నూతనా ధారాలూ అభివృద్ధి అవుతూ ఉండటంవలన యిలా నోటికీ చేతికీ అందీ అందకుండా ఉండే పరిస్థితులు శీఘ్రంగా మారిపోతూ వచ్చినవి. అయితే యీ పరిస్థితులలో ఒకరు మరొకరి శ్రమమీద బ్రతుకుదా మనే భావమే పుట్టలేదు. ఉత్పత్తిశక్తులు అలాంటిభావం కలగడాని కవకాశమీయలేదు.

ఉత్పత్తి పరికరాలు వెనుకబడిఉండటంవల్ల కలిగిన మరొక ఫలిత మేమంటే; ఆనాటి ప్రాథమికదశలో అదనంగా ఉత్పత్తి చేయడం గాని, అనేకరకాల వస్తువులను ఉత్పత్తిచేయడం గానీ ఉండేది కాదు అందువల్ల ఉత్పత్తిచేయబడిన దంతా నేరుగా అనుభవంలోకి పొయ్యేది. ఉత్పత్తియైన వస్తువులపైన ఉత్పత్తిదారులదే కంట్రోలు; అవి వారిదగ్గర ఉండేవి మారకంలేదుకాబట్టి మార్కెట్టూ, డబ్బు మొదలైనవాటికి సంబంధించిన గారడీ రహస్యాలు వారెరుగరు. ఉత్పత్తికీ వస్తుసమీకరణకూ స్థానమైన మహావేదికా, వివిధఆవరణలూ, పచ్చికబయళ్ళూ కల గణనివాసమూ దానిమధ్య ప్రతిష్టింపబడిన అగ్ని- యివీ గణంయొక్క ప్రపంచమంతా. దీనిని దాటితే చుట్టూ వాతావరణమంతా శత్రుత్వమూ, దుష్టత్వమూనూ.

ఈ దశలో ఉత్పత్తి పరికరాలు వెనుకబడి యుండుటవలన గణ సభ్యులమధ్య శ్రమ విభజనకు అవకాశంలేదు. అతి ప్రాచీనకాలపు సత్రయజ్ఞంలోని శ్రమవిభజన తాత్కాలికమైనది. కాని స్థిరమైనటు వంటి శాశ్వతమైనటువంటి ఆర్థికప్రయోజనంగా రూపొందలేదు. అందువల్ల ఆదిమగణ సంఘంలో వర్ణ విభాగంకానీ, వర్గ విభాగంగానీ లేదు. ఒక నివాసప్రదేశంలో నివసించే సభ్యులందరూ కలిసి గణం యేర్పడుతుంది. గణసభ్యులపేరు విశస్సులు. గణంయొక్క సభ్యత్వం చాలా చిన్నది. కాబట్టి శాశ్వతమైన శ్రమవిభజన అనేది సాధ్యపడ లేదు. తగినంత జనాభా పెరిగితేనేకాని సమాజంలో శ్రమవిభజన

సాధ్యపడదు. అందువల్ల స్వతసమాజంలో లేక ఆదిమార్యగణంలో వర్ణ విభజన లేకపోయింది. వర్ణత్రయమనీ, వర్ణ చతుష్టయమనీ తరువాత యేర్పడినవే.

ఆర్యుల సమాజంలో ఒకానొక అభివృద్ధిదశగా వర్ణాలేర్పడిన వనీ, మొదటవర్ణాలుండేవి కావని అందరూ ఒప్పుకున్న విషయమే. అందువల్ల దానిని గురించి చర్చించవలసిన పనిలేదు. అంతేకాక వర్ణవిభాగం శ్రమవిభజన రూపంలో వచ్చినదనికూడా అందరూ ఒప్పుకున్నదే. వర్ణవిభజన యెలావచ్చిందీ అనేవిషయం తరవాత విచారిద్దాం.

అయితే యిక్కడ మొదట నిప్పును కనిపెట్టడానికీ తరవాత పశువులను మచ్చిక చేయడం నేర్వడానికీ మధ్య కొంత కాలవ్యవధి ఉన్నదని గుర్తించాలి. కాని పశువులను మచ్చిక చేయడం వగ్గరనుంచి మారకము, శ్రమవిభజన, వర్ణవ్యవస్థ, తదనుగుణమైన సామాజిక నిర్మాణ పరిణామాలన్నీ రావడం శీఘ్రగతిని జరిగింది. అప్పటినుంచీ ఆర్యగణం శీఘ్రపరిణామాన్ని పొందింది.

సమిష్టిగా శ్రమచేస్తూ సమిష్టిగా అనుభవిస్తూ అగ్నిచుట్టూ జీవితాన్ని నిర్మించుకున్న సత్రయజ్ఞంనాటి ఆదిమగణాన్ని చూచాం. నాటి గణజీవితం ఒకవిధంగా చూస్తే నేడు భారతదేశంలోని కొన్ని గ్రామాల్లో అవుపడే పెద్దకుటుంబాల్లోని జీవితమూ, పనిపాటల విధానం లాగానేఉండేది. అయితే నేటికుటుంబాల్లో యింటిపెద్దల కుండే అధికారంగానీ, యిన్నిరకాల శ్రమకానీ నాటిగణాల్లో ఉండేవి కావు. శ్రమవిభజన అనేదిఉంటే స్త్రీ పురుషులమధ్య మాత్ర ముండేది. వేటాడడం, పశువులను మేపడం, యుద్ధాలు చేయడం పురుషులపనియైతే ఆహారం వండటం, పాలుపితకడం, గణనివాస ప్రదేశంచుట్టూ ధాన్యంపెంచడం, యిల్లు దిద్దడం మొదలైనవి స్త్రీల పనులుగా ఉండేవి. ఇద్దరిశ్రమా సామాజికమైన సమిష్టిశ్రమమే.

సమిష్టిగా చేస్తారు. సమిష్టియనే భావిస్తారుకూడా పైవేటు కుటుంబం అనేది లేదు. స్త్రీ పురుషులమధ్య హెచ్చుతగ్గు అంతస్తుల భేదం లేదు.

గణం చిన్నది; శ్రమవైవిధ్యమూ, శ్రమవిభజనా, మారకమూ, దోపిడీచేసేవారూ - చేయబడేవారూ, ధనవంతులూ - దరిద్రులూ అనే వర్గవిభజనా, యిలాంటివి గణంలో ఉండేవి కావు. అందువల్ల, అందరిప్రయోజనాలూ కాపాడుటకని పైకి చెప్తూ, నిజానికి దోపిడీదారుల ప్రయోజనాలను మాత్రమే కాపాడటానికి సంఘానికతీతంగా ఉన్నామంటూ, సంఘాన్ని శాసించే అధికారవర్గ నిర్మాణంయొక్క అవసరం లేకపోయింది. కాబట్టి అలాంటిది యింకా రాలేదు వర్గాధికారసాధనమైన రాజ్యాంగయంత్రముకానీ, సైన్యమూ పోలీసు సిబ్బందులుకానీ, పన్నులు వసూలుచేయడంకానీ ఉండేవి కావు. గణ సమాజానికి అలాంటియంత్రం యొక్క అవసరం లేకపోయింది.

అయితే అలాంటప్పుడు గణసంఘంయొక్క ఆంతరంగిక విధానమూ, పైనుంచి వచ్చేదాడినుంచి రక్షించుకునే విధానమూ యెలా వుండేవి? ప్రాచీన హైందవార్య గ్రంథకారులు ఈ సమస్య ప్రసక్తి తెచ్చి సమాధానా లిచ్చారుకూడా

గణ సంఘాలలోని ఆంతరంగిక నిర్మాణమూ, అది కొనసాగడానికి అవసరమైన వ్యక్తిగత నడవడి, గణానికీ వ్యక్తులకూ మధ్య సంబంధాలూ, వాటిని ఉల్లఘించడం, అందుకు శిక్షలు విధించడం, ఆ శిక్షలను అమలుపరచే శక్తీ, అధికారమూ, డబ్బు మొదలైన వాటినిగురించి వేదవాఙ్మయంలో యెక్కడా సమస్యలరూపంలో ప్రస్తావించబడలేదు. ఈ సంగతిని వేదపండితులూ, పరితలూ అందరూ యెరుగుదురు. వేదచర్యలన్నీ సృష్టినిగురించీ, విశ్వంయొక్క పుట్టుకనుగురించీ, మనుష్యుడూ, అగ్ని, పశుధనం వీటిని గురించీ జరిపిన చర్చలే. తరవాతపుట్టిన బ్రాహ్మణాలలోమాత్రమే

అధికారమూ, సాంఘికనీతి నియమాలూ, నడవడికలనుగురించి వ్రాయబడినది. ప్రాచీన వేదవాఙ్మయంలో పోరాటాలు, యుద్ధాలూ, వాటి ఫలితాలనుగురించి కూడా చర్చింపబడినది. సాంఘిక నీతినియమాల్లో ఒక్క అంశాన్నిగురించిమాత్రమే అంటే స్త్రీ పురుష కామసంబంధాలనుగురించిమాత్రమే వేదాల్లో అక్కడక్కడా అవుపడుతుంది. రాజు, రాజ్యాంగయంత్రమూ, పాలకులూ, పాలితులూ, వ్యక్తుల హక్కులూ, విధులూ యిలాంటివెన్నడూ వివాదాంశాలుగా ఉండలేదు. కాబట్టి యీప్రాచీన ఆర్యగణ నిర్మాణవిధానానికీ తరవాతి కాలపు ఆర్యసమాజ నిర్మాణ విధానానికీ గల భేదాన్ని ప్రాచీన వేదవాఙ్మయం తరువాతనాటి గ్రంథకర్తలు గుర్తించారు. ప్రాచీన వేదవాఙ్మయ కాలం తరవాత గణాలు విచ్ఛిన్నమైనవి; వర్గ రాజ్యాంగయంత్రాలు అమల్లోకి వచ్చినవి; కొత్తరకం యుద్ధాలు అంటే అంతర్యుద్ధాలూ వచ్చినవి. వాటితోపాటు ఆంతరంగిక నిర్మాణానికి సంబంధించిన కొత్త సమస్యలు అనగా రాజ్యాంగబలగమూ, పన్నులూ, న్యాయచట్టమూ, నీతినియమాలూ మొదలైనవి తలెత్తినవి. ఈ విషయాలు వేదవాఙ్మయంలోకన్నా ఇతిహాసాల్లోనూ—ముఖ్యంగామహాభారతంలోనూ, స్మృతుల్లోనూప్రధానవిషయాలుగా చర్చింపబడినవి. వాటిలోని పాత కొత్తల తారతమ్యాన్ని గురించిన చర్చల నుంచి ఆదిమ గణాల యొక్క ఆంతరంగిక నిర్మాణం యెలా వుండేదీ తెలుసుకోవచ్చును. నాటి ఉత్పత్తిశక్తుల అభివృద్ధిని అనుసరించి ఆ గణాల ఆంతరంగిక నిర్మాణం పనిచేసేదని స్పష్టంగా, సమగ్రంగా సమాధానాలు దొరుకుతాయి.

ఆదిమార్య కమ్యూనిస్టు సమాజ నిర్మాణం గణ నిర్మాణంగా ఉండేదని వెనక త్రిరాత్ర క్రతు విధానాన్ని పరిశీలించేప్పుడు చూచాం. ఏంగెల్సు మాటల్లో చెప్పాలంటే ప్రత్యేక అధికారవర్గము యొక్క ఆజ్ఞలతో నిమిత్తం లేకుండానే "దానంతట అది పనిచేసే

సాయుధ ప్రజా సమాజ నిర్మాణమే" గణ సమాజ నిర్మాణమన వచ్చును. ప్రత్యేకంగా బలప్రయోగం చేసే రాజ్యాంగ యంత్ర మొకటియుండి, తద్వారా సమాజ వ్యవహారాలనన్నిటినీ కంట్రోలు చేయడమనేది లేదు. ప్రైవేటుఆస్తిపై ఆధారపడిన పరస్పర విరోధ వర్గాలుగా సమాజము విభాగమై యుండకపోవడమే అందుకు కారణము ప్రకృతి పరిస్థితుల ఒత్తిడీ, గణంలోని సభ్యులయొక్క అభిప్రాయమూకలసి, ప్రతివారూ తాము నిర్వర్తించవలసిన సామాజిక విధికి కట్టుబడియుండునట్లు చేసినవి. ఏవైనా పొరపాటులుంటే బహిరంగంగా మందలించడం ద్వారా సరిదిద్దబడేవి. గణంలో ఒక సభ్యుడు మరొక సభ్యుణ్ణి చంపడంలాంటి మహాపరాధం జరిగి నప్పుడు అపరాధిని గణంలోనుంచి వెళ్ళగొట్టేవారు. నాటి ఆటవిక జీవితంలో గణంలోనుంచి వెళ్ళగొట్టడమంటే మృత్యువునోటికి అందించడమే. అందువల్ల అది కఠినాతి కఠినమైన శిక్షన్నమాట. సైనిక బలగమూ, శాసనాల సమలుపరచే కరడుకట్టిన అధికారవర్గమూ లేదుకాబట్టి పన్నుల విధానము కూడా ఉండేదికాదు. సమిష్టి విధానంలో గణసభ్యులచేత యెన్నుకొనబడిన వ్యవహర్త నేరుగా ఉత్పత్తి చేయుకపోయినప్పటికీ, శ్రమవిధానంలో భాగస్వామిగా ఉంటాడు కాబట్టి, అతనికి సమిష్టిగా ఉత్పత్తి చేసినదానిలోనుంచే భాగమిస్తారు. వృద్ధులను, పసిబిడ్డలను కూడా పని చేయనవసరం లేకుండానే పోషిస్తారు.

గణంలో సభ్యత్వ అర్హతలను యెలా నిర్ణయిస్తారు? వర్గ రాజ్యాంగంలోనూ సోషలిజంలోనూ నిశ్చితమైన సరిహద్దులు గల భూభాగానికి వర్తించే రాజ్యాంగచట్టానికి కట్టుబడి, ఆ భూభాగంలో స్థిరనివాసం కలవారు పౌరులుగా గుర్తించబడతారు. కాని ఒక రాజ్యాంగచట్టముక్రిందకు వచ్చే ప్రాదేశిక నిర్మాణానికి గణము కట్టుబడియుండదు. బంధువులు లేక రక్తసంబంధీకులే గణంలో సభ్యులుగా ఉండటానికి అర్హులు.

అందుచేత, యజ్ఞవిధాయకమైన ఉత్పత్తిని సాగించే వేదకాల సమాజనిర్మాణం గణవ్యవస్థారూపంలో ఉంటుంది. అందులో సభ్యులంతా రక్తబంధువులు. అది సమిష్టి ఆస్తిపైనా, ప్రాథమికదశలో సమిష్టిశ్రమపైనా ఆధారపడియున్నది. వర్గవిభజన, వర్ణవిభజన, రాజు, రాజ్యాంగయంత్రము, దోచుకునేవారు — దోపిడీ చేయబడేవారనే భేదము గణసమాజంలో లేవు. గణము ఆత్మప్రవర్తకమైన సాయుధ ప్రజావ్యవస్థ.

తరవాతకాలపు హిందూమత గ్రంథాలలో గణసమాజాన్ని పై విధంగానే వర్ణించారు. వేదకాలపు దేవతలూ, మనుష్యులూ గణాలుగా జీవించారు.

ఈ గణనిర్మాణానికీ తరవాత వచ్చిన రాజ్యాంగయంత్రం, రాజులు, వర్ణవిభేదాలు, అంతర్యుద్ధాలు మొదలైనవాటితో కూడుకొనియున్న సంఘనిర్మాణానికీ విపరీతమైన వ్యత్యాసం ఉన్నది. అందువలన ప్రతివారూ యీ మార్పు యెలా సంభవించిందో తెలుసుకోవాలని కుతూహలపడతారు. సమాధానాలుగా వచ్చిన కారణాంశాలు పూర్తిగా సరియైనవి కాకపోయినప్పటికీ సరియైన కారణాలకు దారిచూపేవిగా ఉన్నవి.

మహాభారతంలో కొత్తగా అమల్లోకివచ్చిన ఆచరణ యేదైనా పాత ఆచారంతో పొసగనప్పుడు యిది యెలాగని కురువంశ పితామహులైన భీష్ముణ్ణి ప్రశ్నించేవారు. మహాభారతంలోని పాండవులూ, కౌరవులూ రక్తబంధువులూ, దాయాదులూను. పాండవులు కౌరవులను ఓడించారు. పాండవుల నాయకుడైన ధర్మరాజు భీష్ముణ్ణి యిలా అడిగాడు: "మామూలుగానే కాళ్ళూచేతులూ కలవాడూ, అందరిమాదిరే చచ్చిపోయేవాడూ అయిన సామాన్యమానవుడొకడు వ్యక్తిగతంగా తనకన్నా బలవంతులైనవాళ్ళు,

తెలివిగలవాళ్ళు అయిన వారికి రాజైన పరిపాలించ గలగడానికి కారణమేమిటి? అతనికా శక్తి యెలా వచ్చింది?*

ప్రాచీన గణసమాజంయొక్క ఆంతరంగిక నిర్మాణవ్యవహార లక్షణాలను యీా శ్లోకాలు క్రోడీకరిస్తున్నవి.

ఇందుకు సమాధానంగా భీష్ముడు తనకు తెలిసినంతవరకు రాజ్యాంగ యంత్రము యొక్క పుట్టుకను గురించి చెప్పాడు. ఆయన చెప్పినదానిలో ముఖ్యాంశ మేమంటే: రాజ్యముకానీ, రాజుకానీ లేనటువంటి రోజులుకొన్ని వుండేవనేదే. (ఇక్కడ రాజన్ అంటే రాజ్యము అని అర్ధం) కృతయుగంలోనో, అంతకుముందో "రాజ్యముగానీ, రాజుగానీ, దండించేవాడు గానీ దండింప బడేవాడు గానీ ఉండేవారు కారు. (రాజ్యాంగ యంత్రములేదు. దోపిడీ చేయ బడేవారూ లేరు) ప్రజలు పరస్పరం రక్షించుకునేవారు. అది వారి జీవితధర్మంగాఉండేది"."వారిపొరపాట్లు బహిరంగంగా మందలించడం ద్వారా సరిదిద్దబడేవి" అని మరోచోట చెప్పాడు. ఆంతరంగికంగాపోటీలూ, ఆస్తిని కూడబెడ్దామనే పేరాశ, ఐకమత్యం చెడిపోవటం యివి గణసమాజాన్నిదుర్బలం చేసే ముఖ్యమైన విపత్తుల* న్నారు. "కులమూ, కుదురూ, రక్తస్పర్శల్లో సమానులు" అంటూ వారి పరస్పర సంబంధాల లక్షణాన్ని వివరించాడు. అంతర్యుద్ధం

*సమాన జన్మమరణః, సమః సర్వైనైవనృణామ్
విశిష్టబుద్ధీన్ శూరాంశ్చ కథమేకోధితిష్టతి॥ శాంతి 58-8
నైవరాజ్యం నరరాజసన్నచదండోన దాండికః
దర్మేణైవప్రజాః సర్వా రక్షంతి స్మ పరస్పరమ్॥ 58-14
శ్రయంతేహి పురాణేషుప్రజా ధిగ్దండశాసనాః॥ 300-8
పాల్యమానా స్తథాన్యోన్యమ్। పరస్పరభావయ న్తః
పురాధిగ్దండమేవాసద్ - వధదణ్డో౽ద్యవర్తతే॥
సంహత్యధర్మధరతాం పురాన్ త్సుఖమేతత్ 273-19
తేషాంనాసీద్విమాతవ్యం ప్రాయశ్చిత్తం కథంచన। 276-12
*జాత్యాచ సదృశాస్సర్వే కులేన సదృశా స్తథా శాంతి. 107-31.

గణనిఘమాన్ని నాశనం చేస్తుంది. రక్తబంధుత్వాన్నీ, దానివల్ల వచ్చే బాధ్యతలనూ గుర్తించక పోవడం చాలా ముఖ్యమైన నియమోల్లంఘనము. * *

కృతయుగ కాలంనాటి గణాలలో వారు నాదీ - నీదీ అనే భేదాన్ని పాటించలేరు అని గ్రంథకర్తలందరూ చెప్పారు. ఇది ఒక గాథ. అయితే యీ గాథకు ఆదిమయుగపు సమిష్టిగణ జీవితం పునాది. నిజానికి మహాసామ్రాజ్య నిర్మాతా, రాజరిక నిరంకుశ రాజ్యాంగయంత్ర సంస్థాపకుడూ అయిన కౌటిల్యుడు గణాలు (తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణములో చెప్పబడినట్లు) వైరాజ్యములనీ, వాటిలో యెవరికీ నాదీ నీదీ అనే భావముండేది కాదనీ పేర్కొన్నాడు. ఆధునిక బూర్జువా వర్గాలు నేటి సోషలిజాన్ని గురించి ఆడిపోసుకున్నట్లే, నాటి కౌటిల్యుడు కూడా వైరాజ్యంలో అంటే రాజు లేని రాజ్యంలో పౌరుడు తన ప్రభుత్వాన్ని, దేశాన్ని పరులకమ్మివేశేవాడనీ, ప్రభుత్వమంటేనూ, దేశమంటేనూ యెవరికీ బాధ్యత ఉండదనీ ఆడిపోశాడు.* ఇలా ప్రాచీనయుగపు ప్రజాతంత్రాన్ని నాశనం చేసినవాళ్ళు దానిని పతితమైనదని ఒకవేపు దూషిస్తూనే మరోవేపు దాని ఆంతరంగికమైన ఐక్యతనూ, అందువల్ల శత్రువును ప్రతిఘటించడానికి గల బలాన్నీ చూచి భయపడేవాడు. వర్గ రాజ్యాంగయంత్రము యొక్క, ప్రైవేటు ఆస్తియొక్క వర్గాభిమాన దృక్పథం కళ్ళకెక్కి ఉండటం వలన గణసమాజ మెలా జీవితం గడుపుతూండేదో అర్థం చేసుకోలేక

---

* * రక్తాశ్చనాథ్య జానన్తి కార్యా కార్యే॥ శాంతి. 58-19.

* వైరాజ్యంతు జీవితః. పరస్యాచ్ఛద్య 'న ఏతన్మమ' యితి మన్యమానః కర్షయతి, అపవాహయతి, పణ్యం వాకరోతి, విరక్తింవా, పరిత్యజ్య అపగచ్ఛతి యితి॥ (కౌటిల్యుడు అర్థశాస్త్రం 8-2).

ప్రైవేటు, ఆస్తియాజమాన్యములేని రాజ్యాంగము "అరాజకము" అని నిర్వచించబడినది.

పోయినారు గణ సమాజం బ్రతికింది - శాగా బ్రతికింది కూడా. పైన పేర్కొనబడిన వర్గపక్షపాతులు చెప్పినవన్నీ స్వవచన వ్యాఘాతాలే. కొందరు మాత్రం భీష్ముడివలె గణ జీవితాన్ని గురించి ఉన్న వాస్తవాన్ని ఒప్పుకోవలసి వచ్చింది

గణనిర్మాణమూ రక్తబంధుత్వమూ సమానార్థకాలు. ఇది గణముయొక్క వ్యుత్పత్త్యర్థములోనే యిమిడివున్నది. ఇండో ఆర్యులు చీలి వలసపోకముందు, తమ మొదటి నివాస పదేశంలో ఉన్న రోజుల్లోనే గణమని అర్థమిచ్చే ధాతురూపం భాషలో యేర్పడినది. స్మృతులకాలంలో గణశబ్దం ఒకవిధమైన రాజకీయ నిర్మాణార్థంలో వాడబడినది. వేదాల్లోనూ, *మహాభారతంలోనూ, స్మృతుల్లోనూ వాడబడిన "గణ" శబ్దము యజ్ఞశబ్దమువలెనే "జన్" అనే సంస్కృత ధాతువునుంచి పుట్టినది. దీనికి 'కనుట', 'ఉత్పత్తి' చేయుట అని అర్థము. ఈ అర్థము సంపదకు సంబంధించినది, స్త్రీ పురుషసంబంధానికి చెందినదీకూడా. ఇలా ఆర్యులు సామాజిక, ఆర్థిక, లింగ (స్త్రీ పురుష సంబంధములు) సంబంధాలకు మూటికీ ఒకే ధాతు శబ్దాన్ని వాడారు. యజ్ఞవిధాయకమైన ఉత్పత్తివిధానం గణసమాజ వ్యవస్థతో కట్టుబడియున్నది. గణంలో ఉండేవాళ్ళందరూ రక్త బంధువులు (జన) అంటే అగ్నిచుట్టూ యజ్ఞవిధాయకమైన జీవితంలో పుట్టి సంతానాన్ని సంపదనూ సమిష్టిగా ఉత్పత్తిచేసే స్త్రీ పురుషులు అని అర్థము.

ఈ సందర్భంలో మోర్గాన్ను ఉదహరిస్తూ ఏంగెల్సు యిలా వ్రాశాడు :

ఈ స్త్రీ పురుషుల సమాజనిర్మాణాన్ని వర్ణిస్తూ మోర్గాన్ వాడిన 'జెన్స్' అనే లాటిన్ శబ్దము దానికి సమానార్థకమైన 'జెనోస్' అనే గ్రీకుశబ్దములోనుంచి పుట్టినది ఈ 'జెన్స్' 'జెనోస్,'

---

*"నవావితేషు ప్రభుత్వం కస్యచిత్తదా॥" శాంతి 48-71

అనే రెండుశబ్దాలూ 'కనుట' అనే అర్థంకల సంస్కృతధాతువు 'జన్'లోనుంచి పుట్టినవి. జెన్, జెనోస్, సంస్కృతంలో జన, గోథిక్ 'కూని' ప్రాచీనకాలపు నార్స్, ఆంగ్లో శాక్సన్ పదము 'కైన్' ఇంగ్లీషు'కిన్', మిడిల్ హై జర్మన్ 'కనో' అనే శబ్దాలన్నీ వంశానుక్రమణికను సూచిస్తాయి. లాటిన్‌లో జెన్స్, గ్రీకులో జెనోస్ (ఈ రెంటికీ గణ-గోత్ర శబ్దాన్ని కూడా చేర్చుతున్నాను - డాంగె) యీ శబ్దాలు ఒకే మూలపురుషుడి వంశస్తులమని చెప్పుకుంటూ, కొన్ని ప్రత్యేక సామాజిక, మతవిషయక నియమాలవల్ల ప్రత్యేకవ్యవస్థగా ఐక్యమైన స్త్రీపురుషసంఘ నిర్మాణమును సూచిస్తాయి" (ఏంగెల్సు - కుటుంబం పుట్టుపూర్వోత్తరాలు)

ఆర్యుల ప్రాచీనసంఘవ్యవస్థ బంధుత్వముమీద ఆధారపడినదనీ, ఆ వ్యవస్థయే తరువాత యేర్పడిన "జాతులకు" (Nations) పునాదియనీ ఆర్య గ్రంథకారులు పదే పదే అనేకవిధాలుగా సూచించారు. భారతదేశంలో సగభాగానికి మించి ఆక్రమించిన ప్రసిద్ధమైన తెగలు పది. ఈపదీకూడా బంధుగణాలేననీ చెప్పబడుతున్నది. యయాతి అనే ఒక్క తండ్రికి దేవయాని, శర్మిష్ట అనే యిద్దరు భార్యల వలన యదు, తూర్వస, దృహ్యు, అను, పురు అనే అయిదుగురు పురుషసంతానం కలిగిందనీ, యీ అయిదుగురి పేర్లతో పిలువబడేవే యదు, తూర్వస, దృహ్యు, అను, పురు అనే అయిదు గణాలు అనీ ఋజువు చేయబడినది. తూర్పు ఆగ్నేయ భారతదేశానికి చెందిన అంగ, వంగ, కళింగ, పుండ్ర, సుంహ అనే అయిదు తెగలూ బలిచక్రవర్తి భార్యకు దీర్ఘతమస్సు డను అంధఋషి ద్వారా పుట్టిన కుమారుల పేరిటివని చెప్పబడుతున్నది. అంటే వీరంతా ఒకేవిధమైన ఆర్థిక సామాజిక సంబంధాలను కలిగియుండటమే కాకుండా రక్తబంధువులు కూడానని గుర్తించాలి.

ఈ విధంగా ఉత్పత్తి సంబంధాలూ రక్తబంధుత్వమూ ఒకటిగా నేవున్న ప్రాచీన సమిష్టి జీవనపరిస్థితులలో నివసించిన ప్రజల వ్యవస్థయే గణసమాజ నిర్మాణము.

ఈ విషయాన్నే అతిసన్నిహితమైన బంధుత్వాన్ని సూచించే పేర్లవంనకూడా తెలుసుకొనవచ్చును. తల్లి, కూతురు, తండ్రి, భార్య, భర్త. అనేపేర్లలో రక్తబంధుత్వమేకాక ఆర్యగణములోని ఆర్థిక సంబంధాలు కూడా సూచితమౌతున్నవి.

ఆహారాన్నీ మాంసాన్నీ మొదలైనవాటిని పంచడమూ, బిడ్డలను కనడం మాతృ (తల్లి) యొక్క పని. మాతృ (మా = కొలుచుట). ఆహారమువలన, తల్లివలన బ్రహ్మఅంటే గణము జీవిస్తుంది; వృద్ధిపొందుతుంది. (పి–పా – తృ) పితృ (తండ్రి) యొక్క పని వేటాడటం, రక్షణ చేయడమూను (పా = రక్షించుట). (దుహి – తృ) కూతురు ఆహారాన్ని సప్లయిచేయడంలో తల్లికితోడుగా అతిప్రధానమైన పాలుపితికే పనిని చేస్తుంది. (దుహ్ = పాలు పితుకుట), పతి పత్ని పీద్దరూ సంతానాన్ని కనటంలో తల్లిదండ్రులౌతారు. కామసంబంధాలనుబట్టి యీ రెండు పదాలు ఒకచోటకు చేర్చుట జనపదాన్ని నిర్మించుట అనే అర్థాన్ని సూచిస్తాయి. ఈ పదం 'స్త్యాయి' అనే శబ్దంలోనుంచి వచ్చింది 'స్త్యాయి' అంటే ఒకచోటకు చేర్చుట అని అర్థము. దేనిని ఒక చోటకు చేర్చుట ? జనపదాన్ని లేక గణాన్ని. ఇదే తరవాత కుటుంబం అనే అర్థంలోకి వచ్చినది. * పస్త్య, స్త్రీ, పత్ని, యివి అన్నీ గణంలో ఉండే స్త్రీ పురుషుల సందరిని సూచించే శబ్దాలు. ఆర్యులు స్త్రీ పురుషులకు వారి వారి సామాజిక ఆర్థికవిధులతోపాటు వారి వారి లింగ సంబంధాలను (Sex relation) సూచించడానికి విడివిడిగా శబ్దాలను నిర్ణయించుకొనక పూర్వమే 'స్త్యాయి' శబ్దము

* అపస్త్యాయతే సంఘాతీ భవతి పస్త్యమ్.

ఉంది. అందువల్లనే వ్యక్తిగత (ప్రైవేటు) కుటుంబం యేర్పడక పూర్వం "గృహపతీ" అనే పదానికి స్త్రీ పరంగానూ, పురుష పరంగానూ, రెండర్థాలూ వుండేవి. (గృహపతి = స్త్రీ : పాణిని).

తరువాత యుగాల్లో ఆర్థిక సంబంధాలు బంధుత్వమువల్ల నియమించబడటం ఆగిపోయింది. ప్రాచీనగణం విచ్ఛిన్నమయ్యే రోజులకు మాతృ – పితృ శబ్దాలు బంధుత్వాన్నీ, ఆర్థిక సంబంధాన్నీ రెంటినీ సూచించేవి. అయితే యీ దశకు వచ్చేటప్పటికి వారు గృహాన్ని నిర్మించడం, రక్షించడం, ఆహారాన్ని పంచిపెట్టడం ఆచరణలో మానేశారు; అయినా ఆ మాటలకు పూర్వపు అర్థమే ఉండేది. మాతాపితరుల విధులను తరవాత ఫ్యూడల్ భూస్వామీ, ఆ తరవాత పెట్టుబడిదారీ కుటుంబయజమాని అక్రమించుకుని తల్లినీ, కూతుర్నీ, తండ్రినీ, కొడుకునూ పొలాలకూ, ఫ్యాక్టరీలకూ తరిమేశారు. వారి తిండీ, కుటుంబమూ అంతా దిక్కులేని ప్రపంచంలో పడ్డది. రెక్కలు విరుచుకున్నప్పటికి తిండి గడవదు; రక్షణ దొరకదు.

ప్రాచీన అర్యుల ఆదిమ సమాజనిర్మాణ విధానానికి "గోత్రం" అని మరొక పేరు. గణశబ్దానికి ఉత్పత్తి కృషీ, ఉత్పత్తిదారులూ మూలమైతే, "గోత్ర" శబ్దానికి ఆహార, సంపదల మూలాధారమైన పశువులు (సంస్కృతంలో "గో") పుట్టాది. ఇక్కడకూడా ఆర్థికార్థం ప్రధానమైనదైనప్పటికీ యీ 'గోత్ర' శబ్దం స్త్రీ పురుష కుటుంబ సంబంధాలను సూచించేదిగా హిందువులలో వాడబడుతూ వచ్చింది. ఈ శబ్దం హిందూ పండితులలో చాలా వాదప్రతివాదాలకు కారణమైంది. హిందూవివాహ చట్టముప్రకారము సగోత్ర వివాహాలు పనికిరావు. గోత్రాలన్నీ కలసి తొమ్మిది ప్రధానమైన ప్రవరలుగా విభాగింపబడినవి. (ఒకేప్రవరకలవాళ్ళు వివాహము చేసుకోవడంమాత్రం నిషేధంకాదని కొందరు పండితులవాదం) ఇలా సగోత్ర వివాహాలు వేదాలలో కానీ ప్రాచీన చరిత్రలో కాని నిషేధింపబడలేదని వేద

పండితులు యెరిగిన విషయమే. ఈ సగోత్ర వివాహ నిషేధం యిటీవలిది. ఈ నిషేధం యెందుకొచ్చిందో యెవ్వరూ చెప్పలేరు. ప్రయత్నించికూడా లాభంలేకపోయింది. గోత్ర - ప్రవరల గంద్రగోళమును వారెవ్వరూ పరిష్కరింప లేకపోయినారు.

కాని ఆర్యుల గణ-జన-గోత్ర శబ్దాలకు ఒకే అర్థము వారి ఆర్థిక వైవాహికసంబంధాల ఆధారంమీద యేర్పడినది. గణసమాజ ఆర్థికవిధానము బంధుత్వమువల్ల యేర్పడిన సమిష్టివిధానము. ఒకడెవడైనా శత్రువుడుంటే వాడు బంధువులందరికీ, అంటే గణానికి కంతటికీ శత్రువే. గణానికి వెలుపలనున్నది ప్రతిదీ గణానికి శత్రువే. బంధువుకానివాడు శత్రువు. అందువలన అతడు గణంలో సభ్యుడు కాజాలడు; అతడు యజ్ఞవిధిలో పాల్గొనరాదు; యజ్ఞంలో లేనివాడు పరాయివాడుకాబట్టి వాణ్ణి చంపి, వాడి సంపదనంతా వశం చేసుకోవాలి. శత్రువులతో బంధుత్వము చేయరాదు. బంధుత్వము సర్వమూ గోత్రంలోపలేఉండాలి. అందువల్ల ప్రాణసృష్టికీ (సంతానోత్పత్తి) జీవనాధారాలఅభివృద్ధికీ గోత్రమే పునాది; గోత్రమే సరిహద్దు. అందువల్ల వివాహంకూడా సగోత్రీకంగానే ఉండాలి. ప్రాచీనార్యుల యజ్ఞవిధాయకమైన సమాజము గోత్రాన్ని దాటి, తమ అగ్నికిదూరంగా అవతలవివాహం చేసుకోవాలని ఊహించనైనాలేదు. ఆటవికపరిస్థితులలోనూ, అనాగరిక పరిస్థితులలోనూకూడా ఆర్యులు వందలసంవత్సరాల జీవితానుభవంవల్లనే కాని సగోత్రవివాహాలూ, రక్తబంధువులమధ్య వివాహాలూ గోత్రంయొక్క పెరుగుదలకు ప్రతిబంధకమని అర్థం చేసుకోలేకపోయినారు, నేటి సగోత్ర వివాహ నిషేధాలు అమలుకురావడానికి వేలాది సంవత్సరాలచరిత్ర గడపవలసి వచ్చింది. ఆర్యులు అనాగరికపరిస్థితులలో ఉండగా సగోత్రవివాహాలు చేసుకుసేవారు. తరువాత చరిత్ర వాటిని నిషేధించింది. వారి సంఖ్య పెరగడం, నివసించేప్రదేశం విస్తరించిపోవడం,విజ్ఞానమభివృద్ధి కావడం, ఆర్థికవిధానం మారడం యిందుకు కారణాలు

గణ – గోత్ర బంధుత్వమూ, ఆర్థిక సంబంధమూ ఆదిమ సంఘంలో స్త్రీ పురుషుల కామ సంబంధాలనూ వివాహాన్నీ గురించిన సమస్యలను లేవదీస్తున్నవి. ఉత్పత్తిశక్తులం వెనుకబడి యుండటమే వీటి స్వరూపాన్ని నిర్ణయం చేస్తున్నది. యజ్ఞవిధాయకమైన సమాజంలో నీతినియమాలు తరవాత కాలపు హిందూ సమాజ నీతినియమాలనుంచీ మన నేటి పెట్టుబడిదారీ నీతినియమాల నుంచీ, సోషలిస్టు సమాజ నీతినియమాలనుంచీ చాలా భేదిస్తాయి.

ఆరో అధ్యాయం

ఆదిమ గణ సమాజంలో వివాహ పద్ధతి

నేటి సమాజంలో బూర్జువావర్గము వ్యక్తిగతంగాకానీ, సాంఘికంగాకానీ నీతినియమాలను పాటించేవారుకాదు. కాని వాటిని గురించి రాత్రింబవళ్ళు ప్రజ్ఞలు పలుకుతుంటారు; ప్రకటనలు చేస్తుంటారు. నేటి బూర్జువా సమాజంలో వివాహ పద్ధతిని గురించి జరిగే చర్చలను చూస్తే, ప్రతిదేశంలోకూడా అది తీవ్రమైన వాద ప్రతివాదాలకూ, రగడలకూ గురియైందని తెలుస్తుంది. విడాకులు, బహుభార్యాత్వము, ఏకపత్నీత్వము, "ఆస్తిపెళ్ళి", ప్రేమవివాహము, యిలాంటి సమస్యలన్నీ, శీఘ్రగతిని మారుతూన్న భారతీయ సమాజంలో తుఫానుల్లాంటి చర్చలను రేగొట్టుతున్నవి. వీటివలన విద్యాధికులు స్త్రీ పురుష సంబంధాలకు రెండు లక్షణాలున్నవనేదృక్పథానికి తప్పనిసరిగా వచ్చారు. (1) సామాజిక దృక్పథం–స్త్రీని పురుషుణ్ణి సమాజంలోని యూనిట్లగా చూడటం (2) స్త్రీ పురుష సంబంధాలు ప్రకృతి నైజంగా యేర్పడతాయి అనే సహజదృష్టి – (Natural View)

వివాహ పద్ధతినిగురించి పరిశోధనలు చేసిన చరిత్రకారులు మానవుని కామ సంబంధాలను (Sex relations) నరవానరము (ఏప్) జింక మొదలైనజంతువులలో ఉండే సంబంధాలతో పోల్చడం

ద్వారా, ఏక పత్నీత్వము, బహు పత్నీత్వమూ, బహు సతీత్వమూ మొదలైన పద్ధతులు యేర్పడ్డ విధానాన్ని నిర్ణయించడానికి ప్రయత్నించారు. ఇలాంటి ప్రయత్నాలన్నీ హాస్యాస్పదాలవాలి. ఎందువల్లనంటే జంతువు లెన్నడూ ఒక సమాజ వ్యవస్థను నిర్మించగలిగి యుండలేదు (మందను సమాజమనరు). మరి మానవుడో, కేవలం జంతుమాత్రుడుకాదు. ఎందువల్లనంటే, ప్రకృతిశక్తులను క్రమక్రమంగా అదుపులోకి తెచ్చుకోవడంవలనా, ఉత్పత్తిసాధనాలను అభివృద్ధి చేసుకుంటూ ఉండడంవలనా, మానవుడు జంతు ప్రపంచంనుంచి బయటపడి మానవుడై మానవసమాజాన్ని నిర్మించుకున్నాడు. అందువల్ల మనుష్యులతో, ఆడ మొగ సంబంధాలు మొదటినుంచీ సామాజిక ప్రభావానికి లోనై యున్నవి. అవి ఆడ మొగ మధ్య ప్రకృతి నైజమైన సంబంధాలే కాక, అదే సమయంలో అవి సామాజిక సంబంధాలుగాకూడా ఉన్నవి.

ప్రకృతి మారుతూంటుంది. అభివృద్ధి చెందుతూంటుంది. అలాగే మానవుడుకూడా. అందువల్లనే ప్రకృతికీ మానవుడికీ చరిత్ర అనేది వుండటం సంభవించింది. అవి యేనాడో ఇలా శాశ్వతంగా ఉండాలని ఒకేసారి నిర్ణయమై సృష్టింపబడినవికావు అందువలన వాటిని చారిత్రక దృష్టితో అంటే నిత్యపరిణామశీలాలుగా చూడాలి. అంటే స్త్రీ పురుషుల మధ్యను ఉండే సకల సంబంధాలు దైవికాలనడంకాని. కేవలం ప్రకృతి సిద్ధాలనడంకాని, శాశ్వత నిర్ణీతాలనడం కాని సరికాదు. అవి ఒక అంతస్తునుంచి మరో పై అంతస్తుకు మారుతూ, అభివృద్ధి చెందుతూంటాయి

ఈ కామ (సెక్సు) సంబంధాలు అన్ని సమాజాలకూ ఒకే తీరున ఉండేవికావని, ఒకే సమాజంలోకూడా ఒకే తీరున ఉండేవి కావనీ బూర్జువా పండితులుకూడా అంగీకరిస్తున్నారు అయితే వీటి మార్పు యే నియమం ప్రకారం జరుగుతుంది? ఈ మార్పులో కిందిదశ యేది? పై దశ యేది? అనే విషయాల్లో మాత్రం వీరు

తీవ్రంగా ఖండిస్తున్నారు. పాలకవర్గాలకు చెందినవారందరివలెనే, భారతీయ బూర్జువావర్గమూ వారి ప్రతినిధులైన మేధావులూ నేడమల్లోవున్న సాంఘిక సంబంధాలే ఉత్తమోత్తమాలని మహోన్నతాలని వాదిస్తున్నారు.

అందువల్ల ఆర్యుల సమాజాభివృద్ధిని గురించిన చరిత్ర పరిశోధనలో ఆస్తి సంబంధాల విషయంలో వచ్చిన దుమారంకన్నా పెద్ద దుమారం రేగింది. ఇలాగే 19వ శతాబ్దపు మధ్యకాలంలో ఈ స్త్రీ పురుష సంబంధాలను గురించి జరిగిన పరిశోధనల్లో వివిధ ప్రాచీన తెగలకూ వివిధములైన వివాహపద్ధతులున్నాయనీ, ఆ పద్ధతుల ఛాయలే కొన్ని ఆధునిక ఆచారాల్లో అవుపడుతున్నాయనీ బయట పడినప్పుడు, యివన్నీ యేదో విచిత్రమైన అభిప్రాయాలనీ, లేకపోతే నాగరికతలో వెనుకబడియున్న ప్రజలలో యాదృచ్ఛికంగా జరిగిన ఘటనలనీ త్రోసివేయడం జరిగింది. ప్రాచీనసమాజంలోని "సాముదాయక వివాహపద్ధతి" (Group Marriage) నుంచి మాతృస్వామికపద్ధతివచ్చిందనీ, అదే ప్రతిసమాజానికీ మూలంఅనీ బాహ్కోఫెన్ చెప్పినప్పుడు విపరీతంగా నిరసించారు. అలాగే మోర్గాన్, మార్క్సు, ఏంగెల్సులు చారిత్రకభౌతికవాదం ఆధారంగా, కుటుంబం పుట్టుకను గురించి ఒక సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించినప్పుడు – అంటే కుటుంబం మానవుని సామాజిక ఆర్థిక సంబంధాలకు ప్రతిబింబమేననీ, ప్రతి చారిత్రక ఘట్టంలోనూవుండే కుటుంబ విధానం అప్పటి ఉత్పత్తి విధానాన్నిబట్టి నిర్ణయమై ఉంటుందనీ సిద్ధాంతీకరించినప్పుడు – మార్క్సిజం స్త్రీలను "జాతిపరం" చేయుమంటున్నదని ఐరోపా బూర్జువావర్గం దుష్ప్రచారం చేసింది. భారతదేశంలో కూడా బూర్జువా మేధావులలో కొన్నివర్గాలవారు అలాంటి అభాండాలనే వేయడానికి ప్రయత్నించారు. స్త్రీలను కూడా ఒక ఆస్తిగా పరిగణించే బూర్జువావర్గం అలా అభిప్రాయపడటం, అపవాదులు

వేయడం సహజమే. కార్మికవర్గం అలాంటి బూర్జువా అపవాదులను అపహాస్యం చేస్తుంది.

బూర్జువా హిందూమేధావులూ, హిందూ సనాతనులూ యిలాంటి అపవాదులు వేయడం దుస్సాహసమని చెప్పాలి. కారణ మేమంటే, తాను నిత్యమూ పూజించే దేవుళ్ళకే యీనాడు తా ననుసరిస్తున్నానను నే నీతినియమాలు లేవు నేటి భారతదేశంలో ప్రతివానికీ భయంకరంగా, అసహ్యకరంగా కనిపించే కుటుంబపద్ధతులూ, సెక్సుసంబంధాలూ హిందువుల "పవిత్ర" చరిత్రలో వివరింప బడియున్నవి. క్లుప్తంలో చెప్పాలంటే, మనం సామాజికనిర్మాణంలో ఉచ్ఛస్థితికి పోవలసియున్నది. ఆ స్థితి అనాగరికయుగపు గణవిధానమూ కాదు; బూర్జువానాగరికత యుగపు వర్గ భానిసత్వమూ కాదు. ఇది జరగాలంటే, స్త్రీ పురుష సంబంధాలనుకూడా చారిత్రకదృష్టితో పరిశీలించాలి.

ప్రాచీన హిందూరచయితలు నాటి వాస్తవిక పరిస్థితులకు దగ్గరగా ఉన్నవారు కావడంచేతనూ, నాటి సామాజికవర్గ సంబంధాలకూ అంతకుపూర్వ పరిస్థితులనుగురించిన చరిత్రస్మృతులకూ కృత్రిమమైన అర్థాలను కల్పించవలసిన ప్రయోజనం యేదీ వారికి లేకపోవడంచేతనూ ఆస్తి సంబంధాలనుగురించికానీ స్త్రీ పురుష సంబంధాలనుగురించికాని ఉన్న విషయాలు ఎంత రుచించక పోయినా వాటిని దాచడానికి ప్రయత్నించినవారు కారు. తమ కాలపు సెక్సుసంబంధాలకూ తమకు పూర్వముండే సెక్సుసంబంధాలకూ భేదమున్నదని అంగీకరించారు. సంపద నుత్పత్తి చేయడంలోని సామాజికసంబంధాలవలెనే, సంతానాభివృద్ధికొరకేర్పడిన (సెక్సు) కామసంబంధాలకూడా నాలుగు యుగాల్లోనూ నాలుగువిధాలుగా ఉన్నాయని వారు తమ సహజపదతిలో వివరించారు. కురు పాండవవంశ పితామహుడైన భీష్ముడు నాలుగు యుగాలకూ చెందిన

స్త్రీ పురుష సంబంధాలనూ సంకల్ప (సాముదాయక), సంస్పర్శ, మైథున, ద్వంద్వ, అని కృత త్రేత ద్వాపర కలియుగాలకు వరుసగా నాల్గువిధాలైన పద్ధతులున్నాయని పేర్కొన్నాడు.*

పూర్వపు తెగలలో యీనాటికీ అమల్లో ఉన్న వివాహ సంబంధాలను గురించి మనకు తెలిసినదానినిబట్టి ఈ నాల్గు పద్ధతులకూ రూప నిర్ణయం చేయవచ్చును. సంకల్ప సంబంధాలంటే: యే స్త్రీయైనా యే పురుషునితోనైనా సంభోగించవచ్చును, అది వారి వారి సంకల్పాన్ని (యిష్టాన్ని)బట్టి ఉంటుంది. దానికి సామాజికంగాగానీ వ్యక్తినిబట్టిగానీ అడ్డంకులేమీ ఉండవు.

సంస్పర్శ సంబంధాలంటే :—అతి సన్నిహిత బంధువులమధ్య స్త్రీ పురుష సంబంధాలు నిషేధింపబడి ఒక గోత్రానికీ మరో గోత్రానికీ మధ్య సాముదాయక పద్ధతిలో స్త్రీ పురుష కామ సంబంధాలేర్పడటం - సగోత్ర వివాహాలు నిషేధింపబడి అన్య గోత్రీకులతో మరో ఉమ్మడిమీద వివాహ పద్ధతి యేర్పడడము.

మైథునం :—ప్రకృతి సహజమైన వివాహంలో చిట్టచివరి దశ. ఈ దశ ముందా ఉమ్మడి వివాహ పద్ధతి నశించే దశ. జంట కుటుంబం తమ కిష్టమైనంత కాలము కలిసి యుండవచ్చును. అంత కాలము వారికి యితరులతో సంపర్కమేమీ వుండదు.

---

* కృతయుగే—

నచైషాం మైథునో ధర్మో బభూవ భరతర్షభ ।
సంకల్పాదేవ చైతేషాం గర్భః సముపపద్యతే ॥

(శాంతిపర్వం 206-42)

తతస్త్రేతాయుగే కాలే సంస్పర్శాజ్జాయతే ప్రజా
నహ్యభూన్మైథునో ధర్మస్తేషామపి జనాధిప ॥ —43

ద్వాపరే మైథునో ధర్మః ప్రజానామభవన్నృప ।
తథా కలియుగే రాజన్ ద్వంద్వ మాపేదిరేజనాః ॥ —44

ద్వంద్వం :— ఈ పద్ధతి కలియుగంలోని ఏకపత్నీత్వ పద్ధతిం పురుషుడు పైగివేటుఆ స్త్రీకి సర్వాధికారియై, స్త్రీకూడాఅతనియొక్క అదుపుఆజ్ఞల్లో బానిసగా ఉంటుంది.

నేటి వివాహపద్ధతి ప్రాచీనమైనది కాదనీ, పరిణామక్రమంలో ఒక దశలో యిటీవల వచ్చినదనీ హిందువుల వాఙ్మయం తెలుపుతున్నది. రోగగ్రస్తుడైన పాండురాజు తన భార్యలైన కుంతీ మాద్రులకు యితరులవలన బిడ్డలను కనమని నచ్చచెప్పడానికి ఏకపత్నీవివాహాలు లేనినాటి పూర్వాచారాన్నిగురించి దీర్ఘోపన్యాసమిచ్చాడు,* సూర్యుడు కన్యయైన కుంతిని సమీపించినప్పుడు ఆమె పూర్వకాలపు స్వేచ్ఛా సహజమైన ప్రేమను చూపినప్పటికీ, దాని వలన శీఘ్రగతిని మారుతూ నూతన విలువలను యేర్పరచుకుంటున్న లోకం యేమనుకుంటుందోనని కొంచెం తటపటాయించింది. అప్పుడు సూర్యుడు ప్రాచీనాచారాలను ఉదహరించి ఆమె అనుమానాన్ని నివృత్తి చేశాడు అలాగే తన సోదరుడు సంతానం లేకుండానే చనిపోవడంవల్ల భీష్ముని తల్లి రాజ్యాన్నీ, ఆ స్త్రీనీ నిలబెట్టడానికి యితరులవల్లనైనా సంతానాన్ని పొందమని కోడల్ని కోరగా, కోడలు సందేహించింది. అప్పుడు భీష్ముడు కూడా ప్రాచీన

---

*అథత్విదం ప్రవక్ష్యామి ధర్మతత్వ నిబోధమే।
పురాణ రుషిభిర్‌ద్రష్ట ధర్మ విద్విర్మహాత్మభిః॥
అనావృతాః కిల పురా స్త్రియ ఆసన్వరాననే।
కామ చారి విహారిణ్యః స్వతంత్రాశ్చారుహాసినీ॥
తాసాం వ్యచ్చర మాణానాం కౌమారాత్సుభగేపతన్।
నా ధర్మో౽భూ ద్వరారోహే సహిధర్మః పురా౽భవత్॥
తం చైవధర్మం పౌరాణం తిర్యగ్యోనిగతాః ప్రజాః
అద్యాప్యను విధీయంతే కామక్రోధ వివర్జితాః॥
ప్రమాణ దృష్టో ధర్మోయం పూజ్యతేచ మహర్షిభిః।
ఉత్తరేషు చరంభోరు కురుష్వా ద్యపి పజ్యతే॥
(శాంతిపర్వం - 128)

ఆచారాలను ఉదహరించి ఆమె అనుమాన నివృత్తిచేస్తాడు. మహాభారతమూ, పురాణాలూ, వేదాలూ కలియుగంలో స్త్రీ యేకపత్నీత్వ పద్ధతిలో కట్టివేయబడియున్నదనీ, ఏకపత్నీత్వము ఆమె వరకే వర్తిస్తుంది కాని పురుషునికి వర్తించదనీ, ఆమెకు కలిగే సంతానం పూర్వంవలె తల్లి ద్వారా కాక తండ్రిద్వారానే గుర్తించబడుతుందనీ, ఇలాంటి విధానంమీద ఆధారపడిన కుటుంబం సహజమైనది కాదనీ, కొన్ని కొత్త పరిస్థితులకు అనుగుణంగా సమాజం కొత్తగా నిర్మించుకొన్నదనీ – భారతం, పురాణాలూ, వేదాలూ అన్నీ ఒకే తీరున వివరిస్తున్నవి. *

అయితే ప్రాచీన సమాజంలో సహజ సంబంధాలూ, కుటుంబమూ యెలా వుండేవి ?

ఆటవిక పరిస్థితులలోనున్న ఆర్యులు అతిసన్నిహిత బంధువుల మధ్య యే అడ్డూ, నియమమూ లేకుండా స్వేచ్ఛగా కామేచ్ఛను తీర్చుకునేవారు. ఈ పద్ధతివల్ల చెడుఫలితాలు కలుగుతాయని గ్రహించడానికి వారికి చాలాకాలంపట్టింది. అత్యల్పసంఖ్యలో ఒక చిన్నసామాజిక సమూహంగా యేర్పడిన స్త్రీపురుషులు క్రూరమైన ప్రకృతి పరిస్థితులమధ్య ఒకరి కొకరు అంటిపెట్టుకునియుండి, సమిష్టిగా పనిచేసిబ్రతికి, వారిలో వారే సంభోగించి, సంతానాన్ని కనేవారు. ఆర్థికంగా యెలాగో, అలాగే కామ (సెక్సు) విషయంలో కూడా సగం మనిషీ సగం జంతువుగా ఆటవికుడుగా ఉండేవారు. ప్రకృతిని అర్థంచేసుకొని, పోరాడి గెలిచి బయటపడటం ఒకటే అతని వ్యాసంగం. తల్లికీ కొడుకూ, తండ్రికీ కూతురుకూ, అన్నదమ్ములకూ అక్కచెల్లెండ్రకూ మధ్య కామసంబంధాలు వాంఛనీయాలు కావని వారప్పటికింకా తెలుసుకోలేకపోయారు. కాబట్టి ఈనాడు వ్యభిచారముగాపరిగణింపబడే వావివరుసలులులేని కామసంబంధాలు

* ఇలాంటి వుదాహరణలు భారతంనిండా అనేకం వున్నవి.

ఆనాడు నిషేధములు కావు. ఇలాంటి కామసంబంధాల పోళకువలు నేడెక్కడా కానరావు. ఆర్యుల పౌరాణిక గాథలలో దేవతలూ, ప్రజాపతులూ పుట్టి పెరిగిన ఘట్టాలను వర్ణించిన సందర్భాలన్నీ యిలాంటి కామసంబంధాలున్నదశ ఒకనాడుండేదని సూచిస్తున్నవి. ఈ ఉదాహరణలను చూచి నేడెవ్వరూ గాబరా పడటంలేదు. పైగా అవి దేవతలకు సంబంధించినవి కాబట్టి దోషాలుకావని సామాన్యంగా సమాధానం చెప్పి వదిలేస్తున్నారు.

ఐతరేయ బ్రాహ్మణంలో సృష్టిక్రమాన్ని వివరించే సందర్భంలో ఆదిసృష్టికర్తయైన ప్రజాపతి సృష్టికొరకు తన కూతురుతో సంభోగించాడని చెప్పబడినది * మత్స్యవాయు పురాణాలు బ్రహ్మను గురించి యిలాగే చెప్పినవి. తరవాతకాలంలో అలాంటి సంకల్పిక కామసంబంధాలు నిషేధింపబడినప్పటికీ, ప్రజాపతి పాతఅలవాటును వదలిపెట్టలేదు. అయితే కొంచెం జాగ్రత్తగామాత్రం వుండవలసి వచ్చింది. అందువల్ల అతడు జింకరూపంధరించి, తనవలెనే రోహిత అనే జింకరూపంధరించిన తన కూతురుదగ్గరకు వెళ్ళాడు. కాని దేవతలు కనిపెట్టేఉన్నారు. తీరా సంభోగంచేయకముందే ప్రజాపతిని బాణంతో కొట్టారు. ఋగ్వేదగాథ ఈవిషయంలో కోపాన్ని ప్రకటించలేదు. దోషులిద్దరూ నక్షత్రలోకానికి పోయారు. వీరే ధనుర్నక్షత్రం (Hunters). (ఐతరేయ బ్రాహ్మణం 3-33,5 -32) ఇదంతా యేదోజ్యోతిశ్శాస్త్ర విషయాన్ని గురించిన అర్థాంతరగాథ (Allegory) అని తోసివేసినప్పటికీ, నాటి వాస్తవిక జీవితంలో యిలాంటి ఆచారం లేకపోతే ఈవిధమైన ఊహాగానీ, సిద్ధాంతంగానీ ఖగోళశాస్త్ర విషయకంగానైనాయేర్పడి ఉండటానికి వీల్లేదు.

'హరివంశం'కూడా యిలాంటి సందర్భాల నెన్నిటినో ఉదహరిస్తున్నది. "విశిష్ట ప్రజాపతి" యొక్క కూతురైన 'శతరూప'

---

* ప్రజాపతిర్వైస్వాం దుహితర మధ్యాయత్ ॥

యుక్తవయస్కురాలైన తరువాత తన తండ్రినే వివాహమాడింది (11 వ అధ్యాయం) 'మనువు' తన కూతురైన ఇళను పెండ్లాడాడు. (10 అధ్యాయం) జహ్ను తన కూతురు జహ్నవీగంగను పెండ్లి చేసుకున్నాడు. (27 అధ్యాయం) హరివంశం యింకా చిక్కైన కేసులనే ఉదహరించింది. ప్రచేతసులని పదిమంది అన్నదమ్ములు – వాళ్ళకు సోముడనే కొడుకు – సోముడికి "మరీష" అనేది కూతురు – పదిమంది ప్రచేతసులకూ సోముడికీ కలసి మరీషవల్ల దక్షప్రజాపతి అని ఒక కొడుకు పుట్టాడు. దక్షుడు బ్రహ్మకొడుకు అనీ, అతడు తన కూతుర్ని తాతయైన బ్రహ్మకిచ్చాడనీ, వారిద్దరికీ నారదుడు పుట్టాడనీ మరో కథ ఉన్నది.

వ్యాసుడూ, వైశంపాయనులలాంటి ప్రాచీన గ్రంథకర్తలూ తమకు జ్ఞప్తిలో ఉన్నవాటినన్నిటినీ పోగుచేసి యిలాంటి చరిత్రలను చెప్తూంటే, జనమేజయ మహారాజు ఆశ్చర్యపడి యివి యెలా సంభవమౌతుందని అడిగాడు – వారుకూడా యిదంతా పూర్వపు యితిహాసమనీ, నిజంగా జరిగిందనీ, యిదే ప్రాచీన సమాజ వ్యవస్థలోనున్న ధర్మమనీ, అందువలన యిది ఆనాడు సాధ్యమయిందనీ తొణకకుండా సమాధానం చెప్పారు.

ఆ విధమైన సంఘ నిర్మాణంలో బంధు విభేదాలుగానీ కామ సంబంధాలలో నిశ్చితమైన నిషేధాలుకానీ ఉండేవి కావు. కాని యీ విధమైన సంబంధాలు భవిష్యత్సంతానాభివృద్ధికి హానికరములని తెలుసుకున్నారు. అందువల్ల మొట్టమొదట తండ్రీ కూతుళ్ళకూ తల్లీ కొడుకులకూ మధ్య కామసంబంధాలు నిషేధింపబడినవి. తత్ఫలితంగా బంధు వివాహపద్ధతి వచ్చినది (Consanguine marriage) * యీ పద్ధతిలో తరాలవారీగా వివాహాలు చేసుకునేవారు. తాతలు ముత్తవ్వలూ అందరూ పరస్పరంగా భార్యాభర్తలు. అలానే వారి

* ఏంగెల్సు "కుటుంబం పుట్టుపూర్వోత్తరాలు"

బిడ్డలైన తలులూ తండ్రులూను. ఇందులో పెత్తల్లి పినతల్లి బిడ్డలైన అక్కచెల్లెండ్రూ, అన్నదమ్ములూ పెండ్లాడవచ్చును.

రెండవదశలో సోదరీ సోదరులకు మధ్య వివాహాలు నిషేధింపబడినవి. ఈ పరిణామానికీ వెనుకటి పరిణామానికీ చాలా భేదమున్నది. ఇందులో వివాహము వయస్సులు యెక్కువ దగ్గరగాలేక దాదాపు సమానంగా ఉంటాయి. తల్లివేపునుంచి తోబుట్టువైన సోదరితో వివాహమాడటం మొదటి నిషేధం. దీనితో ప్రారంభించి క్రమేణా సోదరీ సోదరుల వరుసకలవారందరికీ నిషేధం వర్తించబడింది. ఈ మార్పు యెంతో కష్టంమీాదకాని జరుగలేదు. ఋగ్వేదకాలం చివరలో 'యమి' తన సోదరుడైన "యముణ్ణి" ప్రేమించి అతనిద్వారా సంతానాన్ని పొందకోరింది. యముడందుకు అంగీకరించక, వరుణదేవుడికిది తెలిస్తే కోపగిస్తాడని చెప్పాడు. దేవతలకంగీకారమేనని 'యమి' వాదిస్తుంది. * ఋగ్వేదంలో యీా సంభాషణ చివరదాకా దొరకలేదు. అయినా చివరకు యముడు అంగీకరించలేదనుకున్నప్పటికీ, వెనకటి వివాహాచారాన్ని తొలగించడం యెంతకష్టమైందో తెలుపుతున్నది.

తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణంలో మరో గాథ: ప్రజాపతి కూతురైన శీతాసావిత్రి తన సోదరుడైన సోముణ్ణి పెండ్లాడగోరుతుంది — సోముడందు కంగీకరించడు — కాని తన రెండవసోదరియైన "శ్రద్ధ"ను పెండ్లిచేసుకోవాలంటాడు — శీతా సావిత్రి తండ్రిని సలహా అడుగుతుంది. అతనొక తాయెత్తు నిస్తాడు. దాని ప్రభావంవలన ఆమె చివరకు సోముణ్ని భర్తగా పొందుతుంది. (తైత్తిరీయ 3—10, 9—4) మహాభారతం ఆదిపర్వంలోనూ, హరివంశంలోనూ బ్రహ్మనుంచి కుటుంబం యెలా పుట్టిందో చర్చించుతూ మరోగాథ ఉన్నది: బ్రహ్మయొక్క కుడికాలి బొటనవ్రేలికి పుట్టిన కుమారుడు దక్షుడు,

---

* ఉశన్తిద్యాతే అమృతాస ఏతద్ ॥

యెడమ కాలి బొటనవ్రేలుకు పుట్టిన దక్షను అంటే తన సోదరిని వివాహమాడతాడు – వారిద్దరికీ 60 మంది కూతుళ్ళు పుడతారు. దక్షుడికి 'మరీచి'యనీ, 'ధర్ముడనీ' యిద్దరు సోదరులు – ధర్ముడు తన సోదరుని కుమార్తెలలో 10 మందిని పెండ్లాడతాడు – మరీచి కుమారుడైన కశ్యపుడు దక్షుని కూతుళ్ళలో పదముగ్గురిని వివాహమాడతాడు — అంటే పెత్తండ్రి కూతుళ్ళను చేసుకుంటాడు — ఒకే కుటుంబంలో సన్నిహిత బంధువుల మధ్య వివాహాలు హానికరములనే కారణంవలన యీ విధమయిన కామ సంబంధాలు నిషేధింప బడినవి. యీ రెండవ నిషేధం మూలంగా గణ–గోత్ర వ్యవస్థ అమల్లోకి వచ్చింది ఈ గణగోత్ర వ్యవస్థలో సగోత్ర వివాహాలు చేసుకోకూడదు. అంటే ఒక గణంలో సభ్యులు పరస్పరం వివాహాలు చేసుకోకూడదు. ఇంతకు ముందుండే కామ సంబంధాల్లో రక్తబంధువులను దాటిపోరాదు.* ఇప్పుడది నిషేధమైంది. అంటే సగోత్ర వివాహం నిషేధమైంది. ఆదిమ గణాల్లో స్త్రీలూ పురుషులూ అందరూ పరస్పరం భార్యాభర్తలుగా ఉంటారు. అంటే సాముదాయక వివాహ పద్ధతి అన్నమాట. (సంకల్ప పద్ధతి) యీ గణ – గోత్ర పద్ధతిలో భార్యాభర్తలు రక్త బంధువులు కారాదు. అందువల్ల భార్యలూ భర్తలూ బంధుత్వము లేని వేరు వేరు కుదుళ్ళకు అంటే గోత్రాలకు చెందిఉండాలి. అయితే ఒక గోత్రంలోకి భార్యలుగావచ్చిన స్త్రీలందరూ అందులోని పురుషులందరికీ సంకల్పపద్ధతిని భార్యలౌతారు (Group System). ప్రాచీన

* రక్తబంధువుల మధ్య సంకల్ప వివాహ నిషేధమూ జంట కుటుంబ నిషేధమూ ఉద్దాలకుని కొడుకైన శ్వేతకేతువు విధించాడని భారతం చెప్తున్నది. ఉద్దాలకుని అంగీకారంతోనే అతని భార్యతో సంభోగించిన వ్యక్తి ఆమె తన గోత్రానికి చెందినదే కాబట్టి ఆమెతో సంభోగించే హక్కున్నదని వాదిస్తాడు.

ప్రజారణిస్తు పత్నీతే కులశీల సమన్వితా ।
సదృశమమ గోత్రేణా వహోమ్యేనాంక్షమస్వమే ॥

హైందవసమాజంలో గోత్రానికీ వివాహానికీ ఉన్న అనుల్లంఘనీయమైన సంబంధం ఒక దశలో సంకల్పవివాహ పద్ధతిమీద ఆధారపడినదనీ, అయితే అందులో రక్తబంధువులు వివాహం చేసుకోరాదనే నియమంమాత్రం ఉండేదని తెలుస్తున్నది. ఈ సమస్యకు గోత్రం వెలుపల వివాహంచేసుకోడమే (అసగోత్రవివాహమే) పరిష్కారం. సంకల్పవివాహం అంతమై ఏకపత్నీత్వం రావడంతో గోత్రపద్ధతి అర్థంలేకుండా పోతుంది. అందువల్ల సనాతనులు మత సాంప్రదాయంగా దాన్నే పట్టుకుని యెంతగా వేలాడదలచుకున్నప్పటికీ అది శీఘ్రంగా హిందూవివాహ నియమంనుంచి తొలగిపోతుంది

రక్తబంధువులు కానివారే, అంటే వేరు వేరు గోత్రాలకు చెందినవారే, వివాహం చేసుకోవాలి. అయినప్పటికీ జాతినిదాటి బయటకు పోకూడదు మొదట రక్తబంధువులకూ, సన్నిహిత బంధువులకూ పరిమితమైయున్న ఆదిమ ఆర్థిక వ్యవస్థారూపం యీ సమస్యను యెలా పరిష్కరించగలిగింది ?

ఏంగెల్స్ యిలా వ్రాశాడు :—

"ప్రతి ఆదిమ కుటుంబమూ రెండుతరాల తర్వాతయినా చీలిపోవడం తప్పనిసరిఅయేది. అనాగరికయుగంలో మధ్యదశవరకూ అమల్లో ఉన్న ఆదికాలపు సమిష్టి కమ్యూనిస్టుకుటుంబం, కుటుంబ సభ్యుల సంఖ్యను ఒక గరిష్ఠపరిమాణంలో ఉంచేది. ఆ సంఖ్య పరిస్థితులను బట్టి నిర్ణయింపబడే మాట నిజమే అయినప్పటికీ, ప్రతిప్రాంతంలోనూ యించుమించు ఒకే సైజులో కుటుంబం ఉండేది. అన్నాచెల్లెండ్రమధ్య కామసంబంధాలు సముచితం కాదనే భావం బయల్దేరిన వెంటనే పాత సమిష్టి కుటుంబం చీలిపోయి కొత్తకుటుంబాలు స్థాపింపబడేవి ... ఒకటి లేక ఒకటికన్న ఎక్కువ గ్రూపులకు చెందిన అక్కచెల్లెండ్రు ఒక సమిష్టి కుటుంబానికి అంకురంగా ఉండేవారు. వారి సహజసోదరులు మరో సమిష్టి కుటుంబానికి అంకురంగా ఉండేవారు" ("కుటుంబం పుట్టుక" పేజీ 56-57; మాస్కో-కూర్పు)

వారి అక్క-చెల్లెండ్రు వారి భర్తలకు సంకల్పికంగా పరస్పరం భార్య లయ్యేవారు అయితే యీ భర్తలు పూర్వమువలె సహజ సోదరులు లేక యేకోదరులుకారు. అలాంటి వివాహంలో తల్లి వల్లనే బిడ్డ గుర్తింపబడుతుంది. ఆమెకు యజ్ఞ విధాయకమైన గణసంఘంలో ప్రముఖస్థానం ఉండేది. అందువల్ల వంశానుక్రమణిక తల్లివైపురుంచి లెక్కించబడేది. కాబట్టి అక్క-చెల్లెండ్ర బిడ్డలే గణగోత్రానికి వారసులైనారు. అన్నదమ్ములు తాము పుట్టిన గణగోత్రాలను వదలి తమకు భార్యలు దొరికే గణగోత్రాలకు పోవలసివచ్చేది. సమిష్టి కమ్యూనిస్టు గణ కుటుంబమూ, సంకల్ప వివాహమూ మాతృస్వామిక విధానానికి పునాదియైనది. అన్ని సామాజిక విధానాలకూ ఇదే పునాది. ఆర్యుల సమాజ విధానాలకు కూడా ఇదే జన్మస్థానము.

అక్క-చెల్లెండ్రతో గణ-గోత్రాలు స్థాపించబడినవని దక్షు వంశాన్ని గురించిన గాధ తెలుపుతుంది. దక్షుడికి 60 మంది కూతుళ్లు. ఈ 60 మందీ: 10, 13, 27, 4, 2, 2, 2 లెక్కన ఏడుగ్రూపులుగా చీలి ఒక్కొక్క గ్రూపు ఒక్కొక్క ప్రజాపతిని భర్తగా స్వీకరించి ప్రపంచ సృష్టిని ప్రారంభించారు. అనేక ఋషివంశగోత్రాలు స్త్రీ నామములతోటే పేర్కొనబడటం సాధారణంగా ఉన్నదే. అంటే ఆ వంశాలకు స్త్రీలే మూలకర్తలు లేక గోత్రమాతలు. అయినా తర వాత తరవాత అవి గోత్రపితరులయొక్క, మూలపురుషులయొక్క పేర్లతోటే పారంపర్యంగా చెప్పకోబడేవి.

ఈ విధమైన వివాహమూ, వంశానుక్రమణికా నేటి కుటుంబ వ్యవస్థ వివాహపద్ధతులను గురించిన అభిప్రాయాలకు సంపూర్ణంగా వ్యతిరేకమైనవి, సహింపరానివి. అందువల్ల భారతదేశంలోనూ యూరపు లోనూ నేటి బూర్జువా పండితులు అలాంటి విధానాలం యెన్నడూ లేవని బల్లగుద్ది వాదిస్తున్నారు. కాని ఇటీవలివరకూ ఆచారరూపంలో నిలిచియున్న చారిత్రక నిదర్శనాలముందు వీరి వాదనలేవీ నిలువలేక

పోయినవి. గణగోత్ర వివాహము లేక సంకల్ప వివాహము వలన కలిగిన సంతానము ఆ గణముయొక్క, ఆ గోత్రమాతయొక్క వంశ ముగా చలామణీ అవడం నాటి సమాజానికి సహజంగా ఉండేది. అందువల్ల బిడ్డలకు మొదట గోత్ర నామధేయముండి తరవాత వారి వారి వ్యక్తి పేర్లు జోడించబడి యుండేవి. వారిని గోత్రాపత్యములని (రక్త బంధుగణ సంతానమని) పిలిచేవారు. మాతృస్వామిక విధా నాన్ని కూలద్రోసి, ఏకపత్నీ కుటుంబమూ, తండ్రివైపు నుంచి వంశానుక్రమణిక పరిగణింపబడటమూ వచ్చినప్పుడు తల్లిదండ్రులకు నేరుగా పుట్టిన బిడ్డను 'అనంతరాపత్య'మని పేర్కొన్నారు. అలాంటి రక్తబంధువ్యవస్థ సహజంగా అసహ్యించుకుని బజారునపడవేసే జార సంతానమనేది ఉండేదికాదు. మాతృస్వామిక విధానం భారత దేశంలో చాలా కాలమువరకు నిలద్రొక్కుకునిఉంది.

ద్రౌపదీ పాండవుల బహుభర్తృకత్వము వట్టి కల్పనగాదు. దాని చిహ్నాలు నేటికీ కొన్ని కులాల్లో నిలిచియున్నవి. అవి, ఆది మార్య సమాజంలో సంకల్ప (సాముదాయిక) వివాహా లుండేవన డానికి ప్రబల నిదర్శనాలవడంవలన చరిత్రకారులు వానిని దాచలే కున్నారు - మర్రోవిధంగా సమాధానం చెప్పలేకుండా వున్నారు కూడాను. అలాంటిపద్ధతి ఉన్నదీ అంటే ఒక పెద్ద అవమానంగా భావిస్తున్నారు. కారణమేమంటే పవిత్రులైన తమ దేవతలయొక్క, పూర్వీకులయొక్క ఆదిమసమాజానికీ, నేటి తమ పితృస్వామిక జానిస చట్టాలప్రకారం రూపకల్పన చేయాలనుకుంటున్నారు. ఇలాంటి విషయాల్లో కొన్ని యదార్థవిషయాలను క్రోడీకరించిపెట్టిన పురాణాలే (మూఢనమ్మకాలతో నిండియున్నప్పటికీ) చరిత్రకు ఎక్కువ ఉపయోగకరంగా ఉంటాయి. మార్క్సుయొక్క చారిత్రక భౌతికవాదంద్వారా ఈ యదార్థవిషయాల అసలుఅర్థం మనకు తెలు స్తుంది. ఒక వ్యవస్థ ఒకనాడు అలా మొందుకున్నదో, నేడుగానీ, భవిష్యత్తులో స్త్రీ స్వాతంత్ర్యాన్నీ గౌరవాన్నీ నూతన పరిణతు

లలో స్థాపించే కమ్యూనిస్టు సమాజంలోకానీ, పాతవ్యవస్థ మరల అదేరూపంలో కొనసాగడానికి ఎందుకు వీలులేదో తెలుపుతుంది.

ప్రాచీనసమాజం మాతృస్వామికంనుంచి పుట్టినదనే విషయాన్ని మరుగుపరచడానికి నేటి పండితులే కాక పిత్రుస్వామికానికి చెందిన పూర్వపు రచయితలుకూడా ప్రయత్నించారు. ఆదిమగణానికిచెందిన మాతృ స్వామికత్వమూ, సమిష్టిఆస్తి విధానమూ చరిత్రలో యేనాడో రూపుమాసిపోయినవి. అవి నేటి ఆచార సాంప్రదాయాల్లో ఛాయామాత్రంగా నిలిచివుండటం తప్ప చరిత్రలో యెక్కడా స్పష్టంగా ఉదహరింపబడి యుండలేదు. మాతృస్వామిక విధానం తొలగిపోయి పితృస్వామికయుగం వచ్చింతరువాత గ్రంథ రచన చేసిన వ్యాసుడు ప్రపంచచరిత్రను ప్రజాపతుల (గోత్రజనకులు)తో ప్రారంభిద్దామనుకున్నాడు. కాని ఆయన ప్రయత్నం సాగలేదు. మూలపురుషులైన ప్రజాపతులను, వారి వంశమువారిని వారి తల్లులపేరిటనే నామకరణం చేయవలసివచ్చినది. పురుషుడైన చరిత్రకారుడూ అతని సంఘమూ స్త్రీని బానిసత్వంలో బంధించివేసినప్పటికీ చరిత్రలోమాత్రం ఆమె ఒకనాడు గౌరవప్రదమైన ప్రముఖ స్థానముండేదనే సత్యాన్ని దాచడానికి సాధ్యపడలేదు. (సులభంగా తెలుసుకొనడానికి పద్దెనిమిది మాతృగణాలూ, వాటి గోత్రమాతల యొక్క పేర్లూ అనుబంధంలో యీయబడినవి. వీటి అభివృద్ధీ, విస్తరణా, యుద్ధాలూ అన్నీ మహాభారతం ఆదిపర్వంలోనూ, వేదాలలోనూ విపులంగా వివరింపబడినవి)

సోమయాగంలో గణం చీలి కొత్తగోత్రం స్థాపింపబడటం వర్ణింపబడినది. ఈ సోమయాగ ప్రారంభములో 'ప్రయాణీయేష్టి' అంటే విడిపోవలెననే నిశ్చయాన్ని సూచించే, ఒక కర్మకాండ ఉన్నది. ఆదిమాత అయిన "అదితి"ని మధ్యలో నిలువబెడ్తారు. ఆమెచుట్టూ గణంలోనుంచి చీలి మరోచోటికి పోయే సభ్యు

లను నిలవబెడ్తారు. వీరిచుట్టూ, ప్రయాణంలో సౌకర్యాన్ని కలిగించే దేవత 'పథ్యస్వస్తి'ని కొత్తగణ గృహంకొరకు పాతగణ గృహంనుంచి వేర్పరించబడిన అగ్నిని, ఆహారదేవుడైన సోముదేవుణ్ణి, కాలాధిపతియైన (సవిత) సూర్యదేవుణ్ణీ నల్గురుదేవుళ్ళనూ నాల్గు మూలలా ఉంచుతారు. వీరు నలుగురూ, ఆది మాతయైన అదితీ యీ అయిదుగురు దేవతలూ గణంలోనుంచి కొందరు సభ్యులు చీలిపోయి మరోగణంగా యేర్పడాలనే నిశ్చయాన్ని బలపరుస్తారు. ఈ యజ్ఞంలో ఘృత హవిస్సును ఒక్క అదితికిమాత్రమే అర్పిస్తారు. మిగిలిన నలుగురు దేవతలకూ సామాన్యమైన వేపుడుబియ్యాన్ని (ఆజ్య) మాత్రమే యిస్తారు మాక్లెన్ననూ అతని అనుయాయులూ వారిలాగా పాండిత్యప్రగల్భాలు పలికేవారూ గోత్రజనకులే సమాజానికి మూలపురుషులని రుజువుచేయడానికి ఎంతగా ప్రయత్నించినప్పటికీ, ప్రాచీన సమాజం మాతృస్వామికంతోటే ప్రారంభమైనదనే అంశాన్ని తప్పించుకోలేకుండా ఉన్నారు. చరిత్రను దాచడం సాధ్యం కాదు

గోత్రవివాహం లేక సంస్పర్శవివాహం ఉన్నకాలంలో కూడా ఒక జంట కొంతకాలం కుదురుగా యితరులతో సంపర్కంలేకుండా, తమకిష్టంవచ్చినంతకాలం కామ సంబంధాన్ని సాగించుతుండటం జరిగేది. అంటే మైథునవివాహపద్ధతి కూడా ఉండేది. ఒక స్త్రీ ఒక పురుషునికి అనేకమంది భార్యలమధ్య ప్రధానభార్యగా ఉండేది. ఆమెకు అతడు అనేక భర్తలమధ్య ప్రధానభర్తగా ఉండేవాడు. గణ గోత్రం పెరిగి, వైవాహిక బంధుత్వంమీద ఆంక్షలు యెక్కువై సంకల్ప, సంస్పర్శ విధానాలయొక్క సాముదాయిక వివాహపద్ధతి అంతకంతకూ సంకుచితమైనకొలదీ జంటపద్ధతికి యెక్కువ నిలకడ కలుగుతుంది. జంటకుటుంబం (మైథునకుటుంబం Pairing family) పై రెండు వివాహపద్ధతులనూ . ఆచరణనుంచి తొలగించింది. ఈదశలో ఒక పురుషుడు ఒక స్త్రీతోనే ఉంటాడు; అనేక భార్య

లను కలిగిఉండటమూ, అప్పుడప్పుడు వ్యభిచరించడమూ పురుషుడికి ప్రత్యేకహక్కుగానే ఉంటుంది. స్త్రీ పురుషులలో యెవరైనా సులువుగా విడాకులిచ్చుకోవచ్చును. అలా విడాకులిచ్చేసమయంలో వారి కప్పటివరకూ పుట్టిన బిడ్డలు పూర్వంవలె తల్లి దగ్గరే ఉండి పోతారు.

ఆర్యుల జీవితంలో జంట కుటుంబ విధానముండేదని చెప్పడానికి అనేక నిదర్శనాలున్నవి. తరవాత కాలంలో స్మృతులు అంగీకరించిన గాంధర్వ వివాహం యిందుకు నిదర్శనం. మేనకా విశ్వామిత్రులూ, శకుంతలా దుష్యంతులూ అనుసరించిన "పవిత్రాచార" మందరూ యెరిగినదే. జరత్కారుమహర్షి వాసుకీ గోత్రానికి చెందిన నాగాంగనయైన జరత్కారను వివాహం చేసుకుని జంట సంసారం సాగించాడు. వీరిద్దరికి కశ్యపుడు జన్మించాడు. జనమేజయుడు మొదలైనవారు నాగులపై జరిపిన యుద్ధాల్లో ఈ కశ్యపుడు నాగులను కాపాడాడు. పంచపాండవులు అన్నివిధాలైన వివాహాలనూ చేసుకున్నారు. వారైదుగురూ కలసి, ఒక్క ద్రౌపదిని ప్రధాన భార్యగా, పట్టమహిషిగా యేలడం సాముదాయిక వివాహ చిహ్నం. ద్రౌపది కూడా సహజపద్ధతిని జన్మించలేదనీ; విరాట్రాజొక యజ్ఞం చేసినప్పుడు యజ్ఞవేదికమీద అగ్నిలోనుంచి ఒక సోదరునితో సహా తండ్రికి పుట్టిందని మహాభారతం చెబుతోంది. * నేటికీ భారత దేశంలో ఇలాంటి ఆచారచిహ్నాలున్నాయా అంటే, ఈబహుభర్తృకత్వం ఒక్క పాండవులే అనుభవించారనడానికి వీల్లేదు. ♦ ద్రౌపదిని పట్టమహిషిగా అట్టిపెట్టుకున్న పాండవులు ప్రతి ఒక్కడూ యిత

* కుమారీ చాపి పాంచాలీ । వేదమధ్యాత్సముద్ధితా॥ శాంతి॥

♦ బహుభర్తృకత్వాన్ని వివరిస్తూన్న సందర్భంలో ఏంగెల్సు యిండియానూ టిబెట్టునూ ఉదహరించి యిలా వ్రాశాడు: "బహుభర్తృకత్వము సాముదాయిక వివాహంలో పుట్టిందనే విషయాన్ని యింకా లోతుగా పరిశీలిస్తే మంచి ఉపయోగకరమైనవిషయాలు తెలుసుకోవడానికివీలుంటుంది" అన్నాడు. (తరువాయి పేజీలో)

రత్రా వివాహాలు చేసుకున్నారు. హిడింబా భీములు ఘటోత్క-చుడు పుట్టేవరకూ జంటగా ఉంటారు. ఒక కొడుకు పుట్టేవరకూ అర్జునుడు చిత్రాంగదతో జంటగా కలిసి ఉంటాడు. ఈ ఉదాహరణ లన్నిటిలోనూ కొంత కాలానికి భార్యాభర్తలు విడిపోయినప్పుడు అంతకుముందు వారికి పుట్టిన సంతానం మాత్రం తల్లులదగ్గరే ఉండిపోవడం గమనించదగ్గది.♦♦

ఏంగెల్స్ యిలా వ్రాశాడు:

"ఈవిధంగా రక్తబంధువులు వివాహాని కంతకంతకు దూరం కావడంలో సహజ యెన్నికయొక్క ఫలితంకూడా కనబడుతూ వచ్చింది. మోర్గన్ మాటల్లో చెప్పాలంటే, రక్తబంధువులు కాని

"అది (బహుభర్తృత్వము) జుగుప్సాకరముతైన మహమ్మదీయ జనానాల కన్నా ఆచరణలో యెక్కువ సరళంగా నడచినట్లు కనబడుతుంది. భారత దేశములో నాయర్లలో ముగ్గురు నలుగురు పురుషులకు కలిపి ఒక భార్య ఉంటుంది. వీరిలో ప్రతి ఒక్కరూ మరొక ముగ్గురు నలుగురితో కలసి వేరొక భార్యను సమిష్టిగా పెండ్లి చేసుకోవచ్చును. ఇలాగే యెన్ని మురా కుటుంబాలైనా యేర్పడవచ్చును. ఇలాంటి అనేక పెండ్లి క్లబ్బులలో ఒక పురుషుడు చేరియుండవచ్చును అని మాక్లెన్ మన్ అంగీకరిస్తున్నాడు. కాని యీ పెండ్లిక్లబ్బు ఒక కొత్తవిధమైన క్లబ్బు పెండ్లి పద్ధతి అని అతడు గుర్తింపకపోవడం విచిత్రంగా ఉంది. ఈ క్లబ్బు పెండ్లిపద్ధతి నిజమైన బహుభర్తృక విధానం కాదు. ఇది ఒక ప్రత్యేక విధమైన సాముదాయిక వివాహమని గిలాడ్ట్యులాడ్ యీవరకే చెప్పాడు. ఇందులో స్త్రీలు బహుభర్తృకలు; పురుషులు బహుపత్నీకులు."

(ఏంగిల్సు. "కుటుంబం పుట్టు పూర్వోత్తరాలు")

♦♦ ద్రౌపది కాలంనాటికి ప్రాచీన సాముదాయిక వివాహ పద్ధతి నశించిపోతున్నది. ఈ సాముదాయిక వివాహానికి ఆధారమైన సమష్టి విధానంలోని స్త్రీ సమిష్టిశ్రమలో పాల్గొనడంద్వారా స్వేచ్ఛను కలిగియుండేది. సమిష్టిగా ఉత్పత్తి చేయబడిన వస్తువులు పురుషుడి ప్రైవేటు ఆస్తియైపోయేవికావు. ఈ సమిష్టి విధానం నశించడంతో, వానిమీద ఆధారపడ్డ సముదాయిక వివాహ పద్ధతీ స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమూ రెండూ నశించినవి కాబట్టే పాండవులు ద్రౌపదిని జూదంలో ఓడి కౌరవులకు అప్పగించ గలిగారు.

వారిమధ్య వివాహం 'శారీరకంగానూ మానసికంగానూ యిదివరకు కంటే ఎక్కువ బలంగల సంతానాన్ని సృష్టించగల్గుతుంది... అంత కంతకు అభివృద్ధిచెందే రెండు తెగలు ఒకే జాతిగా మిళితమైనప్పుడు, ఉభయతెగల శక్తి సామర్థ్యాల కనుగుణ్యంగా మానవుని మెదడు, పుర్రె పెద్దవవుతాయి, వాటి పొడవు, వెడల్పు పెరుగుతాయి.' అందుచేత రక్తబంధువులుకానివారిమధ్య జరిగే వివాహాలవల్ల ఏర్పడు తెగలు అంతకంటె వెనుకబడియున్న తెగలకంటె ఎక్కువ ఆధిక్యత సంపాదించడమో, లేక వాటిని తమవెంట ముందుకు లాక్కు వెళ్ళడమో జరిగి తీరుతుంది.

"ఈవిధంగా ఆదికాలంలో కుటుంబంయొక్క పరిణామం స్త్రీ పురుషుల మధ్య వివాహాలు పరిమితమైయున్న వలయం అంత కంతకు సంకుచిత మవడాన్నిబట్టి ఉంటుంది, మొదట్లో యీవలయం తెగకంతకూ పరిమితమై ఉండేది. మొదట దగ్గర బంధువులమధ్య, తర్వాత అంతకంటె దూరపు బంధువులమధ్య, చివరకు కేవలం వివాహంద్వారా బంధుత్వ మేర్పడ్డవారిమధ్య సంబంధాలు వరుసగా తెగిపోవడంవల్ల సాముదాయిక వివాహాలన్నీ అసాధ్యమయే పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది; చివరకు మిగిలేది ఒకే ఒక భార్యా భర్తల యూనిట్; ఇదే జీవకణం; ఈ జీవకణంలోని రెండు భాగాలూ అంత గట్టిగా యింకా కలుసుకుపోవు. ఎప్పుడైతే అవి విడిపోతాయో అప్పుడు వివాహమే రద్దవుతుంది. ఈ ఒక్క విషయాన్నిబట్టే, వ్యక్తుల మధ్య ఉదయించే కామ సంబంధమైన ప్రేమవల్ల (నేనీ శబ్దాన్ని ఆధునిక అర్థంలో వాడుతున్నాను) ఏకపత్నీత్వ మేర్పడదని తెలుసుకోవచ్చు. దీనికి యింకా రుజువులు కావాలంటే, యీదశలో అన్నిజాతుల ప్రజలూ అవలంబించిన పద్ధతులు చూస్తే చాలు. అంతకుపూర్వం ఉన్న కుటుంబంలో పురుషులకు స్త్రీలకొరత ఉండేది కాదు. పైగా స్త్రీలు అదనపుసంఖ్యలో ఉండేవారు. కాని తర్వాత ఈ పరిస్థితి మారిపోయింది. స్త్రీల సంఖ్య తగ్గిపోవడంవల్ల పురుషులు

వారికోసం వెతుకోవలసివచ్చింది. తత్ఫలితంగా జంట వివాహాల ప్రారంభం కావడంతో స్త్రీలను బలవంతంగా ఎత్తుకుపోవడం, డబ్బిచ్చి కొనుకోవడం ప్రారంభమయింది. ఇవి యెంతో లోతైన మార్పును సూచించే లక్షణాలుమాత్రమే." (కుటుంబం పుట్టుక; పేజీ 68-69. మార్క్స్ కూర్పు)

ఇలాంటి ఆచారాలను ప్రాచీనతమమైన వేదవాఙ్మయ సాంప్రదాయాలు పేర్కొనడం అసంభవమైన విషయం. కాని ఇతిహాస యుగంలో యిలాంటివెన్నో మనకు కనిపిస్తాయి. వాటిలో ముఖ్యమైనవి కృష్ణుడు రుక్మిణి నెత్తుకుపోవడం, అర్జునుడు సుభద్ర నెత్తుకుపోవడం, అనిరుద్ధుడు ఉష నెత్తుకపోవడం, ప్రద్యుమ్నుడు ప్రభావతి (ఈమె నికుంభుని సోదరుడైన వజ్రనాభుని కూతురు) నెత్తుకపోవడం. లోకప్రసిద్ధమైన స్వయంవర పద్ధతితో బాటు పైశాచిక వివాహాలు కూడ ఉనా వుండేవి. అనేకమంది ధైర్యవంతులైన యువకులు సాహస కార్యాలకోసం, యువతుల కోసం అన్వేషించే వారు; యువతులుకూడా భూలోకంలో మిన్నలైనవారిని వరించి పెండ్లి చేసుకొనేవారు!

ఎంగెల్సు ఈ సందర్భంలో యిలా చెప్పాడు: "సాముదాయిక వివాహాలు ఆటవిక యుగంయొక్క లక్షణం; ఏకపత్నీత్వం నాగరిక యుగంయొక్క లక్షణం; అదేవిధంగా జంట వివాహాలు అనాగరిక యుగంయొక్క లక్షణం"

ఈ జంట వివాహము లేక జంట కుటుంబము నేడు మనము చూచే స్థిరమైన ఏకపత్నీక వివాహముగా అంటే స్త్రీ పురుషునికి లోబడ్డ, స్త్రీకి మాత్రమే వర్తించే యేకపత్నీ వివాహంగా ఉచ్ఛస్థాయికి పరిణామం పొందడానికి సమాజంలో కొత్త సాధనమొకటి రూపొందవలసి యున్నది. ఆ కొత్తసాధనమే ప్రైవేటు ఆస్తి. ప్రకృతిసిద్ధమైన ఆదిమ కమ్యూనిస్టు ఆర్థిక విధానంమీద ఆధారపడిన

స్త్రీ పురుషులు సహజంగా యెన్నుకొని, యేర్పరచుకునే కామ సంబంధాలలో నిషేధాలు నిరంతరమూ పెరుగుతూ రావడం వలన కామ సంభోగం జరపుకునే సరిహద్దులు అంతకంతకూ ఇరుకై పోతూ వచ్చినవి. జంట వివాహం యొక్క కర్తవ్యం తీరిపోయింది. ఈ మార్గంలో యిక చేయగలిగినది లేదు. కొత్త సామాజిక శక్తులైన ప్రైవేటు ఆస్తి, పితృస్వామికమూ, వర్గ రాజ్యాంగయంత్రమూ అమల్లోకి వస్తేనేకాని జంట వివాహమునుంచి మరో కొత్త వివాహ పద్ధతిరావడానికి వీల్లేదు. జంటవివాహం ఒకనిశ్చితమైన చారిత్రకదశ. ఈదశనుంచే ప్రైవేటు ఆస్తిపైన ఆధారపడిన ఏక పత్నీత్వ వివాహం అనాగరికయుగపు సమిష్టి గణసంఘ శిథిలాలమీాద నిర్మితమైంది.

వివరణకోసం యిక్కడ ఆర్యసమాజం యొక్క తరవాతి పరిణామాన్ని గురించి కొంత విషయం ముందుగా చెప్పుకోవచ్చును. ఏకపత్నీ కుటుంబం "ప్రకృతిసిద్ధమైన ఆదిమ సమిష్టి విధానాన్ని తొలగదోసి వచ్చిన ప్రైవేటు ఆస్తి ఆర్థికసంబంధాలపై ఆధారపడిన కుటుంబ విధానము. కుటుంబంలో పురుషుడిది పెత్తనం. బిడ్డలూ అతనికి చెందినవారే. అతని ఆస్తికంతటికీ వారసులుగా ఉండటానికే బిడ్డలను కనడం జరుగుతుంది." (ఏంగెల్సు) వర్గ సమాజంలో యేక పత్నీ వివాహాల యొక్క ప్రయోజనమింతే. (వర్గ రహితమైన సమాజంలో యేకపత్నీ వివాహాల ప్రయోజనం పూర్తిగా వేరై ఉంటుంది) ఏకపత్నీ వివాహం యొక్క యీా అర్థాన్ని యింత పచ్చిగానూ, దాపరికం లేకుండానూ ఆర్యస్మృతికర్తలు చెప్పారు. భార్యయొక్క శీలరక్షణ అనే విషయాన్ని వాళ్ళు లెక్కచేయలేదు. తన ఆస్తి వారసత్వంకొరకు, తనకు తానై బిడ్డలను కనలేకపోయిన భర్త, తన భార్య యెవరి ద్వారానైనా బిడ్డలుకంటే అంగీకరించేవాడే. తాను అశక్తుడైనప్పుడు, తన భార్యను యితరులకుగాని, డబ్బిచ్చి పిలిపించిన బ్రాహ్మణులకుగానీ, అడవుల్లోఉండే ఋషులకుగానీ, ఇతర మనుషులకుగాని యెవరికైనా నియోగంచేసి సంతానప్రాప్తిని

పొందేవాడు. వ్యాసుడు విచిత్ర వీర్యుని భార్యలతో సంభోగించడం వల్లనే "ఆదర్శ" మహాపురుషులైన పాండవులు చరిత్రలో కెక్క గలిగారు. దీర్ఘ తమసుడు బలిచక్రవర్తి భార్యలను పొందాడు. ఒక బ్రాహ్మణ బాటసారి శరదండాయనుడి భార్యతో సంభోగించాడు. పాండురాజు భార్యలతో ఋషులు సంభోగించారు. అయితే తర వాత కథలో మానవ మాత్రులైన ఋషుల మానం కాపాడటాని కని దేవతలను పిలుచుకొచ్చారు. ప్రైవేటు ఆస్తివచ్చిన కాలానికీ, అంటే కలియుగానికీ, ఆర్యస్మృతి కర్తలకూ గణసంఘంలోని జంట కుటుంబ విధానం చాలా సన్నిహిత స్మృతికాబట్టి, నూతనవర్గ సమా జంలోని ఏకపత్నీత్వం యొక్క ఉద్దేశమేమిటో దాపరికం లేకుండా పేర్కొన్నారు. కలియుగవర్గ సమాజానికి స్మృతికర్తయైన మనువు ద్వాపరయుగపు సమిష్టి ధర్మాన్ని జంట (మైథున) కుటుంబాన్ని నిరసించాడు; పురుషునకు విశుద్ధసంతానం కొరకు స్త్రీని కాపాడాలి అని చెప్పాడు* బానిసవిధానమూ ప్రైవేటుఆస్తి వర్గరాజ్యాంగ యంత్రమూ నెలకొన్న యుగానికి చెందిన భావమే స్త్రీ విలువ సంతానాన్ని కనడంలో ఉన్నదనే భావము. ఆదిమకమ్యూనిస్టు గణ సమాజంలో స్త్రీ సంతానాన్ని కన్నది. కాని ఆమె పవిత్రమాతృ దేవత; సమాజ సంపదపైనా పురుషునిపైనా అధికారిణి; గణ సమాజ సంస్థాపన కర్తయైన ఆదిమాతృక. నాడామె కున్న గౌరవము అలాంటిది. కాని నేటి పతిత బూర్జువా సమాజంలో డబ్బిచ్చి భార్యను కొనుక్కునే కంపానియనేట్ వివాహంలో స్త్రీ కేవలం కామతృప్తి కొరకేర్పడినది. గణసమాజంలో అలాకాదు; లేక కేవలం సంతానాన్ని కనడానికై పశువులతోపాటు అట్టి పెట్టుకున్న ఒక చరాస్తీగాదు. ♦ వ్యభిచారదోషం ముట్టుస్నానంతో లేక

---

*. ప్రజావిశుద్ధ్యర్థమ్ స్త్రీయమ్ రక్షేత్ ప్రయత్నతః (మనుస్మృతి 13-9-9)
♦ ప్రజననార్థం మహా భాగాః। పూజార్హా గృహ దీప్తయః॥ (23-9-26మను)
పుత్రార్థే క్రియతే భార్యా । పుత్ర పిండ ప్రయోజనమ్॥ (మనుస్మృతి)

ప్రసవంతో తొలిగిపోతుందని యాజ్ఞవల్క్యుడు చెప్పాడు. కొత్త ఏకపత్నీ విధానంలో పోయిన శీలాన్ని మరల గడించుకోడం అంత సులభమన్నమాట ఖచ్చితమైన ఆస్తి వారసత్వము దైవ సంకల్పము. కాబట్టి వివాహానికికూడా అదే ఆశయంగా ఉండాలి. స్త్రీ పశువుతో సమానం. ఆర్ష వివాహంలో ఒక ఆవునూ ఎద్దునూ (గోమిధునం) యిచ్చి స్త్రీని కొనుక్కుంటారు. సంస్కృత వ్యాకరణంలో సమాహార ద్వంద్వసమాసానికి ఉదాహరణగా 'దారాగవాం' అనే సమాసం యీయబడుతున్నది. దీంతో భార్యకూ పశువుకూ ఒకే విలువ కట్టబడినదని స్పష్టమౌతున్నది. సమిష్టి ఉత్పత్తి విధానమూ సామాజికమైన ఆస్తిలో స్త్రీకి హక్కూ ప్రధానమైనవిగా ఉన్నంతకాలము యిలా స్త్రీనీ పశువులనూ సమానస్థాయికి లాగడం అసంభవం.

"ఆదిమ కమ్యూనిస్టు కుటుంబంలోని స్త్రీలు దాదాపు అందరూ ఒకే రక్తబంధు గణానికి చెందినవారుగానూ భర్తలందరూ వివిధ గణాలకు (గోత్రం) చెందినవారుగానూ ఉండటంవల్ల ప్రాచీన కాలంలో స్త్రీకి అతి విస్తృతమైన ప్రాబల్యం సర్వసాధారణంగా ఉండేది." (ఏంగిల్సు) ఉత్పత్తి పరికరాలూ ఉత్పత్తియైన వస్తువులూ సమిష్టి యాజమాన్యంక్రింద ఉంటే, సామాజిక శ్రమలో పురుషుని శ్రమ కెంత విలువ వున్నదో స్త్రీయొక్క శ్రమకు

వ్యభిచారాత్ ఋతౌ శుద్ధిః
గర్భత్యాగో విధీయతే॥ (యాజ్ఞవల్క్య I-72)

ఏంగెల్సు యిలా అన్నాడు' "అది (ఏకపత్నీత్వం) పురుషుడి ఆధిక్యత మీద ఆధారపడివున్నది. ఫలానాతండ్రికి పుట్టారుఅని చెప్పదగిన సంతానాన్ని కనడమే దాని ప్రముఖ ప్రయోజనము. అలాపుట్టిన సంతానం తండ్రి శరీరంనుంచి వచ్చారు కాబట్టి అతనిఆస్తికి వారసులౌతారు. అందువల్ల స్త్రీకన్న సంతానానికి తండ్రి యెవరో ఖచ్చితంగా నిర్ణయమై ఉండాలి. (కుటుంబం – పుట్టుపూర్వోత్తరాలు)
చూ–మహాభారతం – అనుశాసనికపర్వం 45–9

కూడా అంత విలువ ఉన్నప్పుడే స్త్రీకి ప్రాధాన్యత యెక్కువగావున్న కమ్యూనిస్టు కుటుంబం యేర్పడటానికి వీలుంటుంది. పురుషుడు యుద్ధం చేస్తాడు, వేటాడతాడు, చేపలు పడ్తాడు. ఆహారపదార్థాలను సేకరిస్తాడు, పనిముట్లను తయారుచేయడానికి అవసరమైన ముడివస్తువులను తెస్తాడు. స్త్రీ యిల్లు దిద్దుతుంది. ఆహారాన్ని వండి తయారు చేస్తుంది. దుస్తులను తయారుచేస్తుంది. స్త్రీలుఉపయోగించే పనిముట్లపైన స్త్రీలూ, పురుషులుపయోగించే పనిముట్లపైన పురుషులూ సమిష్టి యాజమాన్యం కలిగియుంటారు; వేటాడే పరికరాలూ యుద్ధంలో ఉపయోగించే ఆయుధాలూ (తరవాతవచ్చిన పశువులూ) పురుషులకు చెందేవి. గృహోపకరణాలు స్త్రీలవి. స్త్రీలూ పురుషులూ కలసి "బ్రహ్మ" లేక గణసంఘం అవుతుంది. గణంయొక్క యీ స్త్రీ పురుష సమాహార స్వరూపమునకు స్మృతిచిహ్నంగా (సంకేతం Symbol) అర్ధనారీ నటేశ్వరస్వామి వెలిశాడు. గణ గోత్రానికి వెలుపలగా స్త్రీ పాల్గొనడానికి అవకాశంలేని వేరే ఉత్పత్తిగానీ, పోటీ వ్యవస్థగానీలేదు. గణగోత్రం స్త్రీవల్ల పుట్టింది. దాని రక్తబాంధవ్యమంతా స్త్రీవల్లనే యేర్పడ్డది. గణసమాజం పెరిగి, అనేక గణ-గోత్రాలు యేర్పడ్డప్పుడు, వాటిని నడిపిందికూడా స్త్రీయే. ఆమె ఆదిమాతయైన 'అదితి' యొక్క మహాదంశ. కాళీమాత కూడా ఆమెయే. ఆహారసేకరణ కొరకూ అందుకై చేసే యుద్ధాల కొరకూ యేర్పడే సమాలోచన సంఘాల్లో స్త్రీ లేకపోతే పనిజరగదు. అందువల్లనే ప్రాచీన మానవుడు స్త్రీని దేవాంశ గలదిగా భావించాడు. హిందూపౌరాణిక గాధలలో ఉదహరింపబడిన స్త్రీ దేవతలంతా ప్రాచీన హిందూసమాజంలో స్త్రీలకు గౌరవస్థాన మున్నదనడానికి ఉదాహరణలు. యజ్ఞవిధాయకమైన ఉత్పత్తీ, గణసమాజమూ అంతరించిపోవడంతో ఆయుగం అంతరించింది. సురులకూ, అసురులకూ, మనువులకూ (మనుష్యులకు) అందరికీ సాంప్రదాయమైన యజ్ఞవిధానానికి స్త్రీయే సృష్టి

కర్త యని తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణం (1-1-4) స్పష్టంగా పేర్కొన్నది. మనువుయొక్క కూతురూ, భార్య అయిన ఇళాదేవి వెళ్ళి, దేవతలూ అసురులూ యజ్ఞమును యెలా చేస్తున్నారో చూచి వారి పద్ధతి లోపభూయిష్టంగా ఉన్నదని భావించింది ఆమె మనువు దగ్గరకు వచ్చి యజ్ఞం యెక్కువ ఫలప్రదమయ్యేందుకు, స్వతహాగా ప్రత్యేక యజ్ఞవిధి నొకదానిని వివరించింది. మనువు కూడా ఆమె యిష్ట ప్రకారమే యజ్ఞాన్ని ప్రతిష్టాపన చేయుమనిచెప్పాడు. ఫలితంగా మనువు (మనుష్యుడు) ప్రజనూ, పశుధనాన్నీ పుష్కలంగా పొందగలిగాడు.

ప్రాచీనగణంలో ఉత్పత్తినీ, గణగోత్ర వివాహాన్నీ నిర్మించి జీవించిన విధానమిది. తరవాత కాలంకన్నా గణ గోత్ర కాలపు జీవితంలో దారిద్ర్యం యెక్కువగా ఉన్నప్పటికీ, అంతరంగిక వైష మ్యాలు కానీ, మురా తగాదాలు కానీ, అంతర్యుద్ధాలు కానీ ఉండేవికావు. బ్రహ్మ అభివృద్ధియైంది - అంటే గణసంఘము పెరిగింది - ప్రపంచంలో దేశ దేశాలకూ విస్తరించింది. విస్తరణ కడ్డువచ్చిన వారందరిపైనా పోరాడి యెదుర్కొన్నది.

గణంలో అంతఃకలహాలు లేవు. కాని ఒక గణానికీ మరో గణానికీ మధ్య యుద్ధాలుండేవి. ప్రవర్ధమానమౌతూఉన్న గణం యుద్ధాలలో యెలా పోరాడింది ? యుద్ధంవల్ల సంపాదించిన సంప దను యేవిధంగా వినియోగించింది ? శ్రమయొక్క ఉత్పత్తి ఫలితం యెక్కువ గావడంతో, మారకం రావడంతో వర్గరహితమైన గణ వ్యవస్థ భగ్నమై, వర్గరాజ్యాంగమూ, ప్రైవేటు ఆస్తీ, కొత్తఉత్పత్తి విధానమూ యేవిధంగా వచ్చినవి ? సమాజం ఆటవిక స్థితినుంచి అనాగరిక స్థితికీ, అనాగరికస్థితినుంచీ నాగరికస్థితికీ అంటే కృత త్రేత యుగాలనుంచి ద్వాపర కలియుగాలకు యెలా పరివర్తన చెందింది ? ఈ సమస్యలను గురించి ముందు అధ్యాయాల్లో తెలుసుకుందాం.

ఏడో అధ్యాయం

గణయుద్ధాలు - యుద్ధసంపద

అశ్వమేధము - పురుషమేధము - దానం

గణసమాజంయొక్క ఆర్థికవిధానాన్ని, కుటుంబ బంధుత్వ విధానాన్నీ ఇంతవరకు పరిశీలించాం. ఇప్పుడు గణగోత్రం ఆర్థికపరిస్థితులవలన, బంధుత్వ నియమాల వలన చీలి కొత్తగణము లేర్పడి యెలా వలసపోవలసి వచ్చినదీ చూడాలి. గణాలు తమచుట్టూ ఉన్న విరోధిగణాలతో పోరాడవలసి రావడం మరొక ప్రధాన విషయం. నిర్మాణాత్మకంగా యుద్ధాన్ని నడపడం యుద్ధాల్లో కొల్లగొట్టిన సంపదను వినియోగించడం ఆర్యగణ జీవితంలో ప్రధాన భాగంగా ఉంటున్నవి. వీటినిగురించి తెలుసుకోడానికి మరల యజ్ఞకర్మయే మనకు మూలాధారము.

ఆకాలంలో ఉత్పత్తినైపుణ్యం మొరటుగానూ బలహీనంగానూ ఉండేవికాబట్టి జనాభా పెరిగిన కొలదీ నేటివలె పెద్దపెద్ద జనసముదాయాలు కూడగట్టుకుని యుండడం సాధ్యపడలేదు. అందువల్ల గణగోత్రాలుచీలి ఆశియాఖండంలో ఖాళీగా ఉన్న ప్రదేశాలకన్నిటికీ విస్తరించినవి. ఖాళీలేనిచోట్ల పోరాడిఖాళీ యేర్పరచుకునే వారు. ఆర్థిక పరిస్థితుల వొత్తిడివలననూ, సగోత్ర సంకల్ప వివాహములు నిషే

ధింప బడటంవలననూ, గోత్రసంతానం మరాలు మురాలుగా వలస బోయిన విషయమూ, యెలా వలసబోయినదీ కూడా ఆర్యులయజ్ఞ కర్మ స్పష్టంగా తెలుపు తున్నది.

హరివంశగాధ ప్రకారం అశిక్ని గోత్రంలో సమిష్టి సంతానం ఐదువేలమంది ఉండేవారు. పిళ్ళకుమరల సంతానం కలగబోతుంది. అందువల్ల గణసమాజము ఆర్థిక సంక్షోభాన్నదర్శించవలసి వచ్చింది. హిందూ పురాణగాధల్లో విషమ పరిస్థితులేర్పడినప్పుడో, తగవులాట లొచ్చినప్పుడో సలహాలిచ్చిగానీ తగాదాలు పెంచిగానీ యెలాగైనా వాటిని సర్దుబాటు చేయడానికి నారదుడు ప్రత్యక్ష మౌతుంటాడు. అలాగే యీ గాధలోకూడా నారదుడు వచ్చాడు. గోత్రసంతానం చీలి, స్థలాంతరాలకు వలసబోయి కొత్తగణా లేర్పరచుకుంటేనే తప్ప, ఉన్న ఆహారోత్పత్తి అవకాశాలు అంత పెద్దగణానికి సరిపోవనీ, దరిద్రమూ సంక్షోభమూ బాధిస్తాయనీ సలహాయిచ్చాడు. ఆ సలహా ననుసరించి, ఆ గణంచీలి, ఒకభాగం స్థలాంతరానికి వలసబోయింది తిరిగిరాకుండా. దక్షప్రజాపతి వలన అశిక్నికి మరల వేయిమంది సంతానం కలిగారు. వాళ్ళనుకూడా మరల అలాగే పంపివేయడం జరిగింది.

ఇలా కొత్త స్థావరాలను వెదుక్కోవడమూ, కొత్త గణాల నేర్పరచడమూ అంత సులభంగానూ, శాంతంగానూ జరిగే పని గాదు. మనుష్యుడి అభివృద్ధికి తగినట్లు భూమియొక్క నైసర్గికరూప ములో అనేకమైన అడ్డంకులను తొలగించవలసియున్నది. నాటి మానవుడి చేతిలోనున్న సాధనాలు అభివృద్ధి పొందుతున్నప్పటికీ, నైసర్గికమైన అవరోధాలను తొలగించగలిగినంతటి శక్తిమంతాలుగా తయారు కాలేదు. తగిన స్థావరాల నేర్పరచుకోడానికి ఆర్యులు ఒక చోటనుంచి మరో చోటికి నిత్య సంచారము చేయవలసి వచ్చింది. మానవుడి చరిత్రకు పూర్వకాలపు స్మృతులలో నిలిచిన అలాంటి

నైసర్గిక అవరోధాల్లో పెద్ద నదీప్రవాహాలూ మొదలైనవి కొన్ని ప్రపంచంలోని ప్రజలందరియొక్క పౌరాణిక గాధల్లోనూ ఉదహరించ బడియున్నవి. మనువు కాలపు నాగరికత అంతా వరదల్లో తుడుచుకు పోయింది. మనువుమాత్రం ఒక చేపవలన రక్షింపబడి యెక్కడో హిమాలయ పర్వతప్రాంతాల్లో ఒడ్డుకు చేరుకున్నాడు. అక్కడ నుంచి మరల సృష్టిని ప్రారంభించాడు. హీబ్రూజాతిలో ఒక తెగ నాయకుడైన నోవా, అతని భార్యాబిడ్డలూ వరదల నుంచి రక్షింప బడిన (Noah's Ark) గాధలాంటి గాధలు బైబుల్లో ఉన్నవి. క్రీస్తుకు పూర్వము 3000 యేళ్ళనాటి రెండవ వెండి డాడ్ ఫార్ గార్డు మనుష్య తెగలు నివసించిన పదహారు ప్రదేశా లను పేర్కొన్నాడు. జనాభా పెరుగుదల వలననేకాక మరి యితర కారణాలనేకం సంభవించడంవలన కూడా ఆ తెగలు తమతమ నివాస దేశాలను వదలిపోవలసి వచ్చినదనికూడా అతడు చెప్పాడు. పార్సీమత స్థుల వేదమనబడే వెండిడాడ్ ఒకగాధ చెప్తున్నది: "అంగ్రమైన్యుడు వరదలను పంపాడు. అహుర్‌మజ్దా అయిర్యానవాయిజో పరిపాలకు డైన ఇమను పిలిచి హెచ్చరిక చేశాడు. అతడునూ (ఇమ) ప్రజా నివాసానికి మర్తీ యిరుకై పోయిన తనదేశపు సరిహద్దులను మూడు సార్లు పెంచి ప్రజలను సంతోషపెట్టాడు. అహుర్‌మజ్దా పదహారు నివాస భూములను సృష్టించాడు. వాటిని ఒకదాని తరవాత ఒకటిగా అంగ్రమైన్యుడు బాధించెను." (తిలక్ యొక్క "వేదాలలో అర్కటిక్ నివాసము" అనే గ్రంధమునుంచి తీయబడినకధ) ఇక్కడ ఈవలసల వివరాల ప్రమేయం మనకు లేదు. భౌతిక జీవనాధారాలు పెరిగిన కొలదీ, కొత్త సమస్య లెలా పుట్టుకొచ్చినదీ, సమాజం వాటిని యెలా పరిష్కరించినదీ మాత్రమే మనం తెలుసుకోవాలి.

నిత్యాభివృద్ధిని పొంది, చీలిపోతున్న గణగోత్రాలు వలస పోవడంలో యేవిధాన మనుసరించారో తెలుసుకోవాలి. ఈ విష

యాలు వెనక మనం పరిశీలించిన అగ్నిష్టోమములోనూ, మద్రాత్ర క్రతువులోనూ వివరింపబడినవి. అగ్నిష్టోమ సోమయాగము చాలా దీర్ఘమైన యజ్ఞము. అది ఆర్యుల వలస విధానాన్ని వివరిస్తున్నదని శ్రీ కుంతే నిర్వచిస్తున్నాడు. ("ఆర్యనాగరికతలో ఒడుదుడుకులు" -కుంతే) కాని అది ఒక్క వలసవిధానాన్ని మాత్రమే వివరించేది కాదనీ, ఆర్యుల నిత్యజీవిత కార్యకలాపాలను కూడా తెలుపుతున్న దనీ మా అభిప్రాయము.

పశువుల మేతకు బాగా పచ్చికపట్టిన బీళ్లూ, పువ్వులూ, పండ్లూ, పుష్కలంగాఉండే వసంతకాలంలో, పౌర్ణమినాడుగానీ, శుక్లపక్షారంభమయ్యే అమావాస్యనాడుగానీ వలస ప్రయాణం ప్రారంభమవుతుంది గణానికి నాయకులైన ఋత్విజులందరూ అగ్ని చుట్టూ సమావేశమై, యెవరు వలసపోవాలో, యేయేమురాలుగా వలసపోవాలో నిర్ణయం తీసుకుంటారు. వలసపోయేవారిని యెన్ను కున్నవారూ, యెన్నుకోబడినవారూ "దీక్షను" స్వీకరిస్తారు. వారికి కొత్త దుస్తులను కట్టబెట్టి, కొత్త గణ సంతానముయొక్క పుట్టుకను అనుకరించే కర్మకాండను వారిచేత జరిపిస్తారు కొత్త గణము యొక్క నివాసానికి అవసరమైన కుండలూ, పళ్లెలూ, పశువులూ, మేకలూ, సోమాసనమూ, ధాన్యమూ, గృహనిర్మాణ సామగ్రిని మోసే బండ్లూ మొదలైనవాటినన్నిటినీ సమకూర్చుతారు. కొత్త గణ గృహస్థాపరంకొరకు, పాతగణ గృహంనుంచి కొంత నిప్పును ఒక బండిమీద తీసికెళ్తారు. వలసబోయే సమయంలో పెద్ద విందు జరుగుతుంది. గణమంతా కలిసి, బాగా తిని సంబరం చేసుకుంటారు. వలసపోయే [illegible] వారు స్నేహ సహకార బుద్ధితో నడుచుకుంటా మనీ, పాపకార్యాలు చేయబోమనీ ప్రతిజ్ఞ చేస్తారు. అప్పుడు దారిలో రాక్షసులనూ, (శత్రువులనూ) క్రూరమృగాలనూ యెదుర్కొనడానికి ఆయుధాలనుధరించి సన్నద్ధులై వలసప్రయాణాన్ని ప్రారంభిస్తారు

ఈ ప్రయాణాని కెంతకాలం పట్టుతుంది? ఎప్పుడు విడిది చేస్తారు? ఈ విషయాన్ని షడ్రాత్రక్రతువునుంచిగానీ, లేక సరస్వత సత్రయాగంనుంచిగానీ కొంత తెలుసుకోవచ్చును. ప్రపంచ భూభాగమంతా అప్పటికి ప్రైవేటుగా హస్తగతం చేసుకోబడలేదుకాబట్టి, రాజ్యాలుగా విభాగంచేయబడి యుండలేదుకాబట్టి వలసపోయే ఆర్యులు యేదో ఫలానా రాజ్యానికి ఒక పద్ధతి ప్లానుప్రకారం వలస పోతున్నారని చెప్పడానికి వీలులేదు. అందువల్ల కొత్తగణం యేవేపు వెళ్ళాలి, యెంతదూరం వెళ్ళాలి, ఎంతప్రదేశాన్ని ఆక్రమంచుకోవాలి అనే నిర్ణయం యితరవిషయాలమీాద ఆధారపడి ఉంటుంది. సరస్వత సత్రయాగంలో తెలిపినట్లు, అధ్వర్యుడు నిప్పుచేయడానికి ఉపయోగించే శమీాదారువును (శమ్మికర్రను) పుచ్చుకుని గణానికి ముందుండి నడుపుతూ, ఒకరోజు ప్రయాణమైనతరవాత విడిదిచేయడానికి ఒక స్థలాన్ని నిర్ణయిస్తాడు. ఆ స్థలంలో మామూలు యజ్ఞవిధిప్రకారము విశ్రాంతి తీసుకుని మరల ప్రయాణం సాగిస్తారు. వలసపోయేవారికి ముందు జీవనం ప్రారంభంచేయడానికి పది ఆవులనూ, ఒక యెద్దునూ యిస్తారు. వలసదారులు నూరావులూ, కొన్ని యెద్దులూ, కొన్ని వందల మేకలూ, గొర్రెలూ వాటికి సరిపడినంతమంది మనుష్యులూ జీవితం గడపడానికి అవసరమైన జీవనాధారములూ, వైశాల్యమూ కల ప్రదేశాన్ని ఆక్రమించుకొనవచ్చును. (తరవాత యీ నివాసప్రదేశాల సైజు వెయ్యి ఆవులవరకూ పెంచబడినది. బహుశా గణసమాజవిధానం అడుగంటి నగరజీవితం ప్రారంభమైనందు కిది గుర్తు కావచ్చును.) నూరు ఆవులుగల ప్రాచీన గణసంఘంలో జనాభా యేమాత్రముంటుందో యెక్కడా సూచింపబడలేదు. కొంతవరకు మనం అంచనా వేసుకొనవచ్చును. [illegible]త స్మృతి నియమాల ప్రకారం ఆర్షవివాహపద్ధతిలో భార్య విలువ ఒక ఆవూ ఒక యెద్దూ అని చెప్పబడినది. ఏకపత్నీ కుటుంబంలో ఒక్క—

భార్య లేక ఒక స్త్రీని ఒక్క కుటుంబంగా పరిగణించినప్పుడు, పైన పేర్కొన్న దేవసత్రయాగం ప్రకారం గణంలో ఉండవలసిన అత్యధిక జనాభాసంఖ్య నూరు కుటుంబాలనవచ్చును. మనుస్మృతి కలియుగ న్యాయస్థానాల్లో సాక్ష్యవిధానాన్ని వివరించే సందర్భంలో మనువు తన కాలంలో ప్రచారంలోఉన్న ఒక చిత్రమైన అభిప్రాయాన్ని తెలుపుతాడు. ఒక ఆవును గురించి దొంగసాక్ష్యం చెప్పేవాడికి పదిమంది బంధువులను చంపినంతపాపం చుట్టుకుంటుందట! మనువు కాలానికి బానిసయైన మనిషివిలువ బానిసత్వము లేని గణసమాజపు రోజుల్లోకన్నా, చాలా పడిపోయింది. దీనినిబట్టి గణంలో జనాభా ఐదువందలకు మించి ఉండదనుకోవచ్చును. ఇలా అంచనాగట్టడానికీ మన ప్రస్తుతపరిశీలనాంశానికీ నేరుగా సంబంధమేమీలేదు. కాకపోతే ఉత్పత్తి టెక్నిక్‌వల్ల గణసమాజంయొక్క సైజు యెలా పరిమితమౌతున్నదీ తెలుసుకొనవచ్చును.

ఇలా నివాసస్థలం కొరకూ, జీవనాధారాల కొరకూ వెదకులాడటంలో, ఒక్కొక్కప్పుడు వ్యాధులవలనా శత్రువులవలనా గణానికి గణమే సర్వనాశనమైపోయేది. జనం చచ్చిపోవడం వలన సన్నగిల్లిన గణం యితర గణగోత్రాలనుంచి మనుష్యులను చేర్చుకొనియో, లేక మరొకగణాన్ని మొత్తంగా తమలో కలుపుకొనియో మరల బలగాన్ని కూర్చుకునేవి. రాకపోకలకుగానీ, నిత్యజీవిత సంపర్కానికి గానీ అవకాశాలు దుర్ఘటములైన ఆ రోజుల్లో చీలిపోయి, దూరప్రదేశాల్లో నివాస మేర్పరచుకొన్న గణ గోత్రాలూ, తెగలూ, యెవరిభాషను వారు అభివృద్ధిచేసుకుంటారు. ఈ భాషాభేదంవల్ల కాలం గడచినకొలదీ యీ గణ - గోత్రాలు వాటి మాతృగణంతో యేమీ సంబంధములేని ప్రత్యేక గణాలుగా అవుపడతాయి. వివిధ భాషారూపాల నేర్పరచుకొన్న గణాలుకానీ, వాటినుంచి పెద్ద పెద్ద భాగాలుగానీ కలిసి, ఒక తెగగానో లేక

గణంగానో యేర్పడినప్పుడు ఈ కొత్త తెగ లేక గణంయొక్క భాష మిశ్రమభాషగా రూపొందుతుంది. సంస్కృతభాషనిండా యిలాంటి మిశ్రమభాషా విలక్షణాలు చాలాఉన్నవి. సామాజికచరిత్ర యెరుగని వ్యాకరణ పండితులు యీ విలక్షణప్రయోగాల వ్యుత్పత్తి రూపాలేవో తెలుసుకోడానికి తలలు బ్రద్దలుకొట్టుకున్నా సాధ్యపడలేదు. ఉదాహరణకు మహావైయాకరణి యైన పాణిని అస్మత్ (నేను) ఉష్మత్ (నీవు) అనే సర్వనామాల యొక్క యేడు విభక్తి ప్రత్యయాలనుంచి ఇరవైయొక్క (21) రూపాలను సాధించడానికి ఇరవై మూడు సూత్రాలను వ్రాయవలసివచ్చినదీ, అంటే యివి నిజంగా సూత్రాలుకావనే చెప్పాలి. ఈ రూపాల స్వభావం తెలుసుకోవాలంటే తెగలూ గణాలూ కలిసిపోవడం ప్రాతిపదికగా తీసుకుంటే నేగాని సాధ్యపడదు. అంతేగాని కాలప్రవాహంలో రూపాంతరాలేర్పడినవనుకుని పూనుకుంటే లాభంలేదు. సర్వనామాలు చాల కష్టంమీదకాని మారేవికావు. *

ఒక గణంలో కొత్తవారిని వ్యక్తులుగాగానీ, గ్రూపులుగా కానీ చేర్చుకోవడాన్ని యజ్ఞకర్మలో "ప్రత్యష్టోమ" మంటారు. ఇలా గణ సమాజం దత్త స్వీకారం చేసుకోడానికీ, తరవాత కాలంలో

* పాణిని ఈ సర్వనామాల కొకమూల శబ్దాన్ని నిర్దేశించాడు. రజ్వాడే యీ మూలశబ్దాన్ని వదలి మరో మూలశబ్దాన్ని నిర్దేశించి యీ సమస్యను పరిష్కరించాడు. "సంస్కృతభాషే చా ఉలగడా" అనే గ్రంధాన్ని చూడండి. ఇరోక్వ అనుగురించి ఎంగెల్సు యిలా వ్రాశాడు: "తెగా, భాషా చాలావరకు అనుషంగికాలు. అమెరికాలో యిటీవలివరకూ తెగల చీలికవలనా, కలయికవలనా కొత్త తెగలూ, కొత్తభాషలూ యేర్పడుతూ వచ్చినవి. ఈనాటివరకు కూడా యీ పరిణామం పూర్తిగా ఆగిందనడానికి వీల్లేదు. బలహీనమైపోయిన రెండు తెగలుకలసి ఒకటిగా యేర్పడ్డప్పుడు, అల్లాంటి తెగలో పరస్పరం దగ్గరసంబంధంగల రెండు భాషలు మాట్లాడబడుతూండటం జరుగుతుంది. ఇలా జరగడం మామూలుకు భిన్నం. అమెరికన్ తెగలలో జనాభాసంఖ్య సరాసరిగా 2000లకు లోపున ఉంటుంది." (కుటుంబం పుట్టుపూర్వోత్తరాలు)

ఏకపత్నీ కుటుంబం ఆస్తి వారసత్వం కోసం దత్తస్వీకారం చేసుకునే దానికీ యేమీ సంబంధంలేదు. గణంలో వ్యక్తిగతకుటుంబం అనేది లేదు కాబట్టి దత్తుడు వ్యక్తిగత కుటుంబానికి చెందియుండటమనేది లేదు. యజ్ఞకర్మ ప్రకారం, రక్తబంధువు కానటువంటి పరాయి వ్యక్తికి గణబంధుత్వంలో ప్రవేశ మిస్తున్నారంటే, అతనిని గణము యొక్క సామాజిక ఆర్థిక జీవనంలో భాగస్వామినిగాచేసి రక్షించడమే నన్నమాట. ఎందువల్లనంటే గ క్తబంధువులుకాని మరోగణానికి చెందిన పరాయి వ్యక్తులు విరోధులుగా పరిగణింపబడటం, అలాంటి వారు చేజిక్కినప్పుడు చంపివేయడం అన్నిగణాలూ అనుసరించే సాధారణాచారం.

వలసపోయిన గణం పశువులను మేపుకోడానికి పచ్చిక బీళ్లకోసం వెతుక్కుంటూ పోయేటప్పుడు, శత్రుగణాలతో యుద్ధాలు చేయవలసి వచ్చేది. దేవగణాలు సాగించిన యుద్ధగాథలనేకం ఋగ్వేదంలో వివరింపబడి యున్నవి. మహా భారతం ఆదిపర్వంలోనూ, వంశానుక్రమణికలను వర్ణించే గాథలున్న పురాణాలన్నిటిలోనూ, అదితి – రుద్ర – దానస్–దితి మొదలైన వివిధగణాలమధ్య పరస్పరంజరిగిన నిరంతరపోరాటాలూ, యుద్ధాలూ అనేకం ఉన్నవి. ఇలా నిరంతరపోరాట నిమగ్నాలైన గణాలనన్నీ గోత్రమాతల పేరిటనే ఉదహరింపబడి యున్నవి. కాని ఋగ్వేద కాలపు యుద్ధాలు ముఖ్యంగా సుదస్, దివోదస్ వంశీకులైన పది మంది రాజుల యుద్ధాలు గోత్రజనకులచేత (Patriarchs) నడప బడిన గణాలమధ్య జరిగినవి. ఇది బహుశా మాతృస్వామికం అంతరించి పితృస్వామికమూ, ప్రైవేటు ఆస్తి. బానిసవిధానమూ, వర్గ పోరాటాలూ అమలులోకివస్తున్న పరిణామకాలానికి చెందినవి కావచ్చును కాని పితృస్వామిక ప్రారంభంవరకూ, పితృస్వామికం అమల్లోఉన్న కాలంలోకూడా (1) ఒకగణం లేక కొన్నిగణాలు కలిసి సమి

ష్టిగా మర్గొక గణంమీాద చేసిన యుద్ధాలుగానే ఉన్నవి. (2) ఆ యుద్ధాలు పశువులకొరకూ, పచ్చిక బీళ్ళకొరకూ, నీటి వసరుల కొరకూ జరిగిన యుద్ధాలు (3) ఆర్యుల శత్రువులైన అసురులూ, దైత్యులూ, రాక్షసులూ, ఆహులూ, దాసులూ మొదలైనవారుకూడా ఆర్యులవలెనే యజ్ఞవిధాయకమైన గణవ్యవస్థలో నున్నవారు. వారుకూడా అగ్నిని ప్రతిష్ఠించి యజ్ఞాలు చేశారని చెప్పబడ్డది. అయితే వారి యజ్ఞాలవిధానం తప్పనీ, మంత్రాలూ తప్పేననీ అందువల్ల దేవతలదృష్టిలో అవి దుష్ఫలితాలను కలిగించేవనీ చెప్పారు. (4) యుద్ధంచేసే విధానమూ, యుద్ధంలో కొల్లగొట్టిన సంపదను వినియోగంచేసే విధానమూకూడా గణసమాజ విధానమే. అంటే ఒకవర్గం పైవేటుగా అపహరించడంగానీ లేక వర్గరాజ్యంగయంత్రంలోవలె జీతాలుపుచ్చుకునే స్థాయీ సైన్యం (Hired Standing Army) చేత యుద్ధం చేయించడంగానీ, అలాంటి సైనిక నాయకత్వం యేర్పాటుకావడంగానీ లేదు.

దితి, అదితి, దను, వస, కద్రు, వినత, భను మొదలైన గోత్రమాతల సంతానమైన వివిధగణాలు ఆదిమ కమ్యూనిస్టు జీవితాన్ని గడిపేవారు. యుద్ధాలు చేస్తూవుండేవారు. ఈ గణాలూ వీరి జీవితమూ, యుద్ధాలూ ఆర్యులచరిత్రలో యెక్కడో, యెప్పుడో అంటే యెంతకాలంవరకూ జరిగాయో మనకు తెలియదు. అవి రక్తబంధుత్వంమీాద ఆధారపడి సమిష్టి ఉత్పత్తివిధానాన్ని అనుసరించే సమాజ వ్యవస్థలని మాత్రం మనకు తెలుసును. ప్రస్తుతం ప్రచారంలోఉండే పురాణగాధలప్రకారం ఆ దేవతలు అమరులనీ సర్వవ్యాప్తులనీ, ప్రపంచంయొక్క సృష్టి, స్థితి, లయాలకు కారకులనీ విశ్వసింపబడుతున్నప్పటికీ వారంతా మనుష్యులే ననే విషయంలో దాపరికమూలేదు; మరిచిపోవడానికీ వీలూలేదు. దేవతలూ మానవమాత్రులేనని అధర్వణవేదం స్పష్టంగా చెప్పుతున్నది. (11-5-19,

4-11-6) అలాగే శతపథ బ్రాహ్మణంలో వారొక తెగకు చెందిన మనుష్యులే యని చెప్పబడ్డది. ఇంద్రుడూ, అగ్నీ, ప్రజాపతీ కూడా అలాంటివారేనని ఐతరేయ బ్రాహ్మణ మంటున్నది.

వారు మానవులనేకాక వారి సమాజవ్యవస్థ గణసమాజ వ్యవస్థయని కూడా స్పష్టంగా చెప్పబడ్డది. వసువుల తెగ 8 గణాలుగా ఉండేది, రుద్రగణాలు 11; మరుద్గణాలు 21, ఆదిత్యగణాలు 12, ఋభుగణాలు 3, యిలా యిలా ఉండేవి. దేవగణాలు చీలి అనేకగణాలై విస్తరించినవి. కొంతకాలం గడిచేటప్పటికి వీరి బంధుత్వాలూ, భాషలూ దూరములై చివరకు పశువులకొరకూ, సంపద కొరకూ పోరాడుకునే పరాయివాళ్ళుగానూ, శత్రువులుగానూ మారారు. పురదేవ, మురదేవ, శిశ్నదేవ, శూరదేవగణాలు మొదలైనవి అనేకం యిలాంటివే. ఋగ్వేదంలో దేవగణాలకూ పణిగ్గణాలకూ జరిగిన యుద్ధాన్నిగూర్చి ఒక గాథ ఉన్నది. పణులు దేవగణాలకూ చెందిన పశువుల మందలను దొంగిలించారు. దేవతలు 'శరమా' అనే స్త్రీ నాయకత్వం క్రింద అడవులనూ నదులనూ, దాటిపోయి పణుల నెదుర్కొంటారు. పెద్ద యుద్ధం జరుగుతుంది. దేవాసురయుద్ధాల్లో వచ్చే అసురులు ప్రారంభంలో దేవగణాల కుదురుకు చెందినవారేనని పురాణగాథలు చెప్తున్నవి.

సమాజంలో శాంతికాలపు ఆర్థిక విధానంలో ఆధ్వర్యులూ, హోతలూ, మొదలైన యెన్నుకొనబడిన కార్యకర్తలుండేవారని ఇదివరకే మనం చూచాం. నేటి రాజ్యాంగ యంత్రంలో దోపిడీదారుల లాభంకొరకు ఉత్పత్తిని డైరెక్టుచేసే కార్యనిర్వాహకులుంటారు. వీరివి పర్మనెంటు ఉద్యోగాలు; పదవులనుంచి తొలగించరాదు; జీతాలు పుచ్చుకుంటారు. అదనపు హక్కులు అనుభవిస్తుంటారు. గణసమాజంలోని కార్యకర్తలిలాంటివారు కాదు. వారు కూడా ఉత్పత్తి కార్యకలాపంలో పాల్గొనేవారే. సమిష్టి శ్రమను

నిర్మాణాత్మకంగా నడిపించడానికి తాత్కాలికంగా యెన్నుకొనబడిన వారు. ఈ యెన్నుకొనబడిన వ్యవహారవిధులను నిర్వహించినందుకు వారికి అదనంగా ముట్టేదేమీ లేదు. సమిష్టి నుంచి గణసభ్యుల కొక్కొక్కరికీ యెంతవస్తుందో వీరికీ అంతే.

శాంతిసమయంలో యెంతో యుద్ధసమయంలోనూ అంతే. అనేక సందర్భాల్లో ఆహారోత్పత్తి అన్నా యుద్ధమన్నా ఒకటిగానే భావించబడేది. అందువల్లనే సంస్కృతంలో యుద్ధానికి "గవిష్టి" అనే పర్యాయపదమున్నది. గవిష్టి అంటే గోసంపాదనకొరకు చేయబడే ఒక చిన్న యజ్ఞమనికూడా అర్ధం. గణమంతా కలిసి ఒక సాయుధుల నిర్మాణవ్యవస్థ కాబట్టి, అందులో యింకా శ్రమవైవిధ్యము కానీ, శ్రమవిభాగంకానీ లేకపోవడంవల్ల యుద్ధంచేయుడం పురుషులే చేసినప్పటికీ గణమంతటియొక్క సమిష్టి బాధ్యతగా ఉండేది. అందువల్ల ప్రాథమికదశలో ఒకొక్కప్పుడు యజ్ఞంలో నాయకత్వం వహించే అధ్వర్యుడే యుద్ధంలోకూడా నాయకుడు కావడం సహజంగా జరిగేది. ఆ కారణంచేతనే ఆర్యచరిత్ర ప్రారంభదశల్లో యుద్ధాన్ని నడిపేవాడనీ, శాంతికాలంలో ఆర్థిక కలాపాలకు నాయకుడని అంటే క్షత్రియ రాజన్యుడనీ, బ్రాహ్మణ పురోహితుడనీ భేదాన్ని పాటించినట్లు లేదు. ఆ కారణంచేతనే, యుద్ధవీరులని ప్రసిద్ధిపొందిన బ్రాహ్మణులు సమిష్టిగణ సమాజానికి నాయకులుగా ఉన్నట్లు చరిత్ర గాథల్లో చూస్తున్నాం. తరవాత కాలాల్లోమాత్రం బ్రాహ్మణులకు యాజ్ఞాన్ని నడిపించడమే కర్తవ్యంగా యెంచబడ్డది.

అనాగరిక జనసమాజాలన్నిటివలెనే ప్రాచీనార్యులు కూడా ప్రతి సామాజిక కార్యానికీ, వస్తువుకూ, పరిసరానికీ దైవాంశను కల్పించి తమ మత కర్మకాండలో ఒక భాగంగా చేసివేశారు. బ్రహ్మ లేక గణసమాజం యుద్ధనాయకుణ్ణి యెన్నుకుని ఆతణ్ణి

బ్రహ్మణస్పతి, బృహస్పతి, లేక గణపతి అనీ పేర్లుబెట్టారు. దేవాసుర యుద్ధాల్లో దేవతలకు ఉత్తమోత్తమమైన సలహానిచ్చిన బుద్ధిశాలి బృహస్పతి. హిందువులు యేకార్యం తలపెట్టినప్పటికీ ప్రారంభంలో పూజావాహనం పొందవలసిన దేవుడు గణపతి అనే ఆచారం యీనాటికీ ఉన్నదే. ఈ మూడుపేర్లకూ యుద్ధంలోకాని, శాంతి సమయంలో కాని గణాన్ని నడిపే నాయకుడు అనేదే అర్థం. గణ సమాజం తన సమిష్టి సంపాదనలోనుంచి అతని భాగాన్ని (హావిస్సును) తీసియిచ్చి, తనకు ప్రతినిధియై, తమ నాయకుడై శత్రువును నాశనముచేసి, సంపదల నొసగూర్చుమని అతన్ని ప్రార్థించే వారు. గణపతి అథర్వశీర్షంలో యీ గణనాయకుడు యెర్రని దుస్తులు కలవాడనీ, దంత త్రిశూల పాశములు ఆయుధములుగా ధరించి శత్రువులపై పోరాడుతాడనీ వర్ణింపబడినది. ఒక గణం యుద్ధంలో శత్రువును ఓడించినప్పుడు ఓడిపోయిన గణముయొక్క పశువులనూ, వస్తుసంపదనూ స్త్రీలనూ, బిడ్డలనూ వశపరచుకుని, పురుషులను ఖైదీలుగా బంధించి తమ గణనివాసానికి తెచ్చేవారు.

ఈ సమయంలో గణపతికి మరోబాధ్యత యేర్పడ్డది. యుద్ధంలో కొల్లగొట్టినది పైవేటు ఆస్తిగా ఉండదు. అంతా గణంయొక్క ఉమ్మడి ఆస్థి. వెంటనే అనుభోగ్యమైనది గణసభ్యులకు వెంటనే పంచివేయబడుతుంది. పంపిణీచేయబడవలసిన వస్తుసామగ్రిని మధ్యలో ఒక వేదిక (ఆసన్ది) పైన అమర్చుతారు. గణపతిని ఆ వేదికపై కెక్కమని గణమంతా కోరుతుంది. అదొక పెద్దవిందు, సంబరం జరిగే సమయం. వీరుడూ, విజయకారకుడూ అయిన నాయకుడూ అతనితోపాటు గణసభ్యులందరూ అభినందించబడతారు. అతడు గణపతి, ప్రియపతి, నిధిపతి. అందువల్ల అతడు గెలిచిన సంపదను పంచేసమయంలో గణమంతా కలిసి చేసుకునే వేడుకలలో అతనే ఆధిపత్యం వహిస్తాడు.

శత్రుదేశంలో మొట్టమొదట ప్రవేశించిన గుర్రము అగ్నికర్పించవలసిన పవిత్ర హవ్యంలో మొదటిదౌతుంది. అదే అశ్వమేధ యజ్ఞంలోని జవనాశ్వము. ఆఅశ్వాన్ని స్నానంచేయించి, సభ్యులందరికీ చూపి తరువాత యూపస్తంభానికి (బలికొయ్యకు) కట్టివేస్తారు.

కాని ఆ అశ్వాన్ని బలియిచ్చేముందు గణ సభ్యులందరూ మామూలు మాంసమూ, మధురసములతో విందారగించి, స్త్రీపురుషులంతా (Sex Dance) కామనృత్యం చేస్తారు ఈ నృత్యంలో కూడా గణపతియే ముందుండి నడపాలి సాముదాయిక సంభోగంతో సహా విందుచేసుకోవడం గణ సమాజాలనాటి ఆచారము.

ఈ కామనృత్య సమయంలో కొత్తగా తెచ్చిన స్త్రీ ఖైదీలుండటంవలన కొంచెం పౌరుష్యా, రసభంగమూ కలిగే అవకాశమేర్పడుతున్నది. యుద్ధంలో కొల్లగొట్టబడిన యితరవస్తువు లన్నిటివలెనే యీ స్త్రీలుకూడా గణానికంతటికీ సమిష్టిగా బహూకరణ చేయబడతారు. సంకల్పవివాహ నియమంప్రకారం వా రందరూ గణంలో కలిసిపోవలసినవారు. కొత్త అందగత్తెలకొరకు తాపత్రయపడే యీ విందు సందర్భంలో, కొందరు గణికలకు, అనగా గణంలోఉండే మొదటిభార్యలకు మొగుళ్లు దొరక్క విడిగా నిలిచిపోతారు. పురుషులు దొరకనందుకు ఆ స్త్రీలుపడే దుఃఖాన్నిక్కడ వర్ణించడానికి వీల్లేనంత అసభ్యంగా ఉంటుంది. శుక్లయజుర్వేదంలో దీన్ని విలాపమని చెప్పబడ్డది. ఆ ఘట్టంలో జరిగిన సంవాదము (ఋత్త-పలగలి సంవాదం) యజ్ఞంలో ఒక భాగంగా పవిత్రమైనదిగా, అంగీకారయోగ్యమైనదిగా యెంచబడినది. దానినిక్కడ ఉదహరిస్తే బూతుగా ఉంటుంది.

ఈ విందైనతరవాత స్త్రీ ఖైదీలను గణికలుగా (గణ భార్యలుగా) అంగీకరించినతరవాత గణం మరి రెండు విధులను నిర్వర్తించవలసి యున్నది. అవి పురుషమేధమూ, బ్రహ్మమేధమూనూ.

పురుష మేధమంటే మొగ ఖైదీలను యేమిచేయాలో తెలిపేది. బ్రహ్మ మేధమంటే యుద్ధంలో చనిపోయిన వీరులను పూజచేయడం.

ప్రాచీనకాలపు గణసమాజాభివృద్ధి యొక్క ప్రారంభదశల్లో గణానికుండే మొరటైన పరికరాలతో ఉత్పత్తిచేయగలిగిన దాని నుంచి, ఉత్పత్తిదారుడు తన శ్రమశక్తిని పుంజుకోడానికి అనుభవించిన తరవాత యింకా అదనంగా మిగిలేదేమీ వుండేదికాదు అందువలన నాటి సామాజిక వ్యవస్థలో బానిసలకు చోటు కల్పించి వారిద్వారా ప్రయోజనం పొందడం అసాధ్యమైన విషయం. యుద్ధ ఖైదీల్లో అందగాళ్ళూ, బలవంతులూ, వైద్యం మొదలైన వాటిల్లో నిపుణులూ అయిన కొంతమందిని గణంలో కలుపుకుని వారికి సంపూర్ణమైన బంధుత్వహక్కులను కలుగచేసేవారు. అంటే వారు గణంలో సభ్యులైపోయేవారు. మిగిలిన ఖైదీల నేంచెయ్యాలి? గణంయొక్క ఆర్థిక దరిద్రావస్థలో వారంతా "నోటి"కి వచ్చేవారే కాని "చేతికి" వచ్చేవారు కాదు. అలాంటప్పుడు వాళ్ళను చంపివేయడ మొక్కటే పరిష్కారమార్గం. వాళ్ళు గణానికి శత్రువులు కూడా. అందువల్ల వాళ్ళను అగ్నిదేవుడికి బలియిచ్చేవారు. ఇదే పురుష మేధము. ఇది ఆటవికదశయొక్క అవశేషంకాదు. ఉత్పత్తి శక్తులు మరీ బలహీనాలుగా వుండటం వలన, తిండిచాలక ఆర్యులు అనాదికాలంలో మనుష్యులను పీక్కుతినవలసినగతి పట్టి యుండవచ్చును. పురుషమేధయజ్ఞమే కనక అలాంటిస్థితికి చిహ్నమై యుండినట్లయితే మిగిలిన అనేక యజ్ఞాల్లోవలె యీ కర్మకాండలో కూడా చంపబడిన మనుష్యుల మాంసమును ఏదో శాస్త్రార్థంగానైనా రుచిచూడవలెననే నియమముండేదే. ఇప్పటివరకు మన మెరిగిన పురుషమేధ కర్మకాండలో అలాంటి దెక్కడా అవుపడదు. పురుష మేధంలో మూడవ రోజున పదకొండు యూప స్తంభాలకు కట్టిన యజ్ఞపశువులను మామూలు విధాయకంగానే చంపేవారు.

చంపబడవలసిన మనుష్యులు (నరపశువులు) యూప స్తంభాల మధ్య నిలుచునియుంటారు. జంతుబలులైపోయినతరువాత యజ్ఞాధ్వర్యుడైన బ్రహ్మ పురుషసూక్త మంత్రాలను పఠిస్తూ ఒక మండుతూన్న కొరివిని తీసుకుని, నరపశువులచుట్టూ మూడుమార్లు తిప్పుతాడు. ఆ తరవాత వారినందరినీ వదలిపెడ్తారు. వారినిచంపి ఆ కళేబరాలను అగ్నిలో వ్రేల్చేబదులు నేతిని అగ్నిలో పోస్తారు (ఘృతహావిస్సు).

నరపశువుల చుట్టూ మండే కొరువులను త్రిప్పడం, వారిని దేవతల కర్పణచేయడం, ఒకప్పుడు వారిని చంపి అగ్నిలో వ్రేల్చే వారనేందుకు చిహ్నమే. కాని ఆచారంలో ఉన్న కర్మకాండలో వారిని చంపక వదలివేస్తున్నారు. కారణమేమిటి? దయవల్లనా? కాదు. తరువాత దశల్లో బహు స్వల్పనేరాలకున్కూడా బెత్తాలతో కొట్టడం, అవయవ విచ్ఛేదన, స్త్రీ పురుష భేదం లేకుండా తలలు నరికివేయడం, యిలాంటి శిక్షలు విధించవచ్చునని చట్టాలు చేసిన ఆర్యులు, యుద్ధాలలో వేలకొలది జనాన్ని రంపపుకోత కోసిన ఆర్యులు, పూర్వపు ఆటవిక అనాగరిక దశల్లో దయ పుట్టిపడి "నర పశువులను" చంపకా, తినకా వదలిపెట్టారంటే నమ్మటానికి వీల్లేదు. అయితే మరి కారణ మేమిటి? ఇప్పటి పురుష మేధం మనుష్యులను చంపివేయడం మాని బానిసలను చేసుకునే కాలానికి చెందినది. సమాజంయొక్క ఉత్పత్తిశక్తి పుణ్యమభివృద్ధిచెంది, మానవుని శ్రమ అదనంగా ఉత్పత్తిచేయగలిగిన స్థితికివచ్చిన తరవాత, మనుష్యుడికి యజమానులైనవారు, వారిని అగ్నికి ఆహుతి చేయకుండా అట్టే పెట్టుకోడం లాభసాటిగా అవుపడ్డది. యుద్ధఖైదీలను చంపటం నిజంగా నిరుపయోగమే కాక నష్టకారణం కూడాను. అందువల్ల ఆర్యులు వారిని బానిసలుగా మార్చివేశారు. స్వేచ్ఛా సమానత్వములు గల ఆ గణ విధాన శిథిలాలమీద, బానిస విధానముగల సమాజ వ్యవస్థ నిర్మాణమైనది.

ఈ మార్పు గణంచేతికి చిక్కిన ఖైదిలను చంపే కర్మ కాండలో, అంటే పురుషమేధంలో మార్పును తెచ్చింది. ఇందుకు నేటి పురుషమేధ కర్మలో పురుషసూక్త మంత్రాలనుపఠిస్తూ "నర పశువు"లను దేవతల కర్పణచేయడం గుర్తు. పురుషసూక్తము ఆర్యగణాలలో వర్ణాలూ, బానిసలూ, ప్రైవేటుఆస్తీ, వర్గరాజ్యాంగ యంత్రమూ ప్రవేశించిన రోజుల్లో పుట్టినది. యీ విషయానికి తరు వాత వద్దాం.

ఇకను యుద్ధంలో చచ్చిపోయినవారి విషయం, మామూ లుగా చచ్చిపోయినవారందరి విషయంలోనూ యేంచేస్తారో, దానికి మించి యీ కర్మకాండలో ప్రత్యేకంగా యేమీలేదు. కొందరు గ్రంథకారులనుకున్నట్లు యుద్ధంలోకానీ, మామూలుగాకానీ చచ్చి పోయినవారిని దహనంచేయడం యే ఒక వ్యక్తికో సంబంధించినది కాదు. అదికూడా ఒక యజ్ఞమే. దానిని బ్రహ్మమేధ మనడం గమనింపదగ్గది. నేటి కర్మకాండలో అగ్నిహోత్రాన్ని స్వీకరించిన వారు చనిపోయినప్పుడు మాత్రమే శ్రౌతవిధిప్రకారం (అంటే ప్రాచీన వేదోక్తవిధి ప్రకారం) దహనం చేయబడతారు. దానిని బ్రహ్మమేధ మంటారు. ఇతరులకు స్మృతిధర్మంప్రకారం కర్మ జరిపిస్తారు. దీన్ని పితన్ మేధమంటారు. స్మృతివిధాయకమైన కర్మ కాండ యిటీవలిదని స్పష్టంగా అవుపడుతుంది. ప్రాచీనగణ సమా జంలో గణమంతా కలసి అగ్నిహోత్రిగా ఉండేది. అందువల్ల గణంలో యెవరు చనిపోయినప్పటికీ గణమంతా బ్రహ్మమేధం చేసేది చనిపోతున్నవాడు రక్తబంధువు కాబట్టి బ్రహ్మయొక్క లేక గణంయొక్క అవయవం వంటివాడు. అతను చచ్చిపోవడమంటే గణంలో ఒక అవయవం చచ్చిపోవడమే. అందువల్ల గణమంతా బ్రహ్మమేధంలో చేరడం విధివిహితంగా సమిష్టి కర్మకాండగా పరిగణింపబడ్డది.

అనాగరిక జాతులందరివలెనే, ఆర్యులు కూడా రక్తబంధువు లంతా కలిసి గణసమాజ వ్యవస్థగా యేర్పడి ఉండేవారని అంగీకరించని విమర్శకులందరూ * "జెన్" పదానికి మోర్గాన్ యిచ్చిన నిర్వచనం ప్రకారం గణానికంతటికీ కలిపి ఒకే రుద్రభూమి (శ్మశానం) ఉండి యుండాలనీ, కాని ఆర్యులలో అలాంటిదేదీ లేదనీ వాదిస్తున్నారు. అలాంటి విమర్శలకు పైన వివరించిన బ్రహ్మమేధమే సమాధానము.

ఈ విషయాన్ని ముగించడానికి ముందు, మిగిలిన యుద్ధసంపదను యేం చేశారో తెలుసుకుంటే సరిపోతుంది. యుద్ధంలో చేజిక్కిన పశువులనూ పాత్రలనూ, ఆభరణాలనూ, దుస్తులనూ మొదలైన సంపద అంతటివిషయం తేల్చుకుండానే విందులూ, నృత్యాలూ, స్త్రీ పురుష ఖైదీలను తగినట్లు వినిమయం చేయడంతో పని తీరిపోయినట్లుగాదు. దీ ని "దాన"విధి అంటారు. దానం అంటే బహూకరణమనీ లేక ఉచితంగా యిచ్చివేయడమనీ కొందరు పండితులు తప్పు అర్థం చెప్తున్నారు.

శాంతికాలపు ఆర్థికవిధానంలో సమిష్టిశ్రమవల్ల ఉత్పత్తియైన దానిని వ్యక్తుల అనుభవంకొరకు పంచి యివ్వబడినప్పుడు ఆ పంపకంలో వచ్చిన భాగాలను, హవనమనీ, హవిస్సనీ హుతశేషమనీ, యజ్ఞశిష్టమనీ పిలిచేవారు. యుద్ధంలో చిక్కిన వస్తువులనుగానీ, లేక గణమంతటికీ తరఫునా నిలువ ఉంచబడతగిన ఆయుధాలనూ, దుస్తులనూ, ప్రాంతాలనూ మొదలైనవాటినిగాని పండుగసమయాల్లో పంచి యిచ్చినప్పుడు అలాంటి పంపకాన్ని 'దానం' అనేవారు. ♦

---

* కరండికర్ "హిందువులలో అసగోత్ర వివాహాలు."

♦ గణానాంత్వా గణపతిం హవామహే ।
కవింకవీనాముప మశ్రవస్తవమ్ ।
జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పతే ఆనః శృణ్వన్న
ఊతిభిః సేదసాదనమ్ ॥ ఋగ్వేదం ॥

బహూకరణవస్తువుల నుంచిన వేదికను (ఊతిభిః) యొక్కమని కోర బడిన బ్రహ్మణస్పతి చేయవలసినపని యిదే. అధర్వణ వేదంలో అతనిని సంపదను పంచవలసిందని (విభాజవసూని) కోరతారు. గణ పతిని హివసో అని సంబోధించడం గమనించాలి. సంపదను "వసూని" అన్నారు. వసువులు వసుమాత సంతానమైన గణ సంఘము.

తెగ నాయకుడు తన యిష్టంవచ్చినట్లు చేయడమూ, చేయక పోవడమూ అని వ్యక్తిగతంగా నిర్ణయించేది 'దానం' కాజాలదు యుద్ధంలో చిక్కిన సంపద అంతా గణానికి సమిష్టిగా చెందినది. హవనంవలె దానం కూడా ఒక సామాజిక విధి. సంఘాని కవసర మనుకున్నప్పుడో, ప్రతి యుద్ధమూ దండయాత్రా ముగిసినప్పుడో, అలాంటి ప్రత్యేక సమయాల్లో చేయవలసినదిదానం అంమనలన ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణ సిద్ధాంతంలో "దానము" యుద్ధనాయకులతోటీ, గణపతి లేక బ్రహ్మణస్పతితోటీ జోడింపబడియున్నది ఋగ్వేదంలో దానం అంటే 'పంచుట' అనే అర్థంలో వాడబడినది. దానిలోఊరకే ఇచ్చివేయడమనిగానీ, బహూకరించుట అనిగానీ సూచించబడ లేదు.

సమిష్టి ఆస్తీ, సమిష్టి గణసంఘ విధానమూ భగ్నమై యుద్ధము నడపడం రాజుయొక్క, అతని క్షత్రియ వర్గము యొక్క బాధ్యతయై, ఆ క్షత్రియ కుటుంబాల్లో సంపద అంతా చేరి పోయినప్పుడు, యుద్ధం వలన లభించిన సంపద పూర్వమువలె గణాని కంతటికీ సమిష్టిగా చెందక రాజుయొక్క, పాలకవర్గము యొక్క ఆస్తిగా పరిగణింపబడినది. అప్పుడు "దానము" కూడా సామాజిక విధి కాకుండా పోయినది. ఎన్నుకొనబడిన యుద్ధ నాయకుడు లేక గణపతి నిర్వహించవలసిన విధి కాకుండాపోయింది. రాజుయొక్క పాలకవర్గం యొక్క వ్యక్తి ధర్మంగా మారింది. ప్రజల మన స్సులలో దానము సామాజిక ధర్మంగా హత్తుకుని యుండటం

వలన, దానంచేయని రాజును చెడ్డ రాజుగా చూచేవారు. రాజు "దానం" చేయనని నిరాకరిస్తే అతనిని ఒత్తిడి చేయగల సామాజిక హక్కుగానీ, శక్తిగానీ లేకుండాపోయింది. "సమిష్టి" భావం నీరుగార్చి అణచివేయబడ్డది ఇప్పుడది వర్గరాజ్యాంగయంత్రం. దానం అనేది యిప్పుడు రాజులకూ, క్షత్రియులకూ వ్యక్తిపరమైన సద్గుణంగానూ, అయాచితంగా యిచ్చే యీవిగానూ పరిణమించింది. అందరికీ సమానంగా యివ్వబడవలసినది అనేస్వభావంకూడా దానికి లేకుండా పోయింది. దానకర్త తన యిష్టా యిష్టాలను బట్టి యెవరికి దానం చేయాలో నిర్ణయించుకుంటాడు పాలకవర్గాలవారు తమ కభిమాన పాత్రులైనవారిని యేరుకుని వారికి దానసంపదను కట్టబెట్టి ప్రజల కన్యాయం చేస్తుంటారు. అందువల్ల దానంలో చెడూ, మంచీ, అనేవి యేర్పడ్డాయి. భగవద్గీతలో చెప్పినట్లు దేశకాలపాత్రతల నెరిగి దానం చెయ్యాలి అనే వాడుక వచ్చింది. (దేశకాల పాత్రతలు దానం యొక్క మంచిచెడ్డలను నిర్ణయిస్తాయి కాబట్టి, దానాన్ని బట్టి దానకర్తకు పుణ్యపాపాలు వస్తాయి.) గణసమాజపు రోజుల్లో యిలాంటి చర్చలకు తావులేదు. గణవ్యవస్థలో దానము సభ్యులందరి యొక్క హక్కు-కాక వ్యాధిగ్రస్తులనూ, వృద్ధులనూ, వికలాంగులనూ బలహీనులనూ తిండికి మాడకుండా రక్షించేది. పైగా వీళ్ళదే సామాజికసంపదపైన మొదటిహక్కు. కాని ప్రైవేటు ఆస్తీ, వర్గ రాజ్యాంగమూ వచ్చినతరవాత దానము అసలు ఉద్దేశానికే వ్యతిరేకంగా మారిపోయింది. సామాజిక రక్షణాసాధనంగావుండే దానం క్షత్రియులకూ, బ్రాహ్మణులకూ, అంటే పాలకవర్గాలకు కలిమిని కూర్చేదిగా మారిపోయింది.

ఉత్పత్తి చేసినదిగానీ, యుద్ధంవల్ల లభ్యమైనదిగాని గణానికున్న ఆస్తి అంతా యజ్ఞవిధానంలో ప్రధానభాగం. అందువల్ల దానమూ, యజ్ఞమూ పరస్పరం విడదీయరానివై పోయినవి.

నిజానికి యజ్ఞవిధాయకమైన సమిష్టి ఉత్పత్తివిధానంలో దానమూ హవనమూ సమిష్టి వినిమయవిధానంగా యేర్పడ్డవి. కాని తరవాత ప్రైవేటు ఆస్తి వర్గరాజ్యాంగయంత్రమూ వచ్చినప్పుడు దానమూ, హవనమూ సామాజిక సంపత్తిని వ్యక్తి హరించేందుకు సాధనాలైనవి.

గణపతి గణానికి యెంత వస్తుసంపదను, యెంతమంది స్త్రీలను కూర్చిపెట్టాడో, పంచిపెట్టాడో దానినిబట్టి అతడు వీరోత్తంసుడనీ; నిపుణుడని గణం జ్ఞాపక ముంచుకుంటుంది. ఇలాంటి గణపతుల స్మృతిని "దానసూక్తాల"లో సంతరించి పెట్టారు. ఆ దానసూక్తాలు సామాజిక చరిత్రలో భాగాలు. ఇదే దానసూక్తాల పుట్టుక కూడా.

దానం సమిష్టి యజ్ఞంలో భాగంగా ఉండటంమాని, రాజు యొక్కా, అతని వర్గంయొక్కా ప్రైవేటు వ్యవహారంగా యేర్పడ్డ తరవాత కూడా, దానిని చరిత్రలో కెక్కించే పద్ధతి మాత్రం ఆచారంగా యేర్పడ్డది. రాజదర్బారులో దానాన్ని స్వీకరించే పురోహితుడు "దాన సూక్త" రచయితయైనవాడు. కాని ఓల్డెన్‌బర్గ్, వింటర్నిజ్, కేత్కర్ మొదలైన వేదపండితులందరూ యజ్ఞకర్మ ప్రాముఖ్యతను అర్థంచేసుకోలేక పోయినట్లే, దానం యొక్క ప్రాముఖ్యతనూ, ఉద్దేశ్యాన్నికూడా అపార్థం చేసుకున్నారు. అలాగునే దానసూక్తాల విషయంలోనూ వాటిని రచించిన వారి విషయంలోనూ కూడా. దానకర్తలైన రాజులచేత పోషింపబడే ఆస్థానకవిపండితులు 'దానసూక్తాల'ను రచించారని తప్పునిర్వచనం చేశారు.

వేదాలలోని దానసూక్తాలు ఇటీవల రూపంలో కాక, మూల రూపంలో అవి అప్పటి సామాజిక ఉత్పత్తి వినిమయ విధానంలో ముఖ్యమైనభాగంగా ఉండేవి. దానము దానిని పరిగ్రహించే గణమంతటి తరఫునా నిర్వహింపబడే సామాజిక ధర్మము. అందువలన,

దానసూక్తకర్తలైన ఋషిపురోహితులకు గణపతియొక్క విజయాన్నీ, బుద్ధిశాలిత్వాన్నీ, వీరత్వాన్నీ, తత్ఫలితమైన గణసభ్యుల సంతోషానుభవాలనూ గానం చేసే ఉత్సాహాన్ని పొందారు. యజ్ఞవిధానం ప్రధానాంశాల్లో నశించిపోయి దోపిడీదారుల రాజ్యాంగయంత్రం పట్టాభిషేకం చేసుకున్న తరువాత దానసూక్తాలకుకూడా వ్యవస్థా ధర్మరూపం నశించింది. అయితే దానసూక్తాలుమట్టుకు సాంప్రదాయరూపకంగా సాగివచ్చి ప్రైవేటుఆస్తీ, బానిసవిధానమూ యేర్పడ్డనాటిరాజుల రాజ్యాంగానికి అంటగట్టుకున్నది.

హుతశేషాన్నీ, హవనాన్నీ గణంలో సమిష్టిగా వినిమయం చేయడంకూడా మార్పు చెందింది. ఉన్న ఆహారమంతా, యే భేదాలూ లేకుండా అందరూ అనుభవించడానికే ఉండేది. సత్రయజ్ఞం అలా విధించింది. ప్రైవేటు కుటుంబీకుడు, తనఅన్నాన్ని తనపొయ్యి, తానే వండుకోటంఅనేది లేదు. అతడూ 'అతనిది' అనేదికూడాలేదు. ప్రైవేటు ఆస్తి ప్రైవేటు కుటుంబమూ వచ్చినతరువాత యజ్ఞనియమం నిలిచిందికాని, ప్రైవేటు కుటుంబీకులను తరిమివేసే ఆస్తి విహీనుల లోనూ కుటుంబ విహీనులలోనూ మాత్రమే నిలిచింది. అందువల ననే 'చుట్టూ ఉండే అన్నార్తులను విస్మరించి ఒంటరిగా భుజించు వాడు 'పాపభుక్కు, పాపాన్ని తినేవాడు' అనే నీతిసూత్రం బయలు దేరింది. * కాని ఆస్తిపరులవర్గం అలాంటి నీతిసూత్రాలను గణ నీతిపిశాచాల ఆక్రందనలని యెగతాళిచేసింది.

యుద్ధనాయకుడి యొక్క, గణపతియొక్క విధి లేక కర్తవ్యమైన "దానము" నూతనవర్గసమాజంలో రాజులకూ క్షత్రియులకూ యెలా అంటగట్టబడినదో అలాగే దానంచేసేటట్లు ఒత్తిడిచేసి, స్వీకరించేహక్కు, హవనాన్నీ, హుతశేషాన్నీ స్వీకరించే హక్కు కొత్త వర్గసమాజంలోని పాలకవర్గంలో మరొక భాగమైన బ్రాహ్మణు

* భుంజతే తేత్వఘం పాపాః । యే పచన్తి ఆత్మకారణాత్ ॥ (గీత 3-13)

లకూ యజ్ఞ కర్మకాండను జరిపించేవారికి సంక్రమించింది. దానం బ్రహ్మయొక్క లేక గణముయొక్క విధికర్తవ్యంగా ఉండటం మాని వేసింది. బ్రాహ్మణులే వేదాలనూ, తత్ఫలితమైన జ్ఞానాన్నీ మిరాశీ వారసత్వంగా సంక్రమింపజేసుకుని దానివల్ల కలిగే సంపదలను అనుభవిస్తున్నారు. బ్రాహ్మణులు తామే బ్రహ్మకు, లేక గణ సమాజానికి నిజమైన వారసులమని చెప్పుకుని దానాన్నీ హవనాన్నీ స్వీకరిస్తున్నారు.

ఇలా గణసమాజం యొక్క ఉత్పత్తి సంబంధాలు వాటి కనుకూలమైన సిద్ధాంతాలనూ, వ్యవస్థా రూపాలనూ సృష్టించినవి. కాని గణముయొక్క, దాని ఆస్తి విధానముయొక్క సహజరూపము భగ్నమైనప్పటికీ, పాతసిద్ధాంతాల యొక్క నైతిక విలువల అవశేషాలు బ్రతికియుండటానికి కొట్టుకులాడినవి. ఈ సమయంలో కొత్తవర్గాలు తమ కొత్త ప్రయోజనాలకొరకు ఆ పాత అవశేషాలను, తమకు నచ్చిన విధంగా స్వీకరించి రూపొందించుకున్నారు. సమిష్టి విధానంలో అందరికీ ప్రయోజనకారియై, తిండిలేక మాడవలసిన పరిస్థితులనుంచి రక్షించేదై, గణ సభ్యులందరకూ సమానంగా వినిమయాన్నీ, అనుభవాన్నీ గ్యారంటీ చేసే ఒక నైతిక విధానం వర్గసంఘంలో స్వభావం మారి వ్యతిరేకార్థకంగా పరిణమించింది; నిర్బంధానికీ, మిరాశీకీ దోపిడిదారులు కొలదిమంది చేతుల్లో ఆస్తి అంతా కేంద్రీకరణం కావడానికి కారణమైంది; అత్యధిక సంఖ్యాకులైన కష్టజీవులూ, బలహీనులూ, వికలాంగులూ, వ్యాధిగ్రస్తులూ, వృద్ధులూ, ఆస్తి లేనివారూ, బీద కుటుంబీకులూ, బానిసలూ పాలేళ్లూ తిండిలేక మాడుతున్నారు. కలియుగం – ఆర్యసమాజం కలియుగాన్ని చూచింది – యే విధంగా ?

ఎనిమిదో అధ్యాయం

వర్ణాలు, ప్రైవేటు ఆస్తి, వర్గాల అవతరణ

ఆర్యుల సమాజం సమిష్టి గణవ్యవస్థగా జీవించి సమిష్టిగా శ్రమ చేసి, అభివృద్ధియైనది. అగ్ని, పశువులపెంపకం అనే మహత్తర సాధనాలను కనిపెట్టి, వాటి నుపయోగించడంద్వారా ఉత్పత్తిశక్తులను అభివృద్ధి చేసుకున్నారు. జీవితంలో నిలకడనూ అభ్యుదయాన్నీ పొందారు. వేదాలనూ, యితిహాసాలనూ పరిశోధించడంవల్ల మన మిది తెలుసుకున్నాం.

కాని ఉత్పత్తిశక్తులు కుదురుగా ఒకచోట ఆగేవికావు. అవి ఒక దశనుంచి మరొకదశకు నిరంతరాభివృద్ధిని పొందుతూ, సామాజిక నిర్మాణవిధానమూ, మానవునిజీవితమూ, సిద్ధాంత సమామ్నాయమూ పరిణామం చెందడానికి కారణమాతాయి.

సెమిటిక్, తురేనియన్ మొదలైన జాతులవలెనే ఆర్యజాతికి కూడా జీవితధారణకొరకు మచ్చికచేసుకుని ఉపయోగించుకొనడానికి వీలైన పశువులు దొరకడం నిజంగా అదృష్టం. ఈ విషయంలో మరికొన్ని ఇతరజాతులకన్నా ఆర్యజాతి అదృష్టవంతమనాలి. ఆర్యులు నివసించిన ఆశియాప్రాంతాల్లో యిలాంటి పశువులు పుష్కలంగా ఉండేవి. అమెరికాఖండానికి ఆ సౌకర్యముండేది కాదు. పశువుల

పెంపకానికి పుట్టిల్లై, ప్రాచీనకాలంనుంచీ నాగరికతను, అభ్యుదయాన్నీ చూచినది ఆసియాఖండమే. ఏంగెల్సు యిలా వ్రాశాడు:

"వారికి ఆశియాలో మచ్చికచేయడానికి అనువైన జంతువులు దొరికినవి. మచ్చిక చేసిన జంతువులను పెంపకం చేయవచ్చును. మచ్చికయైనగేదె ప్రతియేడూ యీనుతుంది. ఆర్యులూ సెమైట్లూ బహుశా వీరికన్నా ముందుగానే తురేనియన్లూ * పశువులను మచ్చికచేయడం మొదటి వృత్తిగా పెట్టుకున్నారు. తరవాతనే వాటిని మేపడం, పెంచడం జరిగింది. ఈ పసుల కాపరితెగలు మిగిలిన అనాగరికుల నుంచి వేరుపడినవి. ఇదే మొట్టమొదటి శ్రమ విభజన. పసులకాపరితెగలు యితర అనాగరికులకన్నా జీవితావసర వస్తువులను ఎక్కువగా ఉత్పత్తి చేయడమే కాక, అనేక రకాలైన వస్తువులను కూడా ఉత్పత్తి చేసేవారు. మిగిలిన అనాగరికులకు లేని పాలు, పెరుగు, వెన్న, పుష్కలంగా మాంసమూ, యివేకాక చర్మాలూ, ఉన్నీ, మేక బొచ్చూ, వడుకు నేతదుస్తులూ కూడా ఉండేవి. ముడివస్తువు లెక్కువైనకొలదీ వాటినుంచి యీ ఉపభోగ్య వస్తువులుయెక్కువగా తయారయ్యేవి. ఇందువల్ల మొట్టమొదటిసారి మారకం అనేది సాధ్యపడ్డది.

"ప్రాథమిక దశల్లో మారకం అప్పుడప్పుడు మాత్రమే జరిగేది. ఆయుధాలనూ, పనిముట్లనూ ఉపయోగించడానికి నైపుణ్యం అవసరం కావడంవల్ల తాత్కాలిక శ్రమవిభజన కూడా అవసరమైంది అలా తాత్కాలిక శ్రమవిభజనకూడా జరిగేది. కాబట్టే అనేక ప్రదేశాల్లో రెండవ రాతి యుగంనాటి రాతి పనిముట్లనుచేసే కర్మాగార శిథిలాలు బయటపడ్డవి.

---

* తుర్వాసుడు యయాతి యొక్క ఐదుగురు కొడుకుల్లో ఒకడు.

ఈ దశలో బాగా నైపుణ్యాన్ని సంపాదించిన వృత్తిదారులు బహుశా సంఘమంతటికోసం పనిచేసి ఉంటారు. ఇండియాలోని గణాల్లో ప్రతి వృత్తిపనివాడూ యిలాగే గణమంతటి కొరకూ పనిచేయడం యెరుగుదుం. ఈ దశలో మారకం అనేది జరిగే ఉండదు. జరిగే మారకం యేదైనావుంటే తెగలోపలనే జరిగేది; అదైనా ఎంతో అవసరమైన పరిస్థితుల్లో మాత్రమే జరిగేది."

ఏంగెల్సు యీా వివరణను వెనుకటి అధ్యాయాల్లో పేర్కొనబడిన వేదసాంప్రదాయాలు బలబరచుతున్నవి. ప్రాచీన వేద మంత్రాల్లో అక్కడక్కడ వచ్చే 'క్రయు', 'విక్రయ' అనే పదాలు యిలా తాత్కాలిక శ్రమవిభజననూ, అప్పుడప్పుడు జరిగే మారకాన్నీ సూచిస్తాయి. నిత్యవ్యాపారమంటూ ఆనాడుండేది కాదు. వస్తువులమారకం నిత్యవ్యాపారంగా జరగడం బ్రాహ్మణాలూ స్మృతులూ వచ్చిన కాలంలోనే. అయితే ఆనాటికే నిత్యవ్యాపారానికి బీజాలుపడి మొలకలెత్తుతున్నవి. ప్రాచీనకాలపు యింద్రుని వజ్రము చేసినవారూ, తక్షణులూ, రథకారులూ అని ప్రసిద్ధిపొందిన వృత్తిదారులలాంటి నిపుణులైన పనివాళ్ళు ఉన్నప్పటికీ, ఆర్యగణ సమాజంలో చేసే పని బట్టి వర్ణాలుగా యేర్పరచిన శ్రమవిభజన అనేదిలేదు. వర్ణాలేర్పడటానికి ముందుగా పశుధనాన్ని ఆధారం చేసుకుని వివిధవసువులను తయారుచేయడం, వాటిని వారిలోవారు మారకం వేసుకోడం, గణంయొక్క సభ్యత్వసఖ్య తగినంత వృద్ధి కావడం జరగాలి.

శ్రమవిభజన యేర్పడటానికి ముందుగా జనాభాసంఖ్యా, సాంద్రతా పెరగాలి అని మార్క్సు చెప్పాడు. ♦ (చదర పుమైలు కింతమంది అని జనాభా సాంద్రతను లెక్కగడతారు) ఆశియాలో

♦ కేపిటల్ సంపుటం I పే 345 ఎల్లెన్ అన్విన్ ప్రచురణ. డోనటార్ సంగ్రథన. (Edited by Donatorr)

గుఱ్ఱమునే కాక యితరపశువులనుకూడా మచ్చిక చేయడం వచ్చింది. అందువల్ల ఆర్యులలో సామాజికశ్రమ విభజనకూ వర్ణవ్యవస్థకూ ప్రాతిపదిక యేర్పడ్డది.

ఆర్యుల సమాజంలో చారిత్రక పరిణామక్రమంయొక్క ఒక నిశ్చితదశలో వర్ణవిభాగం యేర్పడినదని చరిత్రకారులందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. వర్ణవ్యవస్థ దైవసృష్టియని హిందూఋషు లన్నారని చాలమంది రుజువుచేయడానికి ప్రయత్నించారు. కానిహిందూ ఋషులుకూడా వర్ణవ్యవస్థచరిత్ర పరిణామక్రమంలో యేర్పడ్డదేనని చెప్తున్నారు. ఆర్యులసమాజంలో మొదట వర్ణాలుండేవి కావు. తరవాత మూడువర్ణా లేర్పడ్డవి. ఈ మూడువర్ణాలైనా చేసే శ్రమనుబట్టీ, తయారుచేసే వస్తువులనుబట్టీ యేర్పడ్డవేకాని మరొకటికాదు, అని హిందూమత గ్రంథాలలో ఆప్రసక్తి వచ్చిన చోటల్లా స్పష్టంగా పేర్కొనబడ్డది. *

---

* ఒకవర్ణానికీ మరొక వర్ణానికీ భేద మెలా యేర్పడుతున్నదని భరద్వాజుడు భృగువు నడిగాడు. రంగువల్ల వర్ణవిభాగం రాలేదు. రంగువల్లనే అయితే వర్ణాలు అసంఖ్యాకంగా వుండాలి; కోరికలూ అనుభూతులూ కానీ, శారీరక బల, బలహీనతలు కానీ వర్ణవిభాగానికి కారణాలు కావుగదా? అని అడిగాడు. మొదట అంతా బ్రహ్మమే. తరువాత తాముచేసే కర్మలనుబట్టీ, పనులనుబట్టీ బ్రాహ్మణులని ఒక వర్ణం యేర్పడ్డది; అని భృగుమహర్షి చెప్తాడు.

భరద్వాజ ఉవాచ:—

చాతుర్వర్ణ్యస్యవర్ణేన, యదివర్ణోవిభజ్యతే।
సర్వేషాంఖలు వర్ణానాం దృశ్యతేవర్ణసంకరః॥ 6
కామః క్రోధో భయంలోభః శోకశ్చింతాక్షుధా శ్రమః।
సర్వేషాం నః ప్రభవతి కస్మాద్వర్ణో విభజ్యతే॥ 7
తనుః క్షరతి సర్వేషాం కస్మాద్వర్ణో విభజ్యతే॥ 8

భృగు ఉవాచ:—నవిశేషోస్తివర్ణానాం సర్వం బ్రహ్మమిదం జగత్।
బ్రాహ్మణాః పూర్వసృష్టాహి కర్మభిర్వర్ణనాంగతాః॥ 10

ఈ సందర్భంలో భగవద్గీత యిలా చెప్తున్నది:— (శాంతిపర్వం 186)
చాతుర్వర్ణ్యం మయా సృష్ట గుణకర్మ విభాగశః॥ గీతా అధ్యాయ 4—13.)

సామాజికావసరం వలనా, ఉత్పత్తి శక్తుల అభివృద్ధివలనా శ్రమవిభజన యేర్పడుతుంది. వర్ణవ్యవస్థ పుట్టుకకు సంబంధించినంత వరకు, యేప్రాచీన మతగ్రంధకారులు యేమి వ్రాసినప్పటికీ; యేవైదిక ఋషికానీ, దేవతగానీ ప్రత్యేకంగా తెలివితేటల నుపయోగించి పని గట్టుకుని వర్ణవ్యవస్థను సృష్టించలేదు.

శ్రమ విభజనమెలా యేర్పడ్డదీ మార్క్సు యిలా వివరించాడు:

"పరిశ్రమలలో శ్రమవిభజనలనే, సమాజంలో కూడా శ్రమ విభజనజరగడమూ, తదనుగుణంగా వ్యక్తులు ఒక ప్రత్యేకవృత్తికి కట్టుబడియుండటమూ పరస్పరం యెదురెదురు స్థానాలనుంచి ప్రారంభమై అభివృద్ధి చెందుతాయి. తెగలోపల స్త్రీ పురుష భేదాన్నిబట్టీ, వయస్సునుబట్టీ అంటే శారీరకనిర్మాణభేదాన్ని అధారంచేసుకుని సహజంగా శ్రమవిభజన యేర్పడుతుంది. ఈసహజ మైన శ్రమవిభాగం సంఘం విస్తరించడం వలన, జనాభా పెరగడం వలన, ముఖ్యంగా వివిధ తెగలమధ్య పోరాటాలవలన, ఒక తెగను మరొక తెగ లోబరచుకోడంవలన, తెగయొక్క వస్తుసముదాయం అధికం కావడానికి దోహదమిస్తుంది. మరోవేపునుంచి వివిధ కుటుం బాలూ, తెగలూ కలుసుకునేచోట్ల వస్తువులమారకం ప్రారంభ మౌతుంది; యెందువల్లనంటే నాగరికతయొక్క ప్రారంభదశలో స్వతంత్రమైన ప్రాతిపదికపైన కలుసుకునే అవకాశం తెగలకూ తెగలకూ మధ్య వుంటుంది. కాని ప్రయివేటు వ్యక్తులకుండదు. ఒక్కొక్క తెగకు ఒక్కొక్క విధమైన ఉత్పత్తిసాధనాలూ జీవనా ధారాలూ ఆయా ప్రకృతి పరిసరాలనుబట్టి లభ్యమౌతాయి ఇందు వలన వారివారి ఉత్పత్తివిధానాలూ, జీవితాలూ, ఉత్పత్తి అయ్యే వస్తువులూ వేర్వేరుగా వుంటాయి. ఇలా సహజంగా పుట్టిన భేదం వలన, వివిధ తెగలు కలుసుకున్న సమయాల్లో వస్తువుల మారకానికి అవకాశం కలుగుతుంది. ఈ వస్తువుల మారకమే క్రమేణా వాటిని

అమ్మకపు సరుకులుగా మార్చివేస్తుంది. మారకంవలన ఉత్పత్తి రంగాల మధ్య భేదము లేర్పడవు, అదివరకే భేదిస్తూవున్న ఉత్పత్తి రంగాలు పరస్పర సంబంధంలోకొచ్చి, విస్తరించిన సమాజం యొక్క సమిష్టి ఉత్పత్తిలో అంతో యింతో పరస్పరాధారాలైన శాఖలుగా మారిపోతాయి. ఇక్కడ మొదట పరస్పరం భేదిస్తూ, స్వతంత్రంగావున్న వివిధ ఉత్పత్తి రంగాలమధ్య జరిగే మారకంలో సామాజిక శ్రమవిభజన పుట్టుతుంది. ప్రథమ పక్షంలో శారీరక నిర్మాణ భేదాన్నిబట్టి శ్రమవిభజన జరిగేచోట, అంతవరకూ ఒకే ఒక మొత్తంగావున్న శ్రమలోనుంచి ప్రత్యేక భాగాలు పెరిగి విడిపోతాయి. ఈ విడబాటు ముఖ్యముగా యితర తెగలతో వస్తువులను మారకంగా వేసుకోవడంవల్ల జరగడమేకాక యిలా విడిపోయిన శ్రమభాగాలు ఒకదానికొకటి అందనంత దూరస్తము లౌతాయి. ఈ వివిధరకాల శ్రమలకూ మధ్యను వాటివల్ల తయారైన వస్తువులను సరుకులుగా మారకం చేసుకోడం తప్ప మరేవిధమైన సంబంధమూ ఉండదు. రెండవ పక్షంలో మొదట విడివిడిగా పరస్పర సంబంధం లేకుండావుండే ఉత్పత్తి రంగాలమధ్య వస్తువుల మారకం జరగడంవలన సామాజిక శ్రమవిభజన యేర్పడుతుంది. మారకం ప్రారంభమయ్యేప్పుడు అంతవరకూ స్వతంత్రముగా ఉన్నదాన్ని మరో దానిమీద ఆధారపడియుండేట్లు చేయడం ఒకచోట జరిగితే, మరోచోట అదివరకే అన్యాధారమైనదానిని స్వతంత్రమైన దానిసిగా చేయడం జరుగుతుంది." ("మార్క్సు. కేపిటల్ సంపుటం I, పే. 344 ఎల్లెన్ అన్విన్ ప్రచురణ డోనటార్ సంగ్రథన).

మార్క్సు చేసిన యీ వివరణ ఆర్యతెగల పూర్వకాల పరిణామాన్ని తెలుపుతున్నది. ఆర్యగణములలో వివిధ వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయగలగడంవలనా, వివిధ కార్యకలాపాలూ, విధులూ యేర్పడటంవలన ఆంతరంగికంగా శ్రమవిభాగం ప్రారంభమైనది.

ఏకంగావున్న గణంలో వివిధ భాగాలేర్పడి, ఆయా పనులకు కట్టు బడిపోయి వర్ణాలుగా రూపొందుతాయి. అయితే ప్రారంభదశలో పైవేటు ఆస్తిలేదు కాబట్టీ, ప్రధానమైన ఉత్పత్తిసాధనాలు సమిష్టి యాజమాన్యంలో ఉండేవి కాబట్టీ యీ వర్ణాలు తరవాత దశల్లో వలె విరోధివర్గాలుగా ఉండలేవు.

యజ్ఞవిధాయకమైన ఉత్పత్తిలో మొదట ఋత్విజులందరూ ఒకటిగా వుండేవాళ్ళు. తరువాత యజ్ఞశ్రమ అనేక ఉత్పత్తిశాఖలుగా చీలినది. ఒక్కొక్క శాఖ కొక్క ఋత్విజుడు చొప్పున పదిహేడుగురు ఋత్విజు లేర్పడ్డారు. ఆర్యగణాలలో ప్రాచీనతమ కాలపు శ్రమ విభజన యిలాగే ప్రారంభమైనది. అయితే యీ విభజన తాత్కాలికం కాబట్టి మారకంమీద ఆధారపడినది కాదు కాబట్టి నిశ్చితమైన వర్ణా లేర్పడలేదు.

గణసమాజం అభివృద్ధియైనది. ఒకకుదురుమీదే పెరిగి, చీలి, విస్తరించిన గణాలూ, ఇతరగణాలూ విరోధంలో తలపడటమో, స్నేహపూర్వకంగా కలవడమో జరిగింది ఈ సమయాల్లో ఆయా గణాలవద్దనున్న అదనపువస్తువుల మారకం ప్రారంభమైంది. వివిధ గణాలవద్దనున్న వివిధవస్తువులు మారకంకావడం; ఈ మారకం తడవతడవకూ జరుగుతూండటం జరిగేది. ఈ మారకంలో కొన్ని వస్తువులకు గిరాకీ యేర్పడేది. ఇందువల్ల ప్రతి గణంలోనూ గిరాకీగా వున్న వస్తువులను ఉత్పత్తిచేసే శాఖల్లో మార్పులొచ్చేవి. ఇలా గణాల్లో ఆంతరంగికంగా వివిధములైన వస్తువులు తయారుకావడం, ఆ వస్తువులను బయటి గణాలతో మారకం చేసుకోడం మూలంగా సమాజంలో శ్రమవిభజనవచ్చి నిలకడపొంది, ఆర్యగణాల్లో వర్ణాలు పుట్టినవి.

"కాని శ్రమవిభజన నెమ్మదిగా ఉత్పత్తి క్రమంయొక్క సరసరానికీ ప్రాకిపోతుంది. ఇందువల్ల సమిష్టిఉత్పత్తి వినిమయాలు

భగ్నమౌతాయి. వ్యక్తిగతమైన అనుభవమే సర్వసాధారణంగా ఆచరింపబడే సూత్రంగా పైకి తోసుకొస్తుంది. దీన్తో వ్యక్తులమధ్య మారకంజరగడం ప్రారంభమౌతుంది" (ఏంగెల్సు) ఈ దశకు చేరిం తరవాత సమాజంలో ప్రైవేటు ఆస్తి వర్గాలూ యేర్పడతాయి. వర్ణాలే పరస్పర విరోధవర్గాలుగా రూపొంది, అంతర్యుద్ధాలకూ వర్గపోరాటానికీ దారితీస్తాయి. ఆదిమగణసమాజం నశిస్తుంది. అది మరల బ్రతికిరావడం జరగదు.

చారిత్రక భౌతికవాదసిద్ధాంతం ప్రకారం వివరించబడిన యీ పరిణామక్రమానికి, హిందువులయొక్క వేద యితిహాస వాఙ్మయాలలో నిదర్శనా లున్నాయా? ఉన్నాయి. పైన వివరించిన పద్ధతిలోనే చారిత్రక పరిణామాలను వివరించకపోయినప్పటికీ, కనీసం నాటి అనాగరికదశకు అనుగుణమైన విధంగానైనా పై సారాంశాల కేవైనా ఆధారాలను చూపుతున్నాయా? చూపుతున్నాయని చెప్పాలి.

ఈ విషయాలను తెలుసుకోడానికి కూడా వేదకర్తలు రచించిన సృష్టిగాధలే ఆధారాలు. నాటి సమాజా న్నెదుర్కొన్న ప్రతి సమస్య ప్రపంచాన్ని సృష్టిచేసే సందర్భంలో బ్రహ్మను, లేక ప్రజాపతిని యెదుర్కొన్న సమస్యగా పరిగణింపబడినది. వర్ణాలూ శ్రమ విభజనా లేని సమాజంలో వర్ణాలేర్పడటం సృష్టిశాస్త్రంలో ఒక భాగమని యెంచబడినది.

ఆర్యసమాజంలో మొదట మూడువర్ణాలే ఉండేవి. తరవాత అవి నాలుగైనవి. అందువల్ల సృష్టిగాధలు కొన్నిచోట్ల మూడు వర్ణాలనూ కొన్నిచోట్ల నాలుగువర్ణాలనూ చర్చించినవి. అయితే ప్రారంభంలో వర్ణాలే లేవనీ, లేక ఒకేవర్ణముండేదనీ, తరవాత మూడూ ఆ తరవాత నాలుగూ వర్ణా లేర్పడ్డాయనీ నాలుగవవర్ణం

ఆర్యులలో పుట్టినదికాదని అందువల్ల అది నిజమైనవర్ణం కాదనీ అందరూ అంగీకరించినదే.

ప్రజాపతి వేటిని సృష్టిచేశాడో శతపథ బ్రాహ్మణం (II 1-4-11) పేర్కొంటున్నది. ♦ ప్రజాపతి మొదట యేమీలేని సమయంలో త్రయీవర్గాలను సృష్టించాడు : (1) భూః, భువః, స్వః, (2) భూమి, ఆకాశము, అంతరాళం, (3) బ్రహ్మ, క్షత్ర, వైశ్య, (4) తాను కేక ఆత్మ, ప్రజ, పశు; యివే వివిధ త్రయీ వర్గాలు. ఈగాధలో వేదత్రయం ఉదహరింపబడలేదు. అందువలన తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణం మరొక పధకాన్ని వివరించింది. దాని ప్రకారం మొట మొదట అంతా ఒక్కటే బ్రహ్మము. బ్రహ్మనుంచే సృష్టి ప్రారంభ మైనది. ఒక్కొక్క వేదంనుంచి ఒక్కొక్క వర్ణం వచ్చింది. అయితే ఇక్కడ వరస మారింది. ప్రాచీన తమమైన ఋగ్వేదం నుంచి వైశ్యులు వచ్చారు. సామవేదం నుంచి బ్రాహ్మణులూ, యజుర్వేదంనుంచి క్షత్రియులూ వచ్చారు. ఈ రెండు గాధల్లోనూ నాలుగోవర్ణం (శూద్రులు) పేర్కొనబడలేదు. యజుర్వేద - తైత్తిరీయ సంహితలో (VII 1-1-4) వర్ణవిభాగం యొక్క వివులంగా వివరించబడినది. ప్రజాపతికి సృష్టిచేయాలనే సంకల్పం కలిగింది. అప్పుడాతనినోటినుంచీ, యెదుర్రొమ్మూ చేతులనుంచీ, నడుమునుంచీ పాదములనుంచీ నాలుగు వర్ణాలూ పుట్టుకొచ్చినవి. ఈ గాధలో ప్రత్యేకత యేమంటే ఒక్కొక్క వర్ణమూ ఒక్క దేవత, ఒక్క ఛందస్సూ, ఒక్క పశువుతో పుట్టినవి. వీటినిగురించిన వివరాల్లోకి మనం పోవద్దు. కాని గుర్తించవలసిన దేమంటే మొదటి మూడు వర్ణాలకూ మూడు దేవతలూ పేర్కొనబడ్డారు. నాలుగోవర్ణమైన

♦ ఇతివై ప్రజాపతిరజనయత । ఏవ్ తావద్వై ఇదమ్ సర్వమ్.

(1) భూః, భువః, స్వః

(2) ఇమామ్ అజనయత అంతరిక్షమ్ దివమ్

(3) బ్రహ్మక్షత్రం విశమ్

(4) ఆత్మ ప్రజాః పశవః

శూద్రజాతిసకు దేవత ఉదహరించబడలేదు. మిగిలిన వర్ణాలకు వలెనే శూద్రులకు కూడా ఛందము, పశువు, స్తోమమూ (యజ్ఞము) ఉన్నాయి గాని దేవతమాత్రం లేకపోవడం విచిత్రంగావుంది. ఈ వర్ణాలకీయబడ్డ పశువులు : బ్రాహ్మణులకు మేక, క్షత్రియులకు గొర్రె, వైశ్యులకు ఆవు, శూద్రులకు గుర్రము.

ఈ గాధలన్నిటికీ ఉన్న ప్రధానమైన ఉమ్మడి లక్షణమేమిటి? ఆర్య చరిత్రకారుడు మనుష్యుడు, ప్రపంచం, పశువు వీటిమధ్య యెంత తికమకలు పడ్డప్పటికీ కొన్ని విషయాలుమాత్రం మనకు స్పష్టంగా తెలియజెప్తున్నాడు. సృష్టికిపూర్వము అంతా ఒకే బ్రహ్మముండేది. తరవాత మూడు లేక నాలుగు వర్ణాలొచ్చినవి. మొదటిమూడు వర్ణాలూ భాగభేదాలు లేని ఒకేగణ గోత్రసంఘంనుంచి వచ్చినవి. అందువలన వాటికి దేవతలున్నారు. నాలుగవవర్ణం పరాయిగణం నుంచి గెలిచితెచ్చుకోబడిన జాతిసలు కాబట్టి దానికి దేవతలేదు. మనుష్యులూ, వర్ణాలూ అభివృద్ధియైనకొద్ది పశువులూ, సంపదా అభివృద్ధియైనవి. వేదాలు విభజింపబడి యజ్ఞవిధాయకమైన ఉత్పత్తి వివిధదశలలోకి అభివృద్ధియైనకొద్ది గణంలో విభాగం పెరిగి, ఖచ్చితమైన వర్ణాలు రూపొందినవి. మానవుడూ ప్రపంచమూ పరిణామం పొందటంలో ఆనాటి రచయితలు హేతురూపమైన క్రమబద్ధతను చూడటానికి మహాప్రయత్నాలు చేశారు. ఈ ప్రయత్నాలవల్ల శాస్త్రబద్ధమూ, చారిత్రకమూనైన పూర్వాపరసంబంధాన్ని చూడలేక పోయినప్పటికీ, నాటిప్రధాన సన్నివేశాలను మాత్రం సూచించ గలిగారు. ఇందుకు కారణమేమంటే ఆ రచయితలు చూచినదాన్ని చెప్పారు.

శతపథ బ్రాహ్మణం (XIV 4-2-23) ఒక విషయాన్ని యింకా యెక్కువస్పష్టంగా వివరించుతున్నది. ఆదిలో బ్రహ్మ మొక్కటే వుండేదనీ అది విభక్తంగా వుండేదనీ నొక్కిచెప్తున్నది.

ఆ బ్రహ్మము తరవాత కాలపు ఉపనిషద్ వేదాంతములో పేర్కొన బడిన బ్రహ్మముకాదని మనం గుర్తుంచుకోవాలి. అయితే యీ అవి భక్త స్థితివలన అభివృద్ధి అభ్యుదయమూ కలుగవు. అందువలన అది విభాగమై క్షత్రియులూ, వారికి చెందిన వరుణుడూ మొదలైన వ్యవస్థారూపాలూ పుట్టినవి. ♦ అప్పటికీ బ్రహ్మమభివృద్ధి కాలేదు. అప్పుడు (విశ) వైశ్యులూ వారి గణదేవతలూ పుట్టారు. అలాగే మిగిలిన వర్ణాలూ వారి దేవతలూనూ.

ఆర్యగణాలు యే యే మార్గాల్లో అభివృద్ధిచెందాయో చూచిన జ్ఞాపకాలను వివరించే వేదాలు తెలిపేదేమంటే: ఉత్పత్తి పరికరాలు తెనుగు మీరినకొలదీ, పశువులూ, సంపదలూ పెరిగిన కొలదీ, జనసంఖ్య యెక్కువైనకొలదీ గణాలవద్ద నున్న వస్తువులు వివిధరకాలుగా పెరగడంవలన, ఆ గణాలు యితరగణాలతో సంపర్కంలోకి రావడంవలన చారిత్రకాభివృద్ధి నియమాల ననుసరించి శ్రమవిభజన జరిగింది. ఈ విధి నియమాలతో వర్ణ విభాగమేర్పడింది. అంతవరకూ పరస్పరాధార భూతులై, ఒకరికొకరు కట్టుబడియున్న సభ్యులతో ఒక మొత్తంగా వున్న గణము స్వతంత్రవర్ణాలుగా విభాగమైంది. స్వతంత్రంగా అక్కడక్కడ చెదురు చెదురుగావున్న వివిధగణాలు లొంగదీయబడి లేక ఒక పరిధిలోనికి కొనిరాబడి, ప్రవర్ధమానమైన ప్రపంచంలో, పరస్పరాధారాలుగా మారినవి. ఈ మార్పుక్రమం మార్క్సు వివరణకనుగుణంగానే వున్నది. ఈ మార్పిడిలో ఉత్పత్తి వినిమయములు,

---

♦ బ్రహ్మవై ఇదం అగ్ర ఆసీత్ ఏకమేవ।
తదేకమ్ సన్నవ్యభవత్ ।
తత్ శ్రేయోరూపమ్ అత్యసృజత క్షత్రమ్
యానియేతాని దేవతాక్షత్రాణి
ఇంద్రో వరుణ......మనయో వ్యభవత్
సవిశమ్ అసృజత ।......

జీవితావసరవస్తువుల మారకమూ ప్రధానాంశములుగా పని చేసినవి. ఇవి పూర్వబ్రహ్మాను లేక గణసమాజాన్ని నిర్మించినవి. ఇప్పుడు వర్ణవిభాగా లేర్పడి ప్రవర్ధమానమైన నూతనసమాజాన్ని నిర్మించినవి.

సామాజిక శ్రమ విభాగమూ, మారకమూ పరస్పర ప్రభావం కలవి; రెండూ కలిసి ఉత్పత్తిని అభివృద్ధి చేసినవి. ఈ దశలో రెండు కొత్త ఉత్పత్తి సాధనాలు కనిపెట్టబడినవి. ఒకటి వ్యవసాయమూ, రెండవది లోహాలను కరిగించడమూ, మగ్గంమీద నేత నేయడం. * నల్ల సముద్ర ప్రాంత మైదానాల్లోనూ, తురేనియన్ పీఠభూమిపైనను "అతి దీర్ఘమై, తీవ్రమైన చలికాలంలో గడ్డి నిలవలు లేకుండా, పసులకాపరి జీవనం సాధ్యపడదు. అందువలన అక్కడ గడ్డిని పెంచడం, ధాన్యం పండించడం అత్యావసరమైనది... ఒకసారి పశువుల కొరకు ధాన్యం పండించగానే, ఆధాన్యం త్వరలో మనుష్యులకు కూడా తిండియైనది." ♦ అప్పుడు వ్యవసాయభూమి గణ సమాజానికి కొత్త ఉత్పత్తి సాధనంగా ఉపకరించింది.

మొదట రాగీ, తగరమూ వాటిమిశ్రమమైన కంచూ మాత్రమే కరిగించిపోసేవారు. ఇవి రాతిపనిముట్లకు బదులుగా వుపయోగించడానికి వీలులేకపోయినప్పటికీ యితర ఉపయోగాలకు పనికివచ్చే పనిముట్లనూ, ఆయుధాలనూ చేయడానికి ఉపయోగించినవి. రాతి పనిముట్లకు బదులు ఉపయోగించదగినది యినుము ఒక్కటే. ఆభరణాలకు వెండిబంగారాల నుపయోగించడం ప్రారంభమైంది ఇంకా డబ్బురూపంలో వుపయోగించడం రాలేదు. వ్యవసాయంతోపాటు వృత్తిపనులు (Handi-Crafts) ప్రారంభమైనవి. అయితే యిన్ని పనులూ ఒక్కవ్యక్తి చేయజాలడు. దీన్నించే రెండవశ్రమ విభజన

---

* అప్పుడే దశలో ఋగ్వేదంలో ఉదహరించబడిన అయఃస్కారులు (లోహాలు కరిగించే వాళ్ళు) తంతువాయులు (నేత పనివాళ్ళు) యేర్పడ్డారు.

♦ ఏంగెల్సు (కుటుంబం పుట్టుపూర్వోత్తరాలు)

విశాల ప్రాతిపదికమీద జరిగింది. వృత్తిపనులు వ్యవసాయమునుంచి వేరుపడినవి ఉత్పత్తి యీ విధంగా రెండు ప్రధానశాఖలుగా చీల డంతో, నేరుగా మారకంకొరకే ఉత్పత్తిజరగడం ప్రారంభమైంది. మారకంతో వర్తకము, వర్తకం పెరుగుదలతో వెండి, బంగారు మొదలైన విలువగల లోహాలకు ప్రాధాన్యత యేర్పడి డబ్బు సర్వ సాధరణమైన (General) సరుకుగా అమల్లోకి వచ్చింది. పూర్వం అందరికీ ఉపయోగకరమైన సరుకు పశువులు. అవే మారకంలో డబ్బుగా ఉపయోగించినవి. ఇప్పుడు విలువగల లోహములు వాటి స్థానమును ఆక్రమించినవి.

ఈ అభివృద్ధిక్రమంవల్ల గణసభ్యులలో వ్యక్తిసంబంధాలూ, ఆస్తి ఉత్పత్తి సంబంధాలూ యెలా మారినవి ?

ఈ కొత్తఉత్పత్తిశక్తులు గణంయొక్క సామాజిక సంబంధాల లోనూ, ఆస్తిసంబంధాలలోనూ విప్లవాన్ని కలిగించినవి.

సామాజికశ్రమ విభజన రూపమైన వర్ణవిభాగ మేర్పడ టంతో సమిష్టిఉత్పత్తి భగ్నమైనదని యీవరకే చూచాం సమిష్టి అగ్ని కేంద్రముగాఉండి, సాగిన సమిష్టిఉత్పత్తీ, సమిష్టి అనుభవమూ తొలగిపోయి, వేరువేరు అగ్నులతో వేరువేరు గృహకుటుంబా లేర్పడినవి. గణము యొక్క సమిష్టి అగ్నితోపాటు (త్రేతాగ్ని) యిప్పుడు వ్యక్తిగత కుటుంబీకుల "గృహ్యాగ్ని" ప్రైవేటు అగ్నికూడా వచ్చింది.♦ సమిష్టి ఉత్పత్తి నశించడంతో ఉత్పత్తి ఫలితాన్ని సమిష్టిగా

♦ ఈ దశలో అధర్వణవేదము యొక్క గృహ్యాసూత్రాలూ, గృహ్యా కర్మలూ వచ్చినవి. దైవదత్తమైన, వేదత్రయ విధాయకమైన సమిష్టిఆస్తినుంచీ త్రేతాగ్నులనుంచీ విడివడి పోయి, పతితరూపమైన ప్రైవేటుఆస్తి వచ్చింది. కాబట్టి ఆదశకుచెందిన అధర్వణవేదము (గృహ్యాకర్మ, గృహ్యాసూత్రాలు) మిగిలిన మూడువేదాలవలె పవిత్రములుగా యెంచబడలేదు. వాటి కీయబడిన గౌరవ స్థానము దీని కీయబడలేదు. త్రయీవిద్యకు, త్రివిద్యలకు ప్రత్యేకగౌరవ మున్నది.

అనుభవించడం కూడా నశించింది. వ్యక్తి శ్రమ, వ్యక్తి అనుభవమూ, వ్యక్తిగతమైన మారకమూ ప్రాబల్యాన్ని పొందినవి. అంటే గణ సమాజ గర్భంలోనే ప్రైవేటు ఆస్తి బీజ మంకురించింది.

వ్యక్తిగత ఉత్పత్తి, వ్యక్తిగత అనుభవమూవల్ల ఆస్తిలో హెచ్చుతగ్గులేర్పడుతాయి. అంటే ధనికులూ, బీదలూ దోపిడీచేసే వారూ, దోపిడీ చేయబడేవారూ, తరవాత శీఘ్రకాలంలో బాని సలూ, బానిస యజమానులూ అని రెండువర్గాలు పుట్టాయి.

ఈ భాగ్యమూ సంపదలూ ప్రారంభంలో ఎక్కడ కేంద్రీకరణ మౌతాయి ? ఎక్కడ ప్రాబల్యం పొందుతాయి ?

అభివృద్ధిచెందుతూన్న గణసమాజం మొదట్లో శ్రమవిభజన చేసుకునేప్పుడు యుద్ధాలను నడపడానికీ, గణాన్ని రక్షించడానికీ ప్రత్యేక వ్యక్తులను నాయకులుగా ఎన్నుకునేవారు. వీరు క్షత్రియు లైనారు. ఇలాగే ఋతుపతనాన్నీ, వరదలనూ నదులనూ మొదలైన వాటిని పరిశీలించడం, సామాజిక శ్రమను విస్పష్టంగా నడపడం మరికొందరి పనియవుతుంది. వీరే బ్రాహ్మణులైనారు. మిగిలిన అత్యధిక సంఖ్యాకులైన ♦ పనుల కాపరులూ వృత్తిపనివారూ వ్యవసాయదారులూ అందరూ (విశ) వైశ్యులైనారు. ఇప్పటికీ వీరంతా ఒకేసమిష్టిగణంలో వుండేవారు. అయితే, శ్రమవిభాగం నుంచి, మారకంనుంచి ఉద్భవించే ప్రైవేటు ఆస్తియొక్క కేంద్రీకరణ దోపిడీచేసేవారు – దోపిడీచేయబడేవారు అనే రెండు శత్రువర్గా లేర్పడ్డానికి మార్గం సరిచేస్తుంది గనుక, పై వర్గాలు సమిష్టిగణం యొక్క విచ్ఛిత్తిని చూచేవరకు పరిపక్వమవుతూవచ్చాయి.

తెగలమధ్య యుద్ధాలూ, వస్తువులమారకమూ, మొదట బ్రహ్మక్షత్రియ వర్ణాలకు చెందిన గణపతులు, బృహస్పతులు లేక ప్రజాపతులద్వారా జరిగేది. యుద్ధంలో చిక్కిన ఖైదీలూ, పశువులూ,

♦ తేభూయాంసః (తైత్తిరీయసంహిత)

సంపదా మొదట వారిదగ్గరకుచేరి, వారిద్వారా గణసభ్యులకొచ్చేది. సహజంగా వారిద్వారానే వర్తకం అభివృద్ధిఅవుతుంది. అలాగే డబ్బుకూడా.

కాబట్టి సమిష్టివిధానం భగ్నంకావడం ప్రారంభమవడంతోనే క్రమంగా మారకంజరిగే పట్టుల్లో, ఆస్తీ, ధనమూ కేంద్రీకరణమవుతాయి. అంటే ప్రజాపతులూ, గణపతులూ లేక బ్రహ్మక్షత్రియుల చేతుల్లో కూడుతుంది. ఆస్తిగల బ్రహ్మక్షత్రియులొకవేపునా, కష్టజీవులైన వైశ్యులొక ప్రక్కనా, భాగ్యవంతులూ బీదలుగా సమాజం చీలేస్థితికి పరిపక్వమై యుంటుంది. వ్యాపారంలో విలువగల లోహాలు (హిరణ్యం=బంగారం)డబ్బురూపంలోకివచ్చేసరికి, ఆస్తీ, భాగ్యమూ ఒక చోట కేంద్రీకరణం కావడం సులభమై పోతుంది. క్షత్రియులూ బ్రాహ్మణులూ ధనధాన్య పశువులకూ, తరవాత బానిసలకూ యజమానులమని పలకడం ప్రారంభ మాతుంది.

అయితే యీ దోపిడిచేసే భాగ్యవంతులనీ, దోపిడి చేయ యుడే పేదలనీ వర్గ విభాగము అటు బ్రాహ్మణ క్షత్రియులకూ, యిటు వైశ్యశూద్రులకూ పరిమితమైయుండినది కాదని గుర్తుంచుకోవాలి. బ్రాహ్మణులలోనూ క్షత్రియులలోనూ అత్యధిక సంఖ్యాకులు దోపిడివర్గంగా యేర్పడినప్పటికీ వైశ్య శూద్రులతోపాటు బీదలైన బ్రాహ్మణులూ క్షత్రియులూ కూడా కొందరుండేవారు.

బానిసవర్గము లేక శూద్రవర్ణము పుట్టడంతో బాటే మిగిలిన వర్ణత్రయము కూడా పుట్టడానికి కారణమేమిటి ? వర్ణాలు పుట్టడానికి కారణమైన శక్తినుంచే బానిస విధానము కూడా పుట్టుకొస్తుంది. శ్రమ వైవిధ్యమూ, శ్రమ యొక్క ఉత్పత్తి రేటూ, మారకమూ, ప్రైవేటు ఆస్తి యీ వర్ణాలకూ, బానిస విధానానికీ పుట్టుకారణము. "మనుష్యులు మారకం ప్రారంభం చేసిన వెంటనే మనుష్యులనే మారకం వేయడం ప్రారంభమవుతుంది." (ఎంగెల్సు)

ఏంగెల్సు యిలా అంటున్నాడు:

"పశుపెంపకమూ, వ్యవసాయమూ, గృహ పరిశ్రమలూ, అన్ని శాఖల్లోనూ ఉత్పత్తి పెరగడంవలన మానవ శ్రమశక్తికి, అది మరల పుంజుకోడానికి అవసరమైనదానికన్నా అదనంగా ఉత్పత్తి చేసే వీలు కలుగుతుంది. దీనితోపాటే ప్రతి గణసభ్యుడూ, గణ కుటుంబీకుడు కానీ, వ్యక్తిగత కుటుంబంలోవాడుకానీ చేయవలసిన నిత్యశ్రమ యెక్కువైనది. ఇలాంటి సమయంలో కొత్త శ్రమశక్తులను ఉపయోగంలోకి తీసుకురావలసిన అవసరం యేర్పడుతుంది. కొత్తశ్రమశక్తులు యుద్ధంనుంచి లభిస్తాయి. యుద్ధఖైదీలు బానిసలుగా మార్చబడతారు. శ్రమ యొక్క ఉత్పత్తి రేటూ, సంపదా పెరగడం, ఉత్పత్తి రంగము విస్తరించడమూ జరగడంవల్ల మొదట విస్తృత రంగంలో జరిగిన శ్రమవిభజనయే నాటి సాధారణ చారిత్రక పరిస్థితులలో తప్పనిసరిగా బానిస విధానానికి దారితీస్తుంది. విశాలమైన రంగంలో జరిగిన మొదటి శ్రమ విభజననుంచి సమాజంలో మొట్టమొదటి చీలిక ఏర్పడ్డది, సమాజం రెండు వర్గాలుగా చీలింది: యజమానులూ — బానిసలూ, దోపిడీచేసేవారూ — దోపిడీ చేయబడేవారూ". యజ్ఞ విధాయకమయిన వృత్పత్తిని సాగిస్తూ వుండే ఆదిబ్రహ్మాలో లేక ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణంలో బానిసత్వానికి గానీ, శూద్రుడికి గానీ చోటులేదని యీావరకే చూచాం. అందువలన గణముల మధ్య యుద్ధాలు జరిగినప్పుడు పురుషమేధ విధిప్రకారం యుద్ధఖైదీలను చాలాభాగం చంపివేసేవారు. కొత్త ఉత్పత్తిసాధనాల యొక్క కొత్త ఉత్పత్తిశక్తులయొక్క సహాయంవలన మానవుడి శ్రమశక్తి గణముయొక్క అనుభవానికీ పునరుత్పత్తికీ అవసరమైనదానికన్నా అదనంగా ఉత్పత్తి చేయగలిగినస్థితి వచ్చినప్పుడు, యుద్ధఖైదీలను చంపకుండా, ఉపయోగించడానికి వీలుకలిగింది. యజ

మూను ఉపయోగించుకోగా మిగిలినదానినుంచి బానిసలకు తిండి పెట్టి వారిని పనిలో నియోగించవచ్చును. బానిసవిధానము వచ్చిన దనగానే యజ్ఞవిధాయకమైన జీవితంగల చారిత్రకరంగంనుంచి జనమే జయుని సర్ప సత్రయాగంలో వలె యుద్ధఖైదీలను చంపివేసే సత్ర యాగం నిష్క్రమించింది. గణయుద్ధాలలో ఓడి ఖైదీలైనవారి కప్పుడు ఆర్యసమాజ నిర్మాణంలో శూద్రవర్ణంగా నాలవస్థాన మీయబడ్డది. ఆర్యసమాజం మొత్తంగా స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు కలిగియుంటారు; యుద్ధంలో ఖైదీలుగాగానీ, యితరవిధంగాగానీ చేజిక్కిన ఆనార్యులపైన యజమానులౌతారు. ఆనార్యులైన శూద్ర వర్ణంవాళ్లు ఆర్యసమాజం వాళ్ళకు సేవకులు. శూద్రుణ్ణి అమ్మివేయ వచ్చును, అద్దెకీయవచ్చును, చంపివేయవచ్చునుకూడా. ఆతనికి ఆస్తిగానీ, కుటుంబంకానీ, గణదేవతగానీ ఉండటానికి వీల్లేదు. సృష్టిక్రమంలో యితరులకు వలెనే అతనికి కూడా జంతువునొక దానిని - యుద్ధంలో అత్యవసరమైన గుర్రమీయబడినప్పటికీ దాని అర్థము అతడు యుద్ధనాయకునికింద లేక గణసంఘ నాయకుడి కింద అతను గుర్రమువంటివాడు అని మాత్రమే. అంటే క్షత్రియు డతనిని జంతువువలె గణసభ్యులమధ్య పంచివేయవచ్చును, అమ్మివేయ వచ్చును. ఆ యజమాని అతనిచేత పనిచేయించుకొనవచ్చును. అంతవరకే ఆతని గుర్రానికున్న అర్థము. *

బానిసవిధానం ప్రారంభదశలో పితృస్వామిక రూపంలో పనిచేస్తుండి. గృహకుటుంబంతో అంటిపెట్టుకుని యుంటుంది. ఇందులో బానిసలు, పితృస్వామిక కుటుంబంలోని స్త్రీపురుషులు కొడుకులు కూతుళ్ళతోపాటు గృహపతి అజమాయిషీక్రింద పని

* తస్మాత్తౌ భూతసంక్రామిణౌ । అశ్వశ్చ శూద్రశ్చ, తస్మాత్ శూద్రో యజ్ఞే అనవక్లృప్తో నహిదేవతాః అన్వసృజ్యంత । తస్మాత్ పాదౌ ఉపజీవితః ॥

తైత్తిరీయసంహిత 7-1-1-4

చేస్తారు. కాని తరవాత మారకమూ, పత్రకమూ, వాటికొరకే వస్తూత్పత్తి జరగడమూ అభివృద్ధియైనప్పుడు బానిసలు యింకా యెక్కువ కరినమైన పనులకు వినియోగింప బడతారు. చేతిపనుల లోను గనులలోను పొలాలలోనూ మొదలైనచోట్ల పనిచేయడానికి మందలు మందలుగా మళ్ళవేయబడతారు. బానిస విధానాని కుండే పితృస్వామిక స్వభావం మారిపోతుంది. బానిసపాలిటికి ప్రాణాలు తోడే నిరంకుశత్వమూ, బానిస యజమానికి సంపదలను కూడబెట్టా లనే దురాశా పెరుగుతాయి. ఋగ్వేదకాలానికి బానిసవిధానమింకా వ్యాపారసరళిలో పడలేదు. అయితే త్వరలో అది సంభవించేస్థితిలో వున్నది. ఋగ్వేదకారులకు యీ నూతనంగా వచ్చిన సాధనమంటే అపరిమితమైన ఆనందం పుట్టుకొచ్చింది; బానిసలు వారి యజ మానులకిచ్చిన సంతోషానందాలను గురించి గొప్పగా కీర్తించారు. బానిసవిధానాన్ని గురించిన యీ పొగడ్త అంతా హిందువులకు దైవదత్తములైన వేదములద్వారా వారసత్వం సంక్రమించింది. ఈ కీర్తివిధానంలో బానిసకు లభించే దయాదాక్షిణ్యాలు లేక మెహర్బానీలు యెలాంటివి? పూర్వం బానిసను పురుషమేధాగ్నిలో ఒక్కమారుగా కాల్చి చంపివేశేవారు. నేడు అతని ప్రాణంపోకుండా అట్టిపెట్టి ఆర్యద్విజుల దోపిడిఅనే సన్నసెగలో అనుక్షణమూ కాగు తూండటానికి అవకాశం కల్పించారు. పురుషసూక్తాన్ని కమ్మగా గానంచేసే అవకాశం ద్విజులకు కలిగింది. స్వేచ్ఛనుంచి ఓటమికీ శూద్రబానిసత్వానికీ, సర్వనాశనంనుంచి నిత్యదోపిడీకీ - ఇది నాటి సామాజిక పరిణామదశలో ముందడుగేనని చెప్పాలిగదా? బానిసకు ప్రాణంవచ్చింది; బానిసయజమానికి సంపదవచ్చింది. అతనా సంపద నాధారంగా చేసుకుని, ఉత్పత్తిశక్తుల నింకా అభివృద్ధిచేసి, యింకా మంచిదశకు పోగలడు. నాటిపరిస్థితులలో బానిసవిధానంద్వారా నే అలా జరగగలదు. ఐతే గెలిచిన ఆర్యులు అలా వాదించలేదు. బ్రహ్మ

శూద్రుణ్ణి బానిసత్వముకొరకే సృష్టించాడు. మిగిలిన మూడువర్ణాలకూ ఆర్యుల కతడు దాస్యంచేయాలి. శూద్రుణ్ణి సృష్టించినందువల్ల బ్రహ్మాభివృద్ధి జరిగిందనికూడా అంటాడు. అయితే పాపం యీ బ్రహ్మ పూర్వపు ఆనందమయ బ్రహ్మకాదు.

ద్వాపరంనాటి బానిసత్వాన్ని, వర్ణత్రయాన్ని శూద్రులనూ వర్గభేదాన్ని, వర్గకలహాన్ని సృష్టించడమే ఆదిబ్రహ్మ లేక యజ్ఞపురుషుడు చేసిన చిట్టచివరి ఘనకార్యము. ఇప్పుడు వ్యవసాయమూ వృత్తిపనులూ, మారకమూ, ప్రైవేటుఆస్తీ, వర్ణాలూ వచ్చినవి. వీటివలన అనేకసంఘటనా పరంపరలు సంభవించినవి. వర్గపోరాటమూ, వర్గ రాజ్యాంగమూ వచ్చాయి. బ్రహ్మను మరల పుటక లేకుండా చంపివేసినవి. మహాభారతం (బ్రహ్మననాశవా) బ్రహ్మ చనిపోయినాడని విలపించింది. ఇది యెలాగో చూద్దాం.

తొమ్మిదో అధ్యాయం

గణ సమాజం యొక్క మరణ వేదన

(ప్రైవేటు ఆస్తిపై పోరాటం)

ఉత్పత్తి అయ్యే వస్తువులలో రకాలూ, విధులూ పెరగడం వల్ల వర్ణరూపమైన శ్రమవిభాగం అవసరమైంది. ప్రైవేటు ఆస్తీ, మారకంకొరకే లాభంకొరకే సరుకులను చౌకగా తయారుచేయడానికి పిచ్చెత్తినట్లు పోటీపడటమూ వచ్చి సమాజాన్ని ముంచెత్తినవి. ఇది జరగనంతవరకూ సామాజిక విభాగం కేవలం వస్తువుల నాణ్యమునూ ఉపయుక్త విలువనూ పెంచడంద్వారా ఉత్పత్తిని అభివృద్ధి చేసింది. "సామాజిక ఉత్పత్తిశాఖలు విడిపోవడంవల్ల సరుకులు యెక్కువ నాణ్యముగా తయారౌతాయి. పనిచేసేవారు తమతమ అభిరుచులనుబట్టీ, నైపుణ్యాన్నిబట్టీ వృత్తులను యేరుకుంటారు. ఇందులో యెంతో కొంత అదుపు (Restraint) వుంటేనేకాని మంచిఫలితాలు కలగడం అసంభవం. అందుచేత శ్రమ విభజనవల్ల వస్తువుల నాణ్యమూ వాటిని తయారుచేసేవారి నైపుణ్యమూ రెండూ వృద్ధిఅవుతాయి." (మార్క్సు కేపిటల్ 1సం. ఎల్లెన్ అల్విన్) వర్ణముతో వృత్తిసామ్యతను కలిగియున్నంతవరకూ ప్రాచీన వైదిక

సమాజంలోని వర్ణవిభాగంకానీ, తరువాత కాలపు వ్యవస్థగానీ నిల దొక్కుకొనగలగ డానికి శ్రమవిభజనయే కారణము.

అయితే ఉత్పత్తి పరికరాలు తగినంత అభివృద్ధి పొందక కేవలం వ్యవసాయమూ, వృత్తిపనులమీద ఆధారపడియున్న సమాజంలోనే అలాంటి శ్రమవిభాగం సాధ్యపడుతుంది. ప్రాచీన మధ్యయుగాలనాటి భారతదేశ పరిస్థితి అలాగే వుండేదని చూచాం. పనిముట్లలో విప్లవాత్మకమైన పరిణామాలు కలిగి ఆధునిక పరికరాలు లభించగానే పాతసామాజిక నిర్మాణంయొక్క ఉపయోగమూ, అవసరమూ తొలగిపోయి పతనమైపోతుంది.

బానిసవిధానమూ ప్రైవేటు ఆస్తి ప్రాచీన గణసమాజం యొక్క ఆర్థికవిధానంలో ప్రవేశించి పరస్పర విరోధ ప్రయోజనాలు కలిగిన వర్గాలను సృష్టించినవి. అలాజరగకపోయి యున్నట్లయితే వర్ణవ్యవస్థ సంఘర్షణకూ, వర్గపోరాటానికీ లేక వర్ణపోరాటానికీ దారితీసి యుండేదికాదు.

ఇది ఒక అపూర్వమైన పరిణామం. గణసమాజానికి యిది దిగ్భ్రమ కలిగించింది. అత్యధిక సంఖ్యాకులు బీదలుగా వుండే గణ సభ్యులదృష్టికిది అందనివిషయం. గణసమాజప్రజాస్వామికంలో వర్ణాలు వాటివాటి ఈ కార్యకలాప రంగాలను అభివృద్ధిచేసుకుని తత్ఫలితాలను అనుభవించడానికి స్వేచ్ఛవుండేది. ఒక్కొక్క వర్ణము ఏపని చేయాలి, ఎంతసంపాదించాలి; ఎలా సంపాదించాలి; ఎలా నడుచుకోవాలి? ఈ విషయాల నన్నిటిని, వర్ణాశ్రమధర్మాలు గణ సమాజ మంతటియొక్క శ్రేయస్సుకొరకూ సౌఖ్యంకొరకూ నిర్ణయం చేసినవి. పూర్వపు కృతత్రేతాయుగాల్లో వర్ణవిభాగాలు అవసర మని తోచలేదు. ఆ రోజుల్లో యజ్ఞకర్మ ఫలితాలను అందరూ పంచుకునేవారు. దరిద్రాన్ని కూడా సమంగానే పంచుకొనేవారు. అదే పావనం. సమిష్టిశ్రమలో వైవిధ్య మేర్పడటంవల్ల గణంలో

వర్ణవిభాగమూ దానికి తగినవస్తుపంపకమూ వచ్చినవి. కాని యిప్పుడు దరిద్రాన్నీ భాగ్యాన్నీ అందరూ సమానంగా పంచుకునేబదులు కొందరికి భాగ్యమూ మిగిలినవారికి దరిద్రమూ పంపకమైనవి.

యజ్ఞవిధాయకమైన ఉత్పత్తిని డైరెక్టుచేయడానికి యెన్నుకోబడ్డ బ్రాహ్మణులు సామాజిక ఆర్థికవిధాన్ని నడిపేవారైనారు. డైరెక్టు చేయడంలోనూ, శ్రమనైపుణ్యం (టెక్నిక్)లోనూ వారికి యెక్కువ పరిజ్ఞానం వుండటం వలన, వారికే సమాజంలో అధిక ప్రాబల్యం కలిగింది. ఇదివరకు వారిశ్రమఫలితాన్ని అందరూ పంచుకునేవారు. ఇప్పుడు వారిశ్రమఫలితం వారిసొంత సొత్తుగా దక్కింది. యుద్ధాన్ని నడపడాని కెన్నుకోబడిన క్షత్రియనాయకులుకూడాయింతే చేశారు. "విశ్" అంటే సామాన్యప్రజలయొక్క ప్రజాస్వామికంలోనే, శూద్రులతోసహా అందరూకలసి దరిద్రాన్ని కరినశ్రమనూ సమానంగా పంచుకునేవారు. వ్యక్తిగతఆస్తీ, వ్యక్తిగత అనుభవమూ, వ్యక్తిగత భాగ్యమూ వచ్చేప్పటికి ఉమ్మడిఆస్తికి చిరాకెత్తి సణిగింది. యజ్ఞవిధాయకమైన గణసమాజంలో కొందరికి తిండీ, మిగిలినవారికి వస్తులూ అనేపద్ధతిని యెవ్వరూ యెరగరు. నాటి గణసమాజంలో నూతనంగా ప్రత్యక్షమైన విషఫలం (హిరణ్యం) బంగారంకొరకు తాపత్రయపడటమూ యెరుగరు. ఆనాటి యింద్రుడు రాళ్ళతోటీ, యెముకలతోటీ పోరాడాడు. ఆవులనూ, పచ్చికబీళ్ళనూ, నీళ్ళనూ గెలుచుకొచ్చాడు. అతడూ తాగేవాడు; గర్జించేవాడు. అంతేకాని ఆ రోజుల్లో యెవరూ తమ స్వంతంకొరకు సంపదను కూడబెట్టలేదు. ఆరోజులలో వారొక చిన్నగణంగా చిన్నజనపదం (అశ్మవ్రజం)గా వుండేవారు. అందరూ గణాగ్నిచుట్టూ కూచునేవారు. గణజననిచేతులమీదుగా భుజించేవారు. సమిష్టిగా గానంచేసేవారు. బీదతనంలోకూడా అందరూ సంతోషంగా వుండేవారు.

కాని యిప్పుడో! ఋగ్వేదకవి యిలా విలపించాడు. "దేవుడు మనుష్యునికి విధించిన శిక్ష క్షుద్బాధయేనా? బీదలే ఆకలితో చావా లని దేవుడిచ్చయిచ్ఛ అయితే మరి భాగ్యవంతులెందుకు చిరంజీవులుగా ఉండటంలేదు? ఆస్తిగల బుద్ధిహీనుడిచేత ఆహారమంతా చేరిపోవడం వల్ల మిగిలినవాళ్ళకేమీ ప్రయోజనంలేదు. తనకుతాను తింటాడు. స్నేహితులకు పెట్టడు. అతడు నిందపాలౌతాడు."

(ఋగ్వేదం X - 117)

మారకమూ, మార్కెట్టూ, వ్యక్తిగతశ్రమ, వ్యక్తిగత అనుభవమూ రావడంవల్ల, డబ్బుకోసం, పనికోసం, వస్తువులనూ శ్రమశక్తినీ కొనేవారికోసం తాపత్రయంగా వెదుక్కోవలసిన పరిస్థితులేర్పడ్డవి.

దీనిని వేదకారుడిలా నిరసించాడు :

"మనకిప్పుడు అనేక కోరికలు, అనేక పనులూ, అనేక బుద్ధులు పట్టుబడ్డాయి. వడ్రంగి రంపపుమోతకు చెవికోసుకుంటాడు. వైద్యుడికి రోగికావాలి, బ్రాహ్మణుడికి పూజచేసేవాళ్ళు కావాలి. కమ్మరి డాకలి, "తిత్తులు" కొలిమీ, కొయ్యా, చుట్టూ ఉంచుకుని ధనవంతుడి కోసం యెదురుచూస్తుంటాడు. నాతల్లి రోటిదగ్గర ధాన్యందంచుతుంది. పసులకాపరి ఆవులవెంట పరిగెత్తినట్లు మేము డబ్బువెంబడి పరుగెత్తుతున్నాం". (ఋగ్వేదం IX 111-1-3)

ఇటీవలి ఋగ్వేదమండలాల్లో అప్పులపాలైన జూదరి, బానిసలూ, మనిషికీ మనిషికీ మధ్య అసూయా, క్రోధము మొదలైన విషయాలనుగురించి చెప్పబడినది.

అమ్మకపు సరుకులు గణసమాజంలో ప్రవేశించి దాని సమిష్టిజీవితాన్ని భగ్నంచేసినప్పటి దృశ్యం ఇది. ఇదివరకు ఉత్పత్తిదారు తానుపయోగించటంకొరకే ఒక వస్తువును తయారుచేసినప్పుడు అతని కా వస్తువుమీద కంట్రోలుండేది. సమాజానికి సమి

ష్టిగా సమాజంయొక్క ఉత్పత్తిమీదా వస్తువులమీదా కంట్రోలుండేది. వారి వస్తువేదో వారికి తెలిసివుండేది. దానిని వారనుభవించేవారు. అది వారి చేతులనుంచి జారిపోవడంగాని వారిని మాయ చేయడంగాని జరిగేదికాదు.

కాని సరుకుల ఉత్పత్తీ, మారకమూ రావడంవల్ల వస్తువులు చేతులు మారేవి. ఉత్పత్తిదారు తన వస్తువులు మారకంలో వదులుకునేవాడు. తరవాత దాని గతేమౌతుందో వానికి తెలియదు. ఈ పద్ధతిలో కొత్తగా డబ్బూ, కొత్తగా వర్తకులవర్గము మార్కెట్టు అనే ఒక కొత్తశక్తి వస్తాయి. వీటిని యిదివరకెవ్వరూ యెరుగరు. మార్కెట్టుకూ డబ్బుకూ, గిరాకీకీ, ఛాన్సుకూ ఉత్పత్తిదారు లొంగిపోతాడు; అతను తయారుచేసిన వస్తువుకూడా లొంగిపోతుంది. ఉత్పత్తిదారుడు తన శ్రమఫలితాన్ని నేరుగా అనుభవించడు. అంతా "కర్మ" మీద ఆధారపడి వుంటుంది. ఆతని జీవితాన్నీ, శ్రమశక్తులనూ చూడరాని, తెలియరాని, కంట్రోలుకందని విరోధశక్తులేవో కబళించివేశాయి. అతనికి ప్రాణమున్నా, బలమున్నా వాటివల్ల అతనికి తిండి గడవవచ్చు, గడవకపోనూవచ్చు. ఈ విధంగా భాగ్యవంతులకూ పేదలకూ, కొత్తగావచ్చిన దోపిడివర్గాలకూ దోపిడి చేయబడే వర్గాలకూ మధ్య ఘర్షణ పెరుగుతుంది.♦

యజ్ఞవిధాయకమైన గణ సమాజము మునుదెన్నడూ కలలోనైనా యెరుగని సంఘర్షణలు గణసమాజ గర్భంలో పెరిగి బలవం

♦ ఇప్పుడు హిందూసంఘంలో "కర్మ", "కర్మవిముక్తి", మోక్షమూ మొదలైన వేదాంతసమస్యలు హిందూసంఘంలో తలెత్తుతాయి. వైదికగణంలో యిలాంటిసమస్య లుండేవికావు.

కింతు కర్మ స్వభావోఽయం జ్ఞానం కర్మేతి వాపునః ।
పౌరుషం కారణం కేచిదాహుః కర్మసు మానవాః
దైవమేకే ప్రశంసంతి స్వభావ మపరే జనాః ॥

(మహాభారతం శాంతి 244_4)

తంగా బయల్పడతాయి. గణ సమాజం సృష్టించిన సంపదపై కంట్రోలు వహించడానికి ఆర్థిక ప్రాబల్యంకల వర్గంలోని రెండు బలవత్తరమైన మురాలు దారుణ్యయుతమైన ఘర్షణలోకి దిగుతాయి. అసంఖ్యాకులైన వ్యవసాయదారుల ప్రజాస్వామికమూ, శూద్రులూ ఉత్పత్తి చేసిన సంపదను వశంచేసుకోడానికి బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వర్ణాలు పరస్పరం పోరాటాల్లోకి దిగుతారు. దోపిడీలో మిరాశీ హక్కుకొరకు వారిలో వారు కలహించుకుంటూనే, ప్రాచీన సంప్రదాయమైన గణజీవితం కొరకూ, ధర్మం, నీతినియమాలకొరకూ, ఆర్థిక నిర్మాణ విధానాలకొరకూ యింకా పోరాడుతూండే ప్రజా సామాన్యంపైన మాత్రం కలిసి దాడిచేస్తారు. ఉమ్మడి భూమిమీద, సమిష్టి ఉపయోగంకోసం జరిగే ఉమ్మడి వ్యవసాయం మీద ఆధారపడ్డ సమిష్టి జీవితవిధానం పోరాడకుండా వైరివేటుఆస్తికి లొంగదు. ప్రాబల్యం గల వర్ణాలయొక్క - వర్గాలయొక్క వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలకు అవిభక్త బ్రహ్మ (గణం) లొంగక ప్రతిఘటిస్తుంది. అంతర్యుద్ధం ప్రారంభమౌతుంది. ఈ అంతర్యుద్ధం చరిత్రలో అనేక సంవత్సరాలు నడిచినదని వేదాలూ, యితిహాసాలూ తెలుపుతున్నవి.

బాగా అభివృద్ధికాక యింకా ప్రారంభదశలో నేవున్న దోపిడీ వర్గము మొదట యీ పోరాటాల్లో ఓడిపోయింది. కృష్ణ యజుర్వేదంలోని తైత్తిరీయారణ్యకం (V - 1) యొక్క అఖ్యాయికలో విష్ణువుకూ దేవతలకూ మధ్య యుద్ధం జరిగినట్లు ఒక గాథ వున్నది. ఆ యుద్ధం పైన పేర్కొనబడిన అంతర్యుద్ధస్మృతి చిహ్నమై యుండవచ్చును. పౌరాణిక సాంప్రదాయకమూ, అనాగరికమూ అయిన తొడుగుల నన్నిటినీ బలిచేస్తే, ఆ గాథ ఉభయశత్రువర్గాల మధ్య జరిగిన పోరాటాన్ని యీ క్రింది విధంగా వర్ణిస్తూంది.

పూర్వకాలంలో దేవతలు ఒకసత్రయజ్ఞం చేశారు. ఇది యజ్ఞ విధాయకమైన సమిష్టి ఉత్పత్తివిధానమని యీవరకే చూచాం.

యజ్ఞం ప్రారంభం చేసేముందు వారొక ఒప్పందానికొచ్చారు. సత్ర లభ్యమైనవస్తువుల నన్నిటినీ అందరూ సమంగా పంచుకోవాలి. (సత్ర యజ్ఞమంటే యిదే అయినప్పటికీ, విస్పష్టంగా ఉండటంకోసం తర వాత కాలపు రచయిత యిలాఉదహరించాడు. ఇలా స్పష్టంగా ఉండటం చరిత్ర కుపయోగకరము) యజ్ఞంలో చేరినసంఖ్యా, యజ్ఞాగ్నిహోత్రమూ చాలాపెద్దవై చాలా స్థలమాక్రమించినవి. కురుక్షేత్రము వేదికయైనది. వేదికకు దక్షిణదిక్కున ఖాండవదేశ మున్నది. వేదికకు పడమటిఅంచు నానుకుని పరిణతమున్నది. (పరి ణతమంటే చక్కగా పెంచిన పచ్చికబీడు) ఉత్తరాన తుర్ఘ్నభూమి, అంటే తురుష్క లేక తూర్వ్యస గణాలు నివసించేదేశమున్నది. నీటి సదుపాయంలేని మరుదేశం లేక మూర్వారదేశం సత్రసమయంలో ఎరువు దిబ్బ కుపయోగించారు. సత్రయజ్ఞంలో పాల్గొనే ప్రతివారూ ఋత్విజులేననీ, ప్రతివారూ గృహపతులూ యజమానులూననీ మన మెరుగుదుం కాబట్టి శ్రమచేయడంలోనూ అనుభవించడంలోనూ అందరికీ సమానహక్కు లుంటాయి. కాని అక్కడ చేరినవారందరూ ఒక యజమానిని యెన్నుకుంటారు. దేవసత్రంలో విష్ణువును గృహ పతిగా, లేక యజమానిగా యెన్నుకున్నారు. యజ్ఞం ప్రారంభ మైంది. నిజంగా అది సమిష్టికార్యమైనప్పటికీ "విష్ణువు సత్రయజ్ఞం చేస్తున్నాడని" ప్రతీతి వ్యాపించింది. విష్ణువు తన "కర్తృత్వం"లో జరుగుతున్న సత్రయజ్ఞ ఫలాన్నంతటినీ తానే కాజేయాలను కున్నాడు. అతనికి గర్వమెక్కింది. వెంటనే దేవతలకు బహిరంగ శత్రువై పోయినాడు. అందువలన దేవతలు తమపాలుతాము లాక్కో డానికి విష్ణువుపై దాడిచేశారు. కాని విష్ణు వేదమంత్ర నియుక్తుడై పవిత్రుడైననాయకుడు కాబట్టి, యజ్ఞశ్రమ నియమాన్నిబట్టి అతని కొక్కడికే ఆయుధాలున్నవి. ఆయుధరహితులైన దేవతలు ఆయుధాలు కల విష్ణువునుచూచి పారిపోయారు. విష్ణువు జయించాడుగదా అన్న

గర్వంతో తర్వాత రక్షణ జాగ్రత్తలు తీసుకోక నిర్లక్ష్యం చేశాడు. అతడు ప్రమత్తుడైనాడు. అతనికి పూర్వమున్న "యజ్ఞతేజస్సు" (పోరాడటానికీ జయించడానికీ అవసరమైనశక్తి) పోయింది. యజ్ఞతేజస్సు విష్ణువును వదలిపెట్టడంతోటే దానిని దేవతలు శ్యామత ఓషధులలో పూడ్చివేశారు. దేవతలు యెక్కడివారక్కడికి పోవడంచూచి, విష్ణువు తనవిల్లును నేలపైబెట్టి దానిచివరను గడ్డ మానించుకుని పడుకున్నాడు. దేవతలు చెదపురుగులనుపంపి ఆవింటి నారిని కొరికివేయమన్నారు. నారి తెగగానే విల్లుతటాల్న అదిరి పడ్డది. ఆ అదురు తాకుకు విష్ణువుతల తెగి యెగిరిపోయింది. అప్పుడు యజ్ఞపురుషుడైన విష్ణువుయొక్క కళేబరాన్ని అగ్ని, యింద్రుడూ విశ్వేదేవులు పంచుకున్నారు. అయితే అది వట్టిమొండెమేకాబట్టి దాన్నుంచి యజ్ఞఫలం పొందడానికి వీల్లేకపోయింది. అప్పుడు వారు దేవవైద్యులైన అశ్వనీదేవతలను పిలిపించారు. వారూ యజ్ఞ ఫలంలో భాగం వాగ్దానం చేయించుకుని కళేబరానికి తల నతికించారు. యజ్ఞంఫలించింది.

పైన యిచ్చిన అంతర్యుద్ధగాధ బహుశా ఆర్య సమాజంలో ప్రాచీనతమమైన అంతర్యుద్ధాన్ని గురించిన దనడానికి సందేహంలేదు. సమిష్టి ఉత్పత్తి వినిమయాలలో సమానత్వము పదచ్యుతమై నాశ నము చేయబడుతున్నది. అసమానతా, ధనికులకూ బీదలకూ మధ్య సంఘర్షణ, గణసమాజం (గాధలో పేర్కొనబడిన యజ్ఞపురుషుడు) మూడు వర్ణాలుగా విభాగం కావడం అమల్లోకి వస్తున్నాయి. గాధలో అగ్నిదేవుడు బ్రాహ్మణ వర్ణానికీ, యింద్రుడు క్షత్రియ వర్ణానికీ, విశ్వేదేవుడు వైశ్యులకూ సంకేతంగా (గుర్తుగా) ఉదహ రించబడ్డారు. పవిత్ర మంత్రనియుక్తుడైన నాయకుడి రూపంలో, నూతన చట్టము లేక నూతనమైన రాజ్యాంగ యంత్రము అమల్లోకి రావడానికి పోరాడుతున్నది. సమాజం ఉత్పత్తిదారులనీ, వారి

అదనపు ఉత్పత్తిని హరించేవారనీ రెండువర్గాలుగా చీలిపోయినది. దోపిడీ చేయబడే బీదలు తమయొక్క సత్రయజ్ఞ విధాయకమైన హక్కులనూ సమిష్టి విధానాన్నీ వదులుకొని, దోపిడీదారులకు లొంగిపోవడమో లేక యెదిరించి పోరాడటమో రెండే మార్గాలున్నవి. దీన్ని బట్టి ఆసమాజం ఐక్యతకు అవకాశంలేని రెండు శత్రుమురాలుగా చీలిపోయినట్లు అంగీకరింపబడింది. ఇది ఐతరేయ బ్రాహ్మణంలోని కథకుడు చెప్పదలచిన కథావిశేషము. అంతర్యుద్ధం మొదట్లో గణసమాజంచేత సమిష్టిగా ఎన్నుకొనబడిన నాయకుడు విష్ణువు సామాజిక శ్రమ ఫలితాన్ని స్వంతంగా కాజేయడంలో విఫలుడైనప్పటికీ — అంటే మొదటి పోరాటాల్లో "సత్ర" యజ్ఞవిధానమే గెలిచినప్పటికీ, నూతన వర్గాధికారమూ, దాని సాయుధ బలములతో కూడిన రాజ్యాంగమూ దోపిడిచేయబడే కష్టజీవులను అణచివేసే శక్తిగా, సాధనంగా యెలా రూపొందుతున్నదీ యీ గాధవలన తెలుసుకొనవచ్చును. ఈ కథకుడు పోరాటాలు జరిగిన కాలానికి చాలా దగ్గరివాడు కాబట్టి సత్రవిధాయకమైన శ్రమలోనూ, నాటి గణసమాజంలోనూ చెలరేగిన ఆర్థిక వర్గవైషమ్యాల వివరాలను దాచలేకపోయినాడు.

గణసమాజంయొక్క పూర్వదశలలో సోదరుడికీసోదరుడికీమధ్య, రక్తబంధువులమధ్య యుద్ధాలు జరగడం యెరుగరు. ఒక తెగ మరో తెగతో యుద్ధంచేసేది. అదితి కొడుకులు దితికొడుకులతో పోరాడారు. వినతకొడుకులు కద్రువకొడుకులతో పోరాడారు. కాని అదితి కొడుకులు తమలోతాము కలహించుకోడం యెవ్వరూ విన్నదికాదు. వసుగణాలు తమలోతాము తమగణగోత్రీకులతో, తమయజ్ఞసంఘీయులతో కలహించారనేది యెక్కడా అవుపడదు. వర్గకలహం, వర్ణకలహంలాంటి అంతర్యుద్ధమనేదానికి ప్రాచీన కాలపు యజ్ఞసంఘంలో తావులేదు. ఎందుకంటేనాటి గణసమాజాలలో

ప్రైవేటు ఆస్తి, దోపిడీ అనేవి పుట్టలేదు. ఇవి పుట్టగానే గణానికీ గణానికీ మధ్య యుద్ధాలకుతోడు, గణాలలోనే అంతర్యుద్ధాలు ప్రారంభమైనవి. బానిసలకొరకూ, పశువులకొరకూ సంపదలకొరకూ ఒకగణం మరొకగణంతో పోరాడింది. అదైనతరవాత దానిని ప్రైవేటు ఆస్తిగా మార్చుకొని స్వీయగణంలోనే ఉండే కష్టజీవులను బానిసలనుగా మార్చటానికి, వర్ణయుద్ధాలూ వర్గయుద్ధాలూ సాగించారు. విష్ణుపురాణగాథ యిలా చెపుతున్నది. భగవంతుడు వివిధవర్ణాలను సృష్టించాడు. కాని ప్రారంభంలో అవి సద్దుగా అణగియుండేవి అన్ని వర్ణాలవారూ సుఖంగా వుండేవారు. కాని కాలంగడచినకొలదీ వారిని "కోరికలు" బంధించినవి. నగరాలనూ కోటలనూ నిర్మించారు. దండయాత్రలుచేశారు. అప్పుడు వారిని దుఃఖమావరించింది. మహాభారతంలో భీష్ముణ్ణి రాజ్యాలూ అంతర్యుద్ధాలూ యెలా సంభవించినవని అడిగారు. అందుకు ప్రత్యుత్తరంగా మొట్టమొదట రాజులూ రాజ్యాలూ అనేవిలేవనీ, అలాంటి ఆదిమగణసమాజం కొత్తగా కోరికలూ, క్రోధాలూ మొదలైనవి పుట్టడంవలన నశించినదని భీష్ముడన్నాడు. గణసభ్యులు మోహావేశితులై మంచిచెడు విచక్షణను కోల్పోయారు. అప్పుడు వారిని పేరాశ ఆవేశించింది. తమకు లేనిదానికొరకు ప్రాకులాడట మొక్కటే ఆలోచనయైనది. కొత్తకోరికలతోపాటు క్రోధమూ మాత్సర్యమూ యేర్పడ్డవి. బంధుత్వమనీ బంధువిధులనీ మరిచారు. ధర్మవిహీనులైనారు. చేయరానిపనులు చేశారు తమలోతాము పోరాడుకున్నారు. బ్రహ్మము (గణము) నశించింది. పూర్వపు ఆనందమయమైన, శాంతియుతమైన కృతత్రేతాయుగ ధర్మాన్ని నాశనంచేసి, అంతర్యుద్ధానికి కొత్తరాజ్యాంగానికీ దారితీసిన దుర్గుణాలను హిందూమత గ్రంథాలన్నీ దాదాపు యిదేవరసలో పేర్కొన్నవి.

కాని, దీనికి కారణమేమిటో ఆ మత గ్రంథాలు పేర్కొనలేదు. దితి. అదితుల సంతానమూ, క్రోధోన్మత్తులై పోరాటా

వేశంతో ఆక్రోశించే యింద్రుడూ మొదలైనవారు తమ శత్రువుల పైన పోరాడి, ధనధాన్య పశుసంపదలను గెలిచిన రోజుల్లో, కామ లోభ మోహాది దుర్గుణాలు వారి నావేశించలేదు; తమ బంధువర్గం పైననే అంతర్యుద్ధం కొనసాగించలేదు. ఇందుకు కారణమేమిటి? అనాగరిక యుగపు రచయితలకిది అంతుపట్టలేదు. వారు సద్గుణవంతులనీ, వీరు దుర్గుణవంతులనీ ఒకే కారణం చెప్పారు. కాని, వారు దుర్గుణవంతులవడమే కాదు; దుర్గుణాలే ప్రాణం పోసుకుని రెక్కలు కట్టుకుని వచ్చి మనుష్యులను పట్టుకున్నట్లున్నది. పాపం, మనుష్య లోకప్పుడు యెంత అనాగరికంగా, దరిద్రంగావున్నా సంతోషంగా కాలం గడిపేవారు ఇప్పుడో? పరస్పరం చంపుకోడం, తమ వారినీ, పెరవారినీ కూడా బానిసలను చేసుకోడం, సంపదలను కూడబెట్టు కోడం మొదలు పెట్టారు. దీనికి గణ సమాజాల యొక్క ఉత్పత్తి శక్తులలో కలిగిన విప్లవమే అసలు కారణమని కనుక్కున్నాం. నూతనోత్పత్తి శక్తులు నూతనమైన ఉత్పత్తి సంబంధాలను నిర్మి స్తాయి. మహాభారతం, పురాణాలూ, ఇతర గ్రంథాలూ పేర్కొన్న దుర్గుణాల వెనుక నూతన ఉత్పత్తి సరుకుల మారకమూ, ఉత్పత్తి దారుడు నేరుగా తానుపయోగించని వస్తువులను అమ్మకుని తనకు లేని వస్తువులను, తాను తయారుచేయజాలని వస్తువులనూ కొను క్కోవడమూ ♦పై వేటు ఆ స్తిని కూడబెట్టడమూ వీటినుంచి దురాశా, స్వార్థమూ మొదలైనవి పెరగడమూ, దార్జన్యం, యితరుల కష్ట ఫలితాన్ని హరించడం, దీన్నుంచి సంపదను స్వంతానికి కూడబెట్టు కోవాలనే కోరిక ఒక వెర్రిగా పెరిగిపోవడము – యివన్నీ నూతనమైన సామాజికశక్తులుగా పనిచేసినవని చూచాం. సంచారస్థితిలో వున్న

♦ మహాభారతంలో దుర్గుణాలీ క్రిందివరసలో పేర్కొనబడినవి :

దైన్యమ్, మోహః అప్రాప్తస్య అభిమర్శః, కామః, రాగః, రక్తస్య అనభి జ్ఞానమ్ – విప్లవః :– బ్రహ్మనవాశ విప్లుతే నరలోకే బ్రహ్మనవాశః॥ శాంతి 57॥

ప్పటికీ, ఐక్యంగావుండే గణము చీలి, వ్యవసాయమూ, చేతివృత్తులను అవలంబించింది; పట్టణాలనూ మహానగరాలనూ నిర్మించింది. కొత్త అనుభూతులనూ, సుగుణదుర్గుణాలనూ అలవరచుకున్నది; పాలకులూ పాలితులూ, దోపిడీదారులూ, దోపిడీ చేయబడేవారూ, అనే చీలికలతో కూడిన కొత్తజగత్తు నిర్మించబడటం ప్రారంభమైంది. ప్రైవేటు ఆస్తిని రద్దుచేసి మరల కొత్తపునాదిమీద సర్వసమృద్ధి కలిగిన సమాజాన్ని నూతన కమ్యూనిస్టు జగత్తును సృష్టించేవరకూ, మానవుడికి పాతజగత్తులో అలవడిన దుర్గుణాలూ, అంతర్యుద్ధాలూ నశించి అసలు యుద్ధాల నేవే లేకుండా పోవు. అది భవిష్యత్తు.

ఈ వర్గయుద్ధం యెలా అభివృద్ధిచెంది, యెలా పరిణమించినదో తెలుసుకునేముందు, ఉత్పత్తిశక్తులు పెరిగి, ప్రైవేటుఆస్తీ బానిసత్వమూ వచ్చింతరవాత గణసమాజంలో వచ్చిన యితర ప్రధానమైన మార్పులేవో చూడాలి. కొత్త ఆస్తిసంబంధాలు గణసమాజ నిర్మాణాన్ని అన్నివిధాలా మార్చివేసినవి. ప్రైవేటు ఆస్తి పూర్వపు బంధుత్వ నిర్మాణాన్నీ వ్యక్తిసంబంధాలనూ భగ్నంచేసింది. మాతృస్వామికాన్నీ, మైధున వివాహపద్ధతివరకూ వచ్చిన గణకుటుంబాన్ని నాశనంచేసింది. గణసమాజంలో రక్తబంధువులు కాని వారికి ప్రవేశముండరాదనే నియమాన్ని తొలగించింది. పితృస్వామిక కుటుంబాన్నీ, తండ్రిహక్కునూ, ఆస్తివారసత్వమునూ దానిపైన ఆధారపడిన వంశక్రమవిధానమునూ, వాటిఫలితాలనూ అన్నిటినీ తెచ్చిపెట్టింది. గణగోత్రంలో ఐక్యతను భగ్నంచేసి, ప్రైవేటు కుటుంబాలనూ వర్గాలనూ, వాటిపరస్పర సంఘర్షణలనూ సృష్టించింది. పరాయిగా తెచ్చుకున్న బానిసలేకాక స్త్రీలుకూడా స్వేచ్ఛనుకోల్పోయారు స్వేచ్ఛగా, సగర్వంగా తలయెత్తుకుని తిరిగిన ఆర్యప్రజాసామాన్యానికికూడా సంకెళ్ళను తగిలించి మార్కెట్లో అమ్మకానికి తెచ్చింది.

పదో అధ్యాయం

మాతృస్వామిక పతనమూ - స్త్రీ బానిసత్వమూ

"పసుల మందలూ, యితర నూతన సంపదలవలన కుటుంబంలో విప్లవ పరిణామం కలిగింది. జీవితావసర వస్తువులను సేకరించడం యెప్పుడూ పురుషుడి పనిగా వుండేది. అందుకవసరమైన పనిముట్లను (వేటకు పనికివచ్చే ఆయుధాలూ మొదలైనవాటిని) అతడే తయారుచేసుకునేవాడు. అతడే వాటికి యజమాని కూడా. ఈ జీవితావసర వస్తువులను ఉత్పత్తి చేసే సాధనాలు పశువుల మందలు. మొదట పశువుల మందలను మచ్చికచేయడం, తరవాత వాటిని కాయడం పురుషుని పనిగా వుండేది. అందువల్ల పశువుల మందలు అతనివే, వాటివల్ల వచ్చిన సరుకులూ అతనివే; ఆ సరకుల మారకంలో లభించిన బానిసలు కూడా అతని యాజమాన్యంలోనే వుంటారు. జీవితావసర వస్తువుల సేకరణలో అదనంగా మిగిలినవన్నీ అతనివే. వాటిని అనుభవించడంలో మాత్రం స్త్రీ భాగం పంచుకునేది. కాని వాటిపైన యాజమాన్యంలో ఆమెకు భాగంలేదు. ఆటవిక దశలో యుద్ధవీరుడూ, వేటకాడూ ఇంటిలో స్త్రీ తరవాత రెండవ స్థానం ఆక్రమించియుండేవాడు. దానితోనే తృప్తి చెందియుండేవాడు. ఆతనికన్నా సాధువైన పశువుల కాపరి, తనకు సంపద కలదు గదా అనే గర్వంతో మొదటి స్థానంలోకి నెట్టు

కొచ్చాడు. స్త్రీని రెండవ స్థానంలోకి నెట్టివేశాడు. ఆమె యెదురాడలేకపోయింది. కుటుంబంలోని శ్రమ విభాగం స్త్రీ పురుషుల మధ్య అస్తి పంపకాన్ని కూడా రెగ్యులేట్ చేసింది. ఆ శ్రమ విభాగం పూర్వంవలెనే వున్నది; కాని పూర్వపు కుటుంబ సంబంధాలను తలక్రిందులు చేసింది. దీనికి కుటుంబం వెలుపల యేర్పడ్డ శ్రమ విభాగం మారడమే కారణం. ఒకప్పుడు స్త్రీకి యింటిలో ఆధిక్యతను కలుగజేసిన కారణమే ♦ ఆమె శ్రమ గృహ కృత్యాలకు కట్టుబడియుండటమే – ఇప్పుడు పురుషుడికి యింటిలో ఆధిక్యత నిచ్చింది. పురుషుడు జీవితావసరములను సేకరించడంతో సమానమైనదిగా స్త్రీ యొక్క గృహశ్రమ పరిగణింపబడటంలేదు. పురుషుడి పని సర్వప్రాముఖ్యమైనది. స్త్రీ పని అప్రధానమైనది

"పురుషుడిప్పుడు కుటుంబంలో అధికుడైనాడు. ఆతని సర్వాధికారిత్వానికున్న ఒక్క అడ్డంకీ తొలగిపోయింది. మాతృస్వామికం పడిపోయి పితృస్వామికం వచ్చింది; మైధున వివాహపద్ధతి క్రమంగా ఏకపత్నీ వివాహపద్ధతిగా మారింది, ఇందువల్ల పురుషుడి సర్వాధికారిత్వము స్థిరపడి శాశ్వతంగా కొనసాగింది. అయితే దీనివల్ల గణ సమాజ నిర్మాణంలో గండిపడ్డది. ఏకపత్నీ కుటుంబం ఆధిక్యతకు రావడంవలన గణ సమాజం యొక్క ఉనికికే విపత్తు సంభవించింది." (ఏంగెల్సు "కుటుంబం పుట్టు పూర్వోత్తరాలు")

నేనెరిగినంతవరకూ వేద వాఙ్మయంలో ఎక్కడా మాతృస్వామిక విధానాన్ని పడద్రోసి పితృస్వామిక విధానం అమల్లోకి రావడం వర్ణింపబడియుండలేదు. కాని యీ మార్పును కుటుంబ పరిణామంలో సులభంగా గుర్తించవచ్చును.

♦ సత్రయజ్ఞ విధాయకమైన శ్రమ విధానాన్ని అనుసరించే గణ కుటుంబంలో స్త్రీయైన అదితి, గోత్రజనని సర్వాధికారిణి కూడా.

ఒకటి: వర్ణాలూ, మారకమూ, ప్రైవేటు ఆస్తి అభివృద్ధి కావడంతో పురుషులైన ప్రజాపతులూ, గృహపతులూ, వారి అంతర్యుద్ధాలూ, గణ యుద్ధాలూ, చరిత్రలో ముందుకొచ్చినవి. అదితి, దితి మొదలైన గణసంతానం సాగించిన గణ యుద్ధాలు చరిత్రలో మరుగుపడినవి.

రెండు: గోత్రాపత్యాల యొక్క అంటే గణము యొక్క సమిష్టి సంతానానికుండే స్థానాన్ని తండ్రులయొక్క కొడుకులు ఆక్రమించారు. గోత్ర మాతల పేరనే కొడుకుల పేర్లేర్పడటం చరిత్రలో చాలాకాలంవరకూ, దక్షిణ భారతంలో యిటీవలివరకూ వున్నప్పటికీ మొత్తంమీద చరిత్రలో అరుదైనది.

మూడు: గణాలసైజు పెరిగినకొలదీ విశాలభూభాగాలకు విస్తరించిన కొలదీ ప్రైవేటుఆస్తీ పితృస్వామికమూ పెరిగినవి. గణాలలో మాతృస్వామిక వంశానుగతమైన సంబంధాలకు విలువ పోయింది; పితృస్వామికత్వానికి చెందిన ప్రవరలు దానిస్థానాన్నాక్రమించినవి. సమిష్టిభగ్నమై సాముదాయక గోత్రవివాహాలు పోవడంవల్ల ఏకపత్నీ వివాహపద్ధతిలో యేర్పడిన వ్యక్తిగత కుటుంబాలకు ఆస్తీ, సంతానము, వారసత్వము సంక్రమించాయి. గణ బంధుత్వము చెదురుగా విస్తరించి, మరువబడుతుంది. రక్త బంధువులతోపాటు, కొత్తగా పైనుంచి వచ్చిన బానిసలూ, వర్తకులూ మొదలైనవాళ్ళుకూడా గణగోత్రంలో చేరుతారు. యుద్ధపద్ధతులు అభివృద్ధియైనకొలదీ, వివిధగణాలు ఒకటిగా కలుస్తాయి, సమాఖ్యలౌతాయి; వంశానుక్రమణిక, బంధుత్వము మొదలైన పూర్వస్మృతులకు కట్టుబడియుండి పెద్దవైగలౌతాయి. ఇలా ఒక్కడక్కడా చెల్లాచెదరైన ఆర్యబంధుగణాగోత్రాల కలయికలే ప్రవరలుగా రూపొందుతవి. గోత్రమాతల వంశములైన పూర్వపు గణగోత్రములవలెకాక యీ ప్రవరలు ఊహామాత్రులైన గోత్రజనకుని

వంశస్థులమని చెప్పుకుంటారు. గోత్రాలు బాగావిస్తరించి పోయిన తరువాత చాలాకాలానికి యేర్పడిన ప్రవర వ్యవస్థకంతటికీ తొమ్మిది మంది ప్రజాపతులు మూలపురుషులైనారు. సమిష్టి గోత్ర జన కత్వము గణాలను కొన్నిటినికలిపి పెద్ద తెగగా చేయడానికి మాతృ స్వామికత్వాన్ని విస్మరించి కృత్రిమంగా యేర్పాటు చేసుకున్నదే. కాబట్టి సగోత్రీక వివాహాలు నిషేధింపబడినంత ఖచ్చితంగా సప్రవర వివాహాలు నిషేధింపబడలేదు. అయితే యీ విషయంలో పితృ స్వామికాలైన ప్రవరలు గోత్రపద్ధతులను అనుకరించడానికి కొంత వరకు ప్రయత్నించినట్లు కనబడుతున్నది. అయితే మాతృస్వామిక మైన రక్తబంధుత్వంలో సగోత్రవివాహ నిషేధం సంకర్షణ, సంస్పర్శ వివాహాలనుంచి సహజంగా వచ్చిన పరిణామం కాబట్టి నిర్దుష్టమైనది. సప్రవర వివాహ నిషేధము అలాకాదు. నూతనంగా వచ్చిన సమా జంలో కృత్రిమమైన ఐక్యతను కుదుర్చుకోడానికని సప్రవర వివాహ నిషేధం నాంస్తవమైన పూర్వపద్ధతుల జ్ఞాపకాలకు కృత్రిమ మైన రూపకల్పన చేయడం తప్ప మరొకటి కాదు. కాబట్టి నూత నంగా వచ్చిన యేకపత్నీ వివాహము, పితృస్వామికము, ప్రైవేటు ఆస్తి యేర్పడ్డ సాంఘిక పరిస్థితుల్లో, గతించి పోయిన గణ సమాజ శిథిలాలకు సిద్ధాంతరీత్యా కట్టుబడియుండటానికి కృత్రిమంగా చేసిన ప్రయత్నమే ప్రవరలుగా రూపొందినది.

గోత్ర, ప్రవర నిర్మాణంవల్ల బంధుత్వంలో క్రమబద్ధమైన వావి వరుసలేర్పడ్డవి. బంధు తెగలకూ, బంధుత్వము లేని తెగలకూ మధ్య హద్దులేర్పడ్డది. ఆర్యులకూ అనార్యులకూ భేదనిర్ణయం స్థిర పడ్డది. పరాయిజాతులు ఆర్యసమాజంతో సంపర్కం కలిగి ఆర్యు లలో కలిసిపోవడం ప్రారంభమైన సమయంలో యిలాంటి భేదనిర్ణ యం చేయబడ్డది. అంతేకాదు, వర్ణ విభాగమూ, వర్ణాలూ, వర్ణ రాజ్యాంగమూ వచ్చిన నూతన పరిస్థితులలో సామాజిక మత

విషయక వ్యవహారాలను రక్తబంధుత్వపునాదులపై వ్యవస్థీకరించడం కూడా దీని వుద్దేశ్యమైయున్నది. ఈ నూతనపరిస్థితు లేర్పడిన సమాజంలో, అందరూ రక్తబంధువులు కారు. అందరికీ యజ్ఞ యాజన అధికారాలు లేవు. గోత్రప్రవర నిర్మాణము ఈ విభేదానికి నిర్మాణ స్వరూప మేర్పరచింది. ఒక నూతన సమాజం సృష్టియౌతున్నది. నిశ్చితమైన సరిహద్దులు గల రాజ్యము, రాష్ట్రము, లేక రాజ్యాంగ యంత్రము వర్తించే సరిహద్దులలో శాశ్వతంగా నివశించేవారు అందరూ ఈ నూతన సమాజంగా గుర్తించబడ్డారు. పూర్వపు గణ సమాజ సభ్యత్వానికి రక్తబంధుత్వమే పరతూ సరిహద్దూ కూడా. కాని యీ గోత్ర ప్రవర సంఘంలోనో రాజ్యాంగపు ఎల్లలలో శాశ్వత నివాసమే పరతూ, సరిహద్దూను. ఇప్పుడు ఆర్థిక సంబంధాలూ, బంధుత్వ సంబంధాలూ ఒకదానినుంచి ఒకటి విడగొట్టబడినవి. శూద్రులకూ, పరాయిగా వచ్చినవాళ్ళకూ గోత్ర ప్రవరలో స్థానంలేదు. కాని రాజ్యంలో మాత్రం వారికి చోటున్నది.

భారతీయపండితులకు హిందూ ఆర్యులలోని యీ ప్రవర నిర్మాణం తలబ్రద్దలు కొట్టుకొన్నా అర్థంకావడంలేదు. ఇలాగే యూరోపియన్ పండితులు గ్రీకుసమాజంలోని ప్రవరవిధానాన్ని అర్థంచేసుకోలేక పోయినారు. గోత్రప్రవరలు నేటికీ నిలిచివున్నవి. కాని మనపండితులు యీ గోత్రప్రవరలకు వంశపునాదులు గణ సమాజమూ, గోత్ర – సాముదాయిక వివాహాలేనని అంగీకరించడం లేదు. అందువలన గోత్రప్రవరను అర్థంపర్థంలేని కల్పితాలని లో సేస్తున్నారు.

ఇలా గోత్రప్రవరలను విమర్శించేవారికి జవాబుగా, మోర్గాన్ తనను విమర్శించిన వారి కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరాన్ని ఉదహరిస్తే ఉత్తమంగావుంటుంది. ఈ ప్రత్యుత్తరాన్ని మార్క్స్ యీ క్రింది విధంగా క్లుప్తీకరించాడు :

"మిగిలిన మనుష్యజాతులందరివలెనే గ్రీకులుకూడా ఒకప్పుడు రక్తబంధువులు మాత్రమేగల "జెన్" సంఘాలుగా వుండేవారు. (హిందూఆర్యులలో గోత్రాలు "జెన్"లవంటివే) ♦ జెన్ సంఘాల ప్రాథమికరూపమైన రక్తబంధుత్వ విధానము జెన్‌లోని సభ్యులు తమ పరస్పరసంబంధమును మరచిపోకుండా కాపాడినది. అది వారికి చాలా ముఖ్యమైనది. కాబట్టి చిన్నతనంనుంచి మరచిపోకుండా అలవాటుచేసేవారు (హిందువులలో ప్రతిరోజూ సంధ్యావందనంలో ప్రవరచెప్పుకుంటారు, ఏకపత్నీ కుటుంబంలో యీ రక్తబంధుత్వం మరుగునబడి, మరచిపోయారు. జెన్ పేరిట నిర్మాణమైన వంశవృక్షంతో పోల్చితే, వ్యక్తికుటుంబం చాల అప్రాముఖ్యమైనది. (హిందువులలో వుపనయనమైన మొగపిల్లలకు చెప్పే గోత్ర లేక ప్రవరనామం వంటిదే 'జెన్' నామధేయం) ఈ పేరును జ్ఞాపకం పెట్టుకుంటంలో వుద్దేశ్యమేమంటే ఆపేరు కలవాళ్ళందరికీ ఒకేవంశమనీ, ఒకేమూల పురుషుడనే సత్యాన్ని మరచిపోకుండా వుండటమే కాని జెన్నులవంశక్రమ పునాదులు యెంత ప్రాచీన కాలానికి పోయినవంటే, యీనాడు 'జెన్' సభ్యులు తమ పరస్పరబంధుత్వం ఇది అని (ఏవో యిటీవలి మూలపురుషులద్వారా యేర్పడిన బంధుత్వాల విషయంలోతప్ప) ఖచ్చితంగా చెప్పలేకున్నారు అయితే వారంతా ఒక వంశవృక్షానికి చెందినవారని, 'జెన్' నామధేయం రుజువుచేస్తున్నది......రక్తబంధుత్వ సంబంధాలు ముఖ్యంగా ఏకపత్నీ కుటుంబం వచ్చినతరవాత, కాలగతిలో చాలా వెనక్కునెట్టివేయబడినవి. వాటివాస్తవికత్వము పౌరాణికగాథా కల్పనలలో ప్రతిబింబ మాత్రాలుగా వున్నాయి. అందువల్ల మన పాషండవాదులు (ఫిలిస్టిన్‌లు) యీవూహామాత్రమైన వంశనామధేయంనుంచే వంశ

♦ బ్రాకెట్లలోవి నే చేర్చినవి. యస్. ఎ. డాంగే.

మంతా వచ్చినదని పర్యవసానం తేల్చుతున్నారు." ఎంగెల్సు: కుటుంబం పుట్టుపూర్వోత్తరాలు) ♦

పితృస్వామికమూ, ప్రైవేటుఆస్తి, వారసత్వమూ ఈ మూడూ కూడా స్త్రీ యేకభర్తృకగా వుండాలనే నిర్దేశిస్తాయి స్త్రీకి ఒకే భర్త వుండాలనే నియమం లేకపోతే తండ్రికి పుట్టినసంతానమెవరో గుర్తించడానికి వీల్లేదు. ఏకపత్నీ వివాహమూ, దానితోపాటు శీలవతీత్వమూ, పతిభక్తీ వీటివలన ఆస్తికి వారసులెవరో గుర్తించడం సులభమైందని యిదివరకే చూచాం.

కాని మొదట పురుషుడే కోరినందువలన యిది రాలేదు; స్త్రీ కోరినందువలననే వచ్చినది. ఆ రోజుల్లో, (నిజానికి ఈ రోజుల్లో కూడా) పూర్వపు సాముదాయిక వివాహపద్ధతి నుంచి వచ్చిన అలవాట్లనూ హక్కులనూ పురుషులు వదులుకోడానికి యిష్టపడలేదు. సాముదాయికవివాహం యింకా బహు భార్యాత్వ రూపంలో నిలిచే వుంది. పురుషుడికి అలవాట్లూ, హక్కులూ యింకా దేవదాసీ, మురళి, చివరకువ్యభిచారంలో కూడా నిలిచియే వున్నవి. సమాజం పెరిగింది; ఇదివరకు రక్తబంధువులుగా వున్న చిన్న చిన్న గోత్రాలు దూరప్రాంతాలకు చెల్లాచెదురుగా విస్తరించినవి. కొత్త ఆర్థికవిధానం అభివృద్ధియైనది. దీనికి ఏకపత్నీ కుటుంబం పునాదియైనది. ఈపరిస్థితుల్లో ఒక గోత్రానికి చెందిన పురుష సభ్యులు తాము వివాహ్యమందటానికి వీలున్న

♦ కరండికర్ వ్రాసిన "హిందువులలో అసగోత్ర వివాహం" అనే గ్రంథంలోనూ "మహారాష్ట్ర జ్ఞానకోశం" - వేదవిద్య సంపుటిలో కేత్కర్ వ్రాసిన "ప్రవర" అనే వ్యాసంలోనూ చర్చించిన చర్చలుచూస్తే మన భారతీయ పాషండవాదుల ధోరణు లెలావుంటాయో తెలుసుకోవచ్చును. ఒక్క రజవాడే మాత్రమే కొంతకు కొంతైనా మోర్గాన్‌కు దగ్గరగా వస్తాడు.

వివాహమూ, గోత్ర - ప్రవరలు, ఆస్తివారసత్వమూ మొదలైనవాటిని గురించి సనాతనులు హిందూధర్మశాస్త్ర సవరణబిల్లు వుపసంఘానికి పంపిన అర్జీలు చదవదగినవి. ఈసమస్యలింకా యెంత బలంగా పాదుకునివున్నాయో తెలుపుతాయి.

మరో గోత్ర స్త్రీలు యెక్కడున్నా సరే వారిమీద తమ హక్కును చెలాయించేవారు. ఈ పురుష హక్కులు స్త్రీలకు నానాటికి బరువై యేవపుట్టించినవి. పూర్వపు చిన్న గోత్ర కుటుంబంలోనూ, అశ్మ వ్రజం లోనూ ఉన్న సభ్యులంతా ఒకరినొకరు యెరిగినవాళ్ళు. తేనెపట్టులోని తేనెటీగలవలె యేమీ నిర్బంధం లేని సమిష్టి శ్రమ ద్వారా పరస్పరం అంటిపెట్టుకుని యుండేవారు. కాని యిప్పుడో మొగమెరుగనివాడూ, బంధువు కానివాడూ దూరదేశస్తుడూ అయిన పరాయి గణ సభ్యుడొచ్చి స్త్రీపైన హక్కును చెలాయించడమంటే ఆమెకది అవమానకరంగా తోచింది. పూర్వపు రోజుల్లో సాముదాయక వివాహపద్ధతి నుంచి గృహస్తు "అతిధికి" తన భార్యను అప్పగించే ఆచార మేర్పడ్డది. పరాయివాడొకడొచ్చి స్త్రీపైన సంభోగ హక్కును చెలాయిస్తాడు. గతించి పోయిన గణ సమాజం నాటి ఈ ఆచార బంధనం నుంచి స్త్రీ విముక్తి పొందాలి.

ద్వంద్వ వివాహంగా పరివర్తన చెందిన దశలో యిది గోచరిస్తుంది. "స్త్రీ చే ద్వంద్వ వివాహ పద్ధతి అను పరివర్తన దశ రూపొందింప బడ్డ తర్వాతనే పురుషుడు ఖచ్చితమైన ఏకపత్నీ వివాహపద్ధతిని ప్రవేశపెట్ట గలిగాడు. ఈ ఏక పత్నీ వివాహం స్త్రీకి మాత్రమే సంబంధించి వున్నదని జగద్విదితం" కాని ధనికుల ప్రైవేటు ఆస్తి రాజ్యంచేస్తూ కోట్లకొలది స్త్రీ పురుషుల జీవితాలను నాశనం చేస్తూన్న వర్గ సమాజంలో ఏకపత్నీ వివాహమంటే స్త్రీని అవహాస్యం చేయడమే కాని వేరుగాదు. గణసమాజం గతించిపోయి, వర్గ రాజ్యాంగము వచ్చిన తరువాత వ్యభిచారం సమాజాన్ని వెన్నంటి తిరుముకొస్తూనే వున్నది. స్త్రీ ఆర్థికంగా బానిసయైన వెంటనే ఆమె శారీరకంగానూ, నైతికంగానూ పురుషుడికి అతని ఆస్తికీ బానిసయైనది. "మాతృస్వామిక పతనం స్త్రీజాతి యొక్క పరాజయం. ప్రపంచ చరిత్రమీద యీ ఘటనయొక్క ప్రభావం చాలా ఉంది. పురుషుడు యింటిలో కూడా తన అధికా

రాన్ని స్థాపించాడు. స్త్రీ బానిసయై అధఃపతనమును పొందినది. ఆమె పురుషుడి కామానికి దాసురాలైనది. కేవలం బిడ్డలను కనే యంత్రమై పోయినది" (ఏంగెల్సు)

ఏకపత్ని కుటుంబంలో పురుషుని ఆస్తికి వారసుణ్ణికనే అవసరానికి పతిపత్నీ పరస్పర విశ్వాసాన్ని, స్త్రీయొక్క అనుభూతులనూ, శీలాన్ని పైకివేటుఆస్తిదారుల "పవిత్రస్మృతికర్తలు" బలియిచ్చారు. ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వంగల మనిషిగా చూడబడటానికి ఆమెకుగల హక్కు తొలగించబడ్డది. ఇప్పటినుంచీ భర్తవల్లకాక మరొకరివల్ల పుట్టిన సంతానం ఎవరికి చెందాలి అని చర్చలు బయల్దేరినై. ఈ స్మృతికర్తలకు స్త్రీయెడలగల నిర్లక్ష్యభావం వీటిల్లో బాగాకనబడుతుంది. భారతం అనుశాసనపర్వంలో యుధిష్ఠరుడిలా ప్రశ్నిస్తాడు :

"తనక్షేత్రంలో పుట్టినవాడు తనకొడుకు అని కొందరంటారు. తన బీజంవల్ల పుట్టినవాడే తన కొడుకని మరికొందరంటారు ఈ రెండు విధాలుగాను పుట్టిన కుమారులు సమానులేనా ? చివరకు కుమారుడెవరివాడు?"

ఈమాటలు బానిసయజమానియైన భూస్వామి తన భార్యను పొలంగానూ, తనకొడుకును పొలంలో పంటగానూ చూచుకుని మాట్లాడేమాటలుగా వున్నాయి. పంటయెవరిది? కౌలుకు తీసుకుని యెదపెట్టి వ్యవసాయం చేసినవాడిదా ? లేక వ్యవసాయదారుడెవడైతేనేమి, పంటమాత్రం భూస్వామందుకు చెందవలెనా? నేటి బానిస యజమానులకన్నా యెక్కువగానే ప్రజలకొరకూ, సంతానాభివృద్ధికొరకూ ప్రాకులాడిన యజ్ఞగణసమాజంలో నేటి బానిస యజమానులకు స్త్రీనిగురించి వున్న అభిప్రాయాలూ సిద్ధాంతాలూ వుండడం అసంభవం. వేదకారుడు స్త్రీని "జాని" అంటే "బిడ్డలను కనేది" అని నిస్సంకోచంగా పిలిచాడు. కాని పుట్టినవారంతా ఆమె సంతానమే (జన) కొడుకు క్షేత్రానికి చెందినవాడా బీజానికి చెందిన

వాడా అని నాటి వేదకారునికి తట్టలేదు. ఎందువల్ల ? ఇతరులకు కాకుండా తనకే వారసత్వం రావాలని పట్టుపట్టడానికి అతనికి ఆస్తి యేమీ లేదు కాబట్టి పితృస్వామిక పరిపాలన అప్పటికింకా పుట్టలేదు. స్త్రీని చెంబుతప్పాల బోకిగానూ, బిడ్డలను కనేసాధనంగానూ చూచే సిద్ధాంతం బానిసయుగానికి చెందినది. అప్పటికే యజమాని సంపదను ఉత్పత్తి చేయడానికిగాను మనుష్యుణ్ణి అమ్మడంకొనడం వచ్చింది. అలాగే స్త్రీకూడా ఆ సంపదకు వారసుణ్ణి కనవలసివచ్చింది.

"ఎవరిబీజంవల్లనైతే కొడుకుపుట్టాడో అతనికే ఆ కొడుకు చెందుతాడు" అని యుధిష్టిరుని ప్రశ్నకు జబాబు చెప్పబడ్డది. పితృస్వామికహక్కే నిజమైనహక్కు అని శాసించబడ్డది

"ఒకవేళ బీజానికి యజమానియైనవాడు పుట్టిన కొడుకు తనవాడుకాడని నిరాకరించేపక్షంలో, అలాంటి కొడుకు ఎవరిబీజంవల్ల పుట్టాడో అతనికి చెందుతాడు. "అధ్యూఢుడని" పిలువబడేకొడుకుకు కూడా యిదే నియమం వర్తిస్తుంది. అయితే ఒకవేళ బీజాధికారి కూడా నిరాకరిస్తే, అలాంటికొడుకు తల్లియొక్క భర్తకు చెందినవాడౌతాడు. ధర్మమిలాశాసిస్తున్నదని తెలుసుకోవలసినది."

హిందూసనాతనుల ప్రామాణికుడైన మనువుకూడా యిదే చెప్తున్నాడు ♦

సమిష్టి జీవితమూ ద్వంద్వ వివాహ కుటుంబమూ వుండే కాలంలో సంతానం గోత్రజననికి చెందియుండేది తండ్రి తల్లిని విడిచి వెళ్ళినప్పుడు బిడ్డ తల్లిదగ్గరే వుండేది. అర్జునుడూ భీముడూ

♦ భర్తుః పుత్రం విజానంతి శ్రుతిద్వైధంతు భర్తరి।
ఆహురూత్పాదకం కేచిద్ అపరే క్షేత్రిణంవిదుః॥ (మను 9-32)
సర్వభూత ప్రసూతిర్హి బీజలక్షణ లక్షితా॥ (మను. 9-35)
ఓఘవాతాహృతం బీజం యస్యక్షేత్రే ప్రరోహతి
సక్షేత్రీ లభతే బీజం నబీజీభోగ మర్హతి॥ (పరాశరస్మృతి 4-32)
అందరూ ఆడిపోసుకునే భౌతికవాదులుకూడా యింతపచ్చిగా చెప్పలేదు.

మొదలైనవారి గాథలనుబట్టి యీ విషయం తెలుసుకున్నాం. కాని బానిస విధానం వచ్చిన కాలంలో తన ఆస్తికి వారసుడు కాగల "విశుద్ధ" సంతానాన్ని కనడానికీ, తన ఆస్తిని పెంపుచేయడానికీ, శ్రమచేసే బానిససంతానాన్ని కనడానికీ స్త్రీని పశువువలెనే అమ్మడం, కొనడం, అద్దెకీయడం జరిగింది.

ఒక్క భార్య విషయంలోనేకాక కూతుళ్ళు మొదలైన వారి విషయంలో కూడా ఇదే పద్ధతి అనుసరించబడ్డది. భారతం ఉద్యోగ పర్వంలో గాలవ మహాముని గురించిన దీర్ఘగాథలో యిలా కూతురును అద్దెకిచ్చే ఆచారం విలక్షణంగా వర్ణించబడినది: గాలవుడు గురు దక్షిణనీయాలనుకున్నాడు - బీదవాడు కావడంచేత యయాతి సహాయాన్ని అర్థించాడు. యయాతి తన కూతురైన మాధవిని గాలవుడి పరంచేశాడు. గాలవుడామెను ముగ్గురు రాజుల కప్పజెప్పి ఒక్కొక్కరి వద్దనుంచి రెండువందల గుర్రాలను శుల్కంగా తీసుకున్నాడు. వారొక్కొక్కరూ ఆమెతో సంభోగించి ఒక్కొక్క కుమారుణ్ణి కన్నారు. చివరకు గాలవుడు ఆమెనూ, గుర్రాలనూ యింకా వచ్చిన యితర సంపత్తినీ తన గురువుకు గురుదక్షిణ క్రింద యిచ్చివేసి ఋణం తీర్చుకున్నాడు. గురువైన విశ్వామిత్రుడు కూడా ఆమెవలన ఒక కొడుకును కన్నతరువాత. ఆమెను మరల గాలవుని వశం చేస్తాడు. గాలవుడు ఆమెను ఆమె తండ్రియైన యయాతికి తిరిగి అప్పగించివేస్తాడు. మాధవియొక్క ఈ విషాదగాథ ఇంతటితో ముగియలేదు. ఈ దాస్యమంతా అయినతరువాత యయాతి ఆమెను స్వయంవరంలో తన యిష్టమొచ్చిన భర్తను పొందమంటాడు. కాని యీపాటికే జీవిత మంటేనూ, పురుషుడికింద దాస్యమంటేనూ మాధవికి భరింపలేనంత ఏవగింపు పుట్టింది. ఆమె స్వయంవరాని కొచ్చిన రాజులకూ, ధనవంతులకూ ఒక్క నమస్కారం చేసి స్వయంవర మందిరాన్ని వదలి, వృషవాసాలతోనూ, తపస్సులతోనూ వర్ధ

సమాజ బానిసత్వంనుంచి విముక్తి పొందడానికై అడవులకు వెళ్ళి పోతుంది. (మహాభారతం: ఉద్యోగపర్వం 170).

గోత్ర జనకునియొక్క, బానిసయజమానియైన భర్తయొక్క హక్కులు భార్యనూ, కూతురునూ, కొడుకునూ అందరినీ శుల్కం కొరకు చేతులు మార్చడంతోటే పరిమితములై యుండలేదు వాళ్ళ ప్రాణాలమీద అతనికి సంపూర్ణాధికారమున్నది. తనకు యిష్టము వచ్చినప్పుడు వారిని చంపివేయవచ్చును. పైన వివరింపబడిన ప్రవర్తనకూ, గోత్ర వివాహ స్వేచ్ఛగల పూర్వపు గణసంఘ కాలంలో స్త్రీ యెడల అనుసరింపబడిన ప్రవర్తనకూ ఉత్తర దక్షిణ ధృవాలకున్నంత తేడావున్నది. ఆనాడు స్త్రీ గౌరవింపబడినది. తల్లి ప్రాణదాత, పవిత్రురాలు; తల్లిని చంపడంకన్నా మించిన పాపంలేదు. ఆనాటి సిద్ధాంతాలను బానిసయుగంలో సాగదీశారు. వాటికీ కొత్త బానిసయజమాని వర్గప్రయోజనాలకూ వైరుధ్య మేర్పడ్డది. ఈ యజమానివర్గం "ఆస్తి"పైన సంపూర్ణాధికారాన్ని కోరుతున్నది. వీరి దృష్టిలో ఆస్తి అంటే బానిసలతోపాటు భార్య బిడ్డలూ మొదలైన వారందరూ కూడా అని అర్థము.

స్త్రీ తన స్థానాన్ని కాపాడుకోడానికీ పూర్వపుగణసమాజ సాంప్రదాయాలను నిలుపుకోడానికీ పోరాడింది. కాని యీ ప్రయత్నాలను బానిసయజమానియైన పురుషుడు అమానుషమైన హింసాదౌర్జన్య ప్రయోగంతో అణచివేశాడు. ఈవిషయం ఓఘావతీ - సుదర్శనులూ, గౌతమీ - గౌతములూ, రేణుకా - జమదగ్నుల గాథలలో విపులంగా వర్ణింపబడినవి. ఈగాథలు గోత్రసమాజ కాలంలోని ఆచారములూ, సిద్ధాంతములూ బానిసయుగ కాలంలోకి యెలా పరివర్తితమైనాయో తెలుపుతున్నాయి. సుదర్శన మహాముని తనభార్య ఓఘావతిని ఆశ్రమంలో విడిచి యెక్కడికో వెళ్ళాడు. అప్పుడు ఒక బ్రాహ్మణుడు అతిథిగా వచ్చాడు. అతనికి ఆతిథ్య

నియమాలప్రకారం భోజనాదికములతో తృప్తిపరచడమేకాక, గణ గోత్రాచారాన్ననుసరించి అతిథి కోరగా ఆమె ఆతనితో సంభో గించింది. సుదర్శనుడు తిరిగివచ్చి యిదంతా తెలుసుకుని తనభార్య గృహస్థధర్మాలను చక్కగా నిర్వర్తించినందుకు ఆనందభరితు డైనాడు. ఈదశలో పూర్వపు సంకల్ప సంస్పర్శ వివాహములంటే స్త్రీకి యేవగింపు పుట్టినది ద్వంద్వవివాహ విధిప్రకారము ఒక్క భర్తతోటి స్వతంత్రకుటుంబాన్ని నిర్మించుకుంటున్నది. అందువల్లనే సుదర్శనుడు తానాశ్రమంలో లేనప్పుడు తనభార్య గృహస్థధులను నిర్వర్తించదేమోనని ఆదుర్దాపడ్డాడు. తీరా ఆమెసముచితంగా ప్రవర్తించినదనీ "తిరుగుబాటు" చేయలేదనీ, తెలుసుకోగానే తృప్తి పడ్డాడు.

తరువాతగాధ నాటికి కాలంమారింది. గౌతముడింట లేన ప్పుడు ఇంద్రుడతిథిగావచ్చి గౌతముని భార్యతో సంభోగిస్తాడు. గౌతముడికి కోపమొస్తుంది. కొడుకు చిరాకారిని పిలిచి తల్లి తల నరుకమని ఆజ్ఞాపించి వెళ్ళిపోతాడు. కొడుకు వూగిసలాటలో పడ తాడు. పూర్వాచారమూ, నీతిధర్మమూచూస్తే తల్లిదితప్పుగాదు. తానామె కొడుకు. తల్లినిచంపడం మహాపాపం. కాని, కాలంమారి కొత్తవర్గ సంబంధాలూ, కుటుంబనియమాలూ, వర్గశాసనాలూ వచ్చినవి. వీటిప్రకారం తాను తండ్రికి విధేయుడై నడుచుకోవాలి. ♦

♦ పితురాజ్ఞాపరోధర్మ స్వధర్మో మాతృరక్షణమ్।
అస్వాతంత్రంచ పుత్రత్వం కింతుమాం నాసుపద్యత్॥
స్త్రీయహత్వామాతరం నకోహినాతుసుఖీభవేత్।
పితరంచాప్యవజ్ఞాయ కరి ప్రతిష్ఠామవాప్నుయాత్॥ 12

ఇందులో విపర్యాప్తములైన (Contra - posed) విషయాలు గమనింప దగినవి. పితృవాక్య పరిపాలన పరధర్మము. మాతృరక్షణము సహజమైన స్వధ ర్మము. కాని బానిసయుగంలో కొడుకుకు స్వతంత్రం పోయింది అందువల్ల అతడు సహజసిద్ధమైన గణధర్మాన్ని అనుసరించకూడదు. తండ్రిని ధిక్కరించి తల్లిపక్షు మొండజాలడు. తల్లినిచంపడం ఆతని సహజానుభూతులకు విరుద్ధము కాబట్టి

అతను ఆజ్ఞాపిస్తాడు. ఆలోచిస్తుంటాడు. గౌతముడు తిరిగి వస్తాడు. అతని కోపము చల్లారిపోయినది. తల్లిని చంపకుండా వుండటానికి ఒప్పుకుంటాడు. ఇక్కడ తల్లీ కొడుకులు తమ హక్కులోనున్న పటుత్వమువలన కాక, కొత్తనియమము లింకనూ సర్వాధికారంతో పాదుకొనలేదు కాబట్టి నెగ్గుతారు.

మూడవగాథలో: జమదగ్ని భార్య రేణుక చిత్రరథగంధర్వునివైపు ప్రేమపూర్వకంగా చూస్తుంది. జమదగ్ని తన కొడుకైన పరశురాముడితో తల్లిని నరికివేయుమంటాడు. అతడు వెంటనే నరికివేస్తాడు. ఇక్కడ భార్య ప్రాణాలపైన పురుషుడి హక్కు సంపూర్ణంగా స్థిరపడ్డది. ఆమెను వ్యక్తిత్వంగా, స్వేచ్ఛా, ఆలోచనా స్వాతంత్ర్యమూ నిరాకరించబడింది. బానిసయజమాని యొక్క క్రూరభయంకర దౌర్జన్య నియంతృత్వము వచ్చి ఆమె వ్యక్తిత్వాన్నీ, స్వేచ్ఛనూ హరించివేసింది.

విషాదకరమైనది. కాని తండ్రిని ధిక్కరిస్తే, ఆతనికి సంఘంలో ప్రతిష్ఠ నిలవదు. చచ్చిపోతూన్న గతానికి చెందినది తల్లి; అభివృద్ధియై శాసించగల భవిష్యత్తుకు చెందినవాడు తండ్రి.

కొత్త విధానంలో తల్లిని చంపడమూ, తండ్రిమాట ధిక్కరించడమూ – యేది యెక్కువ విష ఫలితాలకు దారితీస్తుంది? తల్లి ప్రాణానికీ తండ్రియొక్క కేవలం ఒక్కమాటకు పోటీ పెట్టబడినది. ఇందులో బానిసయజమానియొక్క దౌర్జన్య పూరితమైన నియంతృత్వము నగ్నంగా అవుపడుతున్నది.

పూర్వపు రోజుల్లో చూస్తే దీర్ఘతమసుడు దుర్మార్గుడై, అసభ్యంగా తయారైనప్పుడు తల్లి యాజ్ఞ ననుసరించి ఆతని కొడుకు లాతణ్ణి గణగృహం నుంచి వెళ్ళగొట్టారు. అలాగే శ్వేతకేతు తనతల్లి ఒక గోత్రహితునితో సంభోగించినప్పుడు ఆమెను మందలించబోగా, ఆతని నోరుమూయిస్తారు. గణసమాజం భగ్నంకావడంతో స్వేచ్ఛాసంతోషాలు కల మాతృత్వం నశించింది. ఆమె బానిస, భర్త ఆబానిసకు యజమాని. కొడుకులు – ఆతనిఆజ్ఞ ననుసరించే కింకరులు. దైవదత్తమైన న్యాయధర్మములు పురుషుడి పక్షమై రాగల శతాబ్దాల పర్యంతము స్త్రీని శక్తిహీననుగా నిరస్త్రనుగా చేసినవి.

ప్రైవేటు ఆస్తీ యేకపత్నీ కుటుంబమూ, పురుష ప్రాబల్యమూ, స్త్రీ బానిసత్వమూ వచ్చినందువల్ల కలిగిన ఫలితమేమిటో యీ మూడుగాధలూ తెలుపుతున్నాయి. ఈనాడు హిందూ స్త్రీ హక్కులూ ప్రతిష్ఠా వ్యక్తిత్వమూ స్వేచ్ఛా లేక, నలిగి నీరసించి యుండటానికి కారణము సంస్కృతీ కాదు, ప్రేమాకాదు. వ్యక్తి నీతిగానీ సాంఘిక నియమముకానీ కావు ఆధ్యాత్మిక వేదాంతము కానీ, భారతదేశముయొక్క ప్రత్యేకమైన 'ఆధ్యాత్మిక శక్తి' గానీ కావు. బానిసయజమాని వర్గంయొక్క దౌర్జన్యయుతమైన నిరంకుశత్వమే హిందూ స్త్రీని యీ నికృష్టస్థితికి తీసుకునివచ్చినది.

ఈ పరిణామాని కంతటికీ వెనుకనున్న శక్తి యేది? ఒక్క దౌర్జన్యమే ఇంతా చేయలేదు. పురుషుడియొక్క దౌర్జన్యమూ ఆతని పక్షంగావున్న న్యాయ, ధర్మచట్టాలూ, వీటిని అమలుపరచుడానికి నిర్మించబడ్డ నూతన రాజ్యాంగ యంత్రమూ వీటన్నిటికీ యీ బల మెక్కడినుంచి వచ్చింది? ఉత్పత్తిశక్తులనుంచీ, కొత్తఆస్తి సంబంధాలనుంచీ, కొత్త సామాజిక శక్తులనుంచీ వచ్చింది. గణసమాజం పతనమైంది. ప్రైవేటు ఆస్తీ, వర్ణాలూ, వర్గాలూ పుట్టినవి. ఇవి కొత్తకుటుంబం ఏర్పడటానికి కారణమైనవి. ఈ కొత్తకుటుంబంలో స్త్రీయొక్క గృహకృత్య శ్రమకు సామాజికమైన విలువలేదు. ఈ సమాజంలో పొలంపైననూ, కార్ఖానాలలోనూ పనిచేసే బానిసల సామాజిక శ్రమకే ప్రాధాన్యత వచ్చినది. ఈ బానిస శ్రమ ఫలితాన్ని పురుషుడు మాత్రమే స్వంత ఆస్తికింద అపహరించాడు.

ప్రైవేటు ఆస్తి వచ్చిన తరువాత శూద్ర బానిసతోపాటు స్త్రీకూడా స్వేచ్ఛను కోల్పోతుంది. శతాబ్దాలు గడిచి బానిస విధాన మంతరించిపోయినప్పటికీ, దానిస్థానంలో మరొక విధమైన ప్రైవేటు ఆస్తి - ఫ్యూడల్ భూస్వామియొక్క ఆస్తి వచ్చింది. అనీ

అంతరించి పెట్టుబడిదారీ ఆస్తి వచ్చింది. ఈ పరిణామానికి అను గుణంగా స్త్రీయొక్క బానిసత్వ పరిస్థితులలో మార్పులు వచ్చినవే కాని, ఆమె బానిసత్వము మాత్రము రద్దయిపోలేదు. ఆమె బానిస నుంచి పాలేరైనది పాలేరునుంచి శ్రామికురాలైనది. – అంతవరకే,

కాబట్టి, ఆమె స్వేచ్ఛను పొందడమనే సమస్య నీతినియమా లకుగానీ, ఆత్మశక్తికిగానీ సంబంధించినదిగాదు. అది వర్గరాజ్యాంగ పరిపాలనకు సంబంధించిన విషయము.

పైన వివరించినదానినిబట్టి సామాజికవుత్పత్తి క్రమంలో స్త్రీకి చోటివ్వకుండా గృహకృత్యాలకు మాత్రమే కట్టివేసి యున్నంత కాలమూ, ఆమెకు స్వేచ్ఛగాని, పురుషుడితో సమానప్రతిపత్తిగానీ కలగడం అసంభవం ఆమెకున్న వ్యవధిలో బహుకొద్దికాలం మాత్రమే గృహకృత్యాలకు వినియోగించే అవకాశం కలిగినప్పుడే ఆమె స్వేచ్ఛను పొందగలదు. ఇప్పుడిప్పుడే ఆమె కలాంటి స్వేచ్ఛ లభించడం ప్రారంభించింది. నేడు పెద్దయెత్తున నిర్మాణమయ్యే ఆధు నిక పరిశ్రమలలో స్త్రీలను యెక్కువగా నియోగించడానికి వీలు కలగడమేకాక అవసరంకూడా యేర్పడ్డది. ఆమెయొక్క ప్రైవేటు గృహకృత్యశ్రమను రద్దుచేసి, అందులోని దుర్భరమైన కష్టాన్నంత టినీ పబ్లిక్ పరిశ్రమలోకి చొప్పించడం జరుగుతున్నదికూడా. పరి శ్రమల నన్నిటినీ సమాజపరంచేసి వర్గభేదాన్ని రద్దుచేసినప్పుడే స్త్రీకి గృహబానిసత్వంనుంచీ పురుషుడిక్రింద బానిసత్వంనుంచీ సంపూర్ణమైన స్వేచ్ఛలభించగలదు.

భారతదేశంలో బూర్జువానాయకత్వం ఒకవేపున గృహ శ్రమయొక్క ఔచిత్యినిగురించి గొప్పగా పొగడుతూన్నారు. మరో వేపున పరిశ్రమలకధికారులైన బూర్జువావర్గం చౌకకూలీ గిట్టుబాటు కావడానికి స్త్రీలను ఫ్యాక్టరీల్లోకి తరుముతున్నారు. బూర్జువావర్గమూ వారి ప్రతినిధులైన నాయకులూ యిద్దరూకూడా స్త్రీకీ, సమాజానికీ

కండ్లకు గంతలుకట్టి వారిముక్తికి నిజమైనమార్గమేదో కానరాకుండా చేస్తున్నారు. కేవలం గృహాశ్రమలో స్వేచ్ఛవుండదు; లేక మధ్య తరగతులవలె విద్యార్థినులరాలై నాలుగురాళ్లు సంపాదించుకోగానే స్వేచ్ఛవచ్చినట్లుగాదు. సామాజిక విప్లవం జయంపొంది, వుత్పత్తి సాధనాలపైన ప్రైవేటు ఆస్తిహక్కూ, వర్గరాజ్యాంగయంత్రమూ వాటితోపాటు పురుషుని ప్రాబల్యమూ రద్దయిపోయినప్పుడే స్త్రీకి నిజమైన స్వేచ్ఛకలుగుతుంది. అయితే యీవిషయం యిక్కడ చర్చనీయాంశముకాదు.

పదకొండో అధ్యాయం

విరోధశక్తుల సంఘర్షణ

ప్రాచీన ఆర్యగణసమాజం శీఘ్రగతిని శిథిలమైపోతున్నది. సమాధానపరుపరాని వైరుధ్యాలతో అది యుదాయుదలై పోయినది. యజ్ఞవిధాయకమైన వుత్పత్తి భగ్నమైనది. అందువలన పాతబడి పోయిన యజ్ఞవిధాయక జీవితధర్మముయొక్క పరిమితులకు కట్టుబడి యీ వైరుధ్యాలను పరిష్కరించడానికి వీల్లేదు. కొత్తవుత్పత్తి సాధనాలూ కొత్త వుత్పత్తిసంబంధాలూ వచ్చి ప్రాచీన యజ్ఞగణ - గోత్ర సంబంధాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రాబల్యము కొరకు పోరాడుతున్నవి. బానిసవిధానముపై నాధారపడిన ప్రైవేటుఆస్తి, స్వేచ్ఛా సమానత్వములపైన ఆధారపడిన వుమ్మడిఆస్తిని త్రోసిరాజంటున్నది. ఆర్యగణాలలో తీవ్రమైన అంతర్యుద్ధము చెలరేగినది. ఈ అంతర్యుద్ధాన్ని, తత్ఫలితంగా గణనిర్మాణం చచ్చిపోయి దానిస్థానంలో రాజ్యాంగయంత్రం ఏర్పడటాన్ని పరిశీలించేముందు వెనుకటి అధ్యాయంలో అభివృద్ధియౌతున్నాయని పేర్కొన్న వైరుధ్యాలను గురించి కొన్ని సారాంశాలను తేల్చుకోవాల్సి వున్నది.

సమిష్టియజ్ఞ శ్రమననుసరించుతూ వచ్చిన చిన్నచిన్న గణాలు పెద్దవిగా పెరిగి, అనేకభాగాలుగా చీలినవి. గణములసంఖ్య పెరిగి

నది. అగ్నివలన పశువులవలన ఒకటిగానున్న గణమే అనేక గణాలైనవి. ఇది ప్రజాపతియిచ్ఛ చిన్నదిగావున్న గణం పెద్దదైంది.

గణం ఒక్కటిగా వున్నప్పుడేర్పడిన సంబంధాలనే అనేక గణాలేర్పడినప్పుడు కూడా వర్తింపచేయవలసి రావడంతో అనేక సమస్య లుదయించినవి. కృతయుగంనాటి ఆటవికసంచార గణమే విశాలంగా విస్తరించి త్రేతాయుగంనాటికి బంధుగణ – గోత్రంగా అభివృద్ధియైనది. సమిష్టియజ్ఞాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి, సమిష్టిగా శ్రమచేసి, వస్తూత్పత్తిని సంతానోత్పత్తిని సాగించడం; లభ్యమైన దానిని సమిష్టిగా అనుభవించడము – యివి సహజసిద్ధమైన యజ్ఞనియమములు, ఆదిమగణగోత్ర కమ్యూనిష్టుసమాజం నియమములు. ప్రవర్ధమానములైన గణము లనుసరించిన సులభమైన, స్వయంవర్ధకమైన ధర్మము ఇదే. ఈ ధర్మము అనాగరకయుగ ప్రారంభదశలో వుత్పన్నములైన సమస్యలన్నిటిని పరిష్కరింపజాలినది.

కృషి పెరిగినది; సంపద పెరిగినది; పెరుగుదల వలన శ్రమవిభజన అవసరమైనది. చేతివృత్తులూ, లోహాలూ వ్యవసాయమూ వచ్చినవి. మరల కొత్తసమస్యలు పుట్టుకొచ్చినవి. ఇప్పుడు గణసమాజాల్లో ఆంతరంగికమైన వర్ణవిభాగ మేర్పడినది. ఈ వర్ణాలు ఆర్థికంగా నూతన పాత్రను నిర్వహించినప్పటికీ ఇంకా సమిష్టిజీవనపరిస్థితులలోనే యిమిడియున్నవి. పూర్వపు అవిభక్త గణసమాజముయొక్క ఆర్థిక వ్యవస్థాగర్భంలోనే అనేకంగా విభాగింపబడిన వర్ణ ఆర్థికవ్యవస్థ అంకురించినది. గణధర్మానికీ వర్ణధర్మానికీ ఘర్షణ ప్రారంభమైనది.

సంపద పెరుగుతున్నది; వివిధరకాల సంపదలు పెరుగుతున్నవి. ఒక ప్రదేశంలో నివశిస్తూ, ఆ ప్రదేశానికి సహజ విలక్షణమైన వస్తువులను వుత్పత్తిచేసే గణానికి మరొక ప్రదేశంలో నివశిస్తూ ఆ ప్రదేశానికి విలక్షణమైన వేరు వస్తువుల నుత్పత్తిచేసే మరొక గణంతో సంపర్క మేర్పడి, వస్తువులను మారకం వేసుకోడం

ప్రారంభమైనది. మారకంకొరకే వుత్పత్తి చేసే విధానంవచ్చి, అనుభవంకొరకే వుత్పత్తి చేసే పద్ధతిని భగ్నంచేసినది. హిరణ్యాంకొరకే వుత్పత్తిచేయడం వచ్చి హావనంకొరకే వుత్పత్తి చేయడాన్ని వెనుకకు నెట్టివేసినది.*

వస్తువుల మారకం వచ్చింది – సమిష్టి వుత్పత్తినీ సమిష్టి అనుభవాన్నీ భగ్నంచేసింది. వైరివేటు వుత్పత్తీ, వైరివేటు అనుభవమూ, అంటే వైరివేటుఆస్తి వచ్చినవి. బంధునిర్మితమైన గణసమాజంలో అదివరకెన్నడూ యెరుగని కొత్త విభాగాలూ కొత్త వైరుధ్యాలూ–బీదలకూ భాగ్యవంతులకూమధ్య వైరుధ్యములు–వచ్చినవి. గణజీవితంలో చిరాకు రేగిపోయినది. ఇది ఆర్థిక సమస్య. ఈ సమస్యను పరిష్కరించడానికి వేరే మార్గందొరకక నీతిబోధనతో పరిష్కరించడానికి గణసమాజము ప్రయత్నించింది. వస్తువుల వుపయోగంకొరకూ, అనుభవంకొరకూ తరతరాలుగా అనుసరించబడుతూ వచ్చిన ఆర్థిక వినిమయ విధానము హావన, దాన నియమము. ఈ హావన దాన నియమాన్ని ఖచ్చితంగా అనుసరించాలని పట్టుపట్టి, విఫలమైంది. ఈ నియమాన్ని ఆచరణలో పెట్టించగల శక్తియేది? బ్రాహ్మణులూ క్షత్రియులూ వుల్లంఘించారు; దానమూ, హావనమూ మొత్తం తమకే చెల్లాలని పట్టుబట్టారు. దాదాపుగా వర్ణవిభాగానుగుణంగానే ఆస్తికూడా కేంద్రీకృతమైనది. నిజానికి ప్రతి వర్ణంలో కూడా బీదలూ భాగ్యవంతులూ అని వున్నప్పటికీ మొత్తంమీద బ్రాహ్మణులూ క్షత్రియులే, బానిసలకూ పశువులకూ యజమానులైనారు. త్వరలో వర్ణవిభాగాలు సామాజిక వర్గవిభాగాలుగానూ పరస్పర విరోధశక్తులుగానూ మారినవి "ఒకే 'జెన్' (గణ సమాజం)లో యేర్పడ్డ ఆస్తి హెచ్చుతగ్గులు గణంయొక్క ఐక్యప్రయోజ

---

* కార్మారో అశ్మభిద్యుభి హిరణ్యవంత మిచ్ఛంతీ
న్ద్రాయేన్ద్రో పరిస్రవ ॥ ఋ I–111.

వాన్ని గణసభ్యులమధ్య విరోధ ప్రయోజనాలుగా మార్చివేసినవి (మార్క్స్) బ్రహ్మ క్షత్రియుల ఆస్తికీ విశాలప్రజాసామాన్యం (విశ్) యొక్క ప్రజాతంత్రానికీ ఘర్షణ ప్రారంభమైంది.

మారకం డబ్బును సృష్టించింది. డబ్బువల్ల కూడబెట్టడం (Accumulation) సులభమైంది. వర్ణహక్కులు, ఆచారాలవల్ల ఆయుధాలనూ అధికారాన్నీ కలిగియుండి యుద్ధాన్నీ, ఆర్థిక విధానాన్నీ నడిపే నైపుణ్యమూ, విజ్ఞానమూ కలవారే డబ్బును కూడబెట్టగలిగారు. బీదలకూ - భాగ్యవంతులకూ, దోపిడీ చేయబడే వారికీ - దోపిడీచేసేవారికీ ఘర్షణ పెరిగింది. గణ వ్యవస్థ యొక్క సమిష్టి ఆస్తికీ వర్ణవ్యవస్థయొక్క ప్రైవేటుఆస్తికీ పోరాటంసాగింది. సంపద యజ్ఞంకొరకా లేక యే ఒక్కరో కూడబెట్టుకొని భోగాలను అనుభవించడానికా అనే ప్రశ్న ఉదయించింది. ♦

ఉత్పత్తి, సంపదలూ పెరగడంవల్ల యుద్ధఖైదీలు చంపబడక బానిసలుగా మార్చివేయబడ్డారు. ఆర్యగణ సమాజంలో శూద్ర బానిసత్వము ప్రవేశించింది. సమాజం రెండు విరోధ కూటాలుగా విభాగమైనది; బానిసలకూ సంపదలకూ యజమానులూ - ఆ యజమానుల కొరకు బానిస చాకిరీ చేసే వారూనూ.

రక్తబంధువులైన గణ సభ్యులలోకి యితర గణాలనుంచి శూద్ర వృత్తిదారులూ, వర్తక వ్యాపారులూ పరాయివారైన అతిథులూ మొదలైనటువంటివారు - అంటే రక్తసంబంధమూ బంధుత్వమూ లేనివారు - వచ్చిచేరారు. ప్రాచీన గణసమాజములోకి, గణనివాసములోకి యిలా పైనుంచి వచ్చేవారికి వర్తించే అంశాలు గణనియమాల్లో లేకపోయినవి. అందువల్ల గణనియమాలతోపాటు

♦ "వదలుకొనడంలో ఆనందాన్ననుభవించుము. ఇతరుల సంపదలు కాశించవద్దు" అని ఉపనిషత్తు బోధించడం మొదలుపెట్టింది.

"తేనత్యక్తేన భుంజీథా మాగృధః కస్యస్విద్ధనమ్" ఈశోపనిషత్ ||

కొత్త ఆర్థికవైవాహికాది సంబంధాలను క్రమబద్ధం చేయడానికి కొత్తనియమాల నేర్పరచడం అవసరమైనది. ఈ కొత్తనియమాలు, ప్రవేటు ఆస్తి, సరుకుల మారకంపైన ఆధారపడియున్నవి, కాబట్టి పూర్వపు సమిష్టి గణనియమాలకు వ్యతిరేకంగా కూడా వున్నాయి. * గణ – గోత్రం ప్రక్కనే గణ – రాష్ట్రం యేర్పడ్డది. గోత్రం బంధువర్గానికే వర్తిస్తుంది. బంధువులనీ బంధువులు కానివారనీ భేదం లేకుండా ఒక నిశ్చిత ప్రదేశానికి (Territory) అందులో చలామణీ అయ్యే ఆర్థిక విధానానికీ కట్టుబడి యుండేవారందరికీ గణ రాష్ట్రం వర్తిస్తుంది.

ప్రైవేటు ఆస్తి గణ కుటుంబాన్ని, గణ గృహాన్ని విచ్ఛిన్నం చేసింది. గణ గృహంలోనే యేకపత్నీకుటుంబం పెరిగింది. ఆస్తి వారసత్వమూ మొదలైన లక్షణాలు కల యేకపత్నీ కుటుంబం గణ కుటుంబానికి వ్యతిరేకమైనది. గణానికి – కులానికీ, ప్రజాపతికీ – గృహపతికీ ఘర్షణ యేర్పడ్డది. వ్యక్తి కుటుంబంయొక్క గృహ్యాగ్ని ముందు గణ కుటుంబం యొక్క త్రేతాగ్నికి ప్రాముఖ్యత పోయింది సమిష్టి హవనాన్ని త్రోసివేసి వ్యక్తిగతమైన వంట ఆచరణలో కొచ్చింది. దేవతలనూ గణాన్ని తృప్తిపరచడానికీ, మోసగించడానికీ యీ ప్రైవేటు వంటకు పాకయజ్ఞమని పేరుపెట్టారు ధనవంతుడైన గృహపతియొక్క స్వార్థంకొరకు వ్యక్తులు జరిపే చిన్న "యిష్టులు"

* లక్షణ సామ్యత గలిగిన గణగోత్ర నిర్మాణంలో లేని కొత్త ధర్మమూ, కొత్త శాసనమూ యీ దశలో పుట్టినవి.

జాతి జానపదాన్ ధర్మాన్ శ్రేణీధర్మాంశ్చ ధర్మవిత్
సమీక్ష్య కులధర్మాంశ్చ స్వధర్మం ప్రతిపాదయేత్ ॥ మను 8-41.

ఇప్పుడు, శృతులకూ యితర ప్రమాణాలకూ వ్యత్యాసమేర్పడినట్లయితే శృతులే ప్రమాణంగా యెంచబడాలని నిర్ణయించబడ్డది. కాని శృతేతర ప్రమాణాలే కొత్త పరిస్థితులకు అనుగుణమైనవిగా వున్నాయి. కాబట్టి అవే ప్రాబల్యాని కొచ్చినవి. వాటికి అనుగుణంగా వుండేట్లు శృతులకు వక్రభాష్యం చెప్పబడ్డది.

వచ్చి, సమిష్టిగా జరగవలసిన మహాయజ్ఞాలను త్రోసివేసినవి. ఇవియే "కామ్యేష్టు"లైనవి. * గణసమాజ సభ్యులందరూ సమిష్టిగృహంలో అగ్నిచుట్టూ కూర్చుని చేసుకునే సమిష్టి గణసంతర్పణ భగ్నమైంది. ఇప్పుడు దాని స్థానంలో దేవతలకు సాంకేతికంగా బలులనివ్వడమూ, ప్రైవేటుగా అతిధితోపాటు మెక్కడమూ, బిచ్చగాడికేదో యింత పారవేయడమూ ఆచారంలో కొచ్చినవి. ఈ బిచ్చగాడు గతించి పోతున్న గణ సమాజానికి యేకైక ప్రతినిధిగా మిగిలాడు. స్వార్థపరుడైన కుటుంబ యజమాని "అతిధి పూజాపరుడనే" పేరు గడించడానికి యీ బిచ్చగాడికింత తిండి వేశాడు.

ప్రైవేటు కుటుంబమూ, గృహమూ, ప్రైవేటు ఆస్తి పెరగడంతోపాటు పితృ ప్రాబల్యమూ, పుత్ర వారసత్వమూ వచ్చినవి. పితృస్వామికం మాతృస్వామికాన్ని అణచివేసినది. స్త్రీ మీద పురుషుడి అధికారము స్థిరపడ్డది. భార్యా భర్తల మధ్య, తల్లీ కొడుకుల మధ్య ఘర్షణ బయలుదేరింది.

సమిష్టి ఆస్తిహక్కులకు వ్యతిరేకంగావచ్చిన ప్రైవేటు ఆస్తి హక్కులు వేదసూక్తాలకు వ్యతిరేకంగా గృహ్యసూత్రాలను సృష్టిం

* పూర్వం సమిష్టిగా జరుపబడగల యజ్ఞయాగాలు వ్యక్తి కుటుంబంచేత జరుపబడగల చిన్న యిష్టులుగామారడం, గణ సమాజంయొక్క సమిష్టి ఆర్థికవిధానం ప్రైవేటు ఆస్తి ఆర్థిక విధానంగా మారడానికి ప్రతిబింబమే. దరిద్రుడైన సామాన్య గృహస్థు (విశ) పూర్వపు గణసమాజ యజ్ఞంలోవలె పశువులను చంపే తాహతు గలవాడు కాకపోవడంచేత, పూర్వ యజ్ఞానికి పరిహాసప్రాయమైన చిన్న యిష్టిని చేసేవాడు. ఇప్పుడు "ఇష్టి"లో పశువులను చంపడానికి బదులు పిండి బొమ్మలను హవనాగ్నిలో వేల్చడం మొదలెట్టాడు పశువులను ధనవంతులు కాజేశారు. అందువల్ల బీదకుటుంబీకుడి తృప్తికీ, అతని దేవతాతృప్తికీ పిండి బొమ్మలే గతియైనవి. దర్శపూర్ణమాలలో పురోడాశమూ, అగ్నిహోత్రంలో అనుస్తరణీ, మధుపర్కమూ ఇలాంటివే గోవధ ఆగిపోవడం గోవు పవిత్రమైనందువల్ల కాదు; దొరకనందువలన. అది యిప్పుడు ధనవంతుల గుత్తసొమ్ము. దానిని చంపి తినే తాహతు బీదరైతుకు (విశకు) లేదు.

చినవి. ఈ గృహ్యసూత్రాలు ప్రైవేటు ఆస్తినుంచి పుట్టినవని వాటి పేరే తెలుపుతున్నది. వేదాలు నిర్జీవమైన మత తంత్రకాండగా మారి, పెరుగుదల ఆగిపోయి విస్మరింపబడుతున్నవి. అందువలన వాటిని గ్రంధస్థము చేయవలసి వచ్చినది. * సూత్రాలు అధికారంలో కొచ్చినవి. సూత్రాలకూ వేదాలకూ ఘర్షణ యేర్పడ్డది. ప్రైవేటు ఆస్తి వాస్తవికమై ప్రాబల్యములోకొచ్చి, సమిష్టి ఆస్తి అవాస్తవికమై ఇంకా సంపూర్ణంగా గతించిపోలేదుగాని, గతించిపోతూ వున్నది. దీనికి అనుగుణంగానే గృహ్యము వాస్తవికమై నిలిచినది; వేదము అవాస్తవికమై పోయినది - స్మృతి మాత్రంగా లేక జ్ఞప్తిమాత్రంగా మాత్రమున్నది. అందువల్ల శాసనకర్తలు సూత్రాలూ స్మృతులూ మాత్రమే అనుసరణీయాలని శాసించారు. ఒకవేళ నూతన ధర్మానికీ పూర్వపు శృతులకూ వివాద మొచ్చినట్లయితే పూర్వ శృతులే ప్రమాణంగా అంగీకరించాలన్నారు. కాని కేవలం సిద్ధాంతానికి మాత్రమే. ఆచరణలో కొత్త శక్తులదే రాజ్యము, వాటి ధర్మమే చెల్లింది.

పూర్వపు గణ సమాజంలో తాత్కాలికంగా యెన్నుకొనబడే విధినిర్వాహకుల పదవులు, పారంపర్యంగా సంక్రమించేవై, త్వరలో గణసమాజానికి వ్యతిరేకమైన వ్యక్తి ప్రయోజనాలుగా నిలిచి బం పడినవి. బానిసల బిడ్డలు బానిసలైనారు. ఆస్తికి ఆస్తి

---

* త్రేతాయాం సంహతా వేదా యజ్ఞావర్ణాస్తథైవ చ।
సంరోధాదాయుషస్త్వేతే వ్యస్యంతే ద్వాపరే యుగే॥ శాంతి 237-104
ద్వాపరే విప్లవం యాంతి యజ్ఞాః కలియుగే తథా॥ శాంతి 207-102

ఇక్కడ శ్రమవిభాగమూ, వర్ణవిభాగమూ వాటివల్లవచ్చిన ఫలితాలూ కారణంగా, వేదాలు సంహితల రూపంలో క్రోడీకరింపబడినవని చెప్పబడ్డది. వేదాలను క్రోడీకరించడం జరిగిందంటే అర్థం యజ్ఞం సామాజిక జీవిత విధానంనుంచి అంతర్థానమైపోతున్నదని అర్థము.

వారసత్వమూ, దరిద్రానికి దారిద్ర్య వారసత్వమూ లభ్యమైనవి. ఆర్థికంగా బలవంతులైన వర్గాలవారు నానాట పెరుగుతూన్న వైరుధ్యాలు సమసిపోకుండా చిరస్థాయిగా వుండేట్లూ, చివరకు అత్యధిక సంఖ్యాకులుగావుండే కష్టజీవులు అల్పసంఖ్యాకులుగావుండే దోపిడీదారీ యజమానులకు లొంగిపోయేట్లుగా – అంటే బ్రహ్మ క్షత్రియులకు వైశ్యులూ శూద్రులూ లొంగిపోయేట్లుగా – సమాజాన్నంతటినీ అదుపుచేసి నడిపారు. ఈ రెండు వర్గాలకూ ఘర్షణ పెరిగి తీవ్రరూపం వహించింది.

కొత్త ఉత్పత్తిశక్తులలో భూమి, పశువులు చేతివృత్తులతో పాటు ప్రప్రధానమైన వుత్పత్తి సాధనమైనది. పూర్వ గణసమాజపు రోజుల్లో పశువుల కొరకూ, ప్రజకొరకూ పోరాడారు; ప్రార్థించారు. అప్పుడు వ్యవసాయమూ, భూమీ రెండవ పక్షంగా వుండేవి. కాని జనాభా పెరుగుదలవలన పశువులమీదనే బ్రతకడం కష్టమైపోయినది. అందువలన వ్యవసాయానికి ప్రాముఖ్యత హెచ్చినది. అడవులను నరికివేసి, భూమిని వ్యవసాయంలోకి తీసుకురావడం అవసరమైనది. * కంచు పనిముట్లతో అడవులను నరకడం సాధ్యమైన పనిగాదు. అందువల్ల యినుము కరగడం కనిపెట్టబడ్డది. శూద్ర బానిసలూ వైశ్య వ్యవసాయదారులూ సహాయంతో అడవులను నరికివేసి భూమిని దున్నించారు.

గణసమాజ జీవితములో యిప్పటివరకూ ప్రధానస్థాన మాక్రమించియున్న పశువులు రెండోస్థానానికి నెట్టివేయబడ్డవి. నూతన యుగానికి ప్రధానమైన ఉత్పత్తి సాధనంగా, భూమి మొదటిస్థాన మాక్రమించింది. చేతివృత్తులు వ్యవసాయంనుంచి వేరుపడ్డవి. పట్టణం

* 'చెట్లను నాటడం' అడవులను పెంచడం నేటి ధర్మమైతే అడవులను కొట్టివేయడం నాటి ధర్మమైనది. అందువల్లనే మహాభారతంలో ఖాండవ వన దహనం మహత్కార్యంగానూ గొప్ప సేవగానూ యెంచబడ్డది.

పల్లెప్రాంతంనుంచి వేరుపడ్డది. భూసంపాదన కొరకు పోరాడటమే క్షత్రియ నాయకత్వానికి ప్రబలమైన వ్యాపారిగా పరిణమించినది. భూమితోపాటు బానిసలను సంపాదించడం కూడానూ. ఈ యుద్ధాల వలన గణసమాజ నిర్మాణం కుదురంటా దెబ్బతిన్నది. పూర్వపు శాంతియుతమైన సమిష్టి ప్రజాతంత్రమే నేటికి సైనిక ప్రజాతంత్రము (Military Democracy) గా మారినది. ఈ మార్పువలన గణం లోని సైనిక శాఖలు క్రమేణా గణసమాజంయొక్క నెత్తినెక్కి చివరకు గణసమాజాన్నంతటినీ అణచివేసి లోబరచుకున్నవి.

"జనాభా సాంద్రత యెక్కువైనకొలదీ, తెగలోపలగానీ బయటగానీ సన్నిహితమైన ఐక్యత వుంటేగాని కార్యసాధన జరగదు. ప్రతిచోటా సంబంధంకలిగిన తెగలు సమాఖ్యగా యేర్పడటం అవసరమౌతుంది. త్వరలో ఆ తెగలు కలిసిపోవడం, దానివల్ల ఆయా తెగలు నివశించే ప్రదేశాలుకూడా కలసిపోయి ఒక జాతిరాజ్య మౌతుంది. (Territory). ప్రజల సైనిక నాయకుడు - రెక్స్ (రాజన్) వదల్చుకోరాని శాశ్వతోద్యోగి అవుతాడు. ఇదివరకొక రూపంలేని ప్రజాసమూహానికిప్పుడొక రూపమేర్పడుతుంది. మిలిటరీ నాయకుడు (రాజన్) కౌన్సిల్ (సభ) ప్రజల ఎసెంబ్లీ (విదథ) యివి సైనిక ప్రజాతంత్రము (గణ - సంఘము) గా అభివృద్ధి చెందిన గణ సమాజం యొక్క నిర్మాణ శాఖలు. యుద్ధమూ యుద్ధానికవసరమైన నిర్మాణమూ జాతి జీవనంలో నిత్యవిధులవుతాయి కాబట్టి దాన్ని సైనిక ప్రజాతంత్ర మంటారు ఈ పాటికే సంపదను పోగు చేసుకోడమే ప్రధాన జీవితాశయాల్లో ఒకటిగా చూస్తున్న జాతుల్లో పొరుగుజాతి సంపదను చూస్తే, కన్నెర్ర పుట్టూన్నది. వారి దృష్టికి కష్టార్జితంకన్నా కొల్లగొట్టి సంపాదించడం ఎక్కువ సులభంగానూ, నిజానికి యెక్కువ గౌరవప్రదంగానూ అవుపడుతుంది. వారు సనాగరికులు. ఇదివరకు పగదీర్చుకోడానికో, వుండటానికో చోటు

చాలక విస్తరించడానికో యుద్ధాలు జరిగేవి. ఇప్పుడు కొల్లగొట్ట డానికి మాత్రమే యుద్ధం జరుగుతున్నది. నిజానికి యుద్ధం కూడా ఒక పరిశ్రమయేమైనది". (ఏంగెల్సు)

బీదదైన విశాప్రజాతంత్రానికీ శూద్రబానిసత్వానికీ యెదురు పోటీగా భాగ్యవంతులైన బ్రాహ్మణ క్షత్రియ కుటుంబాల భాగ్య సంపదలు పెరిగిపోతూంటాయి. తమ భాగ్య సంపదలను పరాయి దండయాత్రాపరులనుంచేకాక, తమ క్రిందనున్న కష్టజీవులేనాడేనా తిరుగుబాటు చేస్తారేమోననే భయంనుంచి కూడా రక్షించుకోడానికి పట్టణాలనూ దుర్గాలనూ నిర్మిస్తారు పట్టణానికీ, పల్లెలకూ వైరుధ్యం నిశితంగా పెరిగిపొతుంది

పైవ్రేటు ఆస్తి పునాది మీద, ఉత్పత్తి సంపద పెరుగు తూన్నకొలదీ, కష్టజీవులైన ప్రజలకూ, కలవారైన బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వర్గాలకూమధ్య అఖాతం యింకా పెరిగిపోతుంది. ప్రజల దరిద్రం పెరిగినకొలదీ, వారంతకంతకూ శూద్రబానిసలకు దగ్గరగా చేరుతుంటారు. విశాప్రజ (వైశ్యులు) పూర్వము విజేతలైన త్రివర్ణ ఆర్యజాతిలో భాగంగా వున్నంతకాలమూ వారు కూడా శూద్ర బాని సల నట్టిపెట్టుకోడాన్ని హర్షించారు. గౌరవప్రదమని యెంచారు. కాని పైవ్రేటు ఆస్తియొక్క బానిస విధానముయొక్క పరిణామ స్వభావ మెలాంటిదంటే, వైశ్య ప్రజాసామాన్యం కూడా వాటి వలలో చిక్కుకుని బానిసతనంలోనికి నెట్టబడ్డారు. ఒకప్పుడు గర్వంగా తలెత్తుకు తిరిగిన విశయే, బ్రహ్మము, సర్వవ్యాప్తమైన గణసమా జము. వారినుంచే బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వర్ణాలు పుట్టి విడిపోయినవి. అలాంటివారు దరిద్రులై శూద్రులవలెనే దరిద్రబానిసలై అమ్మి వేయబడ్డారు వారొకప్పుడు విజేతలైన ఆర్యులలోని వారు కాబట్టి, వారి జననమూ, వివాహమూ, అంత్యక్రియలూ వేదోక్తంగా జరిగే మాక్కేర్పడ్డది. పరాయివాడూ, అనార్యుడూ అయిన శూద్రు డెన్న

టికీ ఆ గతులుపొందే అవకాశంలేదు. కాని వైశ్యప్రజ సిద్ధాంతరీత్యా పాలకవర్గానికి చెందినవాడైనప్పటికీ, నిత్యజీవితాచరణలో మాత్రము వారు శూద్రబానిసలలోవాళ్లే. ఒకప్పుడు యితరులను బానిసలను చేసికొని ధనధాన్య సమృద్ధిగా అభ్యుదయంపొందిన ఆర్యులకే చివరకు బానిసలై అమ్మబడేగతీ, కొనబడేగతీ పట్టింది. ఇలా భూమిమీద బానిసబ్రతుకుకు దిగలాగబడిన తరువాత, కనీసం స్వర్గాన్నయినా దక్కించుకుందామని ఆశపడ్డారు. కాని అదికూడా త్వరలో వూడిపోయింది. పాలకవర్గాలవారు బ్రాహ్మణనాయకత్వంక్రింద స్వర్గాన్ని కూడా గుత్తతీసుకున్నారు. విశాప్రజాతంత్రం మొదట భూమిమీద నశింపు అవుతున్నది. తరువాత స్వర్గంలోనూ నశిస్తుంది.

"కొల్లగొట్టడానికి జరిగే యుద్ధాలవలన సర్వసేనాని అధికారమే కాకుండా ఉపసేనానుల అధికారంకూడా యెక్కువైంది. వారి తరవాత అధికారం వహించవలసినవారిని వారి కుటుంబాల నుంచే యెన్నుకొనే ఆచారం, క్రమేణా ముఖ్యంగా పితృహక్కు వచ్చింతరవాత పారంపర్య వారసత్వంగా మారిపోయింది. మొదట ఈ మార్పును ఉదాసీనంగా పోనిచ్చారు. తరువాత అదే హక్కుగా కోరబడింది. ఆ తరువాత, చివరకు ధర్మవిరుద్ధంగా దురాక్రమించబడింది. ఇలా వంశానుగతమైన రాజరికానికి పునాది యేర్పడింది. గణ సంఘ నిర్మాణశాఖలు యీ విధంగా ప్రజాబాహుళ్యం నుంచీ, గణం నుంచీ, తెగనుంచీ విడబడిపోయాయి. చివరకు గణ వ్యవస్థా నిర్మాణం తనకు వ్యతిరేకమైన వ్యవస్థగా మారిపోయింది. స్వంత కార్యకలాపాలను యిచ్ఛాపూర్వకమైన క్రమవిధానంలో నడుపుకొనడాని కేర్పడిన తెగల నిర్మాణం పొరుగువారిని కొల్లగొట్టడానికీ, అణగద్రొక్కడానికీ పనికివచ్చే నిర్మాణంగా మారిపోతుంది. ఇందుకనుగుణంగానే దాని నిర్మాణశాఖలు పూర్వం ప్రజాభిప్రాయాన్ని

అమలుజరిపే శాఖలుగా వుండేవల్లా ప్రజల నెత్తికెక్కి అణగద్రొక్క డానికి వుపయోగపడే శాఖలుగా మారిపోయాయి." (ఏంగెల్సు)

బ్రాహ్మణ క్షత్రియులు ప్రజలను అణగద్రొక్కడం మొదలెట్టారు. ఒకవేపున ప్రజల నణగద్రొక్కుతూనే, కొల్లగొట్టినదాని పంచుకునేచోట, దోపిడీపై సర్వాధికారం చెలాయించడానికి తమలోతాము కలహించుకుంటూరు. ఇదివరకు అన్యార క్తస్పర్శ అంటే సమాజం భయపడేది. ఇప్పుడు, 'సమాజానికి' అంటే పాలకవర్గానికి వర్ణసంకరమౌతుందేమో నని, కష్టజీవులైన శూద్రబానిసలూ, దరిద్రులైన వైశ్యప్రజలూ యేకమై ప్రస్తుతసమాజాన్ని తలక్రిందులు చేస్తారేమోననీ, పూర్వకాలపు గణసమాజ సమిష్టి సమానత్వాలను తిరిగి నెలకొల్పుతారేమోననీ, ప్రైవేటు ఆస్తినీ, పితృస్వామికాన్ని, రాజపాలననూ కూలదోస్తారేమోననీ కొత్తభయం పట్టుకు బాధించింది. అదేగనుక సంభవించిందా ప్రపంచం కూలిపోయినట్లూ, ప్రళయంవచ్చినట్లూ పాలకవర్గాలు గడగడలాడినవి. దోపిడీదారులకూ, దోపిడీ చేయబడేవారికీ మధ్య యుద్ధాలు చెలరేగినవి. పూర్వపు గణసమాజంయొక్క అవశేషాలూ, ఆచార సాంప్రదాయాలూ కనీసం మతకర్మల రూపములోనేనా వుండకుండా నాశనం చేయడం దోపిడీదారుల ఆశయం. ప్రైవేటు ఆస్తీ, వ్యక్తిగతభోగ భాగ్యాలూ, రాజుల అధికారమూ ఆయుధబలమూ అన్నీ అత్యధిక సంఖ్యాకులైన కష్టజీవుల నెత్తినెక్కకుండా అరికట్టడం దోపిడీ చేయబడేవారి ఆశయం. ఈ పరస్పర విరుద్ధాశయాలకొరకు పరస్పర విరోధవర్గాలు పరస్పరం యుద్ధాలు సాగించారు.

పన్నెండో అధ్యాయం

గణ సంఘాలు

(పాణిని, కౌటిల్యుడు, గ్రీకులు మొదలైనవారి అభిప్రాయాలు)

ఆర్యగణాలలో మనమింతవరకూ చూచిన పరిణామం ఎక్కడ జరిగింది? యెప్పుడు జరిగింది? వెనుక అధ్యాయాల్లో వర్ణింపబడిన గణములలాంటివి నిజంగా ఒకప్పుడుండేవనీ, అవి దండయాత్రలకూ అంతర్యుద్ధాలకూ గురియై భగ్నమై వాటి స్థానాన్ని రాచరిక సామ్రాజ్యాలాక్రమించుకున్నవనీ ఋజువు చేసేందుకేమైనా వ్రాయబడ్డ చరిత్రాధారాలున్నాయా? ముందీ సమస్యను పరిశీలించి, గణాలలో వర్గకలహ పరిణామ మెలా జరిగిందో తరువాత చూద్దాం.

ప్రాచీన గణాల అభివృద్ధిని గురించి లభ్యమైన కాలక్రమానుగతిక వివరాలు చాల అస్పష్టంగా వున్నాయి. అగ్నినీ, పశువుల పెంపకాన్నీ కనిపెట్టిన నాటినుంచీ, అంటే ఆటవికస్థితినుంచి, యజ్ఞ విధాయకమైన ఆదిమ కమ్యూనిస్టు తెగలేర్పడి లోహాలు కరగడమూ, సేత, మారకము, వర్ణవిభాగ రూపమైన శ్రమ విభజన, పైనివేటు ఆస్తి, శూద్ర దాసిసత్వమూ యివన్నీ వచ్చేనాటికీ మధ్య అనేక వందల సంవత్సరాల కాలం గడిచివుంటుంది. ఈ విషయాన్ని వైదిక ఋషుల ఖగోళ పరిశీలనలనూ వాటిని వివరించిన తిలక్, దీక్షిత్,

కేత్కర్ మొదలైన ఆధునిక భారతీయపండితుల చర్చలనూ చూస్తే తెలుసుకోవచ్చును. ఆర్యగణాలలో వర్ణ విభాగమూ, ప్రైవేటు ఆస్తి, శూద్రబానిసత్వమూ నిలకడమైన సంపూర్ణ రూపంలో ఏర్పడటం ఆర్యులు భారతదేశానికి వచ్చిన తరువాత చాలా కాలానికి గాని జరగలేదని కొంత నిర్ధారణగానే చెప్పవచ్చు. కాలానుక్రమణిక ననుసరించి చూస్తే మహాభారత యుద్ధానికి పూర్వమే యీ పరిణామం పూర్తయిందనీ, అనుశ్రుతంగా చెప్పుకుంటున్నట్లు భారత యుద్ధానంతరం కలియుగం ఆరంభమైనదనీ చెప్పవచ్చును. దేశంలోని సామాజికనిర్మాణానికి చెందిన వివరాలు కూడా దీన్ని ఋజువు చేస్తున్నవి.

మధ్య ఆసియాలో ఆదిమార్యగణ సమాజం చీలి, ఒక శాఖ తూర్పువైపునకు వలససాగించిననాటికి వ్యవసాయముగానీ, శ్రమ విభాగముగాని, సైనికనాయకత్వముగానీ అభివృద్ధికాలేదు. దేవగణాలకు సోదరగణాలైన అసురగణాలలో మొట్టమొదలీ పరిణామం ప్రారంభించింది. మొదట అసురులు ధాన్యపు మొక్కలను పెంచినప్పుడు దేవతలు నిరశించాగని ప్రాచీనగాథలు చెప్తున్నవి. తీరా ఆ మొక్కలనుండి ధాన్యం పండటం ప్రత్యక్షంగా చూచి దేవతలు భయపడి పారిపోయారు. దేవతలెప్పుడూ యుద్ధనైపుణ్యం (Technique) లో అసురులకన్నా లోజ్జగా వుండేవారనీ, వారినుంచే దేవతలు నిలకడమైన నిపుణమైన సైనిక నాయకత్వాన్ని నిర్మించుకోడం నేర్చుకున్నారనీ, అటు తరవాతనే వారు అసురులనుజయించగలిగారనీ దేవాసురయుద్ధగాథలు తెలుపుతున్నవి దీనినిబట్టి ఆర్యులు మొదట తమఆదిమ నివాసంనుంచి చీలివచ్చిననాటికి వారింకా యజ్ఞవిధాయకమైన వృత్తి తీసి జీవితాన్ని గడిపే మాతృస్వామిక గణాలుగానే వుండేవారనీ వూహించవచ్చును.

ఆఫ్ఘనిస్థాన ప్రాంతాల్లోనూ, ముఖ్యంగా సింధునదీలోయ, పంజాబులోని హిమాలయ దక్షిణప్రాంతాలలోనూ ఆర్యగణాలు వర్ణాలనూ, ఆస్తిపి, వర్గాలనూ, బానిసవిధానాన్నీ అభివృద్ధిచేసినవి. ప్రాచీన వైదిక కార్యకలాపాల్లో యీ ప్రదేశాలే వుదహరింపబడి యున్నవి.

తూర్పుదిశకు జరిగిన ఆర్యగణ దండయాత్ర ఒక్క తరంగంగా జరగలేదు. అనేకవందల సంవత్సరాల కాలంలో అనేక తరంగాలుగా యీ తూర్పుదండయాత్రలు సాగినవి. అందువల్లనే వెనుకవచ్చిన ఆర్యులు ఒక్కొక్కప్పుడు వారికన్నా ముందువచ్చి వలసలేర్పరచు కున్న ఆర్యులతో పోరాడవలసి వచ్చింది. సాధారణంగా ఆర్యుల కందరకూ నాయకుడనబడే యింద్రుడు ఒక ఆర్యగణానికి వ్యతిరే కంగా మరొక ఆర్యగణానికి సహాయం చేయమని కోరబడటం యిదే కారణంవల్లననాలి. ఆసందర్భాల్లో వేదమంత్ర రచయిత ఆర్యులూ దస్యులూ యిద్దరూ తనకు శత్రువులేననీ, యింద్రుణ్ణి సాయంచేయ మనీ అర్థించాడు.

సింధులోయ నాక్రమించడం, అక్కడి ప్రథమనివాసుల నోడించడం, వర్ణాలూ, బానిసత్వమూ అభివృద్ధికావడం యివన్నీ క్రీ. పూ. 3000—2000 మధ్యకాలంలో జరిగినట్లవుపడుతుంది. ఆతరవాతగాని వివిధ గణసంఘాలు సైనిక ప్రజాతంత్రాలుగా లేక పాలకవంశ ప్రజాతంత్రాలుగా (Closed aristocracies) మారి, వర్గరహిత సమాజవిధివిధానాలను భగ్నంచేసి వాటిస్థానే ఆస్తీ బానిసత్వమూ రాజ్యాంగయంత్రమూ వర్గపరిపాలనా యేర్పడటం జరగలేదు.

పశుసంపద, వ్యవసాయము, చేతివృత్తిపనులు, వైశ్యుల యొక్క బానిసలయొక్క శ్రమనుదోచుకోడం మూలంగా గణసంఘ సైనిక ప్రజాతంత్రాలు శక్తిసంపదలను పెంచుకుని యింకా తూర్పుకు

గంగానదీ లోయవరకూ విస్తరించినవి. గణసంఘాలలో అంతర్యుద్ధాలు (పరశురాముడూ, హైహయులమధ్య యుద్ధం మొదలైనవి) ప్రబద్ధలైనవి.

గంగానదీలోయకు చేరినతరువాతనే మధ్యయుగపు హిందూ భానిసప్రభుత్వయంత్రము పరిపక్వ దశకువచ్చినది. ఆదశలోనే మహాభారతయుద్ధం జరిగింది. ఇది క్రీ.పూ, 2000—1500. మధ్య జరిగినది. మహాభారతయుద్ధ కాలము క్రీ. పూ. 1500. కొందరు క్రీ.పూ. 3000 అంటారు కాని సర్వసామాన్యంగా అంగీకరింపబడలేదు.

మహాభారత యుద్ధంవల్ల రెండుపార్టీలూ అపారంగా నష్టమునుపొందిన కారణంచేత, యుద్ధానంతరం కొంతకాలంవరకూ యెక్కడా బలమైన ప్రభుత్వ మేర్పడలేదు బానిస రాజ్యాంగ యంత్రాభివృద్ధి కొంతవరకు అరికట్టబడ్డది. గణసంఘాలకు మరల తల త్తే అవకాశం కలిగింది. అయితే బహుస్వల్పకాలం మాత్రమే. గంగానదీ లోయలో భూస్వామ్య విధానపు బానిస రాజ్యాంగ యంత్రాలు కేంద్రీకృతమైన బలసంపదలతో పెరిగివచ్చి గణసంఘాలను మ్రింగివేసినవి. పాటలీపుత్ర, హస్తినాపుర సామ్రాజ్యాల యొక్క- పురిత్రాళ్ళ కందకుండా, దూరంగా వింధ్య హిమాలయా ప్రాంతాలలోనూ, సింధులోయలోనూ కొన్నిగణసంఘాలు ప్రాణాలు నిలుపుకున్నవి. అలెగ్జాండరు నాయకత్వాన గ్రీకు దండయాత్రలు జరిగిననాటివరకూ యీ గణసంఘాలు నిలిచియున్నవి. అలెగ్జాండరుతో వచ్చిన గ్రీకు చరిత్రకారులు, నాటిగణసంఘాలు మనం వెనుక వర్ణించిన తీరుననే జీవితము వెళ్ళబుచ్చేవనడానికి తగిన నిదర్శనాలను పుదహరించారు.

గ్రీకు లుదహరించిన నిదర్శనాలేకాక ప్రాచీన భారతీయ గ్రంథకారు లుదహరించిన నిదర్శనాలుకూడా వున్నవి. ఈ రెండు ఆధారాలనూ జోడించి పరిశీలిస్తే కొన్ని ప్రాచీన గణసంఘాల

పేర్లనూ, అవి నివశించిన ప్రదేశాలనూ గుర్తించవచ్చు. ఈఆధారాల నుంచి మహాభారత యుద్ధకాలానికి పూర్వము, అంటే బానిస రాజ్యాంగ యంత్రము సంపూర్ణ విజయాన్ని పొందడానికి పూర్వము, గణసంఘాలలోని జీవిత పరిస్థితు లెలా వుండేవో తెలుసుకొన వచ్చును.

ఆదిమ కమ్యూనిస్టు దశలో వుండే గణాలు, ఆ దశ గడచిన తరువాత కాలాల్లో వుండకపోవడం సహజం కాని, యిటీవలి ప్రాచీన కాలంలోకూడా అలాంటి గణా లుండేవనీ అవి చాలా ఆనందంగా జీవించినవనీ తెలుస్తున్నది. ఈ గణాలు అరాజక పరిస్థితులలో జీవించుతూండేవని వర్ణింపబడినవి. కాని యీ అరాజకాన్ని కట్టుబాటు లేని గందరగోళ పరిస్థితిగా తప్పు నిర్వచనాలు చేస్తున్నారు. బానిసయుగ రచయితలూ, రాజరికవాదులూ ఆ గణాలను చాలా నీచంగా వర్ణించారు. కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రంలో వైరాజ్యగణా లంటే నీదీ - నాదీ అనే భేదము పాటించని సమాజాలని వర్ణించ బడ్డట్లు యింతవరకే చూచాం. అరాజకం కౌటిల్యుడి "వైరాజ్యం" కన్నా హేయమైనదిగా వర్ణింపబడ్డది. పూర్వము ప్రజలు అరాజకంలో వున్నప్పుడు ఒకరినొకరు లోకరు కోసుకుని సర్వనాశనమైనారని మహాభారతం వ్రాస్తున్నది. అప్పుడు వారు పితృదేవతను సలహా అడిగారు. పితృదేవత రాజరికపాలనను యేర్పాటు చేసుకోమని సలహా యిచ్చాడు. అప్పుడు కొన్ని గణాలవారు పితృదేవత సలహానూ, ఆయన బానిస రాజ్యాంగాన్నీ తృణీకరించి, పోయి, తమ అరాజక జీవితాన్నే కొనసాగించారనికూడా తెలుపుతున్నది. ఆచారాంగ జైనసూత్రాలలో ఈ క్రింది విధమైన గణా లుండినవని పేర్కొనబడినది: అరాయణి; గణరాయణి, జూవరాయణి; దోరజ్జిని; వేరజ్జిని; విరుద్ధరజ్జిని. ఈ ఆరుగణాల్లో మొదటిది అరా యణి అంటే అరాజక గణం. ప్రైవేటు ఆస్తి, వర్గాలూ, బాని

సలూ, దోపిడీ లేకపోవడం యీ గణ లక్షణాలు. అందువల్ల కౌటిల్యునికీ, మహాభారత కర్తకూ యివంటే యేవగింపు. వాళ్ళింక పాతపద్ధతుల ప్రకారమే సమిష్టిగా పనిచేసి, సమిష్టిగా తినేవారు ఈ విధమైన గణాన్ని అధర్వణవేదం యిలా వర్ణించింది:

"...మీరు రిక్కడికి పరస్పర సహకారులై, పరస్పర ప్రియభాషులై ఒకకాడివెంటవచ్చారు. మీరు ఒకే మధురసమును త్రాగుదురు గాక! మీరు సమిష్టిగా భుజింతురు గాక. మిమ్ములను ఒకే బాటలో, ఒకే కాడికి కట్టుచున్నాను.*

(బ్లూం ఫీల్డు భాషాంతరీకరణం)

సరిగ్గా పైనవర్ణింపబడినటువంటి సమాజాన్ని జైనయాత్రికుడు దక్షిణహిందూస్థానంలో చూచాడు. అలెగ్జాండరు నాటి గ్రీకు చరిత్రకారుడు వారు కొరతలేని జీవనం గడిపేవారని చెప్పాడు. అధర్వణ వేదంలోచెప్పినట్లు వారు సమిష్టిగా భుజించేవారు ♦ "వారు యేవృత్తినేనా (ఉదాహరణకు యుద్ధం అలాంటిది) అదే వ్యావృత్తిగా అనుసరించడం దుష్టత్వమని భావించారు" (స్ట్రాబో XV 34 జయుస్వాల్ గ్రంథంలో ఉదాహృతం) గ్రీకులు వీరిని ముచికనులని పేర్కొన్నారు. ఇదే ముచికర్ణిక గణమని గుర్తింపబడ్డది

భారతదేశంలో బానిసరాజ్యాంగాలూ ప్రైవేటు ఆస్తీవచ్చి ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణసమాజాలను మ్రింగివేసేరోజుల్లో తప్పించు

---

* జ్యాయస్వన్త శ్చిత్తినో మావి యేష్ట సంరాధయన్తః సధురాశ్చరన్తః ।
అన్యో అన్యస్మై వల్గు వదన్త ఏవ సధ్రీచీనాన్యః సంమనసస్కృణోమి ।
సమానీ ప్రపాసహవోఽన్నభాగః సమానే యోక్త్రే సహ వో యునజిమ్॥
(అధర్వ-3-305-6)

♦ గణం సమిష్టిగా భుజించేది అనగానే అదియేదో తాత్కాలికంగా జరుపుకునే ఒకటిరెండు నాళ్ళ విందుభోజనంలాంటిదికాదు. ప్రైవేటు ఆస్తీ, బానిసత్వమూ యెరుగని ఆదిమకమ్యూనిస్టు జీవితంలో సమిష్టిభోజనము అవసరమైన నిత్యవిధి.

కుని బ్రతికి చరిత్రలో నిలిచిన అరాజకసంఘాలు స్వల్పసంఖ్యలో వుండటం సహజమే.

తరువాత ముఖ్యమైన గణాలు 'వైరాజ్య' నిర్మాణము కలిగిన గణాలు. వైరాజ్యగణంలోకూడా రాజ్యాంగయంత్రముకానీ రాజరికముగానీ లేవు. కాని యిందులో వర్ణవిభాగరూపమైన శ్రమ విభజనయున్నది. ఆస్తిహెచ్చుతగ్గులూ, కొంతవరకు పితృస్వామిక బానిసత్వమూకూడా వున్నవి ఇలాంటి వైరాజ్యసమాజ నిర్మాణం గల ప్రజలుండేవారని ఐతరేయ బ్రాహ్మణమూ, యజుర్వేదమూ చెప్తున్నవి.

ఉత్తర హిందుస్థానంలోని ఉత్తరకురు, ఉత్తరమద్రగణాలు యిలాంటి వైరాజ్యగణాలే. దక్షిణ భారతంలోకూడా యిలాంటి గణాలుకొన్ని ఉన్నవి. ఈ కురుమద్రగణాలు హిమాలయ పర్వత ప్రాంతాలలో నివశించేవి.

ఈ కురుమద్రగణాల లక్షణాలేమిటి? వీరిలో జనపద♦మంతా పరిపాలకవర్గమే. అంటే అది ప్రజాస్వామికము. అయితే యెవరి ప్రజాస్వామికము? పూర్వపుసహజసిద్ధమైన గణప్రజాస్వామికం కాదు. జనపదమంతటికీ పట్టంగట్టినంతమాత్రాన కురుమద్ర ప్రజాస్వామికాలు వైరాజ్యాలు కాలేదు. వైరాజ్యంలో ఒక విలక్షణమైన సమాజనిర్మాణం జరుగుతున్నది. పురుషసూక్తకారుడీ విలక్షణత్వ మేమిటో వర్ణిస్తున్నాడు. ఇంతవరకూ మూడువర్ణాలేవుండేవి. యిప్పుడు నాలుగవవర్ణంకూడా గుర్తింపబడినది. ఉత్తరకురులు నాల్గవదైన శూద్రవర్ణాన్ని కనిపెట్టి అభివృద్ధిచెంది, భూమినంతటినీ ఆక్రమించ మొదలుపెట్టారు. వారు విరాట్టులైనారు. శూద్రబాని

♦ సామాన్యంగా "జనపదమం"టే ప్రజలని అర్థంచెప్తున్నారు. కాని ఆ అర్థంతప్పు. పూర్వకాలంలో "జనపద"మంటే తెగలో మొదటిగణం వారని అర్థం. వీరిలో కొత్తగావచ్చిన శూద్రబానిసలూ, పరాయిగావచ్చినవారూ చేరరు.

నలపైన త్రివర్ణధనికులు చలాయించే రాజ్యాంగ యంత్రాన్ని సృష్టించడానికి ప్రథమప్రయత్నాలు జరుగుతున్నవి. ఇది పురుష సూక్తంలో వర్ణించినట్లు గణసమాజ సభ్యులు పొందుతూన్న కొత్త పురుషరూపము. ఈకొత్తరూపంలో ధనధాన్య సంపదల అభివృద్ధీ, అభ్యుదయ భవిష్యత్తూ ఉరుకులూ పరుగులతో వచ్చినవని వేద కారు డుప్పొంగిపోయాడు. ఆర్యబానిసయజమాని అప్పుడప్పుడే బానిసలను సంపాదించుకుని బలపడుతున్నాడు. అయినా అప్పటి కింకా అతడు తానూ తన కుటుంబమూ శూద్రబానిసతోపాటు పని చేసే పితృస్వామిక కుటుంబీకుడుగానే వున్నాడు. ఈ స్థితిలో శీఘ్రంగా అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిని పొందుతూన్న బానిసయజమానియొక్క అదృష్టాన్ని కీర్తించిందే పురుషసూక్తం. అంటే యీనాటికి వైరాజ్య గణప్రజాస్వామికము బిగిసిపోయిన ప్రభువర్గ పరిపాలనైనది (Closed Aristocracy). అందులో ప్రజానభ ప్రభుత్వాధికారం చెలాయిస్తుంది. ఆ ప్రజల (జనపదం) లో శూద్రులకు చోటులేదు కాబట్టే అది బిగిసిన ప్రభువర్గపాలన అయినది. తరువాత తరువాత దరిద్రులైన ఆర్యవైశ్యులుకూడా యీ ద్విజ ప్రభువర్గాలనుంచి గెంటివేయబడ్డారు.

వైరాజ్యగణం తరువాతగాని, దానికి సమకాలికంగానే కాని పశ్చిమ భారతదేశంలో స్వారాజ్య గణ ముండేది. ఈ స్వారాజ్య గణాన్ని ఐతరేయ బ్రాహ్మణం వర్ణించింది. గణం పనిచేయడానికి వీల్లేనంత పెద్దదిగా పెరిగిపోవడంవలన, సభయొక్క సమిష్టి కార్య కలాపాలను నడిపించడానికి ఒక చిన్న కౌన్సిలును యెన్నుకుంటారు. గణ నిర్మాణంలో లేక కొన్ని గణాలు కలిసిన గణసంఘ నిర్మాణంలో ఈ కౌన్సిలుగా యెన్నుకొనబడిన పెద్దలయొక్క వంశాలు, కాలంగడచినకొలదీ వారసత్వంద్వారా ప్రభువర్గాలుగా మారి పోతాయి. అందువల్లనే తరువాత తరువాత గణమంటే కులముల

యొక్క లేక కుటుంబములయొక్క సమాఖ్యగా నిర్వచింపబడినది.* స్వారాజ్యంయొక్క స్వభావ మేమిటి? స్వపరిపాలన అని దీని ప్రతి పదార్థము. కాని యిది స్వపరిపాలన కానేకాదు. స్వారాజ్యమంటే గణముయొక్క వ్యవహారాలను నడపడానికై యెన్నుకొనబడి, లా అధికార మీయబడిన నాయకత్వమని అర్థము. ఈ నాయకత్వానికి యెన్నుకునేవారితో ("ఓటర్లు") నిమిత్తం లేకుండానే స్వతంత్రించి పనిచేసే హక్కున్నది ఇది "పెద్దల" నాయకత్వము. ఇదివరకు, యెన్నుకొనబడిన "స్వారాట్టు" గణసభ్యులతో సమానహోదాలోనే ఉండేవాడు. ఇప్పు డాతను "పెద్ద"యై అందరికీ పైవాడౌతాడు. తైత్తరీయ బ్రాహ్మణ మిలాగే వర్ణించింది ♦

దీన్నిబట్టి, ఆదిమకమ్యూనిస్టు గణంలో ప్రైవేటు ఆస్తి - వర్గాలూ, ధనికులూ - బీదలూ, స్వతంత్రులూ - బానిసలు అని భేదా లేర్పడగానే దాని స్వభావం మారిపోతుంది. ఇక నది ఇంద్రాదిదేవతలనాటి సహజప్రజాతంత్రంగా వుండజాలదు దానిలో క్రమేణా నూతనాంగాలు పెరిగి, వర్గవైరుధ్యాలు నిశితమై, తీవ్రమైన పోరాటాలు బ్రద్దలౌతాయి. చివరకు వర్గ పరిపాలనా సాధనమైన ప్రభుత్వ యంత్రం స్థాపించబడుతుంది. ఈపాటికే గణాలు గణగోత్ర పరిభాషను వదలిపెట్టి గణసభ్యులూ యితరులూ నివశిస్తూండే ప్రాదేశిక, రాజకీయపరమైన రాజ్యాన్ని గురించిన పరిభాషను వాడుతున్నారు.

---

* కులానాం హి సమూహస్తుగణః సంప్రకీర్తితః ॥ (వీరమిత్రోదయ)

♦ ఏతస్యాం ప్రతీచ్యాం దిశి యే చ నీచ్యానాం రాజానో
యేఽపాచ్యానాం స్వారాజ్యాయైవ తేఽభిషిచ్యన్తే స్వారాడ్
ఇత్యేనాన్ అభిషిక్తానా ఆచక్షత (ఐ - బ్రా. 8-4)
య ఏవంవిద్వాన్ వాజపేయేన యజతి। గచ్ఛతి స్వారాజ్యమ్।
అగ్రం సమానానాం పర్యేతి। తిష్ఠన్తేఽస్మై జ్యైష్ఠ్యాయ ॥
(తై. బ్రా. 1-3-2-2)

గణాలు చిన్నవిగా వుండే ప్రాథమికదశలో గణసభ్యులందరూ (విశ) చేరి సమిష్టిగా కార్యకలాపాలను నడుపుకునేవారు. యుద్ధనాయకుణ్ణి యెన్నుకోవాలంటే, అందరూ చేరి యెన్నుకునేవారు. యుద్ధంకూడా ఒక వృత్తియైన తరువాత యెన్నుకొనబడిన నాయకత్వమే స్థిరస్వభావమును పొందినది. 'సమితి' లేక 'సంఘ' అనబడే గణసభ్యులందరూ పాల్గొనే సమావేశం అంతరించి, దానిస్థానే "సభ" యేర్పడ్డది. అయితే యెన్నుకొనబడిన నాయకత్వమప్పటి కింకా వంశానుగతికమైన రాజరికముగా మారలేదు, కాని ప్రత్యేక హక్కులు కలిగిన ప్రభువుల వర్గంగా మారినది. దాని అధికారంమాత్రం యెన్నికద్వారా సంక్రమించినదే. నాయకుని యెన్నికయైన తరువాత అతని నింకా గణమే అధికారంలో నియమించవలసి యున్నది. గణంలో ప్రైవేటు ఆస్తీ, వర్ణాలూ, బానిసత్వమూ అభివృద్ధియైన తరువాత అది రాజ్యమైనది. పాలించుటకై యెన్నుకొనబడిన నాయక బృందం రాజులైనారు.

ప్రభువుల కులాలు రాజకులాలుగా మారిపోతాయి. చరిత్రలో వర్గపోరాటాలు జరిగి, బానిసయజమానులు జయించిన తరువాత యీ రాజకులాలలో యెవరికెక్కువభూమీ యెక్కువమంది బానిసలూవుంటే వారివంశంవారు వంశపారంపర్యంగా రాజులయ్యేవారు. అప్పుడు యెన్నిక స్వభావంలో మార్పువస్తుంది. పూర్వపు అధికారప్రదానవిధియే కొద్దిమార్పులతో పట్టాభిషేక మహోత్సవమై పోతుంది. సమితిలో గణ ప్రజాస్వామికం సంపూర్ణంగా పనిచేసేది. ఇప్పుడు సభలో ఆస్తికి అధికారులైన పెద్దల కూటమియే యెన్నుకొనబడి విధినిర్వహణను సాగిస్తుంది. 'సభ' సమితికన్నా సంకుచితమైనది. పట్టణమూ పల్లె విడిపోగానే, వృత్తిపనులూ వర్తకమూ ఒకవేపూ వ్యవసాయం మరోవేపూ చీలిపోయి, ఉత్పత్తి సరుకుల మారకమూ, ఆస్తీ కేంద్రీకరణమయ్యే రెండు కేంద్రా

శాతాయి. జనపదమూ, పురమూ, యేర్పడతాయి. జనపదము వ్యవసాయపుటానికి కేంద్రము; పురము ధనవంతమైన వృత్తిసంఘాలకూ వర్తకులకూ కేంద్రము. వర్తకులూ, ధనవంతులైన వృత్తి పారిశ్రామికజనూనులూ పట్టణాలలో రాజుల కొలువుకూటాలచుట్టూ చేరతారు. సమితినీ సభనూ, జనపదమూ పురమూ త్రోసివేసినప్పుడు గణం పతనమైపోతుంది. అప్పటికే రాజ్యాంగయంత్ర మేర్పడి, దోపిడీదారుల కొరకు దోపిడీ చేయబడే వారిపైనఅధికారం సాగిస్తూఉంటుంది. పౌర జానపదశబ్దాల వర్గస్వభావాన్ని మనచరిత్రకారులు చూడటంలేదు.

మహాభారత యుద్ధకాలం తరువాతివాడూ, గొప్పవ్యాకరణ పండితుడూ అయిన పాణిని గ్రంథాలలోనూ, ఇటీవల కాలంలో రచింపబడిన మహాభారత అధ్యాయాలలోనూ గణవిధాయకమైన జీవితాన్ని గడుపుతూవుండే ప్రజలు పేర్కొనబడ్డారు. కాని యీ గణాలు ఒకవేపున ఆస్తిగల కులాలు తమలోతాము ఆధిపత్యము కొరకు పోరాడే యుద్ధాలలోనూ, మరోవేపున గణప్రజాస్వామికాన్ని నాశనంచేయడానికి వారందరూకలసి సాగించిన యుద్ధాల్లోనూ చిక్కుకుని యున్నవి.

పాణిని అనేకగణసమాఖ్యలను పేర్కొన్నాడు. వాటికి ఆయన గణసంఘాలని పేరుబెట్టి, రెండుగా విభజించాడు. (1) ఆయుధ జీవిసంఘాలు; వీటినే కౌటిల్యుడు శస్త్రోపజీవి సంఘాలన్నాడు. రెంటికీ ఒకటే అర్థము. ఆయుధజీవులకు వార్తా-శస్త్రోపజీవులని మరొకపేరు. ఈ గణసంఘాలకు యెదురుముఖంగా భేదించియుండేవి. (2) రాజశబ్దోపజీవి సంఘాలు. ఇంతవరకూ యే భాష్యకారుడు కూడా యీ పర్యాయ పదాలవల్ల సూచితమయే సామాజిక నిర్మాణాలెలాంటివో సరిగా నిర్వచించలేదు. భారతదేశచరిత్రలో గణాలకు ఉచితస్థాన మీయడానికి ప్రయత్నించిన జయస్వాల్ కూడా యీపని చేయలేక పోయినాడు. వీటికి సామాజిక - ఆర్థిక లేక సామాజిక

రాజకీయ పరమైన ప్రాధాన్యత వున్నది. అయితే ఈరెంటికీ మధ్య భేదమేమిటో ఈరెంటికీ_ వీటికి పూర్వంవున్న గణాలకూ మధ్య భేద మేమిటో యింతవరకూ గుర్తింపబడలేదు.

ఆయుధజీవి సంఘాలు, లేక శాస్త్రోపజీవి సంఘాలు అంటే సభ్యులందరూ సాయుధులుగా వుండే గణాలని అర్థము. అయితే యిది ప్రత్యేక లక్షణంగల నిర్మాణంగా యెందుకు పేర్కొనబడినది? ఎందువల్లనంటే గణంలో యింకా శాశ్వత వర్గ విభాగమూ, వర్గ పరిపాలనా యేర్పడలేదు. ఇవి యేర్పడిన గణంలో పాలకవర్గానికి మాత్రమే ఆయుధాలు ధరించే అధికార ముంటుంది. లేక నిరాయుధు లుగా చేయబడిన కష్టజీవులకు వ్యతిరేకంగా, వారిపైన వర్గపరిపాలన చెలాయించడానికి స్థాయీ సైన్యాలను (Standing Armies) యేర్పాటుచేసుకునే అధికార ముంటుంది. అంతేగాక ఆయుధజీవి గణసంఘాలలో యెన్నుకోబడ్డ నాయకత్వము యింకా ప్రత్యేక, సాయుధ వంశానుగతమైన ప్రభువుల వర్గంగా మారలేదు. రాజరిక వర్గ రాజ్యాంగ చరిత్రకారులైనవారికి యీ గణంయొక్క ప్రత్యేక స్వభావం దృష్టిని పడకపోలేదు. అది సైనిక ప్రజాస్వామికము. అయితే అది ప్రాచీనగణములవలె వర్గరహితమైనదికాదు. ఆస్తి హెచ్చుతగ్గులందులో ప్రవేశించినవి. వ్యవసాయమూ, వర్తకమూ (వార్త) డబ్బూ, భాగ్యమూ, పితృస్వామిక బానిసత్వమూ వచ్చినవి కాని దరిద్రులూ, కష్టజీవులూ నైన ఆర్య ప్రజాసామా న్యాన్ని (విశ) అణగద్రొక్కి నిరాయుధులను చేసేవరకూ వర్గ వైరుధ్యా లింకా పెరగలేదు. గణంలో అందరూ పనిచేసేవారు. శూద్ర బానిసలకుతప్ప మిగిలినవా రందరికీ ఆయుధా లుండేవి. సాయుధులూ, కష్టజీవులూ నైన గణసభ్యులకు నాయకులుగా ధనికు లెన్నుకోబడేవారు. వార్తా శస్త్రోపజీవి సంఘము లేక ఆయుధజీవి సంఘ మిలాంటిది. ఈ సంఘాలు క్రీ పూ. 300 వరకూ

భారతదేశంలో నిలిచినవి. వీటిలో కొన్నిటి పేర్లిస్తున్నాను: (1) వృక (2) దమని (మొదలైనవి) (3-8) ఆర్గురు త్రిగర్తుల సమాఖ్య (కౌండోపరథ, దాండకి, కౌష్టకి, జాలమాని, బ్రహ్మగుప్త, జానకి) * (9) యౌదేయ (మొదలైనవి) (10) పార్శ్వ (మొదలైనవి) (11) క్షుద్రకులు, (12) మాళవులు, (13) కఠ, (14) సౌభూతి, (15) శిబి, (16) పాటల, (17) భాగల, (18) కాంభోజ, (19) సురాష్ట్ర, (20) క్షత్రియ, (21) శ్రేణి, (22) బ్రాహ్మణక, (23) అంబష్ట.

గంగానదీ లోయలో బలపడియున్న బానిసరాజ్యాల వొత్తిడి వలనా, గణసంఘాలలోనే అభివృద్ధియౌతూన్న వ్యవసాయము వ్యాపార ఆర్థికవిధానమువలన ఈ గణాలు నిలిచివుండాలన్నా, యుద్ధాలు సాగించాలన్నా, అభివృద్ధికావాలన్నా, సమాఖ్యలుగా యేర్పడటం అవసరమైనదని స్పష్టపడుతున్నది. కాని సనాతన ఆర్యుల బానిసరాజ్యాల తాకిడికివి అంతంకాక తప్పదని చరిత్ర శాసించింది.

ఈ గణాలలో యెక్కువభాగం యేప్రాంతాలలో వున్నవి? వాహీకదేశంలో, అంటే పంజాబునుంచి దక్షిణాన సింధుదేశంవరకూ సింధునదీలోయలో వ్యాపించి యుండెడివని పాణిని వ్రాశాడు. క్షుద్రకులూ మాళవులూ సింధుదేశానికి సమీపంగానూ, ఆర్గురు త్రిగర్తులూ జమ్ముప్రాంతపు హిమాలయమండలాలలోనూ వుండేవారు. భారతదేశంలో పశ్చిమనైరుతీ భాగంలో వింధ్యశ్రేణివరకూ పైనపేర్కొన్న గణసంఘ సైనిక ప్రజాతంత్రాలు వుండేవి ఒక వర్గముయొక్క దౌర్జన్యంమీద ఆధారపడిన రాజ్యాంగయంత్రాలు బానిసయజమానుల, ప్రైవేటుఆస్తిదారుల నియంతృత్వాలు. ఇవి రాజరికాలై యుండవచ్చును లేక ప్రజాతంత్రపు ముసుగులను తొడిగి యుండవచ్చును. మొత్తంమీద ఇవి నిజానికి నియంతృత్వాలు. ఈ

---

* ఆహుస్త్రిగర్తషష్ఠాస్తు కౌణ్డోపరథదాణ్డకీ
కౌష్టకిర్జాలమానిశ్చ బ్రహ్మగుప్తోఽథజానకిః॥

నియంతృత్వాలు పైన చెప్పిన గణసంఘాలను మ్రింగి వేయడానికి వందల సంవత్సరాల తరబడి యుద్ధాలు చేయవలసివచ్చినదని చరిత్ర చెప్తున్నది. ఆస్థి హెచ్చుతగ్గులవలనా, బానిస విధానమువలనా యీ గణసంఘాలలో ఆంతరంగికంగా ఐక్యత నశ్శిబారిపోతున్న ప్పటికీ – అలెగ్జాండరునూ, అతని గ్రీకుబలగాలనూ సింధునదీతీరంలో యెదుర్కొని ఓడించగలిగినంత బలంగానేవున్నవి. కాక యెక్కడైనా ఓడిపోయారంటే, యీ గణసంఘాలలో యీపాటికే ప్రాబల్యంలోకి వచ్చియుండిన ఆస్థిదారు వర్గాలు యుద్ధంచేసి నశించిపోయేకన్నా రాజీపడి సంధిచేసుకుంటే మంచిదనుకున్నచోట ఓడిపోవడంజరిగింది.

సౌభూతి, కరగణసంఘాలలో స్త్రీలు తమ యిష్టంవచ్చిన వారిని వివాహమాడేవారని గ్రీకులు వ్రాస్తున్నారు. బహుశా అవి గాంధర్వ, స్వయంవర వివాహాలు కావచ్చును. గణసభ్యులలో అందానికీ బలపరాక్రమాలకూ యెక్కువ విలువవుండేది. బిడ్డల పోషణనుగురించి యిలా వ్రాశాడు :

"ఇక్కడ తలిదండ్రుల యిష్టప్రకారం బిడ్డలను స్వీకరించడం, పెంచడం జరగదు. తలిదండ్రుల ఆరోగ్య స్థితిగతులను పరీక్షించ డానికి నియమింపబడిన ఉద్యోగుల సలహాప్రకారం బిడ్డ పెంపకం జరుగుతుంది. ఒకవేళ బిడ్డకు అంగవైకల్య మేదైనావున్నట్లు వారు గుర్తుపెడితే, ఆ ఉద్యోగులు అలాంటి బిడ్డలను చంపివేయుమని ఆజ్ఞాపించవచ్చును."

అతి నికృష్టమైన దరిద్రముగానీ, అమితమైన సంపదలు గానీ లేక సాధారణంగా ఆరోగ్యవంతులైన సంతానాన్ని కనిపెంచే గణాల లోనే పై పద్ధతి సాధ్యపడుతుంది. ఇలాంటి గణాలలో అంగ వైకల్యము గల బిడ్డలు పుట్టడం అరుదు. పైగా వేటు ఆ స్త్రీ, కుటుంబ బృందా వారసత్వమూ సంపూర్ణంగా బలపడకపోవడమూ, యుద్ధపు ఒత్తిడి యెక్కువగావుండటమూ, జీవితావసరాలు దొరికే వనరులూ, ఉత్పత్తి

నైపుణ్యమూ, అనాగరికతయుగపు మొదటిదశలోనే వుండటమూ - యీ కారణాలవలన బిడ్డలను యుద్ధసైనికులుగా తర్ఫీదుచేయవలసి యుంటుంది. అందువలన బిడ్డలను పెంచడంలో యిలాంటి నిర్బంధాలవసరమౌతాయి.

పాణినీ, కౌటిల్యుడూ, గ్రీకులూ వర్ణించిన గణ సంఘాల కాలానికి వాటిల్లో ఆస్తి హెచ్చుతగ్గులూ, వర్గభేదాలూ ప్రవేశించినవని స్పష్టంగా అవుపడుతుంది. ఈ భేదాలు భాషా నిర్మాణంలో కూడా ప్రతిబింబించినవి. మల్ల దేశంలోని స్వతంత్రపౌరులు మానవులైనారు. అయితే శూద్ర ఖానిసలూ, వృత్తి పనివారూ మాలవ్యులని విడిగా పిలవబడ్డారు. యౌధేయులు తమ గణ సంఘ కార్యకలాపాలను నిర్వహించడానికి 5000 మంది ప్రతినిధులు గల సభను యెన్నుకునేవారు. అయితే యెలాంటివారు ప్రతినిధులు కాగలరు? ఎవరైతే యెన్నుకోబడిన తరువాత గణానికి ఒక యేనుగ నివ్వగలరో అలాంటివారే ప్రతినిధులుగా యెన్నుకోనబడటానికి అర్హులు. అంటే యౌధేయులలో యేనుగలుకలవారూ యేనుగలు లేనివారూ అనే బీద, ధనికవర్గాలేర్పడ్డవన్నమాట. ఈవర్గవిభేదఫలితం యేమిటో అంబష్ఠుల విషయం చూస్తే స్పష్టపడుతుంది. వీరిలో ధనవంతులైన పెద్దలు మిగిలినవారిని పాటించకుండా లొంగిపోవాలని నిర్ణయించినందువలన అంబష్ఠులు అలెగ్జాండరుకు లొంగిపోయారు. స్వార్థపూరితమైన ప్రైవేటు ఆస్తిదారీవర్గం తనవర్గ ప్రయోజనాలకొరకు జాతినంతటినీ శత్రువు కమ్మివేయడాని కెప్పుడూ సిద్ధంగావుంటారు.

చరిత్రలో ఉదహరింపబడిన రెండోవిధమైన గణ సంఘాలు రాజశబ్దోప జీవి సంఘాలు. వీటిలో ఆస్తి హెచ్చుతగ్గులూ, యుద్ధనైపుణ్యమూ చాలా ఉచ్ఛదశకుపోయి గణ ప్రజాస్వామికము చాలా బలహీనంగా వుంటుంది. ఈ గణాలలో యెన్నుకోనబడిన నాయకత్వం పారంపర్య వారసత్వంగల ప్రభుకూటంగా మారిపోయి

వుంటుంది. ఈ ప్రభువంశాలవారే పరిపాలనాసంఘాల కెన్నుకోబడే అర్హత కలిగి వుంటారు. వీరేగణసంఘాలలో రాజన్యులు. లిచ్ఛవి, మల్ల, మౌర్య, కుకర, కురు, పాంచాల మొదలైనవి ప్రచారంలో మన కెరుకయైన రాజగణాలు.

'వైరాజ్య నిర్మాణంలో శూద్రబానిసత్వాన్ని మొదటగా స్థాపించిన కురు, మద్రగణాలలో కొన్నిశాఖలు పారంపర్య ప్రభుకూటములను అభివృద్ధిచేసి రాజన్య గణసంఘాలుగా మారాయి. ఇవే తరువాత బానిస రాజ్యాంగాలుగా మారినవి. ఈ పరిణామం చివరకు మహాభారతయుద్ధంలోకి దించింది. అయితే మద్రగణ సంఘుశాఖలలో కొన్ని మాత్రం పట్టుయిన శ్రమవిభాగంగానీ, స్పష్టమైన ఆస్తి వర్గ భేదాలుకానీ అభివృద్ధిచేయక వెనుక నిలిచిపోయినట్లువుపడుతున్నవి. అందువల్లనే బానిసయజమాని ప్రతినిధులైన స్మృతికర్తలూ, శాంతిపర్వరచయితా 'సరియైన బ్రాహ్మణు డెవ్వడూ మద్రవాహీక దేశాలకు పోగూడదని, నిషేధించారు. మద్రవాహీక దేశాల్లో వర్ణవిభేదం స్థిరంగావుండక, ఒక డొకనాడు బ్రాహ్మణుడుగానూ, మర్నాడు క్షత్రియుడుగానూ, ఆ మర్నాడు వైశ్యుడుగానూ తరవాత శూద్రుడుగానూ ఆ శూద్రుడే యింకోరోజు మరల బ్రాహ్మణుడుగానూ మారుతూంటారట. మాద్రులూ వాహీకులూ చేసిన మహాపాపమిదే. అదీకాక వారిలో స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమున్నది. అందరూ తాగుతారు, తింటారు, ఆనందిస్తారు. బానిసయజమానుల దృష్టిలో యిది నిజంగా మహాపాతకమే. శూద్రబానిసలపైన స్వారీ చేయడానికీ ఆనందించడానికీ, అనుభవించడానికీ బానిసయజమానుల కొక్కరికే హక్కున్నదని స్మృతికర్తల సిద్ధాంతం.

ఒక గణం మొత్తంగా, రాజ్యంలోని యితర ప్రజలందరికీ వ్యతిరేకంగా, 'దుష్టప్రభుకూటమి' (Malign Aristocracy) గా మారిపోయిన ఉదాహరణకూడా మనచరిత్రలోవున్నది. అది

వైశాలికి చెందిన 'లిచ్ఛవీ' గణం. లిచ్ఛవులలో 7707 రాజన్యు లుండేవారు. వైశాలీ నగరంలో పాలకవర్గంవీరే. వీరే పరిపాలనా వ్యవహారాలను నిర్వర్తించడానికై ఉద్యోగుల్నూ, కార్యనిర్వాహకులనూ ఎన్నుకునేవారు. పౌర జనాభా 168000. ఈ 168000 మందీ బైటిపౌరులనీ, లోపలిపౌరులనీ రెండుగా విభాగమైయున్నారు. ఈ లోపలి పౌరులే వైశాలీయులనే పేరుగలవారు.

ఈ కొలది ఉదాహరణలనుంచీ ప్రాచీన గణ సమాజాలలో కాలక్రమేణా వర్గవిభేదాలూ, వర్గవైరుధ్యాలూ యేర్పడి, వాటి నిర్మాణంలోనూ స్వభావంలోనూ సిద్ధాంతంలోనూ అనేకమార్పులు వచ్చినాయనే విషయం భారతదేశ చరిత్రలో సత్యమైనదనీ, కల్పితం కాదనీ స్పష్టమౌతున్నది.

పదమూడో అధ్యాయం

బంధు యుద్ధాలు

(దండనీతి, రాజ్యాంగయంత్రాల పుట్టుక)

గడచిన అధ్యాయాల్లో విష్ణువుకూ యితర దేవతలకూ మధ్య జరిగిన యుద్ధాన్ని గురించిన దేవసత్రగాథలో ఆస్తిదారులు పాలక వర్గంగా పాదుకుని పోవడానికి తీవ్రమైన పోరాటం ప్రారంభించారని సూచిస్తుంది. ఆ దశ అలాగే అపరిసమాప్తంగా నిలిచిపోయేది గాదు. ఉత్పత్తి శక్తుల యొక్క గతితార్కిక పరిణామంలో ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణంయొక్క విషాదకర పతనగాథను దాపరికంలేకుండా వర్ణించిన భీష్ముడు గణ సమాజంలో మారకమూ, ప్రైవేటు ఆస్తీ, లాభాపేక్షా, ధనాన్ని కూడబెట్టడం అనే దుర్గుణాల వలన విరోధశక్తులేర్పడి, భయంకరమైన పోరాటం ప్రారంభమైందని చెప్పాడు. దేవతలలో అశాంతి పుట్టినది. ఈ అశాంతికి కారణం విచిత్రమైనది. ఈ దేవతలూ మనవంటి మనుష్యులే; జనన మరణములు కలవారే. అయినా వారు "మనుష్యులతో సమానమైన స్థితికి" కుంగిపోతున్న కారణంగా వారిలో అశాంతి పుట్టిందట. అంతట వారు సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మవద్దకు వెళ్ళారట. అంతకు పూర్వము గాథలో బ్రహ్మ శాసించాడని చెప్పిన ఆ భీష్ముడే నాలుగు పంక్తుల తరవాత దేవతలు

బ్రహ్మదగ్గరకు వెళ్ళారని చెప్పడం గమనించదగ్గ వింత. ఈ బ్రహ్మ ఊహామాత్ర రూపుడైన సృష్టికర్తయేగాని గణమనే అర్థంగల వాస్తవిక బ్రహ్మకాదు. ఈ బ్రహ్మయొక్క సలహా యేమిటి? ప్రపంచాన్ని క్రమబద్ధంగా నడపడానికి యీాయన ఒక కొత్త చట్టాన్ని ప్రసాదించాడు. పూర్వపు చట్టంలో మనుష్యులు స్వయం ప్రవర్తకమైన ధర్మం ప్రకారం పరస్పర రక్షణ చేసుకుంటూ జీవితం గడిపేవారు. ఒక వర్గం సామాజిక సంబంధాలను నియమిస్తూ మరోవర్గం మీాద పెత్తనం చేలాయించే దండం కానీ, రాజ్యాంగ యంత్రం కానీ వుండేవి కావు. రాజూ వుండేవాడు కాడు. అప్పుడు అలాంటి అవసరం కూడా లేకపోయింది. మరి కొత్త చట్టంయొక్క స్వభావమేమిటి? కొత్త ఆర్థిక సంబంధాలనూ, కుటుంబ సంబంధాలనూ దండం ద్వారా నిలువబెట్టవలసి వచ్చింది. ఇప్పుడు ధర్మం, అర్థం, కామం అనే నూతన త్రివర్గాలు దండనీతి సహాయం లేకుండా వాటంతట అవి పనిచేసేస్థితి పోయింది. భారతదేశంలో యీా మొదటి బానిసయజమాని పరిపాలనా చట్టాన్ని "విశాలాక్ష"యని పిలిచేవారు. * బాహుదండకుడు, బృహస్పతి, కలి, వీరి చేతుల్లో విశాలాక్ష రాజ్యాంగం అనేక మార్పులను పొందినదని మహాభారతం చెప్తున్నది.

ఈ దౌర్జన్యాధారమైన బానిస యజమాని రాజ్యాంగ యంత్రం భగవంతుడైన సృష్టికర్తయొక్క ఆశీర్వచనాన్ని పొందినదైనప్పటికీ యింకా నిలకడకుదరలేదు. ఐదారుగురు రాజులు పరిపాలించారో లేదో వెంటనే కొత్తఘర్షణ ప్రారంభమైనది. విశా ప్రజా

* తతోఽధ్యాయసహస్రాణాం శతం చక్రే స్వబుద్ధిజమ్
యత్రధర్మస్తథైవార్థః కామశ్చైవానువర్ణితః॥ 29॥
త్రివర్గ యితి విఖ్యాతో గణ యేవ స్వయంభువా॥ 30॥
త్రివర్గశ్చైవ దాణ్ణజః॥ 31॥ (మహాభారతం-శాంతిపర్వం)

తంత్ర పక్షపాతుడుగా మారిన ఒక రాజే బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు వ్యతిరేకంగా యీ పోరాటాన్ని నడిపాడు. ఇతడే వేనరాజు. ఈ పోరాటంలో వేనుడికి సంహాసంపత్తి నిచ్చినది అతనిభార్య సునీత. మాతృస్వామికమూ, స్త్రీ ప్రజాతంత్రమూ అణగద్రొక్కబడటంవల్ల యీామె క్రోధపూరితయై యుంటుంది. కాని సునీతా వేనులెంత గొప్పవాళ్లయినప్పటికీ నూతన యుగంలోకి వచ్చిన సామాజిక శక్తులను ఆదిమ గణసమాజయుగంలోకి వెనుకడుగు వేయించజాలరు. ఆయుగం శాశ్వతంగా గతించినది. కాకపోతే వేనుడూ అతనిబోటివాళ్ళూ చేయగలిగిందెంతవరకంటే, పాలకవర్గాలను వేరంట కదిపి ఉత్పత్తి శక్తులు మరో విప్లవదశకు పరిపక్వమయ్యేలోపల, దోపిడి తీవతను కొంత సౌమ్యం చేయడంమాత్రమే. అయితే ఆదశ యింకారాలేదు. బానిసవిధానంయొక్క చారిత్రకపాత్ర యింకా ముగియలేదు. అడవులను నరికివేయడం, వ్యవసాయం, వృత్తిపనులూ, మారకము, వ్యాపారము, అప్పుడేపుట్టిన బానిససమాజంలోనే పెరిగి అభివృద్ధి కావడానికి ఇంకా చాల విశాలమైన అవకాశాలున్నవి. వేనుడువోడిపోయినాడు. బ్రాహ్మణులతనిని హత్యచేశారు. వేనుడికి సహాయంగా బయటినుంచి వచ్చినగణాలూ తెగలూకూడా అణచివేయబడినవి. బ్రాహ్మణులు వేనుణ్ణిచంపినప్పుడు, అతని దేహంనుంచి నల్లనితలలూ యెర్రనికన్నులూ కలిగిన నిషాదాదులు పుట్టుకొస్తుంటే దానిని నిరోధించడానికీ, అతని శరీరాన్నంతటినీ గట్టిగా రాచివేశారని మహాభారతగాథ చెప్తున్నది. వేనుడి కుడిచేతినుంచి పుట్టిన ఒక్కవ్యక్తి మాత్రం బ్రాహ్మణులకు లొంగి వారి ఆజ్ఞలను పాలిస్తానన్నాడు. అతనిని పృథువైణ్యుడనే పేరిట రాజుగా పట్టాభిషేకంచేశారు. యుద్ధం తాత్కాలికంగా ఆగిపోయింది.

యుద్ధఫలితమేమిటి ? పృథువైణ్యుడు బ్రాహ్మణుల ఆజ్ఞప్రకారం పాలక వర్గాలను రాజ్యాంగ శాసనానికి అతీతులను

చేశాడు.* వర్గవిభేదాలకు అంతరాయం కలుగనీయనని వాగ్దానం చేశాడు. ఆనాటినుంచీ దౌర్జన్యప్రయోగం – దండం, ప్రపంచాన్ని శాసిస్తూ వచ్చిందనీ హిందూరాజ్యాంగనీతి చెప్తూన్నది.

విశాలప్రజాతంత్రాన్ని అణగద్రొక్కి బానిసయజమానులు జయం పొందినతరువాత, దోపిడీ ఆర్థికాభివృద్ధీ విపరీతంగా పెరిగిపోయినవి. విశాలమైన భూములు వ్యవసాయంలోకి తేబడినవి. మొట్టమొదటిమారుగా రాజ్యాలకు నిశ్చితమైన యెల్లలేర్పడినవి. ఈ యెల్లలలోపల ఆర్యులతోపాటు అనార్యులూ, నిషాదులూ, సూతమాగధులూ మొదలైనవారంతా నివశించేవారు. * * పృథువైణ్యుడు వ్యవసాయాన్ని బాగా అభివృద్ధిచేశాడని, అనేక కొత్తపంటలను ప్రచారంలోకి తెచ్చాడని ప్రశస్తికలిగింది.♦ భూమీ, బానిసలూ కొత్తగావచ్చిన ముఖ్యమైన ఉత్పత్తిసాధనాలు ఇవి పూర్వపు ఉత్పత్తి సాధనాలైన పశువులనూ, స్వతంత్ర మానవులనూ వెనక్కు త్రోసివేసినవి. ఒక వర్గం మరొక వర్గాన్ని దౌర్జన్యంగా దోచుకునే విధానంమీద ఆధారపడిన రాజరిక ప్రభుత్వ యంత్రము శాంతియుతమైన పరస్పర సహకారంమీద ఆధారపడిన గణ కమ్యూనిస్టు సమాజాన్ని రూపుమాపింది.

---

* అదండయామే ద్విజాశ్చేతి ప్రతిజానీష్వ చాధిభో
లోకం చ । సంకరాత్ కృత్స్నం త్రాతాస్మీతి పరంతప॥ శాంతి 58 – 117

* * తస్మాన్నిషాదాస్సంభూతాః క్రూరాశ్శైలవనాశ్రయాః ।
యే చాన్యే విన్ధ్యనిలయాః మ్లేచ్ఛాః శతసహస్రశః॥ 1061
ప్రీతో రాజాదదౌ ...
అనూపదేశం సూతాయ మగధం మాగధాయ చ॥ శాంతి 58 –122

♦ సమతాం వసుధాయాశ్చ స సమ్యగుపపాదయత్
వైషమ్యం హి పరం భూమేరితి నః పరమాశ్రుతిః॥ 123॥
మన్వంతరేషు సర్వేషు విషమా జాయతే మహీ
ఉజ్జహార తతో వైన్యః శిలాజాలాన్సమంతతః॥ 124॥
తేనేయం పృథివీం దుగ్ధా సస్యాని దశసప్త చ॥ శాంతి 58 – 125॥

పరస్పరంగా పొందుపొసగించరాని వైరుధ్యాలమధ్య ఘర్షణ వల్ల, రాజ్యమూ రాజ్యాంగయంత్రమూ యేర్పడినవి. ఈరాజ్యాంగ యంత్రము ఆర్థికప్రాబల్యముగల వర్గానికి చెందినది, అంటే బ్రాహ్మణ క్షత్రియులకు చెందినది. వీరికనుంచీ విశాప్రజాతంత్రాన్ని నిరాయుధంచేసి, వైశ్యప్రజనూ శూద్రులనూ అణచిపెట్టి అంతులేని దోపిడీని సాగించారు. పాలకవర్గాలు తమ ఆజ్ఞలను భగవదాజ్ఞలనే పేరుపెట్టి ఓడిపోయిన ప్రజలపైన రుద్దుతారు. ఇకనుంచీ జీవితయాత్ర కంతటికీవెనుక ప్రభుత్వ దౌర్జన్యము లేక దండముయొక్క భయమే కీలకంగా వున్నది. బానిస యజమానుల యొక్క ప్రైవేటు ఆస్తి లాభదుర్గాహమూ, దౌర్జన్యమూ, వీటిక్రింద పరస్పర సహాకారమూ, శాంతీ, ప్రేమనలిగి నశించినవి. పూర్వము ప్రజలను సరియైనమార్గంలోకి దిద్దుబాటు చేయాలంటే ఒక్కమాట సరిపోయేది. ప్రజాభిప్రాయమూ బహిరంగంగా మందలించడమూ (దిగ్దండ). ఇప్పుడో! ప్రజలు దోపిడీని సహించేట్లు, రాజభక్తులై యుండేట్లు, పాలించే ఆస్తిదారువర్గాలయెడల గౌరవం కలిగియుండేట్లు చేయాలంటే రాజ్యాంగయంత్రమూ, సైన్యమూ, పోలీసుబలగాలూ కావలసి వచ్చినవి. ఇవీ చాలకపోతే మరణమే (వధదండ) శాసనంప్రకారం చివరిశిక్ష. కొత్తరాజ్యాంగయంత్రము పుట్టింతరువాత హిందూ వాఙ్మయం యీ కొత్తదౌర్జన్య యంత్రాన్ని గురించి గొప్పగా కీర్తించడం ప్రారంభించింది. ఈదౌర్జన్యం లేకపోతే అరాజకం అంటే, రాజ్యాంగయంత్రంలేని సమాజం, మరల స్థాపింపబడుతుంది; ప్రైవేటు ఆస్తి, కుటుంబమూ, మతమూ, ఒకటేమిటి, ప్రపంచమే నశిస్తుంది. ఆస్తిపేరిట, కుటుంబంపేరిట, మతంపేరిట పాలకవర్గాలు కష్టజీవులైన విశాప్రజాసామాన్యంయొక్క, శూద్రబానిసలయొక్క, స్వాతంత్ర్యాన్నీ, ఆస్తినీ, కుటుంబాన్నీ అణగద్రొక్కారు. యజ్ఞాలూ, దానాలపేరుతో బ్రహ్మ - క్షత్రియ పాలకులు ప్రజాసామాన్యం

యొక్క పశువులనూ సంపదలనూ అపహరించారు. కష్టజీవులైన వైశ్యులూ, శూద్రులూ దున్ని సాగుకు తెచ్చిన విశాల భూములను దురాక్రమణ చేశారు. దీర్ఘ కాలం యుద్ధాలు చేసి, ఓడి, నిరాయుధులుగా చేయబడిన ప్రజాసామాన్యం లొంగిపోయి కొత్తవిధానాన్నంగీకరించారు. కాని తరువాత మాటిమాటికీ తిరుగుబాటు చేశారు; మాటిమాటికీ అణచివేయబడి, బానిసత్వంలోకి నెట్టబడ్డారు. చివరకు కొత్తసమాజంలోనే కొత్తవుత్పత్తిశక్తులూ, కొత్తవిప్లవశక్తులూ పుట్టుకొచ్చేంతవరకూ యిలాగే జరిగింది. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వర్గాలు కష్టజీవులపైన యుద్ధాలు సాగిస్తూనే మరోవేపున వైశ్యులనూ శూద్రులనూ దోపిడీచేసి సంపాదించిన సంపదలను యెవరికి వారే రెండవవారికి లేకుండా అపహరించాలనే దురాశతో వారిలో వారే పోరాడుకోవడంకూడా ప్రారంభమైనది. ఈ పాలకవర్గ అంతర్యుద్ధగాథలనేకం హిందూపురాణాలు వివరిస్తున్నవి. పరశురాముడు క్షత్రియులపైన చేసిన దండయాత్రలూ, హైహాయుడు, సహస్రార్జునుడు, వైతహావ్యుడు, సృంజయుడు, నహుషుడు ఇంకా యితరులనేకమందిని గురించిన యీ అంతర్యుద్ధగాథ లెన్నోవున్నవి. వందలెకరాల విస్తీర్ణంలో పశువులు, గణాలూ, శిష్యకోటి, వైశ్య శూద్ర అనుచరులూ వెలలేని సంపదల నుత్పత్తి చేస్తూండగా వృద్ధియైన బ్రాహ్మణాశ్రమాల చరిత్రచూస్తే బ్రాహ్మణులు భిక్షాటనజీవులనీ, దరిద్రులనీ, సత్యవర్తనులనీ చెప్పేకథలన్నీ గాలిబుడగల్లామాయమవాతాయి. క్షత్రియకుటుంబాల గాథలుకూడా యిలానే ప్రజలనుపరిపాలిస్తామనీ; దండయాత్రాభయంనుంచిరక్షిస్తామనీ అంటే విదేశదండయాత్రనుంచీ, ఆంతరంగిక వర్గ విప్లవం నుంచీ రక్షిస్తామనీ పేరుపెట్టి ప్రజలనుదోపిడీ చేశారనీ, వారి ఆస్తులను అన్యాయాక్రమణ చేశారనీ చెప్తున్నవి. ఇక్కడ మనం రాజులయొక్క, వారి వంశాల యొక్క చరిత్రనుగానీ, వారిపాలనలోని మంచి చెడుగులను గానీ, అలాగే

ప్రఖ్యాత బ్రాహ్మణ కుటుంబాల చరిత్రనుగానీ, వారిలో యెవరెవరి ఆశ్రమాలు పెద్దవో, యెవరెవరు యుద్ధాలు చేశారో యెవరెవరు సేనాపతులైనారో, రాజులైనారో మొదలైన విషయాలనన్నిటినీ పరిశీలించబోవడంలేదు. ఆ సామాగ్రి నంతటినీ వ్యస్తంచేసి, మన మిప్పటివరకూ అనుసరిస్తూ వచ్చిన చరిత్ర పరిణామ సూత్రాల ప్రకారం క్రమబద్ధమైన చరిత్రను రచించడం మన ప్రస్తుత కార్యక్రమం కాదు. ప్రస్తుతానికి, గతించిపోతూన్న గణ సంఘ సభ్యుల మధ్య చెలరేగిన వర్గ కలహాల పర్యవసానంగా ఆర్యుల సమాజంలో వచ్చిన కొత్త సామాజిక నిర్మాణరూప మేలాంటిదో చూడ్డమే మన కర్తవ్యం.

గణ సమాజం బంధుత్వ నిర్మాణాన్ని యెంత అయిష్టముగానైనా వదలివేసి నూతనంగా వచ్చిన రాజ్యాధికారానికీ, రాజ్యాంగ యంత్రానికీ యెందువల్ల లొంగవలసి వచ్చింది. గణానికీ, రాజ్యానికీ గల ముఖ్య భేదాలేమిటి? గణ సంఘం గతించి రాజ్యాంగ యంత్రం అమల్లోకి వచ్చిన చారిత్రక పరిణామక్రమాన్ని ఏంగెల్స్ క్రింది విధంగా వర్ణించాడు:

"ఈ సామాజిక పరిణామపు వెల్లువవలన జెన్‌టైల్ నిర్మాణం (గణ బంధు నిర్మాణం) యేమైపోయింది? కొత్తశక్తుల అభివృద్ధిలో జెన్‌టైల్ నిర్మాణం నిర్వహించదగినపాత్ర లేకపోయింది. అందువల్ల అది నిరాశ్రయమై పోయింది. అది బ్రతకాలంటే దానిలోని సభ్యులందరూ కనీసం అదియున్న తెగలోని సభ్యులందరూ ఒక నిశ్చితమైన ప్రదేశంలో కూడగట్టుకుని యుండటం, ఆ ప్రదేశంలో వారే యేకైక నివాసులుగా వుండటంఅవసరం. కాని ఆ స్థితి గతించి చాలాకాలమైంది. ఇప్పుడు ప్రతి నిశ్చితప్రదేశం (Territory)లోనూ అనేక తెగలకూ జెన్సులకూ చెందిన కలగాపులగం జనాభా నివశిస్తున్నది. ప్రతిచోటా బానిసలూ, రక్షణకలిగిన వ్యక్తులూ, పరాయి

వాళ్ళూ, పౌరులతో పాటుగా ప్రక్క ప్రక్కనే నివశిస్తున్నారు. ♦ మరలమరల కుదుపులు కలుగుటవలన, వ్యాపారములోనూ వృత్తుల లోనూ మార్పులు కలుగుటవలన, నివాస ప్రదేశాలు మార్చుకోవలసి రావడంవలన, భూమిపై యాజమాన్యం మారడంవలన అనాగరక యుగ మధ్యకాలంనాటికి నిలదొక్కుకున్న జీవిత పరిస్థితులలో మరల సంచలనం బయలుదేరింది. పూర్వంవలె బంధుగణ సభ్యులు తమ కార్య కలాపాలను చూచుకోవడానికి ఒకచోటచేరే అవకాశం పోయింది. (పూర్వపుసమితి, సరిష్టలలోవలె: డాంగే) కాకపోతే మతవిషయకమైన పండగలవంటి అప్రాముఖ్య కార్యాలనుమాత్రం ఏదో శ్రద్ధవున్నా లేకపోయినా కలిసిచేసేవారు. బంధుగణాలు సాధా రణంగా చూచుకోవలసిన అవసరాలూ ప్రయోజనాలూ వున్నవి. ఇవి చలాయించుకోడానికి తగినట్లు వాటినిర్మాణంకూడా వుంది. ఈ అవసరాలూ ప్రయోజనాలే కాక, వృత్తిసంబంధాలు తారుమారు కావడంవలన యేర్పడిన నూతన సమాజనిర్మాణంనుంచి నూతనావస రాలూ ప్రయోజనాలు కూడా యేర్పడ్డవి. ఈ నూతనావసరాలూ ప్రయోజనాలూపూర్వగణసంఘ విధానానికి దూరమైన వేకాక, అడు గడుగునావ్యతిరేకమైనవికూడా. శ్రమవిభజనతో యేర్పడినవృత్తిదారు సముదాయములయొక్క ప్రయోజనాలూ, పల్లెపట్టులకువ్యతిరేకంగా పట్టణప్రయోజనాలూ వీటిమూలకంగా కొత్తనిర్మాణాంగాల అవసర మేర్పడ్డది. (పౌర, జనపదాలలాంటి నిర్మాణాంగాలు. డాంగే)

♦ పౌండ్రకాశ్చౌడ్రద్రవిడాః కాంబోజ యవనాశ్శకాః
పారదాపల్హవశ్చీనా కిరాతాః దరదాః ఖశాః॥ మను 10_44

పరాయివాళ్లతో సంపర్కంవల్ల కలిగిన దోషపరిహారార్థమై పునస్తోమ యజ్ఞం చేయవలసి వచ్చింది.

ఆరట్టాన్ కారస్కరాన్ పుండ్రాన్ సౌవీరాన్, ప్రాణూనాన్
వంగకళింగాన్ ఇతి చ గత్వా, పునస్తోమేన యజేత సర్వపృష్టయావా॥
(బోధాయనుడు 1-2-14)

అయితే యీ సముదాయాలలో వివిధగణస్థులూ, బంధువర్గాలూ, వివిధ తెగలకు చెందినవారూ యింకా పరాయీవాళ్ళూకూడా వుండే వాళ్ళు. అందువల్ల కొత్తనిర్మాణాంగాలను జెన్‌టైల్ సంఘానికి వెలుపల, దానికి పక్కపక్కనే, అందువల్ల దానికివ్యతిరేకంగానే యేర్పరచవలసివచ్చింది. ప్రతి జెన్‌టైల్ నిర్మాణాంగ శాఖలోనూ యీ ప్రయోజన వైరుధ్యము ప్రతిబింబించింది. ఒకేగణంలో, ఒకే తెగలో బీదలూ భాగ్యవంతులూ, వడ్డీవ్యాపారులూ అప్పులపాలైనవారూ కలిసియుండటంలో యీ పరస్పర ప్రయోజన వైరుధ్యం తీవ్రరూపంలో ప్రతిఫలించింది. అంతేకాదు, జెన్‌టైల్ నిర్మాణాంగాల వెలుపలనున్న కొత్త జనాభా రోమ్‌లోవలె (వైశాలీ, మగధ, పాటల మొదలైన పట్టణాలలోవలె) అధిక సంఖ్యాకులుగా వుండటంవలన వీరినందరినీ బంధువర్గాలలోకీ తెగలలోకీ జీర్ణించుకోడం కూడా సాధ్యపడ్డది కాదు. ఈ వెలుపలి ప్రజాసముదాయంతో పోల్చుకుంటే జెన్‌టైల్ సంఘాలు ప్రత్యేక ప్రయోజనాలు కలిగిన కార్పొరేషన్‌ల లాగా వ్యతిరేక స్థానాలను ఆక్రమించినవి స్వతస్సిద్ధమైన ఆదిమ ప్రజాస్వామికం "దుష్టప్రభుకూటంగా" (Malign Aristocracry) మారిపోయినది. (ఈ మార్పు యిటీవల బుద్ధుడి కాలంనాటి మల్ల, లిచ్ఛవీ గణాల్లో అవుపడుతుంది: డాంగే) అదీకాక జెన్‌టైల్ అంగ నిర్మాణము ఆంతరంగిక వైరుధ్యాలు లేని సమాజంలో అభివృద్ధియైనది కాబట్టి, ఆ నిర్మాణము అలాంటి సమాజానికి మాత్రమే పనికివస్తుంది. దానిలో ప్రజాభిప్రాయముతప్ప ఒత్తిడిచేయడానికి మరొక సాధన మేమీలేదు. కాని మొత్తంమీద ఆర్థిక జీవిత పరిస్థితులవలన తప్పనిసరిగా ఆ సమాజం స్వతంత్రులూ బానిసలూ అనీ దోపిడీచేసే భాగ్యవంతులూ దోపిడి చేయబడే బీదలూ అనీ చీలిపోయిన సమాజంగా రూపొందింది. ఈ సమాజం యీ వైరుధ్యాల నికెన్నడు- సమాధానపరుపలేని స్థితిలోకి రావడమేకాక, తప్పనిసరిగా

యీ వైరుధ్యాలను తీవ్రతరం చేసింది కూడా. ఇలాంటి సమాజం బ్రతకాలంటే, అందులోనే పరస్పరం యెడతెగకుండా పోరాడుతూనైనా బ్రతకాలి, లేదా యీ వర్గపోరాటాన్ని ఆర్థిక రంగానికి మాత్రమే అంటే చట్టసమ్మతమార్గాలకు మాత్రమే పరిమితము చేయగలమరొక మూడవశక్తి పరిపాలనకైనా లొంగిపోవాలి. గణ సమాజ నిర్మాణం నశించింది. దానిని శ్రమవిభజన, తత్ఫలితమైన వర్గవిభజనా కలిసి భగ్నం చేసినవి. దాని స్థానాన్ని రాజ్యాంగయంత్రం ఆక్రమించింది.

"అందువల్ల రాజ్యాంగయంత్రం యెక్కడో బైటనుంచి తెచ్చి సమాజం నెత్తిన యెక్కించబడ్డదికాదు. హెగెల్ అన్నట్లు (సనాతన అధునాతన హిందూ రచయితలన్నట్లు.—డాంగే) "అది నైతిక భావానికి ప్రత్యక్ష రూపం" గానీ "కారణంయొక్క ప్రతిబింబమూ వాస్తవిక రూపమూ" కానీ కాదు. అది సమాజంయొక్క ఒకానొక అభివృద్ధి దశలో వచ్చిన పరిణామ ఫలితము. సమాజం పరిష్కరింపరాని అంతర్వైరుధ్యాలలో చిక్కుకున్నదనీ, సమాధానపరుపరాని విరోధవర్గాలుగా చీలినదనీ, వాటిని వారద్రోలేశక్తి ఆ సమాజానికి లేదని చెప్పుకోగలగడానికి రాజ్యాంగ యంత్రం పుట్టుక ఒక నిదర్శనము"

వర్గసమాజంయొక్క నూతనాంగమైన యీ రాజ్యానికీ లేక రాజ్యాంగయంత్రానికీ పూర్వపు గణగోత్ర నిర్మాణానికీ భేదాన్ని చూపే లక్షణాలేవి ?

I. రాజ్యాంగయంత్రము నిశ్చితమైన సరిహద్దులుగల ప్రదేశంలో నివశించేవారందరికీ వర్తిస్తుంది. పూర్వపు గణగోత్ర నిర్మాణానికిప్రాదేశిక మైన నియమమేమీ లేదు. రక్తబంధుత్వంమీద ఆధారపడి నిర్మించిన పూర్వపుగణ-గోత్రాంగ శాఖలు ఒక్కప్రదేశంలో నివశించేవారందరికీ వర్తించాలనే ఉద్దేశ్యంతో యేర్పడినప్పటికీ,

అలాంటి ప్రాదేశిక నియమ మెప్పుడో పనిచేయడం మానివేసింది. కాబట్టి, గణగోత్ర నిర్మాణాంగశాఖలు చాలవరకు సంకుచితములై పోయినవి. అవి నివశించిన ప్రదేశ మెప్పటివలె నిశ్చితమైన సరిహద్దులతో అలాగేవున్నది. కాని అందులో నివశించే ప్రజలుమాత్రం సంచారులైపోయినారు. అందువలన ప్రాదేశిక విభాగాన్ని ప్రాతిపదికగా తీసుకుని అందులో నివశించే ప్రజలందరికీ గణభేదం, తెగభేదంలేకుండా పౌరహక్కులను వర్తింపచేసే విధానం ప్రవేశపెట్టబడినది. ఇలా నివాసంమీద ఆధారపడి పౌరసత్వ నిర్మాణం చేయడం రాజ్యాంగ యంత్రాలన్నిటికీ సర్వసాధారణంగా వున్నది. కాబట్టి మనకీ నిర్మాణం సహజంగా అవుపడుతుంది. కాని యీ నిర్మాణం పూర్వపుబంధుత్వంమీద ఆధారపడిన నిర్మాణాన్ని త్రోసివేసి, దానిస్థానంలో నిలదొక్కుకోడానికి-గణాన్ని తోసేసి 'రాజ్యం' నిలదొక్కుకోడానికి తీవ్రమైన దీర్ఘపోరాటం సాగించవలసివచ్చింది.

2. పూర్వగణగోత్రంలో సభ్యులందరూ సాయుధులు. అది స్వయంప్రవర్తకమైన (Self acting) సాయుధసభ్య నిర్మాణవ్యవస్థ. కాని రాజ్యంలో ప్రజలకు వెలుపలగా ప్రజలకతీతంగా బలప్రయోగ సాధనమొకటి ఉంటుంది. (సైన్యమూ పోలీసూ వగైరా) ప్రజలు వర్గాలుగా చీలారు. అందువల్ల స్వయంప్రవర్తకమైన సాయుధ ప్రజానిర్మాణం యిప్పుడు సాధ్యంకాదు. అందువల్ల యీ రెండు వర్గాలకూ పైన అతీతంగా అవుపడే ప్రత్యేకసాయుధబలగం అవసరమైనది దోపిడిచేయబడేవర్గాన్ని దోపిడీకీ, శ్రమకూ కట్టుబడివుండేట్లు చేసే చట్టాన్ని అమలుపరచడానికి యిప్పుడు రాజులవద్ద సాయీ సైన్యమూ, పోలీసుసిబ్బందీ వున్నవి. చతురంగసేనలూ, రాజపురుషులూ, బ్రాహ్మణ క్షత్రియవంశాలు మాత్రమే ఆయుధాలు ధరించగల హక్కు లిప్పుడు చరిత్రరంగంలో కెక్కినవి. ఈ బలప్రయోగ సాధనమంటే ఒక్క సాయుధబలగాలే కాదు. దీంతోపాటు జైళ్ళూ,

కోర్టులూ, అన్నివిధాలా రాపిడిపెట్టే యితరసంస్థలూ కలిసివుంటాయి. వీటన్నిటియొక్క సారమూ "దండమే". పూర్వపుగణసమాజంలో వర్గవైరుధ్యాలులేవు. అందువల్ల ఒకవర్గానికి అనుకూలంగా మరియొక వర్గాన్ని వొత్తిడిచేసే చట్టాలూ, ఒకవర్గంపైన మరొకవర్గం నియంతృత్వాన్ని చలాయించే చట్టాలూ అయిన శాస్త్రాలకు, గణసమాజంలో తావులేదు. వర్గసమాజం యేర్పడినందువల్లనే శాస్త్రాలొచ్చినవి అందువల్ల శాసనవిధానమూ, శాసనరాజ్యాంగ పరిపాలకులైన రాజులూ వచ్చినప్పుడే శాస్త్రముకూడా వచ్చింది. అందువల్లనే శాస్త్రము ఒత్తిడిచేసే సాధనమనీ అణగద్రొక్కే సాధనమనీ నిర్వచించబడింది. ఆపస్తంభ ధర్మసూత్రాల్లో "పని, విధి నిర్వహణా యిష్టపూర్తిగా సాగేచోట శాస్త్రముండదు" అని స్పష్టీకరించబడ్డది. అయిష్టమూ వ్యతిరేకతావున్నచోటనే శాస్త్రంఅవసరమౌతుంది * ఈరాజ్యాంగబలగాన్ని అట్టిపెట్టాలంటే రాజ్యంలోని ప్రజలనుంచి పన్నులు వసూలుచేయాలి. పన్నులువసూలనేది గణసమాజమెరుగనేయెరుగదు. గణాలూ గణపతులూ ఉత్పత్తి చేసినదంతా నిర్బంధంలేకుండా అందరూ సమానంగా పంచుకునేపద్ధతి నెరుగుదురు. అర్థశాస్త్రంలో పాలకవర్గ ప్రయోజనాల కనుకూలంగా ప్రజలను దొంగదోపిడీ దోచుకునే పద్ధతిని (కర్భర) వారెరుగరు. నిద్రపోయే మనిషిని యెలుక పట్టుకుని నెత్తురుపీల్చితే ఆ బాధ అతనికి మర్నాడు మెలకువ వచ్చినప్పుడుగాని తెలియదు. రాజ్యాంగ యంత్రము చేసే దొంగదోపిడీ అంత సున్నితంగానూ అంత తక్కువ బాధాకరంగానూ ఉండాలని భారతం చెప్తున్నది ♦

---

* యత్ర తు ప్రీతిరుపలబ్ధితః ప్రవృత్తిః న తత్ర శాస్త్రం అస్తి।
(4.12-11 ఆపస్తంబ సూత్రాలు)

యస్మిన్ ప్రీతిః పురుషస్య తస్య లిప్సా లక్షణావిభక్తత్వాత్।
(జైమిని పూర్వ మీమాంస)

♦ యథా శల్యకవానాఖుః పదం ధూనయతే సదా।
అతీక్ష్ణేనాభ్యుపాయేన తథా రాష్ట్రం సమాపిబేత్ ॥ (శాంతిపర్వం 88-6)

పంటలో ఆరవవంతు రాజ భాగమని నియమముండేది. రాజ్యాంగయంత్రమూ, పన్నులువసూలుచేసే అధికారమూ ఉండటం చేత, యిప్పుడు ప్రభుత్వాధికారులు సమాజమంతటిపైన నిలిచిన మరొక సమాజ వ్యవస్థకు చెందినవారుగా అవుపడతారు. తమను సమాజంనుంచి వేరుచేసిన రాజ్యాంగ యంత్రానికి వీరు ప్రతినిధులు. కాబట్టి యీ అధికారులకు ప్రత్యేక చట్టాలద్వారా గౌరవాన్నీ అంతస్థునూ కలిగించాలి దీనివల్ల వీరి కొక విచిత్రమైన పవిత్రతా అనుల్లంఘనీయతా సంక్రమిస్తాయి. అంతేకాక దాదాపు అన్ని చారిత్రక రాజ్యాంగాలలోనూ ప్రజల కివ్వబడిన హక్కులు ఆస్తిని బట్టి యివ్వబడతాయి. అంటే లేనివారికి వ్యతిరేకంగా కలవారికి రక్షణ నిచ్చే సాధనమే రాజ్యాంగ యంత్రము. బానిసరాజ్యాలు పరిపక్వదశ కొచ్చినప్పుడు రాజరిక ప్రభుత్వాలలోని పౌర - జనపద సంఘాలు ఆస్తిగలవారితోనే యేర్పాటు చేయబడినవి. రాజ్యం చేసే రాజుకు "ఆస్తిదారువర్గాన్నే కొలవవలసింది, గౌరవించవలసింది" అని మంచి సలహా యివ్వడం జనుగుతుంది.*

ఇలా ఉత్పత్తిశక్తుల అభివృద్ధివలన వుత్పత్తి సంబంధాలు మారినవి. ప్రైవేటుఆస్తీ, దోపిడీదారులూ, దోపిడీచేయబడేవారూ అనే వర్గవైరుధ్యమూ యేర్పడతాయి. మానవసమాజానికి వ్యాధిగా పరిణమించిన రాజ్యాంగయంత్రము పుట్టి, సమాజాన్ని రక్షించే పేరుతో దోపిడీదారుల ప్రయోజనంకొరకు దోపిడీ చేయబడే వర్గాన్ని బలవంతంగా అణచివేస్తుంది.

* ధనినః పూజయేన్నిత్యం॥ 29 శాంతిపర్వం॥ కాట్యాయన శ్రౌతసూత్రాల్లో పేర్కొనబడిన మహాజనులూ, మహాజానికులలో యిటీవల చరిత్రలో నిషాదులు కూడా వున్నారు. వీరి నిదివరకు చంపివేయనైనా చంపివేశేవారు లేదా బానిసలుగానైనా చేశేవారు. యిప్పుడు వారు భాగ్యవంతులై తేసరి మహాజనులైపోతారు.

పధ్నాలుగో అధ్యాయం

బానిసయజమానులకూ - గణసంఘాలకూ మధ్య అంతర్యుద్ధం

బానిసవిధానపు పునాదులమీద ఆర్యసామ్రాజ్యాలు పెరిగిన మొదటి పుణ్యభూమి గంగానదీలోయ. మహాభారత యుద్ధానికి పూర్వము, పడమట కురుక్షేత్రంనుంచీ తూర్పున నేటి బీహారులోని పాటలీపుత్రంవరకూ (పాట్నా) ఆర్యగణసమాఖ్యలు నిలదొక్కుకుని భాగ్యవంతమైన రాజరిక బానిసరాజ్యాలుగా అభివృద్ధియైనవి. ఇవి ఉత్తరదక్షిణాలుగా హిమాలయ పర్వతప్రాంతంనుంచి నేటి మధ్య భారతంలోని 'అవంతి' వరకూ విస్తరించినవి. కొన్ని వింధ్యపర్వతాలను దాటి విదర్భవరకూ సాగివచ్చినవి.

అనాటికి యిండియాకు హిందూస్థానమనిగాని సింధుస్థానమనిగాని (రెంటికీ ఒకే అర్థము) పేరులేదు. మనదేశానికి సింధునది పేరిట హిందూదేశమని పేరువచ్చినది. మధ్య ఆసియానుంచి శక-పల్లవులూ, యితర తెగలూ సింధునదిని దాటి మనదేశానికి చాల యిటీవల వచ్చారు. వీరే మనదేశానికి సింధునదిపేర హిందూదేశమని పేరుబెట్టారు. వీరిలో 'స' అక్షరాన్ని 'హ' గా పలుకుతారు. పూర్వగ్రంథకారులూ ప్రజలూ తాము నివశిస్తున్న ప్రదేశాన్ని

అక్కడ నివశించే తెగలపేరిటగానీ, జాతిపేరిటగానీ పిలిచేవారు. ఉదా:- మత్స్యదేశం మత్స్యతెగలు నివశించేదేశం. మహాభారతం భీష్మపర్వంలో యిలాంటివి 200 పేర్లున్నాయి. తరువాత తరువాత ప్రాదేశికమైన రాజ్యాలూ, రాజవంశాలూ, ముఖ్యపట్టణాలు నెల కొల్పబడినప్పుడు, పరిపాలకుల యిష్టాన్నిబట్టీ యితర అంశాలనుబట్టీ ముఖ్యపట్టణాలకు పేర్లుపెట్టేవారు. కాని సాధారణంగా ఒకరాజ్యంలో నివశించే ప్రాబల్యంగల జాతినిబట్టిగానీ, లేక దానిలో నివశిస్తూ, వ్యవసాయము, పరిపాలనా సాగిస్తూవుండే గణసంఘాన్నిబట్టిగాని యిండియాలో వివిధ భాగాలకు పేర్లేర్పడినవి. అంగ, వంగ, కళింగ, కరాత, ద్రవిడ, కాంభోజ, మత్స్య, కురు, మద్ర, వాహిక మొదలైనవి యిలావచ్చినపేర్లే ఒక్కసింధుదేశంతప్ప మరొక యేప్రాంతానికీ నదినిబట్టి పేర్లేర్పడకపోవడం గమనించవలసిన విషయం. పవిత్ర గంగానదికికూడా ఆ అదృష్టం పట్టలేదు.

పురూరవగణ సంఘాలకు చెందిన దుష్యంతుని కుమారుడు భరతుణ్ణిబట్టి భరతవర్షమని పేరువచ్చింది. సరిగా ఆకాలానికే పూర్వపు ఆదిమప్రజాస్వామికాలు బానిసరాజ్యాల తాకిడికి నిలువ లేక గతించిపోయి, పారంపర్యమైన రాజరికాలతో ప్రాదేశిక రాజ్యాలుగా రూపొందుతున్నవి కాని పురువంశకుడైన భరతుణ్ణి బట్టి వచ్చిన యీ పేరుకూడా హస్తినాపురానికి చెందిన పురువంశ రాజులు చుట్టుప్రక్కల రాజ్యాలనూ, సైనిక ప్రజాతంత్రాలనూ, గణ సంఘాలనూ నాశనంచేసి అప్పటికి విశాలతమమైన సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించడానికి చేసేప్రయత్నాల పర్యవసానంగా మహాభారత యుద్ధమూ, దాని సర్వనాశనకర ఫలితాలూ సంభవించిన రోజు ల్లోనే ఈ భరతవర్షమనే పేరు ప్రచారంలోకి వచ్చింది. మనువూ

హస్తినాపురం:—భరతుడితరువాత ఐదవపురువంశరాజైన హస్తినుడి పేరిట నిర్మించిన పట్టణము.

యితరఫ్యూడల్ రాజ్యాంగస్మృతికర్తలూ మధ్యదేశమనీ, బ్రహ్మర్షి దేశమనీ ఆర్యావర్తమనీ పిలిచినప్పటికీ వారిదృష్టి తూర్పువడమరలుగా గంగానదీ లోయనుగానీ, దక్షిణాన వింధ్యపర్వతాలనుగానీ దాట లేదు. కాకపోతే వంగదేశాన్ని మాత్రం పేర్కొన్నారు. కాబట్టి ఇండియా కంతటికీ వర్తిస్తూవచ్చిన హిందూస్థానమనే పేరు ఆధునిక యుగంలో మన నాగరికతలోనే వచ్చింది. కురువంశీకులుగానీ, అయోధ్యరాముడుగాని, అంధకవృష్ణి గణసంఘాలకు చెందిన కృష్ణ వాసుదేవుడుగానీ మనదేశానికి హిందూస్థానమని పేరుబెట్టలేదు.

మహాభారత యుద్ధంతో ప్రాచీన భారతదేశం విస్పష్టమైన మరొక చారిత్రకఘట్టంలో ప్రవేశించింది. కాబట్టి ప్రాచీనభారతదేశ చరిత్రను భారతయుద్ధానికి పూర్వఘట్టమనీ, భారత యుద్ధానికి తరువాత ఘట్టమనీ రెండు స్పష్టమైన ఘట్టాలుగా విభజించవచ్చును. జనవాడుకా, చరిత్ర సాంప్రదాయమూ, పౌరాణిక గాథా అన్నీ మహాభారత యుద్ధ ఘటనతో చరిత్రగతి మారినదనీ నూతనయుగారంభమైనదనీ అంగీకరిస్తున్నవి. మహాభారత యుద్ధంతో కలియుగారంభమైనదని సాంప్రదాయం చెప్తున్నది. భారతదేశ సాంప్రదాయక చరిత్రంతా యీ సంఘటనతోటే కాల పరిణామపు హద్దులను నిర్ణయిస్తున్నది యెందువల్ల ? కాలానుక్రమణికనుబట్టి చూస్తే రామరావణ యుద్ధం మహాభారత యుద్ధంకన్నా 500 ఏండ్లు ముందుగా జరిగింది. కాని దురదృష్టవశాత్తూ ఆనాటి వాస్తవిక చరిత్రపరిస్థితులు మహాభాగత యుద్ధంకాలంనాటి పరిస్థితు లంత స్పష్టంగా తెలియరావడంలేదు. వాల్మీకి రామాయణం చాల యిటీవల వ్రాసినది. మహాభారతయుద్ధం తరువాతకాలపు ఫ్యూడల్ పరిస్థితులనూ వాటి సిద్ధాంత సమామ్నాయాన్నీ, రామాయణ కాలానికి దిగలాగి చిత్రించిన కవితాగ్రంథమే వాల్మీకి రామాయణము. నిజానికి తన సిద్ధాంతాలకు భారతీయ పౌరాణిక వీరులు

పనికిరారనుకున్నాడు. కాల పరిస్థితులను గురించీ, జీవితపరిస్థితు లను గురించీ ప్యేదిబడితే అది చెప్పడానికి వీలైన కథానాయ కుణ్ణి వెదుకున్నాడు. ఎందువల్లనంటే, ప్రజలకు రాముణ్ణి గురించి స్పష్టమైన అభిప్రాయాలేవీ లేవు. వాల్మీకి రాముణ్ణి ఆదర్శవీరుడు గానూ, దైవాంశసంభూతుడుగానూ చిత్రించదలచుకుని విఫలుడై నాడు. చివరకు ఆయనచేతుల్లో రాముడిచరిత్ర ఒక ప్రేమపూరితు డైన యువకుడు నిరంకుశరాజ్య నిర్మాత యెలా అయినాడో తెలిపే గాథగా తయారైంది. వాలిని చాటుమరుగునుంచి వధించ డంలో రాముని సత్యసంధత వెల్లడయింది. ఆర్య సంస్కృతీపరుడై స్వేచ్ఛను పొందాలని ప్రయత్నించిన శూద్రుని హత్యచేయడంలో అతని మానవత్వము బయటపడ్డది. అతని ఏకపత్నీవ్రతాదర్శమును కూడా సాంప్రదాయం రచ్చకీడ్చింది. ఆదిమవాసులలో యింకా అన్నచెల్లెండ్ర వివాహము నిషేధింపబడని కాలమునాటివాడనీ, రాముడూ సీతా అన్న చెల్లెళ్లు అవుతారనీ జైనసూత్రాలు చెప్తూ న్నవి. సీత "అయోనిజ" అంటే కుటుంబంలో పుట్టినదికాదనే సత్యాన్ని వాల్మీకికూడా దాచలేకపోయినాడు.

ఈ కారణాలవలన రామరావణ యుద్ధానికి చరిత్రలో యుగ ప్రాముఖ్యత లేకుండాపోయింది కాని ఉన్న కొద్ది వుదాహరణలను బట్టి చూచినా, రఘువంశంవాడైన దశరథుని కాలంలో అయోధ్యలో ప్రాచీన గణ ప్రజాస్వామిక మంతరించనదని తెలుస్తుంది. దశరథుని తరువాత రాముడు పట్టాభిషిక్తుడు కావడం ఆచారం ప్రకారం రాజసభ అంగీకరించవలసియున్నది. కాని ఆ ఆచారంలో అప్పటికే వంశ పారంపర్యమైన రాజరిక లక్షణాలు ప్రవేశించినవి. శూద్ర బానిస లుండటం, వారిని రఘువంశ పాలకవర్గాలు తీవ్రంగా అణచి వేయడం, చుట్టుప్రక్కల వుండే తెగలను వారిలోని అంతరంగిక వైషమ్యాలను ఆధారంగా తీసుకుని, అణచివేయడానికి రాముడు

దండయాత్రలు చేయడం యివన్నీ దాశరథీరాముడిరాజ్యం భరతు డికి పూర్వం గంగానదీ లోయలో స్థాపింపబడిన బానిస రాజ్యాలలో ఒకటియని తెలుపుతున్నవి. కాకపోతే పాపులైన ధనవంతులూ దుఃఖ భాజనులైన దరిద్రులూ రాముని పూజకు మతవిషయకమైన లక్షణాన్నీ విలువనూ ఆపాదించుతున్నప్పటికీ, రాముని అవతార పురుషత్వము మధ్య, ఆధునిక యుగాల చరిత్రలో యెన్ని విధాల వుపయోగించినప్పటికీ, అదంతా పై చారిత్రక సత్యాన్ని మరుగు పరుస్తుందే కాని మర్యొకటి కాదు.

రాముడివంశం చరిత్రలో చాలాకాలం పరిపాలించింది. అయి నప్పటికీ తరువాత వచ్చిన హస్తినాపురపు పురువంశముమాటున మరుగుపడిపోయినది. వీరికితోడు కాశీ, మగధ, విదేహ, మధుర యాదవ మొదలైన ప్రఖ్యాతరాజ్యాలున్నవి. వివాహసంబంధాల ద్వారానో లేక యుద్ధాలద్వారానో గంగానదీప్రాంత రాజ్యాలు కొన్నికొన్ని కలసి పెద్దసామ్రాజ్య వ్యవస్థలుగా యేర్పడుతున్నవి. పురాణాలనుంచి ముఖ్యంగా హరివంశంనుంచి, మహాభారతంనుంచీ యీసామ్రాజ్య స్థాపనాది వివరాలను తెలుసుకొనవచ్చును. కృష్ణుణ్ణి మన మత సాంఘిక చరిత్రల్లో కెక్కించిన స్వాత్వతులూ, యాదవులూ అని పర్యాయనామాలతో పిలువబడే అంధక వృష్ణుల లాంటి గణసంఘాలు యుద్ధంలోకి లాగబడి, ఓడించబడి, స్థానభ్రష్టత నొంది వలసపోతున్నవి. శిశుపాలుడి దండయాత్ర గాథలు వీటిని గురించే. యాదవుల గణసంఘం మొత్తంగా పడమటికి వలస పోయింది. రాజకుటుంబాలు పరస్పరం యుద్ధాలు చేస్తున్నాయి. ఇలాంటి పరస్పర యుద్ధాలు గణ ప్రజాతంత్రాల్లో పాపకార్యాలుగా యెంచబడేవి. మధురరాజైన కంసుడూ, మగధాధిపతియైన జరా సంధుడూ, హస్తినాపుర కౌరవులూ, పూర్వపు తెగల యొక్క మైనిక ప్రజాతంత్రాలను నామరూపాలు లేకుండాచేసి, పెద్ద సామ్రా

జ్యాలనూ, రాజరిక పరిపాలననూ యేర్పరచడానికి చుట్టుప్రక్కల తెగలకోసమూ, తమలో తాము గూడానూ యుద్ధాలు చేస్తున్నారు. ఇలా నిత్యాభివృద్ధిని పొందుతున్న బానిసరాజ్యాలు ఆదికాలంనుంచీ నివసిస్తున్న గణ సంఘాలతో పోరాడటం బానిసప్రభువులవంశాలు తమక్రింద నున్న వైశ్యులూ, శూద్రులూ వుత్పత్తి చేసే సంపదలను మరొకరికి దక్కకుండా యెవరికి వారే హరించడానికి అంతర్యుద్ధాలు సాగించడం, ఈపోరాటాలన్నీ చివరకు మహాభారత యుద్ధంగాపరిణమించడం జరిగింది. హస్తినాపుర కౌరవులలో గణ ప్రజాతంత్ర మెప్పుడో నశించినది. పురుషసూక్త కాలంనాటి ప్రాచీన కురువంశజులు మొదటగా పితృస్వామిక బానిసత్వాన్ని స్థాపించారు. ఇప్పుడు వారు గొప్ప బానిసరాజ్యాన్ని నిర్మిస్తున్నారు. గణ సభ్యుల ప్రజాతంత్రం పెద్దల ప్రభుత్వ కూటంగా (ధనిక కులాల ప్రభుత్వ కూటంగా) సంకుచితమై పోయినది. ఇదికూడా యిప్పుడు రాజరిక నిరంకుశం క్రింద నలిగి నాశనమై పోతున్నది. అందువల్ల కౌరవ కులపతుల సభలో వారి రాజకుమారులు ప్రాచీన ప్రజాస్వామికావశేషాలను రూపుమాపటంలో మహా దూకుడుగా పోతున్నారనీ, వారిని కులపతు లదుపుచేయలేకపోతున్నారని కృష్ణుడు గోలపెట్టాడు. దీనికి కారణం గణసంఘ ప్రజాతంత్రాన్ని రక్షించవలసిన యీ పెద్దలే, దానిపాలిట వినాశకారులైనారు. వారుకూడా భోగ భాగ్యాల కొరకూ, భూమి కొరకూ, బానిసల కొరకూ, ప్రాకులాడుతున్నారు. యుద్ధమే వారి వృత్తియైనది. సంపదలు కేంద్రీకృతములై పోతున్నవి. యుద్ధశాస్త్రాచార్యుడైన ద్రోణుడేతన కొడుకు అశ్వత్థామ పాలుకావాలని ఏడ్చినప్పుడు పాలుదొరకకనీళ్ళలో పిండికలిపియిచ్చి పిల్లణ్ణి సముదాయించాడు. అతనికే అంత దరిద్రం పట్టిందంటే సంపదయెంత త్వరగా కేంద్రీకృతమైపోతున్నదో స్పష్టపడుతుంది. అందువల్లనే అతడు యే బానిసయజమాని దగ్గరనైనా వుద్యోగానికి సిద్ధ

పడ్డాడంటే ఆశ్చర్యంలేదు. ధనవంతులైన బానిసయజమానులు తమ పోడించిన తెగలనుచూచినా, వారినుంచివచ్చిన బానిసలనుచూచినా గడగడ వణకిపోతున్నారు. వారిలో యెవరైనా ఆయుధాలు ధరించ డానికిగానీ, సామాన్య మానవ హక్కులను పొందడానికిగానీ ప్రయ త్నించారా, తీవ్రంగా అణచివేయబడుతున్నారు. నిషాదబాలుడైన ఏకలవ్యుడు తన యజమానుల సిద్ధాంతాలకు కట్టుబడియుండక పోయినట్లయితే, బొటన వ్రేళ్ళను ద్రోణుడికిచ్చివేసి యుండేవాడు కాదు. ఆ శూద్రుడు అర్జునుడికి పెద్ద పోటీ అయ్యేవాడు. సంపదలను పోగుచేసే దాహం యీ బానిసయజమానులను తీవ్రంగా పట్టు కుంది. ఇందుకొరకు వీరు భారతదేశ చరిత్రలోకల్లా పెద్ద మానవ మారణహోమాన్ని - మహాభారత యుద్ధాన్ని ప్రారంభించడానికి వెనుదీయలేదు.

భానిసవిధానమూ, ధనమూ, వర్గరాజ్యాంగమూ పెరిగినందు వల్ల వచ్చినఫలితాలు బానిసయజమానులనే ఎదురుతన్నినవి. ఆదిమ నివాసులైన రాక్షసులనూ, నాగులనూ, నిషాదులనూ ద్రవిడులనూ మొదలైనవారిని జయించడానికి బానిసయజమానులు గణసంఘా లలో అభివృద్ధిచేసిన యుద్ధతంత్రమూ, అలవరచుకున్న వీరత్వమూ, గంగా సింధునదీ పరిసరప్రాంతాలను ఆక్రమించినతరువాత గుడ్డి సందుల్లో ప్రవేశించింది. ఇకదానికి ముందు త్రోవలేదు. పూర్వము గుర్రం, విల్లు, యినపముల్లుగల అమ్ములూ వుంటే యుద్ధంలో గెలవ డం సులభమయ్యేది. ఇవి దండెత్తివచ్చిన ఆర్యులకున్నవి. స్థానిక వాసులకుండేవికావు. గణాలు పెరిగి విస్తరించి నివాసభూమిని ప్రాదే శికంగా విభాగంచేసుకున్నవి. (Territorial Division) కాని ప్రైవేటు ఆస్తి, బానిసత్వమూ, వ్యాపారమూ, సంపదల కేంద్రీ కరణమూ పెరిగిపోయి గణ ప్రజాతంత్రము విరోధవర్గాలుగా చీలి నది. అంతర్యుద్ధము చెలరేగినది. బానిసలకొరకూ భూమికొరకూ

విస్తరణ రోజురోజుకూ కష్టమైపోయినది. ఇక ప్రభావంశకూటములు తమలోతాము పరస్పర దురాక్రమణలకు పూనుకున్నారు. ఆస్తి కేంద్రీకరణము రక్తబంధువులయొక్క, సన్నిహిత బంధువులయొక్క ప్రయోజనాలకు విరుద్ధము. పూర్వపు గణప్రజాతంత్రములోవలె శాంతియుతమైన పంపకం అసంభవమైపోయింది. బానిసలకొరకూ, సంపదలకొరకూ పరాయి తెగలపై యుద్ధంచేసే అలవాటు యెదురు తన్నింది. బంధువులలోనే అంతర్యుద్ధం ప్రారంభమైంది. దోపిడీలో భాగంకోసం బానిసయజమాని తన సోదర యజమానితో కలహించాడు. ఓడింపబడినవారి బానిసత్వంమూలంగా గెలిచినవారు ధనాశా దుర్గాహానికి దాసులైనారు. ఇందువల్ల వారియొక్క పూర్వపు గణ ప్రజాతంత్రం నశించింది. కాకపోతే సోదరులతో ఆడిన జూదంలో సోదరులనూ, భార్యనూ పందెమొడ్డటం యెవరైనా కన్నారా? విన్నారా? కుంతి నిక్షేపంవంటి కర్ణుణ్ణి పారవేసినట్లుగా యజ్ఞగణ సమాజంలో యేతల్లియైనా కన్నకొడుకును పారవేసినదని వినగలిగారా? అయినప్పటికీ విశుద్ధసంతానం కాడనీ, కర్ణుడే అంగదేశపు పల్లెకారులచేత పెంచబడినప్పటికీ, శుద్ధసంతానమనబడిన తనసోదరుల కన్నా వుదారుడూ, పరాక్రమవంతుడూ అయినాడు పాండురాజు యొక్క అర్థ విశుద్ధపుత్రుడైన అర్జునుడు, తాను బానిసయజమాని యైన రాజపుత్రుడనని దప్పాలు కొట్టుకుంటేగాని సామాన్యమైన నిత్యక్రీడలలో గెలిచేవాడుకాదు. అతనితో పోటీగానిలిచిన కర్ణుడు. అలా తండ్రిపేరు చెప్పుకోలేకపోయేవాడు. ప్రాచీనగణముయొక్క మానవత్వం బానిసయజమానుల భాగ్య గర్వానికీ యీర్ష్యకూ లొంగిపోవలసివచ్చింది. ఫలితం మహాభారతయుద్ధమైంది.

మహాభారతయుద్ధం మొట్టమొదటి హస్తినాపుర రాజకుటుంబంలోని రాజకుమారుల మధ్య అంతర్యుద్ధంగా ప్రారంభమైంది.

బంధువులమధ్య యీ అంతఃకలహం యజ్ఞగణ నియమాల ప్రకారం నిషేధమైనది; సోదరుడూ సోదరుడూ చంపుకోకూడదు.

ఇక రెండుపక్షాలూ కూర్చుకున్న బలగాల్లో కొన్ని గణసంఘాలు ఆంతరంగికంగా చీలి ఒకటి ఒకపక్షమూ, ఇంకోటి మరో పక్షమూ చేరినవి. సాత్వతులు యిలా చీలి రెండుపక్షాల్లో చేరినవారే. అది గణసంఘ ప్రజాస్వామికాలన్నీ సాధారణంగా భగ్నమై పోతున్న కాలం.

అనేక రాజ్యాలకు చెందిన రాజబంధువులు కూడా మగధ రాజులవలె చీలి రెండుపక్షాల్లోనూ చేరారు ప్రతిపాలకవర్గ కుటుంబంలోనూ అంతర్యుద్ధం ప్రవేశించినది. అలాగే ఆదిమ నివాసులైన తెగలు అనేకంకూడా తమనాయకులు పాలకవంశాలతో ఒడంబడికలు చేసుకోడంవల్ల గానీ, లేక వారికి ఓడి లొంగిపోవడమువల్ల కాని అంతర్యుద్ధంలో ఏదో ఒకపక్షంచేరారు. ఉదాహరణకు రాక్షసుల్లో కొన్ని తెగలవారు మాత్రం తమను ఓడించి దాస్యంపాలుచేస్తున్న యీ రాజ్యాలపీడ వదల్చుకోడానికి యీఅంతర్యుద్ధం మంచి అదననుకున్నారు. నాగులూ ద్రావిడులూ మొదలైన తెగలీ తరగతికిచెందినవి. ఈ శానిసరాజ్య శిథిలాలమీద మరల తమ పూర్వపు జీవితాలను నిర్మించవచ్చుననుకున్నారు. కాని వారి ఆశలు వృధా ఆశలైనవి.

యాదవ గణ సమాఖ్యలోని ముఖ్య నాయకులు కౌరవులకు బంధువులైనప్పటికీ యుద్ధంలో చేరడానికి ఒప్పుకోక కృష్ణుని నాయకత్వం క్రింద మధ్యవర్తులుగా పనిచేశారు. కాని యుద్ధం మొదలు పెట్టిన వెంటనే వారిలో యెకొద్దిమందో తప్ప మిగిలినవారందరి మధ్యవర్తిత్వమూ, కృష్ణుని మధ్యవర్తిత్వమువలె నామమాత్రమయి పోయినది కృష్ణుడు వ్యక్తిగతంగా పాండవుల పక్షం, అతని సైన్యాలు కౌరవులపక్షం, అంటే అంధకవృష్ణులుకూడాచీలియుద్ధంలో ఇరుపక్షాల వైపునా చేరారు.

ఇలా ఉత్తర హిందూస్థానమంతా మహాభారత యుద్ధమారణ హోమంలో చిక్కుకున్నది గణసంఘాలు, సైనిక ప్రజాతంత్రాలు, ధనవంతుల కుల సంఘాలు, బానిస రాజ్యాంగాలు అన్నీ అందరూ యీ యుద్ధాగ్ని కుండంలో దూకారు. పూర్వ ప్రపంచానికి చెందిన గణాలకూ వాటి విలువలకూ, నీతినియమాలకూ, ఆర్థిక విధానానికీ సాంఘికసంబంధాలకూ సర్వానికీ ఈయుద్ధం వినాశనఘట్టము. కొత్త ప్రపంచమొకటి-దురాశ, భాగ్యము, శూద్రులపైనా, వైశ్యులపైనా దోపిడిచేసే బానిసయజమానుల కేంద్రీకృతాధికారము కరడుకట్టుకున్న కొత్త ప్రపంచం నిలద్రొక్కుకోడానికి పోరాడుతున్నది.

సాంఘిక సంబంధాలలోనూ, వాటిని ప్రతిబింబించే సిద్ధాంత విలువలలోనూ వచ్చిన యీ మహా సంక్షోభం 'భగవద్గీత'లో సూచనప్రాయంగా అవుపడుతుంది. భగవద్గీతలోని వివిధ తాత్విక సిద్ధాంత చర్చలను ఒక ప్రక్కకు తోసివేస్తే, అసలలాంటి గ్రంథం పుట్టుకయే సమిష్టి గణసంబంధాలకూ సిద్ధాంతాలకూ సమాధి కట్టబడ్డదనీ, ఆ సమాధిమీద పైవేటు ఆస్తికీ, వర్గ సంబంధాలకూ ఒక విపరీతమైన పద్ధతిలో పట్టాభిషేకం చేయబడ్డదనీ - తెలుపుతుంది కొత్త సంబంధాలు స్థాపనమైన మాట ప్రత్యక్షసత్యం. గీత వాటికొక సిద్ధాంతాన్ని సృష్టించింది, పూర్వగణ ప్రజాస్వామికం దృష్ట్యా వాదించే విమర్శకుల నోళ్లు మూయించింది. కొత్త భగవదవతారం పేరిటా, కలియుగం పేరిటా గీత బంధుత్వమూ, సమిష్టిగణ ప్రజాతంత్రమూ బ్రతికేకాలం గతించినదనీ వర్గవైరుధ్యాలూ, దోపిడీ చెలామణీ అయ్యే నూతనయుగం ప్రారంభించిందనీ స్పష్టపరిచింది. గణ నీతినియమాలు నశించినవి. వర్గసమాజ నీతి నియమాలు ప్రాబల్యంలో కొచ్చినవి.

నిజానికి గాథలోచెప్పున్నట్లు పద్దెనిమిదధ్యాయాలగీతాభారత యుద్ధంమధ్యంలో కృష్ణార్జునుల సంవాదరూపంలో పుట్టినది కాదు.

కృష్ణుడలాంటి హాస్యాస్పద సన్నివేశంలో కెక్కడానికి అంత వాస్తవిక జ్ఞానం లేనివాడు కాడు. భారతకర్త దానిని ఎక్కడో మూలకొంతంగా కూర్చునిరచించాడు. ఈభగవద్గీతారచనతరువాతపుట్టిన ఊహాయేకాక, అదిఏదో యుద్ధసందర్భంచూచుకునిరచయిత తనకాలపుతాత్విక సిద్ధాంతాలనన్నిటిని యేకరువు పెడదామనుకోడంకూడా కాదు. అదేనిజంగా ఉద్దేశ్యమైతే, శాంతిపర్వములోనే యితరసమస్య లన్నిటితో పాటు యివీ వచ్చివుండవచ్చును. విజ్ఞులైనవారంతా భారతయుద్ధాన్ని గురించి సాధారణంగా వేసే ప్రశ్నయే గీతకూడా ప్రస్తావించి సమాధానమిస్తున్నది. ఆప్రశ్న సన్యాసానికిగానీ, కర్మయోగానికిగానీ సంబంధించినదికాదు. అయితే గీత జీవితానికీ లేక అస్తిత్వానికీ చైతన్యానికీ సంబంధమేమిటన్న ప్రధాన సమస్యను చర్చించింది. ఆలోచనకూ, నడవడికకూ ఆహారానికీ గల సంబంధమేమో కూడా వివరించింది. కాని యిన్నిచర్చలు చేసినప్పటికీ అర్జునుడి వ్యాధి ఆహారాన్ని గురించీ కాదు; యేతత్వమార్గా న్ననుసరించాలా అనే అనుమానమూ కాదు. ఇది చరిత్రకారులందరికీ తెలుసును. అర్జునుడు ఒక్కటే సూటియైన ప్రశ్న వేశాడు. నాటి కింకా పూర్వపు గణసంబంధాలను పాటించాలనే నీతికి కట్టుబడియున్న సామాన్య మానవు లందరి మనస్సులనూ కలచివేస్తూ వుండిన ప్రధానమైన ప్రశ్నే అది. తాను రాజ్యంలో భాగాన్ని - కనీసం ఐదూళ్ళయినా యిమ్మని కోరాడు. ఈ కోరికకోసం యిప్పుడు తాను గురువులనూ, తాతలనూ, అన్నదమ్ములనూ, పినతండ్రీ పెదతండ్రులనూ కాస్త తెలిసిన బంధువులనందరిని చంపడానికి తయారైనాడు. పూర్వయుగనియమాలప్రకారం యిది యేకారణాలవల్లజరిగినా మహాపాపంగా పరిగణించబడ్డది. సంపూర్ణంగానిషేధించబడ్డది. * పూర్వపు

* ఆచార్యాః పితరః పుత్రాస్తథైవ చ పితామహాః ।
మాతులాః శ్వశురాః పౌత్రాః శ్యాలాః సంబంధన స్తథా॥ 34

గణప్రజాతంత్రంలో అలాంటి బంధుమారణం అంటే అసహ్యించు కోడం చిన్ననాటినుంచీ నేర్పేవారు. మరి అలాంటిదిప్పుడు అనుసర ణీయ మెలా అయింది? పాపమెందుకు కాలేదు? పూర్వపు నీతే యింకా చెల్లేటట్లయితే కులాల సర్వనాశనానికి దారితీసే యీ నరకానికి కారణమైన యిరుపక్షముల నాయకులూ దోషులే. ఆ స్థితికీ రాజ్యా నికీ హక్కునువదలుకుని యీ మారణ హోమాన్నీ, దానివల్ల రాగల పాపాన్నీ నివారించు; సన్యాసాన్ని స్వీకరించు. ఇది గణసంఘాల యొక్క, కులసంఘాలయొక్క నీతి. అయితే యుద్ధమేచేయడం తప్పక పోతే, దాని నంగీకరించడం తప్పకపోతే దానిని సమర్థించేదీ, పాప రహితంచేసేదీ అయిన కొత్తనీతి యేది? కొత్త సాంఘిక విలువ యేది? గణసభ్య సామాన్యం అలా అభిప్రాయపడ్డది. సమాధానం కోరింది. అర్జునుడుకూడా ఆ ప్రశ్ననే లేవదీశాడు. గీతాసిద్ధాంత కారుడు సమాధానమిచ్చాడు. ఆయన సమాధానంలో చిక్కుకుని యున్న తప్పుకోరాని వైరుధ్యాలు ప్రతిబింబిస్తున్నవి. ఈ వైరుధ్యాలకు పరిష్కారంగా 'యిదంతా కర్మ; నీవర్గ విధి నిర్దేశం, విశ్వసించాలి; శిరసావహించాలి' అని చెప్పడంకన్నా యెక్కువ యేమీ సూచించ లేకపోయినాడు. దీనికిచ్చిన కారణాలయొక్క బలహీనతను కప్పిపుచ్చ డానికన్నట్లు, అంటే కొత్తవర్గ శాసనాన్ని అనుసరించడానికి అవ సరమైన భయభీతులు కలిగించడానికా అన్నట్లు, సకల చరాచర జగత్తుయొక్క భవిష్యత్తునూ తన విరాట్స్వరూపం ద్వారా చూపిం చాడట. అర్జునుడు నిరుత్తరుడైనాడు. సమాధానపడ్డా నన్నాడు. మామూలు ప్రజల విషయం మాటల్లో తేల్చివేయబడినది. వారి నోళ్ళు కట్టివేసి భయభీతులను కలిగించి, మత్తుచల్లి కొత్త సంబం

ఏతాన్నహన్తుమిచ్ఛామిఘ్నతోఽపి మధుసూదన ।
అపి త్రైలోక్యరాజ్యస్య హేతోః కిం నుమహీకృతే ॥ 35
అహో బత మహత్పాపం కర్తుం వ్యవసితా వయం।
యద్రాజ్యసుఖలోభే నహన్తుం స్వజనముద్యతాః ॥ గీతా॥ (I - 45)

ధాలతోనూ, తాత్విక సిద్ధాంతంతోనూ, శాసనాలతోనూ పవిత్రం చేయబడిన అపవిత్రయుద్ధంలోకి లాగివేయబడ్డారు. మతసంబంధమైన భ్రమలను వదలిపెట్టి సహేతుకమైన చారిత్రక దృష్టితో దీనినంతటిని పరిశీలి స్తే గీతాతత్వ మంతటినుంచీ తేలే సారాంశమిదే.

గణబంధు సమిష్టిసంఘనీతికి వ్యతిరేకంగా నూతనప్రాదేశిక, వర్గ రాజ్యాంగయంత్రాన్ని సమర్థించిన నైతికసిద్ధాంతాన్ని 'గీత' యెలా వివరించిది ?

సమిష్టిశ్రమా, సమిష్టిఅనుభవమూ ఉన్న పూర్వపు గణ సమాజంలో వస్తువైవిధ్యమూ శ్రమవైవిధ్యమూ పెరుగుకొచ్చినందువల్ల శ్రమ విభాగం - వర్ణ విభాగం యేర్పడ్డది. ఏ వర్ణానికా వర్ణం ప్రత్యేక కార్యవిధులను కలిగియుండేది. అయితే ఉత్పత్తియైనదంతా సమిష్టికి చెందియుండేది. సమిష్టిగా అనుభవింపబడేది. ఒకవర్ణంలో పనిచేయడంవలన గణసభ్యునికి ప్రత్యేక బహుమతులుకానీ, ప్రత్యేక న్యాయంగానీ, ప్రత్యేక ఆస్తిహక్కుగాని లభ్యమయ్యేవికావు. వర్ణవిభాగంవల్ల శ్రమనైపుణ్యమూ, వస్తునాణ్యమూ, సామాజిక నిర్మాణవిధిలో అభివృద్ధి కల్గేవి. కాని మారకమూ, వ్యాపారమూ, ప్రైవేటుఆస్తి, డబ్బూవచ్చేప్పటికి ప్రతి వ్యక్తిగత కుటుంబమూ ప్రైవేటు ఆస్తినీ, వర్ణాన్నిబట్టి హక్కులను పొందినది. యుద్ధమూ' మారకమూ, ఉత్పత్తిని డైరెక్టుచేయడమూ- వీటితో సంబంధమున్న వర్ణాలు సహజంగా ఆర్థిక ప్రాబల్యముగలవైనవి. ప్రాబల్యంగల బ్రహ్మక్షత్రియ వర్ణాలలో బీదలైన వారందరూ వృషలత్వంలోనికి, కష్టజీవి వర్ణాల్లోకి నెట్టివేయబడ్డారు. వర్ణాలే వర్గాలైనవి. వర్ణసంబంధము వర్గసంబంధముగా, వర్గ విశ్వాసముగా, విధిగా, వర్గ బహూకరణగా మారిపోయింది. పై రెండువర్ణాలూ దోపిడిదారీ వర్గాలైనవి. మిగిలినవి రెండువర్గాలూ దోపిడిచేయబడే వర్గాలైనవి. శూద్రబానిసతప్ప మిగిలిన వర్ణాలవారు ఒక వర్ణం

నుంచి మరో వర్ణంలోకి మారవచ్చును. అంటే ఆ స్థితినిబట్టి ఒక వర్గంలోనించి మరొకవర్గంలోకి మారవచ్చును. వర్గహక్కు లూ వర్ణ హక్కులూ గణసమాజ హక్కులపైన ప్రాబల్యాన్ని పొంది వాటిని అణచి వేసినవి.

యుద్ధంచేయడం శత్రువులను రూపుమాపడం క్షత్రియుల వర్ణ ధర్మము అయితే గణయుగంలో శత్రువు యెప్పుడూ పరాయి వాడుగా వుండేవాడు. గణంలో వర్గవైరుధ్యాలు లేనంతవరకూ క్షత్రియుడు రక్తబంధువులైన గణసభ్యులపైన యుద్ధం చేయడమనేదే వుండదు. పైగావేటు ఆస్తి బానిసవిధానమూ గణంలో ప్రవేశించ గానే క్షత్రియ బ్రాహ్మణ వర్ణాలు దోపిడీదారులై అప్పటికింకా విడిపోకుండా వున్న గణంలోని బానిసలపైనా, బీదలపైనా దౌర్జన్యం చలాయించే సామాజికాంగాలుగా తయారైనారు. ఇప్పుడు నూతన ఆర్థికవిధానాన్నీ వర్గసంబంధాన్నీ, దోపిడీనీ నిలవబెట్టడానికై, బంధు వులనీ పెరవారనీ భేదంలేకుండా అందరిపైనా యుద్ధ చేయడం వీరి వర్ణధర్మమైనది. సంపదలనూ పశువులనూ గ్రామాలనూ భూమినీ బానిసలనూ రాజరికాలనూ యిప్పుడు వ్యక్తియొక్క, కుటుంబము యొక్క ఆస్తిగా వుండగలిగిన దానినంతటినీ నిలబెట్టికానికీ పెంచ డానికీ, యెక్కువ ఆదాయాన్ని రాబట్టడానికీ శత్రువనీ మిత్రుడనీ భేదంలేకుండా అందరిపైనా పోరాడటం బ్రాహ్మణ క్షత్రియుల కొత్త ధర్మమూ కొత్త హక్కునది. సహోదరుడు కావచ్చును, రక్త బంధువుకావచ్చును, పరాయివాడు కావచ్చును ఆ సిరక్షణకోసం యెదరిమీాదనైనా పోరాడాలిసిందే. ఇదీ క్షత్రియుడైన అర్జును డనుస రించవలసిన గీతాధర్మము. ఇది నూతనవర్గ - వర్ణ వైరుధ్యాలపైన ఆధారపడిన నూతనధర్మము. ఇది పూర్వపు స్వయం ప్రవర్తకమైన ఆదిమ కమ్యూనిస్టు సమాజధర్మముగాదు. నీవు పోరాడిగెలిస్తే రాజ్యమూ భోగమూ లభిస్తాయి; చస్తేస్వర్గంవస్తుంది. ఇదేకొత్తగా

వచ్చిన ధనికపాలకవర్గాల నిత్యజీవితాన్ని దిద్దేసూత్రం. రాజ్యాంగ యంత్రము స్థాపింపబడిన తరువాత మొదటిరోజుల్లో వైశ్యుణ్ణీ శూద్రుణ్ణీ దోచుకునేప్పుడు, తెగలను బానిసలనుగా చేయడానికి పోరాడేప్పుడూ క్షత్రియుడు వ్యక్తిగతంగా కొంత అపాయానికి గురి కావలసివచ్చేది. కాని తరవాత రోజుల్లో ఆకొంచం అపాయంకూడా జీతపురాళ్ళకొచ్చిన స్థాయీ సైన్యాలపై పడ్డది.

గణంయొక్క సమిష్టిధర్మాన్ని విధులనూ రద్దుచేసి ఒకవర్గం పైనమరొక వర్గంయొక్క దౌర్జన్యానికి పట్టాభిషేకంచేసిన, గీతకూడా-దోపిడీదారులూ దోపిడీ చేయబడేవారూ, ఆదోపిడీ పరిణాతులలోనే సంక్షోభమెరుగని జీవితమూ, జీవనమూ కలిగి క్రమబద్ధముగావుండే వర్గసమాజమైనా స్థిరంగావుంటుందనే గ్యారంటీ చేయలేకపోయింది. పూర్వపు గణసమాజంలో ఉత్పత్తిశక్తులెంత దరిద్రంగా వున్నప్పటికీ, సమిష్టివుత్పత్తివల్ల లభ్యమైనదానిలో తనభాగం తనకు తప్పకుండా వస్తుందని ప్రతిసభ్యుడికీ గ్యారంటీవుండేది. అతడు తాననుభవించడానికి ఉత్పత్తిచేసేవాడు. దానిని సమాజం అతని అనుభవం కొరకై యిచ్చేది. తయారైన వస్తువు తయారుచేసినవాడి చేతినుంచి జారిపోయి, ఆ వస్తువుతో సంపూర్ణంగా భేదించే మరోరూపంలోకి అంటే డబ్బుగామారి హిరణ్యమనే మాయదుప్పటిమీద వ్యాపార ప్రపంచమంతటా సంచారంచేసేదికాదు. ఇప్పుడు వస్తువుయొక్క మాయరూపమైన బంగారం వివిధరూపాల్లో వివిధనాణేలుగా ప్రతిచోటా ప్రతివర్ణంలో, ప్రతివర్గంలో వస్తువులకు బదులుగా చలామణీ అవుతున్నది. ఈ విధంగా సర్వశక్తివంతమూ సర్వవ్యాపకమూ-కాగలగడానికీ, అందినట్టుండి యిట్టే మాయమైపోవడానికీ యీ హిరణ్యంలోవున్న అగోచరశక్తియేమిటి? ఒకడు తన ఆనందంకొరకు ఒకవస్తువును తయారుచేసుకుని, డబ్బులేనిదే – మాయదారిబంగారం లేనిదే – ఆ వస్తువును అనుభవించి ఆనందించలేకపోవడానికి కారణ

మేమిటి? అతడావస్తువును ఒకరోజున అమ్మివేసి ఆడబ్బుతో కే మర్నాడావస్తువు కొనబోతే చాలకపోవడానికి కారణమేమిటి? బానిస కష్టించాము. యజమాని అనుభవించాడు; ఒకడువ్యాపారం చేసి లాభంతీశాడు; మరొకడు నష్టపడ్డాడు. మనిషి చిత్తశుద్ధిగా పనిచేస్తే, న్యాయమైన ఫలితం అనుభవించడానికి మానవజీవితాన్ని నియమించే సజీవమైనధర్మమేదైనా వున్నదా? లేదా? భగవంతుడా! నీవుకూడా బంగారంనుంచి పుట్టినవాడివేనా - అందుకనేనా నిన్ను హిరణ్యగర్భుడంటున్నారు?*

ఆదిమ గణసమాజంలో యిలాంటి సమస్యలు పుట్టలేదు. పరస్పర వ్యతిరేకములైన మానవ సంబంధాలను సమాధాన పరచ వలసిన తాత్విక సిద్ధాంతంతో వారికి పనిలేదు. ఆదిమ గణసంఘాన్ని గురించిన వేదవాఙ్మయం ప్రార్థించింది; కేకలు వేసింది; నృత్యం చేసింది; గారడీ చేసింది, గోవునుంచి యెక్కువ పాలు యెలా లభిస్తాయా అనే ఆలోచనతో తల గోక్కున్నది. పచ్చనిగడ్డి నల్లటి ఆవులోకిపోయి తెల్లటిపాలుగా వస్తుంటే చూచి ఆశ్చర్య పడ్డాడు, ఆనాటి వేదాంతి. విత్తనం నేలలోకిపోయి మొక్క మొలిచి అనేక విత్తనాలు మరల వచ్చేటప్పటికి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఇదంతా యేమిటి? ఈ ప్రకృతి అంతా యెలా పనిచేస్తున్నది? దీనిని నడిపే దెవరు? చెట్టును పడగొట్టాడు, ఒక పుల్లను చెక్కి అమ్ముగా చేశాడు; ఆలోచించాడు; ప్లాను వేశాడు; కారణ కార్యరూపంగా వాదించు కున్నాడు. వెంటనంటి ఒక జంతువును చంపాడు; తిన్నాడు; ఆనంద మయమైనాడు. ప్రకృతి యిచ్చిన చెట్టుపుల్ల అమ్ముగా యెలా అయింది? జంక అతని ఆహార మెలా అయింది? అతను ప్లాను

---

* ఋగ్వేదంలోని చివరి అధ్యాయాలలో సృష్టికర్త విశ్వకర్మ-హిరణ్యగర్భ అని వర్ణించబడ్డాడు. (బ్రహ్మ, ఆత్మ ఈరెంటి ఏకత్వాన్ని స్థాపించే అద్వైత భావ వాదానికి కొంతవరకూ పైవర్ణనలే పునాది. (ఋగ్వేదం 10-121 పేజీ చూడుము.)

వేసుకుని శ్రమ చేశాడు కాబట్టి. కాని చెట్లూ, జింకా యెక్కడ నుంచి వచ్చినవి? జింక ఒకరోజు అవుపడుతుంది. మరోరోజు అవుపడదు; ఎందుకని? ప్రకృతిని అర్థంచేసుకోడం అదుపుచేసుకోడం, బ్రతకడం, ఆనందించడం – యిదీ అతని ముఖ్య సమస్య. ప్రతి వస్తువులోను అతడు తన జీవితాన్నే చూచాడు. తనకు తానే యెగిరినట్లూ, విచిత్రమైన ప్రదేశాల్లో తిరిగినట్లూ కలగన్నాడు. కల జరిగేప్పుడు అతను యజ్ఞగృహంలోనే, యజ్ఞాగ్ని ప్రక్కనే వున్నాడు కూడా. తనకు వెలుపలనున్న దేదో తనలో నున్నదా? అదే ఆలోచిస్తున్నదా? అదే ప్లాను వేస్తున్నదా? అతడు దయ్యాలనూ భూతాలనూ మనసులో ఊహించుకున్నాడు. ప్రతిదానిలోనూ తన ప్రతిబింబాన్నే, తననే చూచాడు. అతను తన అనుభవాలను సాధారణీకరణం చేస్తున్నాడు; నేర్చుకుంటున్నాడు; ప్రపంచంలో జరిగే వృత్తానికంతటికీ రహస్య మేమిటా యని "తాత్విక సిద్ధాంతీకరణ చేస్తున్నాడు. అతడు తర్కం, హేతువూ, ఆలోచనా, అనుభూతీ అన్నిటినీ తరచుతున్నాడు. చైతన్యానికీ అస్తిత్వానికీ సంబంధమేమనా అని వెతుకుతున్నాడు. ఆ దశలో ఒకేఒక వేదాంతసూక్తం–నా సదీయసూక్తం – ఋగ్వేదంలో పుట్టింది. అంతవరకే వేదాలూ, వాటికాలపు యజ్ఞగణాలూ దానిని దాటిపోలేదు. అయినా యీ విధంగా మొదటి ఉపనిషద్వేదాంతానికి దారులు తీయబడ్డవి.

కాని నాటి మానవుడు తను సృష్టించిన దానిపైన, తన సామాజికశక్తులపైన పోరాడవలసి రాలేదు. అక్కడ సమాధాన పరుపవలసిన వైరుధ్య మేమీ పుట్టలేదు. అతని తిండి అతను పొట్టను నింపింది ఆ తిండికి శ్రమచేయని మరొకరి పొట్ట నింపలేదు. అతని గుడ్డ అతణ్ణే కప్పింది. వెచ్చగా వున్నది; సంతోషపడ్డాడు.

ఇప్పుడో! వైరుధ్యాలూ, దోపిడీగల సమాజ మొచ్చింది. అతని తిండి అతన్ని వదలిపెట్టింది. శ్రమచేయని మరొకరి పొట్ట

నింపింది. అతని గుడ్డ అతణ్ణి వదలింది. యజమాని శరీరాన్ని అది కప్పింది అతను మాత్రం చలితో వణికిపోయాడు. ఇదియేమని అన్నాడా, దెబ్బ తిన్నాడే! అతడు ఉత్పత్తిచేయనని నిరాకరిస్తే "సమాజం"యొక్క దౌర్జన్యమంతా అతనిని ఉత్పత్తి చేసేట్లు బలవంతం చేస్తుంది. ఉత్పత్తిచేయడం అతని ధర్మమన్నారు. అందులో బ్రతకడానికి అవసరమైనంత భాగమిమ్మని కోరాడా, అతణ్ణి దురాశాపరు డన్నారు. అడకువగా వుండటం నేర్పారు. ఇలా వచ్చింది ఉపనిషత్తు, భగవద్గీతల వేదాంత ధర్మము.

"జీవితంలో నీ అంతస్తునుబట్టి నీ కొరకు నిర్దిష్టమైన కర్మలను నీవు నిర్వర్తించాలి, నిర్వర్తిస్తూ వుండాలి. నీ కర్మ ఫలితంపైన నీకు అధికారంలేదు. ప్రతిఫలాపేక్షతో కర్మల నాచరించవద్దు. కర్మలుచేయడం యెన్నడూ మానవద్దు"*

యుద్ధం చేయడం నావల్లగాదని వారించిన అర్జునుడికి గీత యిచ్చిన ఉపదేశమిది. మహాభారత యుద్ధకాలంనుంచీ సామాన్య మానవుడికిస్తూవచ్చిన ఉపదేశమూయిదే. వైరుధ్యాలలోనూ, గందరగోళంలోనూ యాదృచ్ఛిక సంఘటనలోనూ తగుల్కున్నందువలన సామాజిక జీవితంలో ప్లానుప్రకారం ఫలితాలను గ్యారంటీచేయలేని వర్గ సమాజంయొక్క తాత్విక సిద్ధాంతాల సారాంశమూ యిదే. ప్రైవేటుఆస్తి ఉత్పత్తిలో అరాజకత్వమూ, ఉత్పత్తిదారుకూ అతను ఉత్పత్తిచేసిన వస్తువుకూ సంబంధం లేకపోవడమూ, వీటి వలన పైన ఉదహరింపబడిన వర్గరాజ్యాంగంలోని మతతాత్విక నినాదాలు ఉత్పత్తిదారును బానిసత్వానికీ, దరిద్రానికీ కట్టివేయడానికీ,

---

* కర్మణ్యేవాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన
మా కర్మఫలహేతుర్భూర్మా తే సంగో_స్త్వవ కర్మణి ॥ (గీత 2—48)
నియతం కురు కర్మ త్వమ్ ॥ (గీత 3—7)

పాలకవర్గంచేసే దోపిడీనీ, నిర్బంధాన్నీ సమర్థించడానికీ పుట్టినవి. ఆదిమ కమ్యూనిస్టుగణంలోకానీ, భవిష్యత్కాలపు సోషలిజంలో కానీ ఇలాంటి పరిస్థితులుండటం అసంభవం.

కాని ధర్మమనీ, లోక సంగ్రహార్థమనీ చెప్పిన యింత ఆర్గ్యుమెంటూ కూడా, ఊగిసలాడుతున్న అర్జునుడు మారణకృత్యానికి ఒడిగట్టేటట్లు చేయలేకపోయినది. అతనిలోని అనుభూతులు ఉద్రేకించినవి. తానుగాని యితరులుగాని ఒకమారుచస్తే అంతా అంతమైనట్లే. మరి అలాంటి వాదన వచ్చినప్పుడు గీత యిచ్చిన సమాధాన మేమిటి? మానవులంతా ఆత్మమాత్రులే. ఆత్మ దేహాన్ని ధరించి యున్నప్పటికీ దేహంనుంచి వేరైనది. అది అనుభవించదు. ఆలోచించదు. పుట్టేదికాదు. చచ్చేదికాదు. అనుభూతీ, అనుభవమూ దేహముయొక్క తాత్కాలిక గుణములు. వాటిని తరించవచ్చును. జయించవచ్చును. వాటిని జయించిన తరువాత మానవుడు తన కర్మలతో తనకు నిమిత్తములేనివాడూ, ఆ కర్మఫలితములతో కట్టుబడనివాడూ అవుతాడు. అంటే స్థితప్రజ్ఞుడౌతాడు. అతనా స్థితిలో చంపినప్పటికీ ఆతనిని ఆ పాప మంటదు. కారణం; చంపినవాడిలోనూ చచ్చినవాడిలోనూ వుండే ఆత్మ సాక్షీభూతము, అనశ్వరము చావులేనిది. అంటే యేమీ జరగలేదన్నమాట. అలాంటి వ్యక్తికి బాధగానీ, సంతోషంకానీ, వేడిగానీ, చలిగానీ అంటవు. అతనికి బ్రతికి యుండగానే దేహవిముక్తి కలిగింది. అతడు చనిపోయిన తరువాత పూర్వజన్మ కర్మయొక్క పుణ్యపాపముల ననుభవించడానికి పునర్జన్మ మెత్తడు. ఇలాంటివాదనతో భారత మహాయుద్ధ మారణహోమాన్నంతటినీ ఊహాకల్పితంగానూ, మృగతృష్ణగానూ మార్చివేశారు.

ఈ సిద్ధాంతాన్ని పాలకవర్గం మరల అందుకున్న తరువాత శతాబ్దాలతరబడి కష్టజీవులపైన ప్రయోగించారు. వారు తిరుగుబాటు తత్వాన్నీ, దుఃఖబావాన్నీ, క్రోధాన్నీ పొందకుండా చేయ

డానికి ప్రయత్నించారు. ఈ సిద్ధాంతమే జనకుడి అద్భుత గాథను సృష్టించింది. ఆ జనకమహారాజు ధనవంతుడు; మంచి ఆహారం తినేవాడు. కాని అతడు రుచి, సౌఖ్య మెరుగడు. మంచి గుడ్డలు కట్టుకునేవాడు; కాని ఆ సంతోష మెలాంటిదో అతనికి జ్ఞాతిలేదు. అలాగే కష్టజీవియైన బానిసకూడా సంతోషంగా వుండాలి. అతను ఉద్రేకాలనూ అనుభూతులనూ కంట్రోలు చేసుకోవాలి. అతని దేహాన్ని, విధిని నిర్వర్తించే యంత్రంగా మార్చుకోవాలి. అందరూ ఆ స్థితికి వచ్చినప్పుడు దరిద్రమూ దుఃఖమూ మాయమవుతాయి. మనిషికి సంబంధించినంతవరకూ అవి అర్థరహితములై పోతాయి. దోపిడీ, బానిసత్వమూ, ఉత్పత్తి ఫలితంలో భాగమూ, రాజ్యాంగ యంత్రమూ, బలప్రయోగమూ-వీటిని గురించిన సమస్యలు సమాజంలో తలయెత్తవు. అవును ప్రతివ్యక్తీ యీ సిద్ధాంతపు గారడీతో సంతోషం పొందగలుగుతాడు గదా !!

మహాభారత యుద్ధానంతరకాలపు వర్గసమాజసిద్ధాంతకారుడు కూడా ఇలాంటి వాదనలవలన మానవసహజమైన జీవితానికీ అనుభూతులకూ వ్యతిరేకమైన నడవడినీ, సామాజిక సంబంధాలనూ మానవుడికి అంగీకృతాలుగా చేయగలనని విశ్వసించలేదు. అందువల్ల పాలకవర్గాల నాయకత్వాలన్నిటి వలెనే అతడుకూడా కష్టజీవిజనసామాన్యముయొక్క వ్యక్తిత్వమును చంపివేసి, వారిలో పాలకవర్గాలయెడల అంధవిశ్వాసాన్ని కలుగజేయడానికి చివరినలహా యిస్తాడు: "సర్వధర్మాలనూ వదలిపెట్టి నన్నే భక్తిశ్రద్ధలతో అనుసరించవలసినది" * ఇకను ప్రపంచములో అరాచకాన్నీ సంక్షోభాన్నీ తొలగించడానికి తగినఆశను ప్రత్యక్షంగా యేమీ చూపలేక భగవంతుడప్పుడు అవతారమెత్తి వీటిని పరిష్కరిస్తాడు. ఈవిషయం దుర్బలమానవుని కతీతం. ప్లానులేని ప్రపంచానికి ప్లానివ్వడం మానవునిచేత గాదు.

* సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ॥ గీత॥ 18-66

ఇక్కడ ఉపనిషత్తులూ, భగవద్గీతా ప్రతిపాదించే తాత్విక సిద్ధాంతాలను చర్చించడం ప్రస్తుతంగాదు. వేదాంతశాస్త్రంలోని ఆధ్యాత్మిక తత్వసిద్ధాంతాలు, ఆర్యసమాజం వర్గవైరుధ్యాల్లో బద్ధలై అంతర్యుద్ధంలో చిక్కకొనియున్న సమయంలో పుట్టినవనిమాత్రమే చెప్పదలుచుకున్నది. దీనితోపాటు, ఒక్కవిషయంలో జాగ్రత్తగా యుండాలి. ఈ సిద్ధాంతాలను పరిశీలించేటప్పుడు, ప్రపంచవృత్తాన్ని తెలుసుకునేందుకు చిత్తశుద్ధిగా ప్రయత్నము చేసేవారినీ, నాటి సామాజిక సంబంధాలకు అనుగుణములై వాటివల్ల పరిమితములై నటువంటి ఆ భావాలను పాలకవర్గ ప్రయోజనాలకొరకు ఉపయోగించేందుకు ప్రయత్నించేవారిని విడమర్చి పరిశీలించాలి. రెండవ విషయం సామాజిక భావాలనూ ధర్మాలనూ మతసిద్ధాంతాలనూ పాలకవర్గాలవారే క్రోడీకరించారు. కాబట్టి విప్లవ వర్గాలూ దోపిడీ చేయబడే ప్రజలూ స్వేచ్ఛను పొందడానికి చేసిన ప్రయత్నాల్లో వేరే తాత్విక సిద్ధాంతాలూ శాఖలూ మతాలూ పుట్టినవి. కాబట్టి ప్రతి సిద్ధాంతాన్నీ సామాజిక శాఖనూ ఆ కాలంలోనున్న వర్గపోరాట పరిస్థితుల దృష్ట్యా విచక్షణతో పరిశీలించడం నేర్చుకోవాలి. దీనిలోకూడా భారతయుద్ధ సిద్ధాంతకారుడూ, అతనితరవాత సిద్ధాంతకారులూ సామాజిక ప్రాముఖ్యమైన పాత్రలను నిర్వహించారు. వర్గసమాజంయొక్క ఆధ్యాత్మిక తత్వసిద్ధాంతానికి కట్టుబడియే బానిసత్వములోని నికృష్టపరిస్థితులను సామాజిక సంబంధాలలో మార్పులు లేకుండానే, సామ్యమొనర్చడానికి కొంత రాజీమార్గం చూపారు. ఈ విషయంలో బానిస యజమానుల యొక్క కరడుగట్టిన అభివృద్ధి రోధక సనాతనులకన్నా గీతలోని భక్తియోగం కొంతనయం. దీనికికారణమేమిటి? భారతయుద్ధంతరవాత వచ్చిన పరిస్థితులే యిందుకు కారణం. కాబట్టి భారతయుద్ధం తరవాత యేమి జరిగిందో చూద్దాం.

పదిహేనో అధ్యాయం

బానిసవిధానం బలహీనపడ్డది

(కొత్త శక్తులు - కొత్త దశ)

భారతయుద్ధ కాలంలో దూరదృష్టి కలిగిన విజ్ఞులూ, మామూలు ప్రజాసామాన్యమూ యుద్ధంతరువాత యేమౌతుందా అని పడ్డ ఆదుర్దాలన్నీ నిజమైనవి. రెండుపక్షాలూ ఊహించిన దానికి భిన్నంగా జయించినవారూ ఓడిపోయినవారూ కూడా తీవ్రంగా నష్టపడ్డారు. మానవ సంహారం భీభత్సమైపోయింది. గెలిచిన పాండవులు గెలుపుతోపాటు, దివాలా తీశారు. నాయకులూ, రాజులూ, రాకుమారులూ, ప్రసిద్ధయోధులూ, సేనాపతులూ అందరూ యుద్ధంలో మరణించారు. యుద్ధంలో పాల్గొన్న బానిస రాజ్యాలూ, వాటికి తోడుగా వచ్చిన గణసంఘాలూ యుద్ధనష్టం వల్ల బలహీనపడి, భగ్నమైపోయినవి. నాగ, నిషాదాది కొన్ని తెగలకు ఊపిరి పీల్చుకునే అవకాశం వచ్చింది. ఆర్యకులాలపైనా, వారి సైన్యాలపైనా దాడులుచేయడం ప్రారంభించారు.

నాగులు మొదలైన తెగలు ప్రారంభించిన దండయాత్రలు సర్వతోముఖంగా సాగినవి. గంగానదీ ప్రాంతపు బానిసయజమాని రాజ్యాలపైన తూర్పు పడమరనుంచీ దక్షిణంనుంచీ ఒక్కుమ్మడిగా

విరుచుకుపడ్డారు. బానిసరాజ్యాంగాలూ, గణసంఘాలూ అంత బలహీనపడిన ఎన్నమాట. ధర్మరాజు విజయచిహ్నంగా అశ్వమేధ యాగాన్ని చేయాలనుకుంటే బొక్కసంలో కాసీకూడా లేక పోయింది. ఎక్కడో దాచిన నిధులను పెళ్ళగించుకరావలసి వచ్చిం దంటే యీ రాజ్యాలెంత నీరసించిపోయాయో అర్థం చేసుకోవచ్చు.* ఆతని సత్కార్యాలు యుద్ధపీడితులైన ప్రజాసామాన్యాన్ని ఉత్సాహపరచలేదు. ప్రజలెవరికి తోచినట్లు వారు యీ విజయోత్స వాలను అపహాస్యం చేశారు. ఒక చిట్టెలుక సగం బంగారు శరీరంతో యజ్ఞశాలలోకి వచ్చింది దాని విచిత్ర శరీరాన్ని చూచి ఆశ్చర్యపడ్డారు. దానికేమి కావాలో, దాని శరీరంలో సగమే బంగారంగా ఉన్నదెందుకో ప్రశ్నించారు. చిట్టెలుక అటూ యిటూ మరాచూచి తనశరీరం పూర్తిగా బంగారం కాలేదని తెలుసు కున్నది. ఇలా ప్రత్యుత్తర మిచ్చింది: "ఒక బీదవాడు తినడానికి రెండు మెతుకులు పడేశాడు. ఆ మెతుకులు పడ్డచోటు తాకినందు వల్ల నా శరీరంలో ఆ భాగం బంగారమైంది. ఇక్కడ భాగ్యం కొల్లలుగా ప్రవహిస్తున్నది. బ్రాహ్మణ సంతర్పణలూ, సంభావ నలూ పుష్కలంగా జరుగుతున్నవి. కాని యిది బానిసయజ మానుల విజయోత్సవ ప్రదేశం కాబట్టి ఇక్కడ నా మిగిలిన దేహ భాగం బంగారమై పోవడంలేదు." ఈ గాథ గెలిచినవారి "సద్గుణా లను గురించి సాధారణ ప్రజలు చేసిన విమర్శన అనాలి. పాలక వర్గానికి చెందిన వర్గాలు తుగిడీలు తుగిడీలుగా నిష్టదరిద్రులై పోయి, కాసుకోసం ఎవరి దగ్గరనైనా చాకిరీ చేయడానికి తయారౌ తున్నారు. ఇక కరువుకాటకాలు సంభవించిన ప్రాంతాల్లో గర్వంగా

---

* దానమల్పం న శక్నోమి దాతుం విత్తం చ నాస్తి మే ॥ —12
స్వయం వినాశయప్పృథివీం యజ్ఞార్థం ద్విజ సత్తమ ।
శరమాహారయిష్యామి కథం శోకపరాయణః ॥
(మహాభారతం అశ్వమేధ పర్వం 3-13)

తలెత్తి తిరిగిన బ్రాహ్మణులే తమ అరణ్యవాస ప్రాంతాల్లో "చండాలు" లనబడేవారినే మెతుకోసం దేబిరించారు ఓడిపోయి బానిసయైన చండాలునికి గెలిచిన ఆర్యజాతికి చెందిన విశ్వామిత్ర మహర్షికి ప్రాణాలు నిలుపుకునేందుకైనా కుక్కమాంసం తినతగదని బోధించే అదృష్టం పట్టింది. పెద్దరాజ్యాల దర్పం, దౌర్జన్యం తగ్గి పోవడంచేతనూ, పాలకవర్గాల ధనాశా, అధికార లోభమూ యుద్ధం మూలకంగా బాగా వెల్లడియైపోవడమువల్లనూ, వారు వల్లించే ధర్మపన్నాలూ, నీతిసూత్రాలూ సద్గుణభూషణలూ అన్నీ భూమినీ, బానిసలనూ, భోగభాగ్యాలనూ ఇతరుల కష్టఫలితాన్ని హరించడం వల్ల సంపాదిస్తున్నారనే సత్యాన్ని మరుగుపరచే పట్టుతెరలేనన్న సంగతి అందరికీ తెలిసిపోయింది. దీంతో వీరి సిద్ధాంతాలను భౌతిక వాదం సవాలు చేసింది. కాని పాండవులు విసిగివేసారియున్న ప్రజలకు భౌతికవాదులు నాయకత్వం వహిస్తారేమోనని భయపడి వారిని నరికివేశారు. (మహాభారతం—శాంతిపర్వం 37) ఇందులో పాండవుల వర్గస్వభావం వెల్లడియాతున్నది! యింత చేసినప్పటికీ విజృంభిస్తున్న తెగలను అణచలేకపోయినారు. యుద్ధంలో నశించక మిగిలిన గణసంఘాలలో అంతర్యుద్ధం తీవ్రతరమైనది.

యాదవగణ సంఘంలోనే తనస్థానం అస్తుబిస్తుగా ఉన్నదని కృష్ణుడు గోలపెట్టడం చూస్తే, బానిసయజమానిసమాజం సర్వత్రా పతనావస్థకు వచ్చిందని తెలుస్తుంది. (మహాభారతం, మౌసలపర్వం.)

అంధకవృష్టి గణసంఘమువారైన యాదవులు అత్యధికభాగం యుద్ధంలో చేరలేదు. వారు శిశుపాలాదుల దాడినుంచి తప్పుకుని పారిపోయారు. సౌరాష్ట్రప్రాంతపు ద్వారకలో వలసలేర్పచుకుని సురక్షితంగావున్నారు. అలాఅంటే యాదవ, గణసంఘప్రజాస్వామికం, పతనమై దుష్టప్రభుకూటంగా మారిపోలేదని అర్థంకాదు. యాద

వృ[illegible] అప్పటికే ధనికకుటుంబాలమధ్య స్పర్ధలు విపరీతంగా పెరిగిపోయి వున్నవి. కృష్ణుడు వారెన్నుకున్న అధ్యక్షుడు. అతడుకూడా యాదవులను తన అదుపులోనికి తెచ్చుకోలేక పోతున్నానని విసుగుపోయాడు. నాయకత్వం కాపాడుకునేందుకు నారదుడు కృష్ణునికిచ్చిన సలహా గమనింపదగినది. అతడు కృష్ణుడిలో అడకువా, మట్టుమర్యాద లక్షణాలు తక్కువగా ఉన్నాయని, సంతర్పణా సంభావనలూ చేయడంలో పిసినారిగా ఉన్నాడనీ వేలెత్తిచూపుతాడు. గణంలో నాయకత్వంకోసం యీ పద్ధతులను సూచిండంలో వర్గవిభేదంవలన గణసంఘ మెలా విచ్ఛిన్నమైపోతున్నదో స్పష్టపడుతుంది. మౌసల పర్వములో యాదవులు మామూలుగా తిని, తాగి సంతోషంగా కాలంగడిపే సమయంలో మహాభారతయుద్ధాన్నిగురించీ అందులో కొందరు పెద్దలుచేసిన కుట్రలనుగురించీ వాదులాడుకుని దెబ్బలాటకు దిగుతారు. దీనికిధనవంతులమధ్య అదివరకే రాజుతూన్న కార్పణ్యాలు తోడైనవి. ఇక నేం, గుద్దులాటల్లా అందరూ ఒకరికుత్తుకలొకరు నరుక్కునేస్థితికి వచ్చింది. ఈ అంతఃకలహ సమయంలోనే సముద్రతీరం నుంచి నాగులు ద్వారకపై దాడిచేశారు. ఈ దాడిలో కృష్ణుడూ యితర యాదవనాయకులూ చంపివేయబడ్డారు. ఈ అంతర్యుద్ధమైన తరువాత 'యాదవి' అనే మాటకు అంతర్యుద్ధము అని అర్ధమేర్పడ్డదంటే యీ అంతర్యుద్ధం యెంత భీభత్సమైనదో తెలుస్తుంది.

అంధకవృష్ణి యాదవులకు పాండవులు, సహాయంగాపోతారు. కాని లాభంలేకపోయింది. గంగాప్రాంత రాజ్యాలయొక్కా, కురు, పురురాజ వంశాలయొక్కా దర్పమూ దౌర్జన్యమూ అణగారిపోయినవి. అర్జునుడు నాగులపైన యుద్ధంచేయడానికి పోయినప్పుడు తన ఆయుధాలే తనచేతికి రాకపోయినవని చెప్పబడ్డాడు. వాళ్ళయుద్ధనైపుణ్యంకూడా నశించింది. యేవోకొన్ని కుటుంబాలు మారంగాన్ని తప్పించుకొని హస్తినాపురం చేరుకున్నవి.

కాని హస్తినాపురం ప్రవర్ధమానమైన రాజ్యకేంద్రంగా లేదు. యుద్ధంతరువాత పాండవులు కొంతకాలం బ్రతికి, చివరకొక కుక్కను వెంటబెట్టుకుని స్వర్గంచేరుకున్నారని భారతం చెప్పున్నది. వారిమనుమడైన పరీక్షిత్తును నాగులు చంపారు. పరీక్షిత్తుపై నాగులు దాడి చేయబోతున్నారని ముందుగానే తెలిసిన బ్రాహ్మణ నాయకుడు కశ్యపుణ్ణి నాగుల నాయకుడైన తక్షకుడు బంగారం లంచమిచ్చి కొనివేశాడు. అతనికొడుకు జనమేజయుడు నాగులను కొంతకాలం వరకూ అరికట్టగలిగినట్లు తోస్తున్నది. కొంత, మళ్ళీ ఊపిరిపీల్చుకునే అవకాశం కలిగింది. దీంతో చరిత్రలో మహాభారతయుగం అంతమవుతుంది. తరువాత చరిత్ర కొంతకాలంవరకూ అనామయంగా, అంధకారంగా గడిచింది. మరల గంగానది లోయలో పెద్దరాజ్యాలు తలయెత్తినవి. ఈ రాజ్యాల కుత్సాహమిచ్చిన కేంద్రం హస్తినాపురంకాదు; మగధలోని పాటలీపుత్రము.

కాని అప్పటికే బానిసవిధానం క్షీణగతిలోపడ్డది. పల్లెటి ప్రాంతపు పాలేరూ, పట్టణంలోని వృత్తిపనివాడూ అతని వెనువెంటనే వర్తకుడూ ముందుకొచ్చారు. వీరందరిపైనా నిరంకుశ రాజరికకిరీటము ప్రాబల్యానికొచ్చింది బానిసయజమాని కుటుంబాలనుంచి సగం విముక్తిని పొందిన బానిసలూ, చెదురుచెదురుగా పారిపోయి తాత్కాలిక స్వేచ్ఛను పొందిన బానిసలూ తమతాత్విక సిద్ధాంతాన్ని ప్రచారంలోకి తెస్తున్నారు. వీరికి భూస్వాములుగా ఉంటూనే వర్తకం చేసే యువకులు సాయపడ్డారు. వీరే బౌద్ధమతానికి దారితీసిన తాత్విక సిద్ధాంత ప్రచారకులకు అనుయాయులూ శిష్యులూనూ. ఈ విషయాన్నిక్కడ చర్చించబోవడంలేదు. ఒక్కటే చెప్పదలచింది. మహాభారత యుద్ధం మూలంగా బానిస విధానాన్ని నిలువబెట్టే శక్తులు బలహీనపడ్డవి. ఇక నవి పాతపద్ధతిలో చెలాయించే దశ పోయింది. అయితే బానిస విధానం యింకా కొన

సాగుతూనే వుంది. బానిసయజమాని రాజ్యాంగాలు పునర్ని ర్మాణమై పెరుగుతున్నవి. కాని యుద్ధంలో అవి సాగించిన పరస్పర మారణంవల్లనూ, నాగ, నిషాదాది తెగల తిరుగుబాటు, ప్రతిఘటన వల్లనూ, బానిస యజమానుల రాజ్యాలు పెరగడం పూర్వమంత సులభంగానూ, వ్యయప్రయాస తక్కువగానూ జరగడంలేదు. అంతేకాక నాగులకు పారిపోవడానికీ, తలదాచుకుని జీవితం గడప డానికీ సముద్రతీర ప్రాంతంలో కావలసినంత ఖాళీస్థల మున్నది. అందువల్ల కఠినతరమైన బానిస విధానం సాగడం దుస్సాధ్యమైంది. చాకిరీవల్ల కృశించిన బానిసలకూ, పారిపోయిన బానిసలకూ బదులు భర్తీగా కొత్త బానిసలు దొరకడం కష్టమైపోయింది. బానిసయజమానుల ఆర్థికశక్తిని మించిన దండయాత్రలు జరుగు తున్నవి. వీటి వ్యయభారంవలన ప్రజలలో దరిద్రము పెరిగిపోతు న్నది. పరిసర ప్రాంతాల నదీలోయలూ, కొండలోయలూ విశాల ములూ సారవంతములూ కావడంతో, బానిసయజమానుల చేత పీడింపబడినవారూ, పారిపోయిన బానిసలూ దీర్ఘకాల పోరాటాలు సాగించడానికి తగినశక్తిసంపదలు లభించినవి. చివరకారణం, ముఖ్య కారణం కూడా మరొకటున్నది. ఉత్పత్తి పెరుగుదల, మారకం, వ్యాపారం మూలంగా కొత్తగా వ్యాపారస్తులవర్గం పుట్టుకొచ్చింది. వీరు ఆర్థికవిధానంలో కొత్తశక్తిగా రూపొందారు. పారిపోయిన బానిసలు పట్టణాలకు చేరి వృత్తిదారులు కావడంకూడా వీరికి లాభించింది. పట్టణాలలోని వ్యాపారపారిశ్రామిక పెట్టుబడిదారులూ పల్లెకూ – పట్టణానికీ, బానిసయజమానియైన భూస్వామికీ – వ్యాపా రస్తుడికీ మధ్యచేరి బలపడుతూన్న రాజులూ యీపారిపోయిన బానిసలకు రక్షణ యిచ్చారు.

వ్యవసాయం విస్తృతంగా పెరిగినదని యీవరకేచెప్పాం. భూమిపై పైరివేటు యాజమాన్యము తీవ్రమైన సమస్యయైనది. పైన

వివరింపబడిన కొత్తపరిస్థితులలో అది బానిసవిధానపు పునాదుల పైన నిలవడం కష్టమైపోయింది. చేతివృత్తి పరిశ్రమలుకూడా అదే స్థితిలో ఉన్నవి. బానిసతనంయొక్క కఠినత్వం తగ్గిపోయి పాలేరు విధానం అమల్లోకిరావడానికి అవసరమైన పరిస్థితులు పరిపక్వదశకు వస్తున్నవి. ఈ పరిణామానికి మహాభారతయుద్ధం యెంతగానో దోహదం చేసింది.

ఈ పరిస్థితులవలన దోపిడివర్గాలకూ, వారి సిద్ధాంతకారులకూ ప్రతినిధులైన స్మృతికర్తలూ, చట్టనిర్మాతలూ బానిస విధానంపట్ల కొత్త దృక్పథం అవలంబించవలసి వచ్చింది. భారత యుద్ధానంతర కాలపు సిద్ధాంతకారుడు దీని కనుగుణంగానే "స్త్రీ, వైశ్యుడూ, శూద్రబానిసా – వీరు బానిసత్వం చేయడానికి పుట్టిన వాళ్లైనప్పటికీ నన్ను నమ్ముకుని యున్నట్లైతే వారికి స్వర్గలోక ప్రాప్తి కలుగుతుంద"ని సిద్ధాంతీకరించాడు. ఇలా పూర్వము స్వతంత్రుడుగా వున్న వైశ్యుడుకూడా భారతయుద్ధ కాలానికి బానిసమైపోయినాడు. ప్రాచీన ఆర్యగణసమాజంలో గర్వంగా తలెత్తి తిరిగిన (విశ్) కష్టజీవి ప్రజాసామాన్యమేయైన యీ వైశ్యులనూ, స్త్రీజనసామాన్యమంతటినీ కూడా బానిస రాజ్యాంగ యంత్రం శూద్ర బానిసల స్థితిలోకి దిగలాగివేసింది. వీరికి భూమిమీద స్వేచ్ఛ లేదు. చస్తే స్వర్గ ప్రాప్తికూడా లేదు. పితృస్వామిక బానిసత్వపు ప్రాథమికదశలలో బ్రాహ్మణులూ క్షత్రియులూ బానిస స్త్రీలను పెండ్లాడవచ్చును. ఉంపుడుకత్తెలుగా వుంచుకోవచ్చును. అలా పుట్టిన సంతానానికి ఆస్తిలో సమానభాగ మున్నదికూడా. కాని బానిసమాత్రం స్వతంత్రుడు కాజాలడు, ఆస్తిని కూడబెట్టుకొన రాదు. అయితే ఆర్యగణాలలో ఆస్తి హెచ్చుతగ్గులు పెరిగి, వైశ్యుడు బానిసశ్రేణిలోకి నెట్టివేయబడ్డప్పుడు, అతడు తిరుగబడి, అంతర్యుద్ధానికి సిద్ధమైనాడు. విజేతలైన బానిసయజమానుల

నియంతృత్వము, నలిగిపోయిన వైశ్యులనూ వారికి సహాయంగా వున్న నాగ,నిషాదాది తెగలనూ భయంకరమైన హింసా నిర్బంధ విధానం ద్వారా అణచివేసినది. ఈ కాలంలోనే ఆర్యవైశ్యుడు శూద్రుని అంతస్తులోకి నెట్టివేయబడ్డాడు. స్త్రీ యిదివరకే ఆ స్థితికి వచ్చినది. బానిసస్త్రీతో గల సంబంధాలకు ఇదివరకున్న పితృస్వామిక లక్షణం పోయింది. ఆ సంబంధంవల్ల పుట్టిన సంతానానికికూడా పూర్వపు అంతస్తు ఊడిపోయింది. పితృస్వామిక విధానంలోనే పూర్వము స్వతంత్రుడైన తండ్రియొక్క వర్ణంలో బానిసస్త్రీ యొక్క సంతానానికి స్థాన ముండేది. ఇప్పుడా సంతానం బానిసయైన తల్లి వర్ణంలోకి నెట్టివేయబడ్డారు. అంటే కొంతకు కొంతైనా స్వతంత్రులయ్యే అవకాశాలుకూడా పోయినవన్నమాట.

ఇంకా లొంగుబాటుకు రానటువంటి జనాభా, కొంతలొంగిన జనాభాసంఖ్య యొక్కవై బానిసయజమానులైన ఆర్యకులాలకు నిద్రపట్టనీయడంలేదు. వర్గవిభేదం పదునెక్కినకొలదీ ఆర్యవైశ్యులే ఆర్యత్వంలోనుంచి బానిసత్వంలోకి పడిపోయారు. వేగంగా అభివృద్ధి యౌతున్న ఉత్పత్తిశక్తులకు అనుగుణంగా కొత్త వుత్పత్తి సంబంధాలేర్పడవలసి యున్నవి. మారకం, వ్యాపారం, చేతివృత్తులూ; వ్యాపారస్తులూ తత్సంబంధమైన సామాజికశక్తులూ అన్నీకలసి మొట్టమొదట బానిసత్వ కాఠిన్యతను తగ్గించాలని ఒత్తిడిచేసినవి. ఈ ఒత్తిడి గీతలో కృష్ణుని పేరుతో ప్రచురణకొచ్చింది. యుద్ధం తరవాత నిలిచిన నాటిగణసంఘాలన్నిటిలోనూ పెద్దగణసంఘానికి కృష్ణుడు ప్రతినిధీ, పలుకుబడికలవాడు; అతడే యీ బానిసత్వ కాఠిన్యాన్ని తగ్గించడంలో రాజీమార్గాన్ని సూచించదగినవాడు. "స్వర్గంలో ముక్తి" అనే నినాదం ఆయనిదే. భూమిమీద దోపిడివర్గాల శాంతి భద్రతలకు భంగంకలుగకూడదు; స్త్రీలూ బానిసలూ పనిచేయవచ్చును. కూలీ తీసుకోవచ్చును. స్వర్గంలోమాత్రం వీరు యజ

మానులతో పాటు సమానహోదా పొందవచ్చునని వాగ్దానం చేశాడు. ఈ రోజుల్లో యిదివిచిత్రంగా అవుపడ్డా నిజానికంత విచిత్రమైనదికాదు. బానిసయజమానులు పాలేరుతనానికీ, భూస్వామ్యవిధానానికీ పరుగు లెత్తుతూన్న కొత్తశక్తులతో రాజీపడ్డవిధమిది.

బానిసవిధానం దోపిడీయొక్క మొదటిరూపం. పూర్వప్రపంచానికిది ప్రత్యేకంగా తగియున్నది. దానితరువాత మధ్యయుగంలో పాలేరు విధానం వచ్చింది. ఇటీవలి కాలంలో దినకూలీ (Wage labour) పద్ధతివచ్చింది. ఇవి నాగరికతయొక్క మూాడుదశలకూ అనుగుణంగా వచ్చిన మూడుచాకిరీ పద్ధతులు. వీటిల్లో పూర్వం బహిరంగంగానూ, యిటీవలి కాలంలో మరుగుగానూ యిమిడివుంటూ వచ్చింది బానిసత్వమే. ఈ పుస్తకంలో సామాజికాభివృద్ధిలోని యీ రెండవదశను పరిశీలించబోవడంలేదు. ఆదిమకమ్యూనిస్టు గణసంఘం యెలాపుట్టింది? యెలా అభివృద్ధి చెందింది? యెలా భగ్నమైంది? బానిసత్వమూ; ఆ బానిసత్వాన్ని దండవిధానంతోనూ, ప్రైవేటుఆస్తికీ, బానిసకూ యజమానులైనవారి నియంతృత్వ విధానంతోనూ పోషించిన రాజ్యాంగ యంత్రమూ యెలా వచ్చినవి? ఈ విషయాలను పరిశీలించడమే యీ పుస్తకం ఉద్దేశ్యం. నిప్పుచేయడం యెలాగో తెలియని ఆటవిక మానవుడు సంఖ్యలో పెరిగాడు; భూఖండాల నాక్రమించాడు; పట్టణాలను నిర్మించాడు; రాజ్యాలను స్థాపించాడు. ప్రకృతిని అదుపులోకి తెచ్చుకుని ఉపయోగ పెట్టుకోడానికి బ్రహ్మాండమైన ఉత్పత్తిశక్తులను అభివృద్ధిచేశాడు. ఆటవికదశనుంచి అనాగరికదశకూ, అనాగరికదశనుంచి నాగరికదశకూ, అభ్యుదయం పొందాడు. యుద్ధానికీ, శాంతికాలానికీ తగిన ఆయుధాలను నిర్మించాడు. కళనూ, సారస్వతాన్నీ సంతరించాడు. ప్రకృతిరహస్యాలలోకీ, పరిణామగతి నియమాలలోకీ తరచిచూచి లోతులు తీశాడు. అసంఖ్యాకమైన భూతపిశాచాలూ

దేవతలూవున్నారనే నమ్మకనుంచి (ఏకేశ్వరత్వం) దేవుడొకడే అనే స్థితికి అధిగమించాడు. వస్తు సంఘటనలను విడివిడిగాచూచి ఆ అనుభవం నుంచి సాధారణీకరణం (Generalise) చేయడం నేర్చాడు. వ్యక్తికీ విశ్వానికీ, కర్తృక భావనకూ – భౌతికప్రపంచానికీ సంబంధమేమో పరిశీలించాడు.

కాని యీ ముందడుగులకుతోడు వెనకడుగులుకూడా అనేకం వేయవలసివచ్చింది. అనాగరిక యుగంనాటి ఆదిమ కమ్యూనిస్టు గణంలో వర్గవైరుధ్యంలేదు, బానిసత్వంలేదు, దురాశలేదు, ప్రైవేటు ఆస్తిలేదు. బంధువూ బంధువూ పోరాడుకోడంలేదు. అలాంటి గణ సమాజం బానిసత్వానికీ, వర్గకలహానికీ, సహోదరుడు సహోదరుడిపై చేసే దౌర్జన్యానికీ గురియైనది.

"ఒకవర్గం మరొక వర్గాన్ని దోచుకోడం నాగరికతకు పునాదియైనది. అందువలన నాగరికతయొక్క అభివృద్ధి అంతా వైరుధ్య ఘర్షణద్వారా జరిగింది. ఉత్పత్తిలో వేసిన ప్రతి ముందడుగూ, అధికసంఖ్యాకులైన పీడితులకు వెనుకడుగైనది. కొందరికి లాభదాయకమైనది; యితరులందరికీ తప్పకుండా నష్టదాయమైనది. ఒక వర్గానికి లభించిన ప్రతి స్వేచ్ఛా తప్పనిసరిగా మరో వర్గానికి కొత్త నిర్బంధమైనది.... ....." అనాగరికులలో హక్కులకూ విధులకూ ఆట్టే తేడా వుండేదికాదని మనం చూచాం. కాని నాగరికతలో యీ భేదమూ, వైరుధ్యమూ యెంత మందమతికైనా అవుపడుతుంది. హక్కులన్నీ ఒక వర్గానికీ, విధులన్నీ మరొక వర్గానికీ సంక్రమించినవి.

కాని యీ పద్ధతి కొనసాగకూడదు. పాలకవర్గానికేది శ్రేయస్సో, సమాజానికంతటికీ అదే శ్రేయస్సు కావాలి. పాలక

వర్గం సమాజమంతటితో సమానమైన స్థితికి రావాలి. అందువలన నాగరికత అభివృద్ధియైనకొలదీ అది సృష్టించిన చెడుగులను ప్రేమ పేరిట, దాతృత్వంపేరిట కప్పిపుచ్చడానికీ, సామ్యంగా అవుపడేట్లు చేయడానికీ ప్రయత్నించడం నాగరికతకు తప్పనిసరియైనప్పుడు-అంటే క్లుప్తంలో; పూర్వ సమాజ రూపాల్లో లేనటువంటీ, నాగరికత యొక్క ప్రాథమిక దశల్లోకూడా లేనటువంటీ కుత్సిత సాంప్రదాయాన్ని ప్రవేశపెట్టిందన్నమాట. ఈ సాంప్రదాయం చివరకు, దోపిడీచేయబడే వర్గాల శ్రేయస్సుకొరకే దోపిడీవర్గాలు దోపిడీ చేస్తున్నారనీ, దోపిడి చేయబడే వర్గా లిది గ్రహించకపోతే పైగా తిరుగుబాటును ప్రదర్శించినట్లైతే మేలుచేసినవారి యెడల అంటే దోపిడీదారులయెడల అంతకన్నా కృతఘ్నత మరొకటి వుండబోదు!— అన్నట్లు తేలింది.

కాని సమాజంలో వర్గవిభాగంగానీ రాజ్యాంగయంత్రంకానీ అనాదినుంచీ వున్నవికావు.

"ఇది (వర్గవిభాగము) లేని సమాజాలు, రాజ్యాంగయంత్రమూ రాజ్యాంగ యంత్రాధికారమూ అనేవి యేమిటో యెరుగని సమాజాలుండేవి. ఆర్థిక పరిణామాభివృద్ధియొక్క ఒకానొక దశలో సమాజం తప్పనిసరిగా వర్గాలుగా చీలుతుంది. ఈ చీలికవలన రాజ్యాంగ యంత్రంయొక్క అవసరం యేర్పడుతుంది. మనమిప్పుడు, యీ వర్గాలయొక్క అవసరం తీరిపోయి, ఉత్పత్తికి ప్రత్యక్ష ప్రతిబంధకంగా తయారయ్యే మరోఅభివృద్ధిదశకు శీఘ్రగతిలో చేరుకుంటున్నాం. వర్గాలు ఒకప్పుడు తప్పనిసరియై పుట్టినట్లే, తప్పనిసరిగా నశించిపోతాయి. దానితోపాటు రాజ్యాంగయంత్రముకూడా నశించిపోతుంది. స్వేచ్ఛాసమానత్వాల పునాదిపైన సంఘటితులైన ఉత్పత్తిదారులద్వారా ఉత్పత్తిని నూతనంగా నిర్మాణంచేసే సమాజం

రాజ్యాంగ యంత్రాన్నంటినీ దానిస్వస్థానంలో, అంటే పురావస్తు ప్రదర్శనశాలలో చరాకూ కంచుగొడ్డలికీ ప్రక్కన చేర్చుతుంది"

(ఏంగెల్సు)

కాని మానవజాతియొక్క గతానికి చెందిన యీ పురావస్తు ప్రదర్శనశాలను నిర్మించడం ప్రపంచంలోని అత్యధిక సంఖ్యాక దేశాల్లో వర్గరహిత సమాజాన్నీ, కమ్యూనిజాన్నీ స్థాపించినప్పుడే జరుగుతుంది. ప్రపంచ మిప్పటికే ఆయుగంలో ప్రవేశించింది.

అనుబంధం

భారతంలో ఉదహరింపబడిన మాతృస్వామిక గణాలు

(ఈ గణాలనుంచే ప్రపంచ జనాభా అభివృద్ధియైనది.)

	గణమాత	గణము
1.	అదితి	ఆదిత్యులు
2.	దితి	దైత్యులు
3.	దను	దానవులు
4.	కల	కాలకేయులు
5.	వినత	వైనతేయులు
6.	కద్రు	కాద్రవేయులు
7.	ముని	మౌనేయులు
8.	ప్రధ	ప్రాధేయులు
9.	కపిల	కాపిలులు
10.	కృత్తిక	కార్తికేయులు
11.	సింహిక	సైంహికేయులు
12.	పులోమ	పౌలోములు
13.	వసు	వాసవులు
14.	విశ్వ	విశ్వులు
15.	మరుత్వతి	మరుత్వంతులు
16.	భను	భానవేయులు
17.	ముహూర్త	ముహూర్తులు
18.	సాధ్య	సాధ్యులు

ఈ గణాలే తరవాత ప్రసిద్ధపురుషులను కన్నవి; గణ యుద్ధాలు సాగించినవి; అని మహాభారతం చెప్తున్నది.

సవరణలు

*

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2	5	ప్రభుత్వమా	ప్రభుత్వమూ
11	11	రాజ్యాంగమంత్రమా	రాజ్యాంగయంత్రమూ
4	25	మెన్నిదిక్కులుం	మెన్ని దిక్కులుం
9	24	ఈజిప్టు	ఈజిప్టులో
9	17	పనీ	డనీ
13	13	విశ్వాశా	విశ్వాసా
21	21	పూర్యపు	పూర్వపు
24	13	బూర్గువా	బూర్జువా
24	16	తన	నూతన
25	8	యుదాలు	యుద్ధాలు
26	20	ష్టానికి	కష్టానికి
27	4	వాస్తనిక	వాస్తవిక
93	20	శాయమడు	శాయనుడు
125	25	విశిష్ట	వశిష్ట
137	6	ఆచారలిను	ఆచారాలను
178	14	విద్యుక్తగా	విధ్యుక్తంగా
179	15	యడే	బడే
181	9	ఆనార్యులైన	అనార్యులైన
198	19	గానుంచి	గాపైనుంచి
199	25	వరాలూ	వర్గాలూ
203	21	అనహాస్యం	అపహాస్యం
224	18	ఆసీ	ఆస్త్రీ
237	15	వాహిక	వాహ్లిక

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
239	15	వాదేయులు	యాధేయులు
244	10	తీవత	తీవ్రత
244	23	వైణ్యుడు	వైన్యుడు
254	22	ధనీనః	ధనినః
262	1	ప్రభా	ప్రధాన
262	15	కాదనీ	కాదన్న
262	19	దప్పాలు	డప్పాలు
267	12	సమిష్టికి	సమాజానికి
268	17	బెట్టికానికీ	బెట్టటానికీ
269	11	వుంటందనే	వుంటుందనే
271	17	వరకే	వరకూ
274	19	పామాన్యము	సామాన్యము
275	23	సనాతనుల	ధోరణి
287	2	చరాకూ	చర్ఖాకూ